

సంపాదకుడు

డాక్టరు. కే. యన్. కేసరి

సంపుటము ౭.] జూన్ 1934 [సంచిక ౮

Printed at Lodhra Press, Egmore, Madras.

లోధ్రను సేవించుటవలన

ఋతుదోషమువలన కలుగు నడుము నొప్పి, కడుపునొప్పి, కీళ్లనొప్పి, వాత నొప్పులు మొదలైనవి నివర్తియగును.

Why Suffer With Backache

గడచిన మూడు సంవత్సరములనుండి నాకు సరిగా ఋతుస్రావము కాకుండెను. 2, 3 నెలల కొకసారి బహిష్టు కలుగుచుండెను. ఇందువలన నడుమునొప్పులు, కీళ్ల నొప్పి, బలహీనము, దేహము బరువుగ తోచుట మొదలగు బాధల ననుభవించుచుంటిని. మీ లోధ్రను రెండు సీసాలు తెప్పించి వాడినంతలో పై వ్యాధు లన్నియు మాయమైనవి. నావలెనే బాధ పడుచున్న స్త్రీలకు లోధ్రను వాడితీరవలె నని ఖండితముగా తెల్పుచున్నాను.

జయలక్ష్మమ్మ, కొల్లిగల్.

నాకు బహిష్టికాలములో కడుపునొప్పిచే చాల బాధ కలుగుచుండెను. మీ కేసరి కుటీరం లోధ్ర నాలుగు బుడ్లను తెప్పించి త్రాగినాను. అది మొదలు నాకు చాలా ఆరోగ్యముగనున్నది. బాధకూడ తగ్గినది. గనుక మా స్త్రీలవ్యాధులకు తమ లోధ్ర కల్పవృక్షమువంటిది.

గునుపూడి కాంతమ్మ, కావలి.

లోధ్ర అన్ని షాపులయందును దొరకును.

కేసరికుటీరం, ∴ ఎగ్మూరు, ∴ మదరాసు.

గృహలక్ష్మి

సలహాసంఘం

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

,, వింజమూరి వెంకటరత్నమ్మగారు

,, చిల్కపాటి సీతాంబగారు

,, గంప శివకాంతమ్మగారు

,, తెలికిచర్ల వసుంధరాదేవిగారు ఎం. ఏ., బి. యస్. సి. (Lond)

మ-రా-రా-శ్రీ ఒంగోలు వెంకటరంగయ్యగారు బి ఏ., బి. యల్.

,, రాయసం వెంకటశివుడుగారు ఎం. ఏ., యల్. టి.

,, వి. వెంకటసుబ్బయ్యగారు బి. ఏ.

GRIHALAKSHMI

TELUGU ILLUSTRATED LADIES' MAGAZINE

Editor. DR. K N. KESARI.

JUNE 1934.

Vol. VII

No. 4

గృహలక్ష్మి

సాలుచందా మొదలగునవి

ఈసచిత్రమాసపత్రిక సాలుచందా రు. 4. అర్ధ సంవత్సరపుచందా రు. 2. అంతకుతక్కువకాలపరిమితికి చందాపద్ధతిలేదు. విడికాపీ రు. 0-6-0 అణాలు. చందాదారులు ఏమాసమునుండియైన ప్రారంభము చేయవచ్చును. విడికాపీలు వలయువారు వానివిలువ మేరకు తపాలబిళ్లలు పంపవలయును. వీ. పీ. పద్ధతి వ్యయమూలకము.

ప్రకటనరేట్లు

ముఖ్యముగా స్త్రీలకందీయవలసినవస్తువులనుగూర్చి ప్రకటించుట కీపత్రిక ఎంతయు అనువైనది. ఉంచబడినరేట్లుఇవి: ఒకేతూరికి పూర్తిపుటకు రు. 15 0 0 అరపుటకు రు. 10 0 0 కాలుపుటకు రు. 7 0 0. ప్రకటనఛార్జీలు ప్రతిమాసము ముందుగానే చెల్లింపవలయును. అర్ధసంవత్సరము అంతకుపైబడినకాలములకు కంట్రాక్టుతీసికొనుచో నూటికి 12½ తోసివేత. కాలుపుటకు తక్కువయైనప్రకటనలు చేకొనజాలము. ప్రత్యేకస్థలములరేట్లకొఱకు వ్రాయునది.

ఏజెంట్లు

వేఱొకపుటయందు మాకు ఏజెన్సీలుగలతావులు ప్రకటింపబడినవి. ఇతరతావులయందు మాకు ఏజెంట్లు కావలయును. వివరములకు వ్రాయునది.

వ్యాసములువ్రాయువారికి

వ్యాసములు స్త్రీజనములకు సంబంధించియుండవలయును. సంగ్రహముగనుండిన శీఘ్రప్రచురణకు వీలగును. కాగితమునకు ఒకేతట్టు సిరాతో వ్రాయవలయును. ప్రచురింపబడనివ్యాసములు తపాలాబిళ్లలు పంపిన వాపసుచేయబడును. వీనినిగూర్చి ప్రత్యుత్తరములు పెంచకుండుటలెస్స. విమర్శనార్థము పంపబడు గ్రంథములను, ప్రచురణార్థము పంపబడువ్యాసములను అందుకొనుచు ఈపటికు వ్రాయుచుండినరీతిని ఇక కార్డులువ్రాయజాలము. రిప్లయికార్డువ్రాసిననే జబాబుఈయబడును.

సంచికలుచేరనిచో

సంచికలుచేరనిచో ఆయామాసములందు వెంటనే మాకు తెలుపవలయును. ప్రతిమాసము 7-వ తేదీతరువాత చేరలేదనివ్రాయుచో తిరుగకాపీలుపంపజాలము. చిరునామామార్పును తెలుపకుండుటచే కాపీలుచేరనివారికిని తిరుగ పంపజాలము. సంచికలు చేరనివారు తమతమ పోస్టాఫీసులలో కంప్లెయింటును చేయునది.

చిరునామామార్పు

చిరునామాయందుమార్పుఉండుచో 1-వ తేదీకి 10 దినములునుండుగనే తెలుపవలయును. ఇట్లుతెలుపమిని కాపీలు చేరనిచో తిరుగ పంపజాలము.

చందాముగిసిన

చందా ముగిసినతోడనే ఆవిషయము వారికి ఆయామాసములయందు తెలుపబడును. ఈసూచన చూచి తమచందాధనమునుపంపి గృహలక్ష్మిని యథాశీతిని పోషింప చందాదారులనుప్రార్థింతుము. చందాదారులుగనుండ ఇష్టములేనిచో ఆసంగతి వెంటనే తెలుపగలరు. మనియార్డరుపంపుటగాని, చందాదారులుగఉండ ఇచ్ఛగింపమని లేఖాముఖమున తెలుపుటగాని చేయనిచో తరువాతసంచిక వీ. పీ. గా పంపగలము.

ముఖ్యమైనవిమనవి

చందాదారులుగచేర్చుకొనమని వ్రాయుఉత్తరములు, బ్యాంకుచెక్కులు, మనియార్డర్లు, పోస్టలుఆర్డర్లు, గృహలక్ష్మికిసంబంధించిన ఇతరమైన యావత్తుఉత్తరములు డాక్టరు కే. యన్. కేసరి, ఎడిటరు, గృహలక్ష్మి, పోస్టుబాక్సు 752, ఎగ్మూరు,మదరాసు అను చిరునామాకేవ్రాయవలయునుగాని ఇతరవ్యక్తులపేర ఎంతమాత్రము పంపకూడదు.

WHAT LODHRA IS AND WHAT IT IS FOR

గర్భాశయదోష జనిత వ్యాధులకు, ముట్టుకుట్టు, క్రమముతప్పి ఋతువగుట, ఋతుస్రావము ఎక్కువ తక్కువ అగుట, స్రావము అనేక రంగులతో వెడలుట, సూతిక గడ్డ, గర్భాశయమున విష వ్రణములు కలుగుట, వాపు మొదలగువాటిని పోగొట్టును. చిరకాలముగ బహిష్టు నిలిచినవారికి క్రమముగ బహిష్టు అగునటుల చేయుటలో అసమానశక్తి కలిగినది. సంతానములేక తపించుచుండు నారీమణులకు పుత్ర పుత్రికాభిక్షను పెట్టి వారిని సంతోషసాగరమున ముంచుచున్నది.

వాతోన్మాదమను హిస్టీరియాను ఆశ్చర్యముగ తుదముట్టించుటలో సాటిలేని దివ్యౌషధము.

లోధ్ర

ఋతుదోషాది జనిత రోగములకు వజ్రాయుధము.

నేను లోధ్రను సేవించుచున్నాను. తత్పూర్వము నాకు బహిష్ఠకాలమందు మిక్కిలి బాధకలుగుచుండెను. ప్రతి నెలయును క్రమముదప్పి బహిష్ఠి 20 దినముల లోపుననే యగుచుండెను. 2 సం॥ల వరకు ఆసుపత్రియందు పుచ్చుకొంటినిగాని గుణము కనుపించలేదు. పిమ్మట వారు ఆపరేషన్ చేసుకొమ్మని చెప్పిరి. నేనిష్టపడలేదు. తమ 'లోధ్ర'ను నాకు పంపగోరుచున్నాను.

బి. ఇందిరాకుమారిదేవి. మెట్టూరు.

నాసహోదరి బహిష్టుకాలమందు పరిమితిలేని కడుపునొప్పిచే మిక్కిలి క్షీణించినది. ఎన్నియో ఔషధములిప్పించితిమి కాని నయముకాలేదు. తుదకు తమయొక్క లోధ్ర కీర్తివిని రెండుబుడ్లు తెప్పించి నాసోదరికి వాడినాము. అత్యాశ్చర్యముగ గుణమిచ్చినది. మరియు ఆమెకొక సుపుత్రి జననమైనది. ఈ సంతోషవార్త తమకు వెల్లడించుచున్నాము.

డి. రాజేశ్వరమ్మ, దిగుపహాండి.

లోధ్ర యెల్లెడల దొరకును.

కేసరీకుటీరం, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

స్త్రీలోక సందేశము

A Message for Women

స్త్రీలకు యౌవనమునుండి వార్ధక్యమువరకు దేహములో సంభవించుమార్పులే వారి ఋత్వంగముల యందు గొప్ప ఉపద్రవము కలిగించుచు ప్రసవసమయమున నింకను బాధ కలిగించుచున్నవి. ఇట్లుండ రక్తహీనత, గుండెదడ, నరముల దుర్బలత మొదలగు వ్యాధులకు వారు గుఱియగుటలో నాశ్చర్యము లేదు.

ఏకైక రసాయనమను లోధ్రయే యిట్టి ఆపత్కాలములయందు వారి పాలిటి వరప్రసాదమని యాతురతగల స్త్రీలు తెలిసికొననగును. ప్రపంచములోని కృతజ్ఞులగు రోగులందరు మనః పూర్వకముగా శ్లాఘించియున్నారు.

కేసరి కుటీరం
ఆయుర్వేద ఔషధాలయం,
ఎగ్మూరు, మదరాసు.

కేసరి పుష్పత్రయము

మాలతి

ఇది బాదంపప్పుపాలనుండి తయారు చేయబడి యొక తెల్లటి సువాసనగల నవనీతమువలె నుండును. దీనిని స్త్రీ పురుషులు తల దువ్వుకొనుటకు ముందు కొద్దిగ రాచుకొని దువ్వుకొనిన వెంట్రుకలు రేగక పట్టుకుచ్చువలె మిసమిసలాడుచుండును. మెదడు చల్లపడి సుఖముగ నిద్రవచ్చును. సొగసునకు సొంపునకు సుఖమైన వాసనకు పేరుగాంచిన మాలతీపుష్పముల అత్తరు ఇందు ముఖ్యముగ చేరియున్నది.

వెల బుడ్డి 1_కి 8 అణాలు.

మాధవి

ఇది పుష్పసారములతో నిండియుండు ఒక నాజూకైన మంచువంటి పరిమళ పదార్థము. ఈ మంచును కొద్దిగ వ్రేలితో తీసికొని ముఖమునకు లేపనము చేసికొనిన వెంటనే అది చర్మములో మాయమై ముఖమునకు కళ, కాంతి నిచ్చును. ముఖము స్ఫటికమువలె నిర్మలమగును. ముఖమున లేచు సొజె, మచ్చలు, మొటిమలు మొదలగువాటిని మాన్పును. మరియు దీనిని ముఖమునకు పట్టించుకొనిన వెంటనే ముఖము చల్లగనుండి మంచు రాచుకొనినట్లేయుండును.

వెల బుడ్డి 1_కి 8 అణాలు.

మల్లిక

ఇది ముద్దుబిడ్డలకు మురిపమైన లేపము. ఇది మైసూరు చందన అత్తరుతోను మల్లెమొగ్గల సారముతోను తయారుచేయబడిన నవీననవనీతము. శిశువులకు దీనిని ప్రతిదినము స్నానాంతరము కొద్దిగ శరీరమునకు రాచుచుండిన, చర్మము మృదువై బంగారు రంగునిచ్చి చర్మవ్యాధుల రాకుండచేయును. ఈ లేపమువలన బిడ్డలు రబ్బరుచెండ్లవలె తేరుదురు. ఇందు కాశ్మీరపు కేసరి పునుగుగూడ చేరియున్నది.

వెల బుడ్డి 8 అణాలు.

 అన్ని షాపులయందును దొరకును.

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

తిరువనంతపురము, హుబ్లీక్షేత్రములయందు

అఖిలభారత వస్తుప్రదర్శనములలో

ప్రథమతరగతి బంగారుపతకములనుపొందిన

కేసరి

డెంటల్ క్రీమ్

అను

దంతధావన నవనీతము

మృదు మధుర పరిమళ మిళితము.

ఎల్లరు ఒకమారు రుచిచూడవలయును. దంతములను ముత్యములవలె చేయుటయేగాక పంటిజబ్బుల నన్నిటిని నివారించును.

భారతదేశమున భారతీయునిచే భారతీయులకొరకు తయారుచేయబడినది.

అన్ని షాపులలో దొరకును.

అణాలు 8 మాత్రమే.

కేసరి కుటీరం,

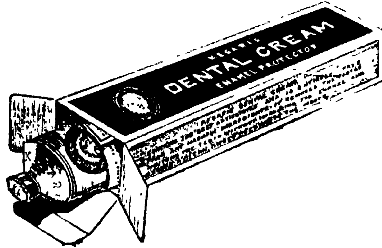
ఆయుర్వేద ఔషధశాల, మదరాసు.

కేసరి దంత ధావన నవనీతము.

త్రివేండ్రం శ్రీకళాశాలయందు సంగీతోపాధ్యాయిని యగు

శ్రీమతి లక్ష్మీనారాయణఅమ్మగారు బి. ఏ:

"ఇటీవల కొన్నాళ్లుగా కేసరి దంతధావననవనీతమును వాడుచున్నాను; విదేశీయపు సరకుకంటె ఇది చాలామంచిది యని ధైర్యముగా చెప్పగలను. శుభ్రపరచుటయందేమి, సువాసనయందేమి ఇది సీమ వస్తువుల కెంతమాత్రమును తీసిపోదు. నేనేకాక నా సలహాపై దీనిని వాడుచున్న నా స్నేహితు లందరుకూడ ఇదే యభిప్రాయ మిచ్చుచున్నారు. కొద్దిరోజులలో ఈనవనీతము విదేశపు వాటిని వెనుకబెట్టించి శ్రీయుత డా. కేసరిగారికి గొప్ప. యశస్సును కలుగ జేయగిలదు."

టిప్పెరా హెల్త్ ఆఫీసర్, డాక్టర్, యం. ఆర్ సామి, గారు:—

Ph. D. M. D. D. P. H.

"మనఃపూర్వకముగా డా॥ కేసరిగారి దన్తధావననవనీతమును గూర్చి ప్రశంసించుచున్నాను. ఆ తయారీని చూచినంతనే సీమతయారీ కిది పైనున్నదని తోచును. మరియు వస్తుతత్వమన్ననో యేవిధమైన లోపమును లేక యున్నది. స్త్రీగర్భాశయ రోగమారిణి యగు లోధ్ర, సీమమందుల నెటులవెను కకుద్రోసెనో అట్లే ఈ దన్తనవనీతముకూడా, సీమసరకును "తీసికట్టు" అని పించును. అది యట్లేయగు గాకయని నా మనోరథము."

కేసరికుటీరం, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

ఇద్దరును సుప్రసిద్ధులే

సర్. కె. పి. పుట్టన్న చెట్టి, సి. ఐ. ఇ.,

పూర్వము మైసూరుకౌన్సిలు ప్రథమ సభ్యులు; బెంగుళూరు

"డాక్టరు కేసరిగారి దంతధావన నవనీతమును నేను వాడితిని. అది నాకు సకలవిధములను సంతృప్తికరముగ నున్నది. అది దంతములను ఇగుళ్ళను శుద్ధి పరచును. నోటికి చక్కనివాసనను రుచినిగూర్చును. పండ్లకును ఇగుళ్ళకును కస పట్టించి బలపరచును. విదేశి పల్లుపేస్టులకు నేనికిని అది తీసిపోదు. అది స్వదేశీది కనుక బహువిరివిగా అమ్మకము కాగలదు."

సర్. రాధాక్రిష్ణన్.

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు వైసుఛాన్సలరు, వాల్టేరు.

"డాక్టరు కేసరిగారి దంతధావన నవనీతమును నేను కొంతకాలము వాడి తిని. అదిమిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనదని నాఅభిప్రాయము. స్వదేశీ పదార్థముల యం దభిమానము పెచ్చుపెరుగుచున్న యీ దినములలో అది బహువిరివిగా అమ్మ కము కాగలదని నేను నిస్సంశయముగా చెప్పగలను."

కేసరి కుటీరం

ఆయుర్వేద ఔషధశాల.

ఎగ్మూరు, మదరాసు.

విషయసూచిక

-:O:-

గృహలక్ష్మి ఏజెంట్లు

తెనాలి: కొమ్మూరి కాశీవిశ్వనాథంగారు, సోల్ ప్రొప్రయిటర్ ఆఫ్ న్యూస్.
మచిలీపట్టణము: పి. సత్యనారాయణగారు, C/o తాడేపల్లి సుబ్బారావు బ్రదర్సు.
హైదరాబాదు: ఎన్. లక్ష్మీబాయిగారు, 566, రెసిడెన్సి పెద్దగడియారం, చౌరస్త మార్కెటురోడ్డు.(మన ప్రాంతపు 1 రూఢస్మానియా రూ 1-3-0అగును)
నిడదవోలు: తాటిమేటి కుటుంబశాస్త్రిగారు.
తాడేపల్లిగూడెం: కాశిరాజు శ్రీరాములుగారు. [లిమిటెడ్.
జెమ్షెడ్పూర్: టి.వి. రమణయ్యగారు, C/o ది ఇండియన్ హ్యూమ్పైప్ కంపెనీ,
బరంపురం: నిష్టల కృష్ణమూర్తిగారు, న్యూస్ పేపరు ఏజంటు.
గుంటూరు: వెల్ కం అండు కంపెని.
సామర్లకోట: ఆరాధ్యుల మూటయ్యగారు, మర్చంటు.
పిఠాపురం: న్యూస్ఏజెన్సీ ఎం. నూకరాజు, ఆంధ్ర.
రాజమండ్రి, విశాఖపట్టణం: ఎ. కృష్ణమూర్తి బ్రదర్సు.
మదరాసు: వై. నారాయణగారు, 364 ఎస్ప్లనేడు. ఆకుండి వేంకటశాస్త్రిగారు.
తణుకు: వడింపల్లి సూర్యనారాయణగారు, న్యూసుఏజంటు.
బెజవాడ: ఆంధ్రా ఇన్డస్ట్రియల్ స్టోర్సు, బకింగుహామ్పేట.
పాలకొల్లు: లొల్లా వెంకటరావుగారు.
భీమవరము: అమిరపు శేషాచలశర్మగారు.
ఒంగోలు: తాతా జాలయ్యశెట్టిగారు, వర్తకులు.
రంగూను: వి. భగవతిశాస్త్రిగారు, న్యూసుఏజెంటు 244 ఫేర్ వీధి.
కర్నూలు: చెట్టి రోశయ్య చెట్టిగారు, వర్తకులు.
చిత్తూరు: వాటంబాటి. వెంకటరమణయ్య శెట్టిగారు 163 బజారురోడ్డు.
సికంద్రాబాదు: కె. సుందరరావుగారు Cloth Mills Agent. పాగాకుబజారు.
ఏలూరు: బి. విశ్వనాధంగారు.
విజయనగరం: ఇవటూరి సుందరశివరావుగారు.
నెల్లూరు: సి. యల్. నృశింహం బ్రదర్సు, ట్రంకురోడ్డు.
తిరుపతి: వై. వి. సుబ్బయ్య & కంపెనీ.

హిగిన్ బాతమ్ స్టాలులవద్ద దొరకును.

ఇతరచోట్లకు ఏజెంట్లు కావలెను. వివరములకు దరఖాస్తు పంపుకొనుడు.

గృహలక్ష్మీ కార్యాలయమున

వెలకు దొరకు గ్రంథములు

బిల్వ

డాక్టరు కే. యస్. కేసరిగారు వ్రాసినది. బిల్వనుగూర్చిన శాస్త్రవిషయక పరిశ్రమచేసికూర్చిన సర్వవిషయములు ఇందుగలవు. ఈ మూలిక ఓషధీగుణము, వైద్యప్రయోగములు, శాస్త్రచర్చ, పురాణ వివరము సరళశైలిలో వివరింపబడినవి. వైద్యులకు భక్తులకు మిక్కిలి ఉపయోగకరమైన గ్రంథము. పత్రికలు మెచ్చినవి. క్రౌనుసైజున మంచి ఫెదరువెయిటుకాగితము. 48 పుటలు రేపరుబైండు. వెల రు.0-8-0 అణాలు. పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

తులసి

గ్రంథకర్త డాక్టరు కే. యస్. కేసరిగారు. తులసియను జాతీయమూలికనుగూర్చిన యమూల్య గ్రంథము. తులసియందలి భేదములు, తులసినిగూర్చి వైద్యశాస్త్రముచెప్పు వాక్యములు, తులసిదళములు తినుటవలన త్రాచుపాముగరచినవారు బ్రతుకుట, తులసివలన నయమగువ్యాధులు మొదలగువిషయములేకాక తులసి పురాణమును, తులసి గోవింద నామములును, తులసి షోడశోపచార పూజయు నిందుదాహరింపబడి యున్నవి. గృహస్థులెల్లరును ఈ గ్రంథమునుచదివి తులసివలన బొందదగిన సర్వలాభములను పొందుదురు గాక. శ్రీపంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రిగారు ఈ గ్రంథమునకు చక్కని పీఠిక వ్రాసియున్నారు. పత్రికలు, ప్రముఖులు ప్రశంసించియున్నారు. క్రౌనుసైజున మంచి ఫెదరువెయిటుకాగితము. 72 పుటలు. రేపరుబైండు. వెల రు 0—8—0 పోస్టేజి ప్రత్యేకము. మొదటికూర్పుప్రతులు చాలతక్కువగనున్నవి గావున వెంటనేఆర్డరు ఇచ్చుట మంచిది.

గృహలక్ష్మి

ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ, చతుర్థ

సంపుటములు వెలకు సిద్ధముగనున్నవి

ఒక్కొక్కవత్సరపు పండ్రెండుసంచికలు కలిపి బైండుచేసిన నాలుగు సంవత్సరములకు నాలుగుసంపుటములు. కాలికోబైండు. దిట్టమైనఅట్ట. గ్రంథభాండాగారములకు అలంకారములు. ఒక్కొక్కసంపుటము కొద్దికాపీలుమాత్రమే ఉన్నవి కావున త్వరపడి ఆర్డరు చేయవలెను. ఆలసించిన దొరకనేరవు. తిరిగి అచ్చుపడనేరవు.

వెల సంపుటము ఒక్కటికి రు. 6—0—0 మాత్రము

రైల్వేపార్సెలుగా తెప్పించుకొనుట మంచిది.

వలయువారు :

గృహలక్ష్మి కార్యాలయము

పోస్టుబాక్సు నెంబరు 752, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

కీ॥ శే॥ కొటికలపూడి సీతమ్మగారు

విమల పథంబునన్ నిలిపి వృత్తము చక్కనొనర్పనేని ని
క్కముగ వృథాభరంబగును గాని ప్రయోజనమేమి విద్యచేన్?
సమగతి విద్యయున్ సుగుణసంపదయుంగల యుత్తమాంగనల్
తమి మగవారలట్టులె యలంకరణంబులు భూతధాత్రికిన్.

—దుర్భా సుబ్రహ్మణ్యకవి.

వర్తమానయుగమున నాంధ్రదేశమున స్త్రీల యభివృద్ధికై పాటుబడిన మహనీయులలో శ్రీయుత కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారగ్రగణ్యులు. ప్రాతఃస్మరణీయుడగు నా మహనీయునివలన విద్యావిజ్ఞానముల బడసి యాయనచేయు సమస్త దేశహితైక కార్యములందును పాల్గొని దాదాపు నలుబదేండ్లకాలము స్త్రీల యభివృద్ధికై పాటుబడిన మహనీయ శ్రీమతి కొటికలపూడి సీతమ్మగారు. ఆడుది చదువుకొనిన మగవానికర్థాయువని అడలిపోవు దినములవి. ఆడుది చదివిచెడు—మగవాడు చదువక చెడునను సామ్యము క్రియాపూర్వకముగా వాడుకలోనున్న దినములవి. ఆడుది చదువుకొని యేమి చేయవలయును? ఉద్యోగము చేయునా? ఊళ్లేలునా? యని వికటముగా వితర్కించు దినములవి. ఏవిషయమునను స్త్రీయొక్క వ్యక్తిత్వము గుర్తింపబడని దినములవి. అట్టి దినములలో లోకుల యాక్షేపణలను లెక్కసేయక బెదరింపులకు భీతిల్లక విఘ్నములకు వెనుదీయక మహాధైర్యముతో స్త్రీల యున్నతికై పాటుబడినయేకైక నారీరత్నము శ్రీసీతమ్మగారు. శ్రీ సీతమ్మగారి కృషి, యొక్కవిధముగా నున్నది కాదు; పలువిధ

ములుగానున్న డి. సీతమ్మగారు గొప్ప విదుషి, కవయిత్రి, వక్త, పరోపకారిణి, సేవావ్రత, భక్తి తత్పర. అనన్యసామాన్య శేముషీ దురంధరులగు శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారి ప్రియ ఛాత్రిణియగుటచే వారికడ గల ప్రజ్ఞావిశేషములన్నియు సీతమ్మగారియందును గలవు. సీతమ్మగారు సాధురక్షశతకము, అహల్యాబాయి, పద్యభగవద్గీత మున్నగు గ్రంథములు వ్రాసిరి. మఱియు ననేకపత్రికలలో ననేక వ్యాసములు వ్రాసిరి. అనేక స్త్రీసమాజముల వార్షికోత్సవ సభలకును తదితరానేక స్త్రీల సభలకును నధ్యక్షతవహించుటయేగాక 1913వ సంవత్సరమునందు బాపట్లయందు జరిగిన ప్రథమాంధ్రమహాసభతోబాటు జరిగిన మహిళాసభకుగూడ శ్రీ సీతమ్మగారే అధ్యక్షతవహించిరి. మంచి వక్తృత్వ నైపుణ్యము గలవారగుటచే శ్రీసీతమ్మగారే సందర్భమున నెచ్చటికి వెళ్ళినను స్త్రీలసమావేశములను జరిపి చక్కని హితోపదేశ రూపకములగు నుపన్యాసము లిచ్చుచుండిరి.

మతవిషయమున శ్రీ సీతమ్మగారు పరిశుద్ధాస్తికమతమందును నిర్గుణోపాసనయందును విశ్వాసముగలవారు కాన కడవఱకును వారటులనే వర్తించిరి. నైతికవిషయములందు సీతమ్మగారికి పంతులుగారికివలెనే రక్తిమెండు. ఏసందర్భమున సన్మతిగూడ కుంటుట వారి జీవితవ్రతములలో నొకటి. 1932 వ సంవత్సరమునందాంధ్రరాష్ట్రీయ మహిళాసభ రాజమహేంద్రవరమున జరిగినపుడు శ్రీసీతమ్మగారా సభకువిచ్చేసియందు గావింపబడిన విడాకుల తీర్మానము వగైరా తీర్మానములు చేయుటకును నేయెడను ఆత్మోన్నతికి సాధనభూతములగు నాధ్యాత్మిక విషయములనుగూర్చిన తీర్మాన మొక్కటియు లేమికిని మిక్కిలి వగచిరి. నీతి పటిష్ఠంబగు ధార్మికవర్తనమున కలవాటుపడిన శ్రీ సీతమ్మగారికి విశృంఖలములగు నా సభా తీర్మానములు మనస్సును కలతపెట్టుటచే "గాబోలు ఇంతవుంది విద్యాసరస్వతు లిచట సమావేశమగుటచే కన్నులార గాంచుటచే యత్యంతానంద మొదవుచున్నను సాధ్వీ దర్మమునెడ చేయు నీ తీర్మానములు వినుటచే కంపరి మొదవుచున్న దని నిండుసభలో వలవలాడిరి.

శ్రీసీతమ్మగారు తొల్లిటనుండియునారోగ్య వద్దేహముగలవారు కారు. దుర్భరమైన కాసామయము వారిని సదాపీడించుచుండెను. మఱియు హృత్తాపకరములగు గృహచ్ఛిద్రములుగూడ వారి నెక్కువగనే యలమటపెట్టుచుండెను. అయినను శ్రీసీతమ్మగారు లక్ష్యపెట్టక పరోపకారార్థమిదం శరీరమ్మను సూక్తిని సార్థకమొనరించి కృతార్థతజెందిరి. భర్తృమరణానంతరము చరమదశయందు శ్రీ సీతమ్మగారు బహిరంగసభాదిక వ్యవహారములతో పాల్గొనుట దాదాపుగా విరమించిరి. మహాసాధ్వియు విదుషీమణియు సచేత విద్యావ్యాసంగసంసక్తచిత్తయునగు శ్రీ కీ॥ శే॥ పీఠాపురం మహారాణీగారి యాదరముననుండి వారికి యాంధ్రసాహిత్యమును ఛందోలక్షణాదులను గఱపువారుగానుండిరి. విదుషీమణియగు సీతమ్మగారు విద్యాప్రియయగు మహారాణీగారి ప్రాపును

బడయుటచే 'మణినావలయుంవలయేనమణిః' యన్నట్లు పరస్పరము శోభిల్లిరి. వ్యవహారమున నాశ్రితాశ్రయధర్మమున్నను నిర్మల హృదయలగు వారిరువురును కూర్మి నెచ్చెలులట్లుండి సదా సజ్జనగోష్ఠియందును పారమార్థిక విచారణయందును విద్యావ్యాసంగమునందును గడపుచుండిరి. ఇట్టి మహారాజ్ఞి గారు గతవత్సరము ఫిబ్రవరినెలలో స్వర్గస్థురాలగుటచే 'కృష్ణరాయలతోదివికేగలేక బ్రతికియున్నాడ జీవచ్ఛవంబనగుచు'నని పెద్దనవలెనే మహారాజ్ఞీవియోగంబునకు కరము దుఃఖించి కడపట గడచిన ఫిబ్రవరి నెలలో జరిగిన శ్రీమహారాణీగారి ప్రథమ మృత సాంవత్సరికసభలో నుపన్యసించి తమ కృతజ్ఞతను వెల్లడించి యిక రాణీగారి యెడబాటు సైపజాలనన్నట్లు మార్చి పదునొకండవతేదీని యిహలోకమును బాసిరి.

శ్రీసీతమ్మగారు ఆంధ్రబ్రాహ్మణులలోని నియోగిశాఖకు జెందినవారు. ఈమె భర్తగారగు కొటికలపూడి రామారావు పంతులు గారు, డిస్ట్రిక్టు మున్సిఫ్‌కోర్టులో నుద్యోగిగా నుండిరి. ఈమె పుట్టినింటివారు అబ్బూరి వారు. గుంటూరుజిల్లా తెనాలితాలూకా జెవుడుపాడు వీరి స్వగ్రామము. కాని యీమె సోదరులగు అబ్బూరి సుబ్బారావు పంతులు గారు సోమశేఖరరావు పంతులుగారు అను వారు నైజామయిలాకా ఉన్నతోద్యోగములుచేసి విశేషధన మార్జించి యుపకారవేతనములు బడసి ప్రస్తుతము తెనాలియందున్నారు.

ఈమెకొక కుమారుడును కొమార్తెయు గలరు.

శ్రీ సీతమ్మగారు స్వర్గస్థులై యిప్పటికి దాదాపు మూడుమాసములైనది. అయినను ఆంధ్రదేశమునందలి యేప్రసిద్ధపత్రికయు నీమె మృతినిగూర్చి సంతాపమును తెలుపకుండుట పత్రికాలోకమున కెంతయు కళంకమని చెప్పకతప్పదు.

మన భారతవర్షమున ననాదినుండియు మహనీయులగువారి జీవితచరిత్రములను భద్రపఱచెడి యాచారములేదు. కావుననే యెన్నియో సుగంధకుసుమముల సౌరభమును మనము గ్రహింపజాలకపోతిమి. యెన్నియో యనర్ఘరత్నముల కాంతులను మనము దర్శింపజాలకపోతిమి. దాని కిప్పటికిని మనము కుందుచున్నాము. తమ జీవిత చారిత్రముల నేల భద్రముచేసియుండరాదని ప్రాచీనులపై కన్నెఱ్ఱచేయుచున్నాము. ఐహికములగు యశోవిశేషాదులయందు సహజముగా విరక్తులగుటచే మనపూర్వులు వీనియందంతగా ననురక్తులు కాకపోవచ్చును. మఱియు ఆనాడు ప్రతివిషయమును నిప్పటివలె క్షణములోముద్రించు నచ్చుకూటములా లేవు. విశ్వవ్యాప్తిచేయగల వార్తాపత్రికలా లేవు. వైరాగ్యమే యలంకారముగా గల యాపెద్దలకు తమ చరిత్రము నిచట భద్రపఱచిపోవలయునను వాంఛయు లేదు. అది యొక యుగము. ఇదియొక యుగము. ఎల్లరు భౌతికసుఖలాలసులగు పాశ్చాత్యులయడుగు జాడల ననుసరించు యుగ మిది. ప్రతియల్ప

విషయము సధికముగా జేసిగణించి పత్రికలలో ప్రకటించుట యిప్పటి యాచారము. పాశ్చాత్త్యుల సంపర్కమువల్లనైతేనేమి స్వయముగానే తమకు తోచుటచేనైననేమి యీ లక్షణములు మనకుగూడ కొంతపట్టుబడినవి. ప్రతిసామాన్యజీవియొక్క వృత్తాంతము మన మిప్పుడు పత్రికలలో గాంచుచున్నాము. అట్టిచో విదుషీమణియు, కవయిత్రియు, సంఘసంస్కారప్రియయు, సేవావ్రతయు, సరళసాధువర్తనయు నగు శ్రీ సీతమ్మగారి విలువను నాంధ్రులును నాంధ్రపత్రికలును గుర్తింపకుండుట వారికే యగౌరవకరము గాని సీతమ్మగారికికాదు. నిరాడంబరులగు వా రెప్పుడును లోకస్తుతి కాసింపరు. కాని వారి యాధిక్యతను లోకము గుర్తింపకుండుట మాత్రము మెచ్చదగిన విషయముకాదు. స్త్రీయైనకారణముననే సీతమ్మగారి ప్రస్తావన మిట్లు నిర్లక్ష్యపఱచుటకు కారణమగుచో నాంధ్రదేశ మభ్యున్నతిగాంచుట యింకను యెన్నియో యుగముల దూరమున నున్నదని భావింపవలయును.

సీతమ్మగారి జీవిత మాదర్శనీయమైనది. స్వయంకృషిచే విద్యాజ్ఞానము లలవర్చుకొనెను. అలవర్చుకొనిన విద్యాసంపదను లోకసేవకై వినియోగించి సార్థకజన్మ యయ్యెను. శ్రీ సీతమ్మగారి జీవితము కల కాలము యింతులకు మేలిబంతియైయుండుగాక!! శ్రీ సీతమ్మగారి యాత్మకు పరమేశ్వరుడు శాంతి నొసంగి తన సాన్నిధ్యమును ప్రసాదించునుగాక.

—కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మ.

నీ తడయుటలో నర్థము

త్రిపురాన సత్యానందరావుదొరగారు

గున్నమామిడిచేరువఁ గొమరు మిగులు
మాలతీనికుంజంబున లీలనుండ
తనువు మఱచినానెదఁ బరధ్యానపరత;
అంతనొకదూత గొబ్బున నరుగుదెంచి
స్వామి! నీరాకప్రకటించి చనియెవడిగ;
వేచివేచియుంటిని మది విసుఁగుదనుక.
నాదుభవనగర్భములోని పేదగుడిసె
కరిగి బిరబిరమేని వస్త్రాభరణము
లన్నియునుదీసి, కైకొని యలుకవేస
మేను చినిఁగినచాపపై మేనుసేర్చి
యుంటి,మునిమాపువఱకుఁ బెల్లొదవఁగలదు
తీరికేలేనిపనియంచు దేవ! నీకు.
అంతలో భోజనసమయమగుడుఁగవులు
గాయకజనములు ప్రబోధగానములను
పాడి;రీవైన నేనైన భవనమునకు
రామి నాదునెచ్చెలు లబ్బురంబుగొనిరి.
కన్ను మోడిచి నిదురింపఁగాఁ దొడంగ
నిద్రరాదయ్యెఁ; బిదపఁ గన్విచ్చిచూడ
నాదుప్రక్కనె పరుండి మోదమలర
ముంగురులదిద్దు నిన్గంటిఁ; బొందనైతి
నద్భుతము! దాని కొక్కింతయైనమదిని
గుడిసెబెజ్జాలఁబడి చూడఁగువలయేశ!
దీటుకొనుకాటకంబున దేవురించు
దీనజనకోట్లు మృష్టాన్నపానరతిని
ఉంటఁగన్గొంటిఁజాల నేత్రోత్సవముగ;
నీతడయుటలో నర్థమున్ దెలిసితపుడు.

సౌభాగ్యసిద్ధిరస్తు

శ్రీపాద వేంకటావధానిగారు

ఏభూమి వేదశాస్త్రేతిహాసజ్ఞలౌ
సాధ్వులకు ననుంగుజన్మభూమి
ఏతల్లి యతులితమృదులకావ్యములల్లు
కవయిత్రులకుఁ గూర్మికన్నతల్లి
ఎచ్చోటు మహితలోకైక విక్రమకళా
భ్యుదయలౌ మహిళలు పుట్టుచోటు
ఏదేశమతిపూత హృదయశోభితపతి
వ్రతలఁగాంచినయట్టి భవ్యదేశ
మట్టి కల్యాణదాయకమైన భరత
భూమి జనియించి, తొల్లింటిపుణ్యశీల
సతులమార్గమ్ములారసి వఱలునీకు
చిన్నిగృహలక్ష్మి, సౌభాగ్యసిద్ధిరస్తు!!!

భారత నారీమణుల భావికర్తవ్యం

శ్రీమతి ప్రేమా దేవిగారు

హిందూస్త్రీల ధర్మాధర్మ విచక్షణవిజ్ఞానం ఇంకా నశించలేదు.

స్త్రీలు అబలలంటారు. విలాసినులంటారు. శృంగారంలో తప్ప మనకి ఇంకేవిషయంలోనూ అభిరుచి లేదని భావిస్తున్నారు. మనంకూడా అదే నిజమే ననుకుంటున్నాం. ఆదురభిప్రాయాలన్నీ మాసిపోవాలి. భారతీయస్త్రీలు సబలలు కావాలి. శృంగారంచేసుకొని పురుషుల్ని రంజనచేయడమే మన ప్రధానకర్తవ్యంకాదు. నిలవనీడలేక, కడుపుకు తిండిలేక, కట్టగుడ్డలేక, మనలో అనేకమంది మలమల మాడిపోయేకాలంలో అలంకారం చేసుకొని ఆటలాడడం అఘాయిత్యం. కుళ్లి కుసుమారిపోయిన హిందూసంఘంలోవున్న జాడ్యాలు, దురన్యాయాలు, గుండగీడుతనాలు, మనబతుకులలో లేనురిబ్బన్లు పెట్టుకుని, జంపరుకవికలేసుకొని, ఒక్కకులుకు కులికి, చిన్నమందహాసంజేసి, ఏహాస్యనీమావో కూనురాగందీస్తే పోతాయా? తన వయస్సంతా విద్యలో గడిపి, ఇంక చదువు అనేది లేనంతవరకు కళాశాలలలో, విశ్వవిద్యాలయాలలో చదివి, శరీరారోగ్యంకూడా లెక్కచేయకుండా కష్టించి, పరీక్షలలో అఖండజయంపొంది, చివరకు ఇల్లూవళ్లూకూడా గుల్లచేసుకుని, ప్రపంచములోకి వచ్చేసరికి బ్రతుకు తెరువులేక, జీవనోపాధి దొరక్క, నీవా నాయనా, అని ఇంటింటికేగి, గుమ్మం గుమ్మానికీ, ఏఉత్తరమో, ఏసర్టిఫికెట్లో పుచ్చుకుని, కాళ్ళుపడిపోయేలాగు తిరిగి విఫలమనోరథు డవుతూన్న భారతీయయువకుడిగతి మనంచూస్తున్నాం. ఇంటెడుపిల్లలతో, వోపలేని భార్యతో రోజురోజల్లా చెమట వోడ్చి కాయకష్టపడ్డాకూడా అందరికీ కడుపునిండా గంజిఐనా పొయ్యలేని దిక్కుమాలిన కూలివాడు, మనకు ప్రతిచోటా ప్రత్యక్షం. మనదేశపు మహాపట్నాలలో నిర్మించిన ఉన్నత సౌధాల పునాదులలో ఎంతకుళ్లువుందో, ఎన్ని అన్యాయాలుచేసి, ఎన్ని అబద్ధాలుఆడి, చేయరానిపను లెన్నోచేసి, సంసారాలుకూల్చి అవి నిర్మించగలిగారో మనకు తెలును. ఏదైతే మనమంతా గొప్పగా భావిస్తున్నామో, ఏది ఘనత అనుకుంటున్నామో అదిఅంతా బూటకమనీ,అబద్ధమనీ, నోరూవాయీలేని పరమబీదల చెమటచుక్కలు—కాదు, నెత్తుటిధారలమీద అవి ఆధారపడివున్నవని గ్రహిస్తున్నాం. ధనమూల మిదం జగత్తని అంటారు. అది నిజంకాదూ? ధనంవుంటే, ఆధనం ఏవిధంగా వచ్చినాసరే, మర్యాద, గౌరవం, జ్ఞానం ఇవన్నీకూడా వాళ్ళకి వున్నాయని భావిస్తారు. ధనంవుంటే దేవుణ్ణికూడా కొనవచ్చు. మతాచార్యుల్ని మరిపించవచ్చు. ఆకాశంలో ఎగరవచ్చు. కళ్ళునెత్తిమీదకి వస్తాయి. పరిచితులు, స్నేహితులు, బంధువులు కనబడరు. మధ్యమధ్య ఏగొప్పకో ఒక చిన్నబహిరంగ దానం చేస్తారు. అది పత్రికలలో ప్రకటిస్తారు. దానివల్లకలిగే గౌరవంకోసం దానం; కాని మనస్ఫూర్తిగా చేసేవారు అరుదు. ఈ చిన్నచిన్న దానాలుమాత్రం ఎవరికి? తమలో తమకే!! సంఘం ఈవిధంగావుంటే జీవితభారంవల్ల కృంగి, నిరాహారంవల్ల కృశించి,అటు చావలేక ఇటుబతకలేక బాధపడలేక లక్షోపలక్షలైన భారతీయబీదలగతి ఏమిటి? ప్రపంచం అని పిలిచే ఈ మహాయెడారిలో వాళ్ళకు తావెక్కడ?

ప్రపంచం పరమేశ్వర సృష్టిఅయితే ఇటువంటి దురన్యాయాలు జరుగుతాయని నాకు నమ్మకంలేదు. మనచుట్టూ కమ్ముకుని మంచు ముసుగులా మనసంఘాన్ని ముంచేసి, మనకళ్ళు మూసేసి, ముందుదారి కనబడకుండాచేస్తూన్న ఈ అఘాయిత్యాలన్నీ కేవలం మానవ నిర్మితం.

పాడిపంటలలో, ధనధాన్యాలలో, సిరిసంపదలలో, వ్యత్యాసం ఏవిధంగానో వచ్చిం దనుకుందాం. పోనీ, ఒకమనిషినిచూస్తే ఇంకొకడికి ఈర్ష్య, ఉదాసీనత, అపనమ్మకం, క్రౌర్యం, విరసం ఇవన్నీ ఎక్కడివి? మానవుడి మెదడులో పుట్టిన పురుగులు!!

ఒకమతాన్నిచూస్తే ఇంకో జాతివాడికి అసహ్యం. కులానికీకులానికీ మధ్య వృత్తికివృత్తికీ నడుమ, ఈ విరోధం ఎందుకు?

ఏదైనా ఒక ధర్మవాదం ఈరోజుల్లో దాంట్లో వున్న సహజధర్మంవల్ల జయిస్తుందా? లేదు. డబ్బా కావాలి, వీధివీధినీ, వాడవాడనీ వాయించాలి. అల్లరి చెయ్యాలి. ప్రచారంకావాలి. న్యాయంకానీ, అన్యాయంకానీ అవిచక్షణ అక్కర్లేదు. కావలసింది డబ్బా. డబ్బాలతో లోకం జయించవచ్చు!!డబ్బాకి డబ్బు కావాలి. ఆ డబ్బునిజంవల్ల రాదు. అంతా బూటకం కల్ల!! అవేసాధనోపాయాలు.

ఈ దుర్మార్గాలన్నీ మనం, భారతీయ స్త్రీలం, చూస్తూవూరుకుని, వాటికిసహాయం చేస్తామా? నేరం జరిగేటప్పుడు చూస్తూ వూరుకోడం కూడా ఒక నేరమే. ఆవిధంగా మనం నేరస్థుల మౌదామా?

ఇది స్త్రీలనే ఉద్దేశించి వ్రాయవలసిన అవసరం ఏమిటి? నానమ్మకం, 'ప్రపంచంలో న్యాయం, ధర్మం, ఎక్కడ నశించినా భారతీయయువతి మనస్సులో ఇంకా మాసిపోలే'దని. మనలో కొందరు చీనాదేశపు పింగాణీబొమ్మలు, అమ్మలక్కలూ వున్నారనుకోండి. వున్నా స్త్రీ బాహుళ్యం ఇంకా చెడిపోలేదు. స్త్రీకివున్న సహజమైన ఓరిమితో చూస్తున్నారు. అగ్నిపర్వతం కాగినట్టు కాగుతున్నారు. ఇప్పుడిప్పుడే పొగలు పైకి వస్తున్నాయి ఈ అన్యాయాల మీద, ఈ కళంకాలమీద ఎప్పుడో శక్తిస్వరూపిణులు విర్చుకుపడతారు. పడాలి. లేకపోతే వీల్లేదు.

స్త్రీల హక్కులు, పురుషుల అన్యాయం అని అవసరమైన అల్లరుచేసి మనం కులాసాగా మోటార్లలో తిరిగితే పనికిరాదు. పురుషులు స్త్రీలనే అన్యాయం చెయ్యడంలేదు. తమలో తామే అన్యాయం చేసుకుంటున్నారు. ధనవంతులు బీదల్ని తింటున్నారు. సంఘంలో ఒకమనిషికి ఇంకొక మనిషికి సర్వసమానత్వం తీసుకువచ్చిన తర్వాతగాని స్త్రీపురుషుల వ్యత్యాసాలు మనం చర్చించడానికి అర్హత లేదు.

ఒకవేళ కష్టపడి స్త్రీస్వాతంత్ర్యం సంపాదించినా సంఘంలోవున్న ఎగుడుదిగుళ్లు, అనవసరమైన కష్టనిష్ఠురాలు తొలిగిస్తేనేగాని స్త్రీల కర్తవ్యం కొనసాగినట్టుకాదు. ఈ మహాకార్యం చేయడానికి స్త్రీలే ఎందుకు కంకణం కట్టుకోవలెనని అడగవచ్చు. సంఘాన్ని దోచి మనపురుషులచే దోపించి మనవాళ్లంతా నగలతో నింపుకుని కులికినా, మనం ఎన్ని చేయరాని పనులుచేసినా హృదయంలో సహజంగా వున్న న్యాయాన్యాయ విచక్షణ ఇంకా నశించలేదు. భౌతిక సౌందర్యంలో మునిగి తేలుతూవున్నప్పటికీ ఆ పిపాస తీరదు. సౌందర్యంలో సూక్ష్మమైన రకంకూడా వుంది. అది మనోనేత్రానికి పొడగట్టుతుంది. ఈ సూక్ష్మసౌందర్యం మనకు లభించనంతవరకు ఆత్మశాంతి వుండదు. సంఘం ఇంత వికృతాకారంగా వుండగా ఇంత కురూపంగా వుండగా మనమృణ్మయ శరీరాన్ని మెరిసిపోయేలోహాలతో నింపడంవల్ల మనకు శాంతి చేకూరదు. అసహజమైన తృష్ణతీరదు. ఏదైతే అందమైనదో అదే ఆనందకరమన్నారు. అదే ఉత్తమమన్నారు. ఉత్తమమైనదే అందమన్నారు. సృష్టిలోనే అందంకోసం తీరనిదాహంతో పుట్టిన స్త్రీకి తనచుట్టూవున్న ఈ కురూపం తీసివేస్తేనేగాని తృప్తివుండదు. వుండకూడదు.

నిజంగా స్త్రీచిత్తం వున్న ఏనారీమణిగాని మన సంఘంలో ప్రస్తుతం జరుగుతూవున్న 'దోపిడీ'చూచి సహించలేదు. దోపిడి అంటే బలమైనవాడు నీరసుణ్ణి తినెయ్యడం. అన్నిందాలా వాణ్ణికష్టపెట్టి, దాని ప్రతిఫలం తాను అనుభవించడం. కష్టమంతా ఒకరిది. సుఖమంతా మరొకరిది. ఇది అన్యాయం. మన భర్తలమీద మనకి అనురాగంవుంటే వాళ్ల ఆసాములు ప్రతినిత్యమూ వాళ్ళను దూషించే సాగరుపోతు వాగుడులోంచి వాళ్ళని తప్పించాలి. మన తండ్రులమీద మనకి ఆపేక్షవుంటే దుర్భరమైన వాళ్ళజీవితంలో సుఖం కలుగజేసి వాళ్లకి సంతోషం కలిగించాలి. మన సోదరులమీద మనకు మమకారంవుంటే దుర్మార్గుల్ని ఆశ్రయించి పొట్టపోసుకోవలసిన హైన్యంలోంచి వాళ్లని తొలగించాలి. మన సంతానం మీద మనకు ప్రేమవుంటే వారి భావిజీవితం సుఖప్రదంగా చెయ్యాలి. అనార్జితమైన పిత్రార్జితంతో, అన్యాయార్జితమైన స్వార్జితంతో వొళ్ళువాచి, సోమరిపోతులుగావున్న ధనవంతుల నీచ, పాప, హీన, దుర్మార్గపు చేతుల్లోంచి వాళ్ళని రక్షించి సంఘంలో సర్వసమానత్వం నెలకొల్పాలి.

ప్రతి స్త్రీ కూడా సంఘంలో ఈనూతన పరిణామం లేవడంకోసం నడుంకట్టుకుని పనిచెయ్యలేకపోవచ్చును. కాని నిద్రమత్తులోవున్న సంఘముయొక్క జ్ఞానం మనప్రచారంవల్ల వృద్ధిచెయ్యవచ్చు. సంఘానికి మన ప్రవర్తనవల్ల శిక్షణచేయవచ్చు. ఏ చిన్నతనంలోనో, కాటికి కాళ్ళుచాచుకున్న ఏముసలమ్మ సంతోషంకోసమో, మనం ముక్కూమొగం ఎరగని ఎవడికో పెళ్లిచెయ్యబడి, అసహ్యమైన, అనారోగ్యకరమైన వెధవపిల్లల్నికని, ఒకప్పుడు కనడానికి శక్తిలేక చచ్చిపోయి, యిల్లావుండేకంటే సంఘసేవకోసం మనం శాశ్వతబ్రహ్మచర్యం అనుసరించినా నష్టంలేదు. సంసారాల్లో వున్నవాళ్ళు కూడా తమ నిరాడంబర జీవితంవల్ల చుట్టుపట్లకి అదర్శంగావుండవచ్చు.

ఆసుపత్రిలో మనం చూస్తాం. అక్కడ నర్సులంతా స్త్రీలు స్త్రీలే ఎందుకు దీనికి వుండాలి? వారిలో, వారి స్వభావంలో చికిత్సచేసే గుణంవుంది గనక. ఇప్పుడు ఒకరోగికాదు, ఇద్దరుకాదు సంఘం అంతారోగులే అయినప్పుడు ప్రతిస్త్రీకూడా ఈ జాడ్యం నయంచెయ్యాలి.

ఇంకకొన్నాళ్ళు పోతే మనఇంట్లో ముసలమ్మలు చెప్పినట్టు పాపంపెరిగి భూమి బద్దలైనా కావచ్చు. అంతవరకు సహించాలదు ప్రతిస్త్రీకూడా కింకర్తవ్యతామూఢ్యంవదిలేసి, తనలోవున్న అనంతశక్తుల్ని వెల్లడించి కార్యసాధనం చెయ్యాలి.

(ప్రజామిత్ర.)

నిర్హేతుక జాయమానకరుణ

సీరిపి ఆంజనేయులుగారు

శ్రీవిరాజిల్ల జగముల సృష్టిచేసి,
యందు సచరాచరింబుల నలవరించి,
వాని వర్తనవిధిని లోకానుభవముఁ
బెనిచిమనుచు నేఘనుఁడెల్ల మనుజవితతి,
ఎవనిలో లీనమయి ప్రభలించుమరల
నీ నిఖిలభువనమ్ము: లేవానియాత్మ
తానకంబగు భవ్యవిజ్ఞాననిధికి:
నట్టి లోకోత్తరునకు జోహారులివియ.

ఆసరసియందు, సరసీరుహాసనమున
నెలమివసియించి, తెలుఁగు దువ్వలువఁగట్టి,
లేఁబసుపు అరికదొడి, వాలిన యనుగ్ర
హానవచ్చితి నెవ్వరిదాననమ్మ?
వలయములుగేల, దండ చేబందియలును,
పవడపుంబేర్లు వనమాల వక్షసీమ,
బెరసి మెఱయఁగ, నెలమురిపెముల నెనసి
యెసఁగు నందాలబరణి నీవెవరవమ్మ?
ఔదలకిరీటఘృణు లాసలావరింపఁ
గెంపుగమ్మలరుచులు చెక్కిళుల మలయ,
మురువునగవులుఁ జూపులు మోవికావి
యలర, వెలసెదవెవరు? నాయమ్మ చెపుమ!
నుదుటితిలకము చెమరునఁ బొదలిచెదర,
నెఱులు విరివాఱి వెన్నున నెఱసిపఱవ,
నొలసి వ్రేళులు వీణెతంత్రుల నటింప
గానరసమూని చొక్కెడు కాంతలెవరు?
ఎనిమిదేండ్లు దాఁటని పసితనమునంద
యఖిలశాస్త్ర పురాణేతిహాస వితతిఁ
గఱచి చర్చింపఁదొడఁగె దచ్చెదరుపు గొలుప
చూడ నెన్నఁడు; నీపల్కు జాడవిందు.
తెలిసె! నో! పలుకులవలంతివి గదమ్మ!
'యనుఁగు కానరా'యని యేలయడుగనింక?
వచ్చితికదమ్మ నీచిన్ని పట్టిగుడిసెఁ
జేరఁబేర్మిని, నిదె నమస్కారమమ్మ.
నే సుతుఁడనని చెప్పికోనేరనైన
వినతిమై నొక్కవరము నిన్వేఁడువాఁడఁ;
దావకవతంసభృంగ సంతతులయందు
నను నొకదుంగఁ బ్రీతిఁ జేకొనుము తల్లి!

తల్లి

రావు వెంకటరంగనాయకులుగారు

తల్లి ఎవరు?

తల్లి ఆదిశక్తి.

ప్రాణిమాత్రమునకు జనని.

తల్లి ప్రపంచమును ప్రకాశింపజేయు జ్యోతి.

పరివారముయొక్క నాయిక, గృహస్వామిని.

తల్లి సాక్షాత్తుప్రేమ; ఆమె యానందము తన సంతాన సుఖముకొరకు జీవనము విసర్జించుటయందైయున్నది.

ఆమె తపస్సు మరియు త్యాగముయొక్కమూర్తి.

తల్లి జననము పతితోద్ధరణకొరకు, పాపుల ప్రాయశ్చిత్తముకొరకు, మరియు లోకకల్యాణముకొరకు.

తల్లి దేశము మరియు జాతియొక్క అస్తిత్వము (విద్యమానత్వము) నకాధారము.

ఆమె రాష్ట్రమునకాత్మ.

ప్రపంచమున తల్లి పదము సర్వశ్రేష్ఠము, అది పరమ పూజ్యము.

ఆమె జగద్వంద్యదేవి.

పశ్చాత్తాపమే పతితపావనము

శ్రీమతి దుర్గా హనుమాయమ్మగారు

[ఈవ్యాసమును రచించిన వ్యాసకర్త్రి, శ్రీయుత కొండా వెంకటప్పయ్యపంతులు అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావుగార్ల సిఫార్సులపైని, "ఇప్పుడిప్పుడే చిగిర్చుచున్న జాతీయభావములను పెంపొందించుకొనుటకు", (తల్లిదండ్రులును అత్తమామలును కాదనుచున్నను) భర్తగారితో సహా వార్ధావెళ్లి జమ్నలాలు బజాజుగారు స్థాపించిన సత్యాగ్రహాశ్రమములో మూడుసంవత్సరములు విద్యాభ్యాసముచేయు సంకల్పములతో చేరినారు. ఆశ్రమమునందీమె యొక్కతెయే ఆంధ్రబాలిక. భర్తగారు చుట్టుపట్లగ్రామ పునర్నిర్మాణ కార్యక్రమమును పరిశీలించుచుందురు. ప్రకటింపబడుచున్న కథా సందర్భమునుగూర్చి ఆమె యిట్లు వ్రాయుచున్నారు. "మాకుటుంబములో జరిగిన ఒకానొక ఘటనను ఉదాహరణముగాగొని స్వానుభవముచే వ్రాసిన వ్యాస మిది కాన స్త్రీలోకమునకు జరుగు అన్యాయములను ఖండించవంతవరకు నామనస్సొప్పినదికాదు". ఇట్టి సంభవములు జరుగకుండునట్లు ప్రచారముచేయవలసినభార మాంధ్రదేశీయులపై నున్నది. గృ॥ సం॥]

౧

మోహనరావు:—పిన్నీ! మీవారు నీతో అనుకూలంగా ప్రవర్తిస్తున్నారా? మొన్ననే తాతయ్య 500 రూపాయలు పంపించమంటే, పంపించాడట. అంతటితో తృప్తిపొందాడా లేక డబ్బుకి తెప్పించమని కొడుతున్నాడా?

శాంతాకుమారి:—అబ్బాయి! క్రిందటి వారం నాడు నాన్నెట్టిన కట్టుకానులపేరు తీసికెళ్లి అక్క కూతురికిచ్చారు. డబ్బంతా తీసికెళ్లి స్నేహితులకు వేశ్యలకు ఖర్చెడతారు. ఆ మాయలమారి అక్క, మా అత్తగారు లేనిపోని పుల్లిందాలనెట్టి నాదుంప తెంపుతున్నారు. ఎన్నివిధాల బతిమాలినా, ఎంత వేడినా నామాటలు చెవినిబెట్టరు సరిగదా, నా మోమైనా చూడరు. హిందూ సంఘమందు స్త్రీలు పడుపాట్లు ఎవరులెక్కిస్తారు! కాపరానికొచ్చినది మొదలు సుఖమెట్టిదోయెరుగను! రోజు దెబ్బలు తిట్లుతప్పవు!! మానాన్నకు ఏకపుత్రిక నగుటచే ఆయనకు నాయందపారప్రేమ. నాసుఖానికొరకు ఆయన ఎన్నిపాట్లైనా పడ్డాడు. ఎన్నివంచనలయినా భరించాడు. ఎంతడబ్బయినా ఖర్చెట్టాడు. కాని ఏమిలాభం? ఆయనను చూస్తే నాగుండె తరుక్కుపోతోంది. ఆయన కష్టాలన్నిటికీ నేనేకదా కారణం అని అప్పుడప్పుడు దుఃఖం పొంగిపొంగి వస్తూండేది. కాని హైందవభార్యకు దిక్కెవ్వరు. వాళ్ళమొరాలకించేవారెవరు!! పురుషు డేపని చేసినా చెల్లుతోంది.

మోహ:—పిన్నీ! మనసంఘంలో స్త్రీజీవితము చాల దుర్భరముగానుంటుంది. పూర్వాచారాలభావాలని ఆచరణలో పెట్టలేక ఎవరి కనుకూలముగ నున్నట్లు వారు వారియిచ్చ వచ్చినరీతి ఆచరణలో పెడుతూ సంఘమును సంస్కారము చేస్తేనేగాని స్త్రీలకు ముక్తి దొరకదు. సరే నేను వెళ్ళుతున్నాను. తాతయ్యతో ఏమని చెప్పమంటావు.

శాంత:—కులాసాగానున్నాననిచెప్పు. నాకర్తవ్యాలను, ధర్మాలను శాంతస్వభావంతో నెరవేరుస్తున్నాననిచెప్పు జైలుకెప్పు డెళ్లుతావురా అబ్బాయి.

మోహ:—వచ్చేవారం జాతీయవారం. కాంగ్రెసు ఆదేశానుసారంగా శాసనతిరస్కారంచేసి జైలుకెళతాను.........సరే, వెళతా.

౨

శాంతా! శాంతా!! ఎక్కడున్నావ్? డబ్బుకు రాస్తావా?

శాంత:—ప్రాణేశ్వరా! దుర్వినియోగం చేస్తే మానాన్నగారు మట్టుకు ఎందాకా పంపిచగలరు? సద్వినియోగంచేస్తే పంపుతారు కాని ఒకసారియైన మీకరుణాకటాక్షవీక్షణాల్ని నామీద ప్రసరింపజేయండి!! నా సేవలను స్వీకరించండి! నామీదజాలి కలుగదా? వ్యర్థంగా అర్థాన్ని దుర్వినియోగంచేసే బదులు వార్తాపత్రికల తెప్పించండి; సద్గ్రంథకాలక్షేపము చేయండి; పరమపవిత్రమగు గృహస్థాశ్రమమునందు అర్ధాంగినగు నాసహాయమును గూడ నపేక్షించి ఉభయుల జీవితాన్ని సార్థకముజేయండి. దేశంలో గాంధీశకమందు జరిగే మార్పులగాంచి, మీకర్తవ్యమును గూడ నెరవేర్చండి.

సుందరమ్మ:—ఏమే, వొళ్ళుపై తెలియకుండ మాట్లాడుతున్నావు!! మొగుడు మర్యాదా అక్కర్లే!! శ్రీరంగనీతులు చెప్పుచున్నావు!! పొయ్యిదగ్గర కూర్చుండేదానికి ప్రపంచకసంగతు లెందుకే నీకు? —ఏంరా అబ్బాయి అట్టేసాగిస్తున్నావు ఆటలు అదురుబెదురు పెట్టక్కర్లా?

భర్త:—భడవ,.........బద్మాష్...! ఒళ్లు తెలియక ప్రేలుతావ్"......అని బాదేడు శంకర రావు తనయక్కయగు సుందరమ్మమాటలువిని.

3

అత్తగారింటినుంచి పుట్టింటికొచ్చి ఆరునెలలైనా నాథర్తగారి మనస్సునుమార్చి జీవితాన్ని సార్థకము చేసుకుందామని ఎంతప్రయత్నించినా భగవంతు డన్యధాతలంచేడు. ఆదర్శహిందూరమణీమణియొక్క పవిత్రధర్మము భర్తృపాదారవిందముల సేవయేగదా!! కాని పురుషులహృదయాలు పాషాణములవలె కఠినముగానుండ కోమలహృదయలగు నారీమణులకు తావెక్కడ. రాతిలో మొక్క మొలుస్తుందా! ఎన్ని పొర్లువేడుకొన్నా స్వీకరించారుకారు నాథర్తగారు. వారుతొందరపడి ఎక్కడ మృదుత్వాన్ని వెళ్లడిస్తారోయని మాఆడబిడ్డయగు సుందరమ్మ విషపూరితోపదేశాల్ని వారిహృదయములో నింపేసేది. కాపరానికి వెళ్లిందిమొదలుకొని మాయింటి కొచ్చేవరకూ ఒకరోజు—ఒకరాత్రియైనా సుఖమెరుగనిచ్చింది కాదు ఆమహాతల్లి!! ఇంతకూ ఒకరినంటే ఏమిలాభం? ఇదంతా నాఖర్మం!!

ఇంటికొచ్చి 8 మాసములైనాయి. భావిభాగ్యాని కెదురుచూస్తూండేదాన్ని—నాథర్తహృదయం మారిపోతుందా, ఎల్లకాలం కష్టాలుంటాయా యనియనుకునేదాన్ని. నాతలిదండ్రులను దుఃఖంనుండి పూరడిస్తూండేదాన్ని. భక్తిప్రేమ కరుణలతో లేఖల్నివ్రాసి హృదయపరివర్తనానికి ఎదురుచూస్తూండేదాన్ని.

సంవత్సరమైంది కారుమబ్బులింకా తీవ్రరూపాల్నిదాలుస్తున్నాయి; ఆశాపాశము వదలలేదు. సంవత్సరంనాలుగుమాసాలు గడిచాయి. గాఢధ్వాంత సమితుల్లో విద్యుత్కాంతులకేసి చూస్తుండేదాన్ని. సంవత్సరంన్నర గడిచింది.

ఒకరోజున మానాన్న పొంగిపొంగి వస్తూన్న దుఃఖాన్ని అపుకొంటూ కన్నీళ్ళతో ఒకవుత్తరం చూపించాడు నాకు: నాథర్తగారి పొరుగింటాయన వ్రాసేడు ఆవుత్తరం: ఆయన నాయందు మానాన్నగారియందు చాలాప్రేమగా యుండేవాడు: గౌరవ సీయుడు. వుత్తరంలో, సదాచార సంపన్నుడగు ఒక అమాయకబ్రాహ్మణ్ణి మాటలతో మోసగించి, నాథర్తకు మా ఆడబిడ్డ అత్తగార్లు సంబంధం కుదిరించారనీ నాథర్త వాళ్ళప్రోద్బలముచే రెండోపెండ్లి చేసుకొన్నాడని వ్రాసేడు. ఈసంగతి వినగానే గుండె గుభేలుమన్నది. ఆశాపాశలన్నీ ఒక్కమారు తెగిపోయినవి. భయక్రోధ సంభ్రమములన్ని ఒక్కమారు ఉత్పన్నమైనవి. ప్రపంచమంతా చీకటి కమ్మినట్లు తోచింది. జీవితమంతా వ్యర్థమేగదాయని యనుకొన్నాను. ఇల్లా ఆరునెలలుగడిచాయి. ఇద్దరుభార్యలున్నవాళ్ళెంతమందో ఉన్నారుగదా, నన్నుగూడ లోకంలో ఇతరులవలె స్వీకరించి సంసారసాగరాన్నీదమని పెద్దమనుష్యులు, మానాన్న ఎంతో చెప్పేరు నాథర్తగార్కి. కాని ఏంలాభం!! అబలలపై అత్యాచారాలు చేయటానికి సంఘమొప్పుకుంటుంది కాని పురుషుణ్ణి దండించటాని కొప్పుకుంటుందా? వానికేమి మొగాడు. వాడిష్టమొచ్చినట్లు చేస్తాడని అంటుందికాని —అయ్యో! పాపం! ఆనారీరత్నము యొక్కగతిఏమిటి. ఆపతివ్రతామతల్లి తనజీవితాన్ని బూడిదలోపోసిన పన్నీరువలె వ్యర్థపరచవలసిందేనా యని విచారించదుగదా.

ఆశలన్నిటిని నిరాశచేసుకొన్నా! శ్రావణమాసం: వూళ్ళో తోడిబాలికలందరు రకరకాల చీరలతో వొంటినిండా ఆభరణాలు ధరించుకొని పార్వతిలాగ నొసటకుంకుమబొట్టు దిద్దుకొని, కాళ్ళకు పసుపు పూసుకొని మా యింటిముందరినుంచి వెళుతూ నన్నుగూడా పేరంటానికి పిల్చేవారు. నాహృదయాంతర్గతంలో శోకాగ్ని ఎల్లా ప్రజ్వరిల్లుతుందో వారికేమితెలుసు. వస్తూన్న దుఃఖాన్ని అపుకొని ఇంటిలోపనిఉందని వంకబెట్టి పేరంటానికికూడ వెళ్ళేదాన్నిగాదు. వెళ్లేఅర్హతకూడ నాకేముంది. భర్తను వొదిలిపెట్టిన ఈమొగూడ రావాలీ పేరంటానికి అని అంటారులోకులు. నాతలిదండ్రుల దుఃఖాన్ని చూడలేకపోయేదాన్ని కొన్నాళ్ళు. నాఆడబిడ్డను అత్తను దూషిస్తుండేదాన్ని సంఘాన్ని దూషిస్తుండేదాన్ని; కొంతకాలం సంఘదృష్టిలో స్త్రీలు, పురుషులయొక్క

భోగ విలాసాలకు తృప్తికలుగజేసే వస్తువులని, ఎల్లప్పుడు వారు పొయ్యిదగ్గర పనిచెయ్యటానికని, ప్రపంచకంతో వారికేమి సంబంధ ముండకూడదనీ, స్త్రీలజీవితములు పురుషుల చేతులలో వుండాలనీ, పురుషు లేమిచేసిన స్త్రీలు సంహించాలనీ ఉన్నప్పుడు సంఘాచారాలన్నీ నిర్మూలించక ఇతరులను దూషిస్తే లాభములేదనుకున్నా. నాభర్తకు ఇవ్వగా మిగిలిన ఆభరణాలన్నీ పెట్టెలోదాచి సమయము వచ్చినప్పుడు దేశసేవకు వినియోగిద్దామని నిశ్చయించుకొన్నా. ప్రపంచములో ఎవరికోసమా బ్రతుకుటయని తలపోసేదాన్ని. ఆత్మహత్య చేసుకొందామాయని అనుకొన్నాను. 'ఛీ' ఆత్మహత్య మహాపాతకమను మనశాస్త్రములఘోషింపు వెంటనే కర్ణకుహర ద్వారములజొచ్చేది. మోహనునివలె దేశసేవచేయటానికి వెళుదామా యని యనిపించేది. కాని కుళ్లి కృశించిపోతూన్న మాజీవితాల్ని సంఘబహిష్కారాలతోను, నిందలతోను, ఇంకాకృశించి పోతాయని అనుకొని భయముచే మానుకొన్నాను. ఈవిధంగా మనస్సునకు శాంతికలిగేదేకాదు. నా అవస్థలన్నీ నామనో వైకల్యాల్ని ఎవరితో మొరపెట్టుకునేది. న్యాయమార్గముమ చూపు సమదర్శిని ఎవరు స్త్రీలకు. సంఘంలో సహజంగా స్త్రీ మంచికీను చెడ్డకీను అతి సాహసురాలు. ఆసహజగుణమే నాలోకూడ ఇప్పుడు ప్రజ్వరిల్లింది. ఓనాడు దేశసేవ చేస్తామా యని బయలుదేరనిశ్చయించుకొన్నా: బయలుదేరానుకూడ. ఇంతలో నావృద్ధ మాతాపితలు, అదేమోకాని నన్ను చూచి 'కవ్వు'మన్నారు. స్త్రీ హృదయంలో ఎంత సాహసమున్నదో ఎంత అభినివేశముందో, అంత కోమలత్వము, అంత సరళత్వము. కూడా వుందకాబోలు!! వారిదీనాలాపాల్ని చూచేసరికి నాసాహస హృదయం, నాపట్టుదల అట్టే కరిగిపోతాయి. దేశసేవకై నేను బయలుదేరనున్నానని ఎల్లాగో గ్రహించాడు మానాన్న. రాత్రల్లా నిద్రపట్టిందికాదు నాకు. పరిపరి విధాల ఆలోచనలు పోయాయి: జీవితంలో ప్రతివాడు కోరేది కర్తవ్యపాలనే కదా. కర్తవ్యపాలనముంటేకదా ఆత్మశాంతి ఆనందముపొందేది. నాముదుసలి తలిదండ్రులకు వేరు దిక్కెవ్వరును లేరుగదా! అంతా వారికినేనేకదా! ఎవరైతే నాసుఖమే వారిసుఖముగానెంచి నాజీవితాన్ని యభివృద్ధిలోనికి దీసుకొచ్చి సార్థకము చెయ్యాలని తమశక్తిలోనున్న దాన్నంత త్యాగం చెయ్యటానికికూడ సంసిద్ధమైనారో అట్టి నాతలిదండ్రులసేవయే ఇప్పుడు నా కర్తవ్యపాలన యని నిశ్చయించుకొన్నా. తత్కర్తవ్యపాలనమునందే నాకు ఆత్మశాంతి లభిస్తుందని నిశ్చయించుకున్నాను.

౪

మోహన్:—పిన్నీ! నాజైలుజీవితం నాకొక గొప్పపాఠం నేర్పించింది. కష్టసుఖాలను ధైర్యోత్సాహంతో ఎదుర్కొనేవాడికి లోబడనిది ఏదీలేదు. మనస్సులో వున్నకల్మషం, ఆడంబరము, అహంకారము, స్వార్థము మొదలగువాటిని పోగొట్టుకొనడానికి మార్గంచూపించింది నాజైలుజీవితము. జైలులో గొప్పగొప్పవాళ్ళయొక్క పరిచయంవల్లను సద్గ్రంథ కాలక్షేపంవల్లను, సామాన్య జీవితంవల్లను(Simple life)మనసంఘంలో నీతిపేరిట యవినీతి ఎంతగాఢంగా నాటుకొందో గ్రహించడానికి అవకాశంకలిగింది.

శాంత:—అవును, సంఘదురాచారాలన్నీ నీబోటి యువకులు నిర్మూలించి నాబోటి యనాథబాలికలను తరింపజేయాలి. అవిశ్వసయైన నాజీవితం వ్యర్థమేకదా ప్రపంచములో జీవన్మృతను.

మోహన్:—పిన్నీ! అలా అనొద్దు. సత్యదయా శౌచములనే యాదర్శములుగాగొని, నీముదుసలి తలిదండ్రులసేవ చేస్తున్నా భర్తసేవచేస్తున్నా దేశసేవ చేస్తున్నా ఒకేగమ్యస్థానానికి చేరుతావు. దేశసేవలోను భర్తసేవలోను, నీముసలి తలిదండ్రులసేవలోను సత్యదయాశౌచములే యాదర్శనీయములు. ఫలితము క్రియాబాహుళ్యాన్ని బట్టికాదు భావబాహుళ్యము, నిర్మలత్వాన్నిబట్టి. మిల్టన్ మహాకవియన్నట్లు (The mind is in its own place, And in itself can make a Heaven of Hell, and a Hell of Heaven) అంటే స్వర్గము నరకతుల్యంగాగాని, నరకం స్వర్గ

శ్రీమతి సుధారాణి

శ్రీబర్ద్వాన్ మహారాజకుమారి 'కర్మ' అను ఫిల్ములో రాకుమారిపాత్ర ధరించిన కళాభిమానిని.

డా॥ మిస్ యస్.జి.వి. పాటెల్, యం.బి.బి.యస్.,
బొంబాయిరాష్ట్రమున ఖోజాసంఘమం దింతవరకు
చదివిన దీమె యొక్కతయే.

ల్యంగాగాని, సుస్థిరమనోభావాన్నిబట్టే కలుగుతుంది. కాబట్టి మనోభావమే ప్రధానముకాదు...సరె, వెళ్ళుతా. నేనుగూడ ఇక్కడేవుండి నా భావిజీవితాన్ని ఆదర్శనీయంగా చేసుకోవాలి. సంఘదురాచారాల్ని తెంపి నాభార్యకుకూడ భావిజీవిత సౌభాగ్యాన్ని గురించిన్ని, ఆదర్శకుటుంబ జీవితాన్ని గురించిన్ని విద్యచెప్పాలి.

✂

మర్నాడు మోహనుడు నాపేర "భారతి" 'గృహలక్ష్మి' 'కృష్ణాపత్రిక' 'ఆంధ్రపత్రిక'లను పంపమని తత్పత్రికా కార్యాలయాలకు వ్రాసేడు. ప్రాతఃకాలమునలేచి గృహకృత్యాలు దీర్చుకొంటూ అవకాశము కలిగినప్పుడెల్ల ఏదోఒకటి చదువుతుండేదాన్ని. మానాన్నదగ్గర సంస్కృతాంధ్రములును అభ్యసించేదాన్ని. వూళ్లోవాళ్ళంతా 'నారిముచ్చనీ, భర్తృబహిష్కృతురాలికి పత్రికా పఠనమెందుకనీ, వూళ్ళో నలుగురితోపాటు ఎవరితోను మాటలాడదనీ ఎంతబెట్టుదమ్మా, లోకంలోసంగతులు దీనికెందుకనీ, పరిపరివిధాల వేళాకోళములు చేసేవారు. మానాన్నకు నాయందపారప్రేమ యుండుటచే మనశ్శాంతికిని జ్ఞానాభివృద్ధికిని ఏమిచేసినా యనేవాడుకాదు. నా జీవితము, ఆయనకు స్త్రీవిద్యయందభిమానము కలుగజేసింది యని వీధులోకెళ్ళగనే మానాన్నను నలుగురు నాలుగుమాటలనేసరికి, పాపం! ఆయన చిన్నవోతుండేవాడు కాని నాసత్ప్రవర్తన నాకేసాక్షి. ఎవరేమనుకుంటేనేమి.

మోహనరావు మాపెత్తల్లిమనుమడు; వయసునకు చిన్నవాడైనను మంచియాదర్శాలు కలవాడు. ప్రస్తుతము మనదేశమునందు ముఖ్యముగా ప్రతివాడు అభ్యసింపవలసినట్టి సంస్కృతాంధ్ర ఆంగ్ల హిందీభాషలను అభ్యసించేవాడు. మంచివక్త. తానుఏదైతే సత్యమని నమ్ముతాడో, ఎవరేమనుకున్నా, ఎన్ని ఆటంకాలు కలిగినా చేసితీరేవాడు; ఉదారుడు; పరోపకారపరాయణుడు. అత్తవారి వూరీవూరే. హైమతలిదండ్రులు పూర్వాచారపరాయణులు. అన్యమతాలపేరు చెప్పితేసరి "శివశివ" యని చెవులు మూసుకుండేవారు శివావధాన్లు. కూతురుకి చదువుచెప్పమని అల్లాచెప్పకపోతే భావిజీవితం భయంకర రూపం దాలుస్తుందని తరువాత పశ్చాత్తాపం పడితే లాభములేదని మామగారికి మోహనుడెన్నో లేఖలువ్రాసేడు. కాని ఆడవాళ్లకు చదువెందుకు ఈరోజుల్లో ఆడవాళ్ళకుచదువొస్తే ప్రపంచకాన్ని దక్కనిస్తారా. వాళ్ళ శాంతమ్మనుగురించి లోకులు ఎల్లాఅనుకుంటున్నారో చూడుమని చదువు చెప్పించేడుకాదు. హతాశుడై మోహనుడు మావూళ్ళోనే వచ్చివుండడం మొదలెట్టాడు. నయాన భయాన హైమను చేరదీసి చదువు చెప్పేవాడు. హైమతలిదండ్రులకు, వూళ్లో ఇరుగమ్మ పొరుగమ్మలకు 'ఈ అనాచారదృశ్యం' కంటకంగా వుండేది. వూళ్లోవాళ్ళంతా హేళనచేసేవారూ నిందించేవారే కాని వారి భావిజీవితాన్నిగురించి ఆలోచించేవారు ఒకరూలేరు. మోహన్‌కు అత్తమామలకు అప్పుడప్పుడు పెద్దకలహంజరిగేది. చదువుచెప్పుతానంటాడు వీడు! వద్దంటారువాళ్ళు! వూళ్లోవాళ్ళూనూ! చివరికి వీనిపంతమే నెగ్గేది. అనేవాడు 'పిన్నీ సత్యం నా పక్షముంది కాబట్టే నెగ్గాను.' అని నవ్వుతూ. వాని సత్యదీక్ష సంఘదురాచారాల యెడల తిరస్కారింపు చూసేసరికి వెనుకటి విచారాలన్నీపోయి నూతనోత్సాహం ఆనందం కలిగేదినాకు. రజస్వల అయిన ఆరోజునాటినుండే భార్యయగు హైమను వెంటేసుకొని నదీతీరానికేసి ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని అనుభవించుటకు షికారుగా వెళ్ళేవాడు. ఈ విపరీత దృశ్యాన్ని చూచేసరికి మావూరిలోవారందరూ మరీ ఇరుగమ్మ పొరుగమ్మలు వేళాకోళాల్ని నిందల్నికురిపించేవారు. అంతటితో తృప్తిపొందక హైమతల్లిదండ్రులను కేకలెయ్యడం మొదలెట్టారు పాపం! వారేమిచేస్తారు!!అట్టేదిగులుపడి కన్నీళ్ళుకారుస్తుండేవారు.

భార్యాభర్తలిరువురును పవిత్ర గృహస్థాశ్రమపు మహోన్నత తత్వాన్ని బాగా గ్రహించేవరకును, స్త్రీకి కనీసము పదునెనిమిదియేండ్లును పురుషునకు

ఇరువదినాలుగేండ్లును దాటేదాక గృహస్థాశ్రమము స్వీకరించకూడదని దీక్షబూనే హైమామోహనులు. ఐహిక భోగాపేక్షలతోను స్వార్థముతోను నిండిన లోకులు బాహ్యానుకరణమే ప్రధానమని తలచేరే కాని వారి పవిత్రదీక్ష సంగతేమైనా గ్రహించారా? నేను కూడా సంఘంలోవాళ్ళని తిరస్కరించి సాయంకాలము చేలకేసి వెళుతూ సస్యాల సౌందర్యశోభను అనుభవించేదాన్ని. ఊరిలోవాళ్లంతా ఒకటి నేను హైమా ఒకటి. సంఘదురాచారాల్ని తిరస్కరించలేక మొగాళ్ళ దుర్మార్గాలకు 'దాసోహం' యని అత్తవారింటనూ పుట్టింటనూ పడరాని యిక్కట్లుపడు మాబోంట్ల నారీమణు లెందరున్నారో కదా యని యనిపించేది. మాకు, వాళ్ళకుకూడా జ్ఞానమార్గాన్ని చూపించి భర్తృ బహిష్కృత జీవితాల్ని ఆదర్శనీయంగా సార్థకంచేసుకోటానికి ప్రచారం చేయడం కల్పించా. సంఘదురాచారాల్ని. అందును, అబలలపై సలుపు అత్యాచారాల్ని ఖండిస్తూ దినపత్రికలకు మాసపత్రికలకు వ్యాసాలు కల్పనాకథలు వ్రాస్తుండేదాన్ని. ధైర్యంతో సంఘదురాచారాల్ని ఎదుర్కొనేటప్పటికి ఎవ్వరు మాటలాడ సాహసించేవారు కారు. నోరులేని యబలలను అణచటానికి ప్రయత్నించుతారు కదా పురుషులు అని అనుకొన్నా.

గాంధీగారు లండన్‌నుంచి భారత తీరములమీద కాలిడగానే స్వాతంత్ర్య రణభేరి మ్రోగింది. మోహనుడు శాసన తిరస్కారము జేయడానికి సిద్ధమైనాడు. హైమకూడ భర్తతోపాటు కారాగృహానికి వెళ్ళ సమకట్టింది. తలిదండ్రులు ఇరుగమ్మ పొరుగమ్మలు ఆటంకపరచేరు. వంశానికి అపనింద కలుగజేయడానికి చెడబుట్టిందనీ, భోగందానిలాగు తయారైందనీ, యెవరి ఇష్టమొచ్చినట్లు వారుదూషించేరు. ఇన్నాళ్ళనుంచి గ్రామంలోనేవుండిసంఘంసస్కారాన్ని పూనుకున్నా కాని హైమకూడ మొగాడిలాగు వీధులో కల్లి మాటలాడి కొట్టువద్ద కల్లుపాకలవద్ద పికెటింగ్ చేయడానికి వెళ్ళేసరికి వూరిలో బ్రాహ్మణులు యావన్మంది శివావధానులుగార్ని శివమ్మగారిని బహిష్కరిస్తామని బెదరించేరు. తలిదండ్రులెంత మొత్తుకున్నా లాభము లేకపోయింది. ఓవైపున బిడ్డయందుండు ప్రేమ, ఇంకొకవైపున సంఘబహిష్కారము!! మధ్యవీరిద్దరు నలిగిపోయినారు పాపం! ఎలా ఐతేనేమి హైమ భర్తతోపాటు జైలుకెళ్ళింది. నాకు కూడావెళుదామని కోరికపుట్టింది. కాని నాతలిదండ్రులసేవ నన్నావేశించింది. అదిగాక మాతల్లి లేపోమాపో అన్నట్టిస్థితిలోవుంది.

ఆరుమాసాలైనాయి అప్పుడే స్త్రీసమాజాల్ని చుట్టుప్రక్కలగ్రామాదుల్లోస్థాపించేను. రోజుమధ్యాహ్నము కాసేపు వార్తాపత్రిక చదివి వినిపించేదాన్ని. తరువాత భారతభాగవత కాలక్షేపం చేసేదాన్ని ఐహికభోగాపేక్షలనే ప్రధానముగ గొను పాశ్చాత్య నాగరికతవ్యామోహనమను సుడిగుండమునందు తిరుగు నేటి స్త్రీ సమాజములను ఖండిస్తు, అనుకరణ శీలమును విడనాడి స్వభావశక్తిని, ఆధ్యాత్మికశక్తిని పెంపొందించు సమాజముల నభినందిస్తూండేదాన్ని. సావిత్రి, దమయంతి, పద్మిని, మొదలగు హైందవ నారీరత్నముల మార్గము ననుకరింపుడని ప్రబోధిస్తూ వుండేదాన్ని. దేశహితైక కార్యములందు స్త్రీలు ఝాన్సీలక్ష్మీబాయి వలె పురుషులకు ఏమాత్రము తీసిపోగూడదనియు, పురుషులకు చేయూతనొసగి తమకర్తవ్యమును నెరవేర్చాలనిఉద్బోధన చేసేదాన్ని. ఈవిధంగా సంఘసేవ నాతలిదండ్రులసేవ చేస్తుండేదాన్ని.

౬

మోహన్:—నారెండవ యాత్రకూడ ముగించేను హైమఇంకావారంరోజుల్లోవిడుదలౌతుంది. అమ్మమ్మ అవసానకాలమందు చాలా బాధపడ్డదని విని చాలా విచారించాను.

శాంత:—అందరము ఒకరోజు కాకపోతే ఒక రోజైనా పోయేవాళ్లమే. నాజీవితంలో నాతల్లి యెడల నాకర్తవ్యాన్ని పూర్తిగానెరవేర్చగల్గా. అదే నామనస్సుకు శాంతిప్రదాయిని.

మోహన్:—నీబోటి యబలలందరు సంఘానికి వెరచి జీవితాల్ని వృధాగా గడపటము చాలా శోచనీయము!! సంఘమా! ఎంతమందియబలలను, ఎంతమంది నారీమణులను, కూపంలోపడేసి మ్రింగేస్తున్నావు!! వారికిగూడ పురుషులవలెనే సత్కార్యాచరణముల యందు నవకాశ మిచ్చేటట్టయితే ఈపాటికల్లా భారతమాత దాస్యశృంఖలాలు తెగిపోయేవే...... పిన్నీ! నేను హైమ అత్తయ్యకు సేవచేస్తూంటాను, నీవుకూడ ఒకసారి జైలుజీవితం అనుభవించిరా. ఈలోగా నేను ఆశ్రమమును స్థాపించుతాను. అందరము కలిసి సమాజసేవ చేస్తుండవచ్చు.

౭

నాసవతిపేరు సుశీల; సార్థక నామధేయురాలు. సుందరమ్మ చనిపోయిన తరువాత నాభర్తగారికిగూడ కాస్త మైకం విచ్చిపోయింది. తిరిగి నన్ను స్వీకరించమని ఎంతో చెప్పింది సుశీల; కాని నేను జైలుకి వెళ్లానని, ఆశ్రమంలో హరిజనులను చేరదీసి వారి సేవ చేస్తున్నానని స్వీకరించుతే సంఘము బహిష్కరిస్తుందనీ తిరస్కరించేరు ప్రప్రథమమున. సుశీల చాలాగుణవతి. చదువుకాస్త అయినప్పటికీ న్యాయాన్యాయ ధర్మాధర్మవిచక్షణ జ్ఞానమెక్కువ!! ఆమె బోధనలవల్ల నాభర్తహృదయం పూర్తిగమారిపోయింది. తనఅజ్ఞానాన్ని నిందించుకునేవారు. కుటుంబజీవితంలో మాయలమారి అత్తాఆడుబిడ్డలు ఎలాగు విరోధంకల్పించుతారో తెలుసుకున్నారు. నాపట్ల వారుచేసిన అన్యాయానికి చాలాపశ్చాత్తాపపడ్డారు. పత్రికలకు తరుచు నేనువ్రాసే వ్యాసాలను చదువుతూండేవారు: ముగ్ధులైపోయేవారు. ఒక్కొక్కసారి వ్యాసాల్లోను కల్పనా కథలలోను నేప్రకటించే భావాల్ని సంఘదురాచారాల్ని అబలలపైజరుగు అత్యాచారాల్ని చదువుచు, బొటబొట కన్నీరు కార్చేవారు!! తానుజేసిన మహాపాపానికి పరిహార మేమిటాయని ఆలోచించేవారు.

ఒకరోజున ఆశ్రమంలో ఆశ్రమవాసులకు రాట్నమొడుకుట నేర్పిస్తుంటే సతీసమేతుడై బాష్పాకులనేత్రుడై మోకరించి అన్నారు నాభర్తగారు "శాంతా క్షమించు నీవు నిజంగా శాంతిస్వరూపిణివి"అని. నేను సజలనేత్రురాలనై "మిమ్ముల నేనా క్షమించుట!! మీయం దిసుమంతయు తప్పులేదు. సంఘంలో దురాచారా లిట్లుండ దానికి మీరేమి చేయగలరు? నాసోదరి సుశీలను తమ సహధర్మచారిణిగా గొని సాంఘిక రాజకీయాభివృద్ధికై పాటుపడండి. సంయమధారిణినై నాజీవితాన్ని ఈవిధంగా సమాజసేవయందు గడుపుతా.

హైమా మోహనులవలె సుశీలాశంకరులు గూడ సంఘసంస్కారమునందును, కాంగ్రెస్సునందును జీవితాల్ని గడుపమొదలెట్టారు. నన్ను ఆశ్రమ యజమానిగా జేసి నా గౌరవార్థమై ఆశ్రమమునకు "శాంతి ఆశ్రమము" అని పేరుపెట్టారు. ఆశ్రమంలో అందరు నన్ను తల్లివలె గౌరవించడమే కాకుండా నాఆజ్ఞలను కూడ శిరసావహించేవారు. దీనిలో ముఖ్యంగా నావలె భర్తృ బహిష్కృతురాండ్ర యొక్కయు బాలవితంతుల యొక్కయు జీవితాల్ని దేశసేవయందును హరిజనులసేవయందును వినియోగించడానికి ఉద్బోధన జరిగేది. హరిజనుల బాలికలకు గూడ సమాజసేవచేయుటకు తగుకీలిగా 5 సంవత్సరాలకు తక్కువకాకుండ విద్యగరపేవాళ్లం. ఆంధ్రదేశపు హరిజనపర్యటన జరిగేటప్పుడు మహాత్ముడు మొన్ననే దీని ప్రథమ వార్షికోత్సవాన్ని జయప్రదంగా జరిపేడు. ఇప్పుడీ యాశ్రమమునందు సంఖ్య 85.

శంకరరావు:—శాంతా! క్షమించావా అన్నాడు భావగంభీరంగాను.

శాంత:—అన్నిటికిని క్షమించువాడు ఆదయామయుడే క్షమించునుగాని నేనెంతటిదానను. పశ్చాత్తాపమేపతితపావనము గదా!

కీ. శే. ముళ్లపూడి బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

కీ॥ శే॥ బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

స్వర్గవాసినియగు సుందరమ్మగారు, ఏలూరు తాలూకా పినకడియము గ్రామవాసిని. భూస్వాములును, జాతీయవాదులును నగు శ్రీయుత చలసాని జయరామయ్యగారి ఏకైకపుత్రిక. శ్రీయుత ముళ్లపూడి కాశీ చౌదరిగారి ధర్మపత్ని. కాంగ్రెసు కార్యములలో, రైతులకు సహాయకరములగు పనులలో పాల్గొనుచుండుటయేగాక అస్పృశ్యతా నివారణ వితంతువివాహాది సంస్కరణ కార్యములలో నాకు దోడ్పడుచు చనవుగను స్వతంత్రముగను వ్యవహరించుచుండెడిది. ఈమె మరణము మార్చి 31-వ తేది ప్రాతఃకాలమున 7 గంటలకు సంభవించెను. ఇరువదిదినములలో సన్నిపాతజ్వరమువలన యీ సోదరిజీవనలీల యిరువదిఐదువత్సరముల లేబ్రాయములో పరిసమాప్తమయ్యెను.

విద్యాధికురాలుగాని యీమె, పూర్వాచారములకు పేరుగాంచిన పల్లెటూరిలో జన్మించిన ఈ పవిత్రమూర్తి మహాత్మాజీ దివ్యవాణి కారణముగ సంఘసంస్కారిణియై ముందంజవేసెను. అస్పృశ్యతనుగూర్చి గాంధీ మహాత్ముడు చెప్పుటయే తడవుగ వీరి గృహమున తన చేతితో వండినవంటకములతో సవర్ణులకు అవర్ణులకు స్వయముగ తనచేతితో వడ్డించి విందుజేసినది. పై విందుకారణముగ గ్రామస్థులు తమనుబహిష్కరించినను జంకక తన పట్టుగలతో గ్రామస్థులలో కదలిక పుట్టునట్లుజేసి ధైర్యస్థైర్యముల గనుబరచినది. మొన్న మహాత్ముడు ఏలూరి కరుదెంచినపుడు తనచేతి బంగారుగాజులను హరిజన నిధికర్పించినది. ఇట్టి ధైర్యవతి సంస్కర్త్రి లేబ్రాయముననందే మరణించుట దేశముయొక్కయు స్త్రీలయొక్కయు దురదృష్టమని చెప్పవచ్చును.

ఈ పవిత్రమూర్తిమరణముచే దుఃఖితులైయున్న వీరిభర్తగారికి జననీజనకులకు నాసానుభూతిని వెల్లడించుచున్నాను.

ఈమె పవిత్రాత్మకు భగవానుడు శాంతిని ప్రసాదించుగాత!

ముల్పూరి చుక్కమ్మ.

పందిరిమంచము

శ్రీమతి కామరాజు మైత్రేయిగారు

నేను ఒకగొప్ప జమీన్దారును. పేరు గోపాలరావు; వయస్సు ముప్పదేండ్లు; మా తండ్రి నా చిన్నప్పుడే పోయినాడు. ఏదో చదివాను కాని,చదు వంటలేదు. కాని చాల డబ్బుంది. నాకు దేశాటనమంటే చాలసరదా. అంచేత దేశయాత్రకి బయలుదేరా.

చాలదేశాలు తిరిగి చాల వినోదాలు చూచి యొకవూరు చేరుకున్నా. ఆవూరిలో బండివొకటి కట్టించుకుని వూరు చూడ్డానికి బయలుదేరా. ఒకదాసవెంబడి యొకటిగా యావూరిలోని వింతలు, వినోదాలు, చూచి చీకటిపడుతున్నప్పుడు, బండియెక్కి వెడుతూ బండివాడిని యిలాఅడిగినాను.

"సాహెబు,యీవూరిలో యింకా చూడ వలసినచోట్లు యేమైనా వున్నాయా?

"అయ్యా ఎక్కువవియేమిలేవు; కాని జూదములచావిడి మాత్రము యొకటివుంది. అయినా మీబోంట్లు వెళ్లేచోటుకాదు."

"ఫరవాలేదు. బండితోలు అక్కడికి. నే నసలు వూరు చూద్దామనే వచ్చాను."

బండివాడు యెంత దూరమో చెప్పి చూచాడు కాని నేను వినలేదు. వాడిచేత బండి యక్కడికి తోలించాను. బండిదిగి వాడికి అద్దెయిచ్చి పంపేశాను.

౨

అదియొకపెద్ద మూడంతస్థులమేడ: చూడ టానికి చాల దర్జాగావుంది.విద్యుద్దీపములతో కళకళలాడుతున్నది. వాకిటి బంట్రోతు నిలుచునివున్నాడు. వచ్చేవాళ్ళకి లోపలికి దోవ చూపుతున్నాడు. ఈభవన మసలు జూదముల చావిడిగనే కనుపించలేదు: పెద్దక్లబ్బులాగ వుంది.

ఆబంట్రోతు దారిచూపితే లోపలికి వెళ్లాను. పెద్దహాలు; దానిలో చాల బల్లలు, చుట్టూ కుర్చీలు వేసివున్నాయి పైన పంకాలాడుతున్నయి. ఒకటేబిల్వద్ద నలుగురు పెద్దమనుష్యులు తదేకదృష్టితో డబ్బుపెట్టి చీట్లు ఆడుతున్నారు. వాళ్ల మధ్య సగము ఖాళీయయిన విస్కీసీసా, రెండుగ్లాసులు పెట్టివున్నాయి. ఇంకొక టేబిలుదగ్గర వొకడు కొంచెము మధ్య వయస్కుడు, సిగరెట్టు పొగవిడుస్తూ పేపరు చదువుతూ, మధ్యమధ్య యాలోచిస్తూ కూర్చొనివున్నాడు. తక్కిన బల్లలవద్దకూడ జనులుకూర్చొని వారివారి పనులలో మునిగి యున్నారు.

నేను లోపలికివెళ్లి యొక కుర్చీలోకూల బడ్డాను. నాకంతా తమమాగావుంది. వారి యాట ముగిసింది. అందులోయొకడు తక్కిన వా ళ్ళెంతబ్రతిమాలుతున్నా వినిపించుకో కుండా యాటలోకి రానని వెళ్లిపోయినాడు. తక్కినముగ్గురు నన్ను చూచారు. ఆటకు రమ్మని పిలిచారు. మొదట రానన్నాను. ఆటతెలియదన్నాను. ఎట్లాగైతేనేం చివరకి వాళ్ల బలవంతంవల్ల వొప్పుకోవలసివచ్చింది.

ఆటమొదలు పెట్టి యాడినాము. నేను వోడిపోయినాను. నాకు పట్టుదల యెక్కు

వైంది. తిరిగి యాట సాగించాము. నేను పట్టుదలతో ఆడి యాటగెలిచాను. ఆట పైన యాటజరుగుతున్నాది. ప్రతి యాటలో గెలుపు నాదే! రూపాయలు గలగలమనివచ్చి పడుతున్నాయి! తక్కిన ముగ్గురు నావైపు చురచుర చూస్తున్నారు. కాని యాట మాత్రము జరుగుతున్నాది. అందరు నిశ్శబ్దముగా, నిశ్చలంగా యాటసాగిస్తూ, మధ్య మధ్య హుషారు కోసము విస్కీసేవిస్తూ యాడుతున్నాము.

3

చాల రాత్రియయింది యాట ముగిసేటందుకు. నావద్ద దాదాపు వెయ్యిరూపాయిలుచేరాయి!! తక్కిన ముగ్గురు మొదట యాటనుంచి వెళ్లిపోయినవాడు నలుగురు నావేపు చురచుర చూచివెళ్లారు. నేనూ లేచి డబ్బుతీసుకుని బసకు వెడదామని లేచాను. తక్కిన వారందరు యెప్పుడులేచి వెళ్లేరో మేము గమనించనేలేదు.

ఇంతవఱకూ మౌనముగా కూర్చున్నవాడు నావద్దకువచ్చాడు.

"అయ్యా యెక్కడికి బయలుదేరారు?"

"నాబసకు"

"ఇక్కడకు యెంతదూరము?"

"కొంచెము దూరమే అయినా యింత రాత్రివేళ వెళ్లడానికి భయంవేస్తోంది."

"మీరిప్పుడు యెంతమాత్రము వెళ్లవద్దు."

"ఎంచేత"

ఇప్పుడు మీతోయాడినవారు చాల దుర్మార్గులు. వారు మిమ్ములను దారిలోకొట్టి డబ్బుతీసికెడతారు."

"అయితే నన్నిప్పు డేమిచేయుమంటారు? నాకు మాత్రము చాల కంగారుగావుంది."

"ఈకల్బుపై మేడ హోటలు. ఆపై యంతస్థున వసతిగదులున్నాయి. మీరుకావలిస్తే యీరోజుకుమాత్రము పైన పడుకోండికాని బయటికిమాత్రము వెళ్లవద్దు."

నాకుభయమెక్కువైంది!వచ్చింది క్రొత్తచోటు. చేతిలో డబ్బుంది. పైన వీడు లేనిపోని భయంపెట్టాడు. "సరే! గదులు హోటలు చూపించు"అన్నాను.

వాడితోకూడ వెళ్లాను హోటలులోకి. అది ఒక పెద్దహాలు. కుర్చీలుబల్లలుఅన్నీ యమర్చివున్నయి. చాల రాత్రియవడమువల్ల యన్నిబల్లలు కాళీగావున్నాయి. కాని నాకు యెడలంతా దడగా భయంగా యేమితోచకుండావుంది. అంచేత యేమి సరిగా చూడలేదు. ఎట్లాగో నాస్నేహితునితో యొక బల్లవద్దకూర్చున్నాను. నాస్నేహితుడు రొట్టె కాఫీ ఆర్డరుచేశాడు. అవిపుచ్చుకుని బిల్లు యిచ్చేసి గదిలోకి వెళ్లడానికి లేచాము.

౪

మూడవఅంతస్థుకు వెళ్లాము. మెట్లు ఎక్కడంతోనే యొక్కపెద్దవరాండా; దానిని ఆనుకొని వరుసగ అయిదారుగదులున్నయి. అన్నీ తాళములు వేసివున్నాయి. నాస్నేహితుడు ఒకగదితాళము తీశాడు. గదిశుభ్రముగావుంది. గదిలోచుట్టు కావలసినన్ని కిటికీలువున్నయి కాని అన్ని మూసివున్నయి. నడుమ యొక పందిరిమంచము, పడక తల

గడలు అన్ని బాగున్నాయి. పడక గుడ్డలన్ని తెల్లగా సుభ్రముగావున్నాయి. పందిరికూడ గట్టిగా బాగుంది. ఒకప్రక్కన గుడ్డల డ్రాయరు వ్రాత టేబిల్ ప్రక్కన కుర్చీయన్నీ వసతిగ వున్నాయి. నాకుమాత్రము స్నేహితుడు యెప్పుడు వదలిపెట్టునా యెప్పుడు పడుకుందునా యని వుంది. ఏదోపరధ్యానముగా వున్నప్పుడు నాస్నేహితుడు వీపు మీద తట్టాడు. వులికిపడ్డాను.

"ఇదేగది మీరు తలుపులు అతిజాగ్రత్తగవేసుకుని పడుకోండి. లేకుంటే వాళ్లు తలుపులు త్రోసుకొచ్చి మిమ్ములను హింసిస్తారు."

"ప్రక్కగదిలో ఎవ్వరువుండటము లేదా?"

"ప్రస్తుతము అన్నీ కాళీగనే వున్నాయి."

"అయితే రాత్రిగడవటము ఎట్లా? మీరైన సాయంపడుకుంటారా?

"నేను క్రిందనే వుంటాను. కావలిస్తే పిలవండి; అయినా మీరు యలసివున్నారు. త్వరగా నిద్రపోయ్యేట్టువున్నారు. తలుపులు జాగ్రత్త; నేను వెళుతున్నా; సెలవు"

"సెలవు"

౫

నాస్నేహితుడు వెళ్లిపోయినాడు. వాడు నాకు పూర్తిగ భయముపెట్టాడు. నాకు ఆందోళన యెక్కువగవుంది. కోటుతీసిమేకుకు తగిలించాను. డబ్బుమూట టేబిలుమీద పెట్టాను. మంచముఒడ్డునకూర్చుని సిగరెట్టు వెలిగించాను. కొంచెముకాల్చి దానిని పారేసినాను. తలుపును గడియలుపెట్టి లాగి చూచాను. రాలేదు కాని నాభయముకొద్దీ కుర్చీ బల్ల రెండుతలుపులు త్రోసుకురాకుండా యడ్డముపెట్టాను. ఇంకా భయముగావుంది. కిటికీలన్ని లాగిచూచా. అన్నీ గట్టిగనేవున్నాయి. గదంతా మళ్లా చూచినాను. నామంచమునకు కుడివైపు యొకరాజుబొమ్మ తగిలించివుంది.

ఇంకొకసిగరెట్టు వెలిగించా; పరధ్యానముగా కాలుస్తున్నా. పొగ, వుంగరములు, వుంగరములుగ, చూరువలకు వెడుతున్నది. చూస్తూన్నా: భయంవల్ల త్రాగిన విస్కీగాని కాఫీగాని పనిచేయలే. ఇవ్వన్నీ నిద్రాభంగము చేసినాయి.

౬

నిద్రపోవడానికి ప్రయత్నిస్తామని కుడివైపు పటమువంకచూస్తు పడుకున్నా. కొంచెము సేపటికి నిద్రవచ్చేటట్టు తేలకండ్లుపడినయి. చూస్తూవుండగనే పటముయొక్క యడుగు చట్టము బొమ్మపాదములు కనుపించలేదు. కలయేమోయనుకొని కండ్లునులుముకుని చూచాను. ఇంక కొంచెము భాగము కనుపించలేదు. నాకు నిద్రమాయమైనది!! మళ్లా భయం నన్నావేశించింది. ఆపటమువంకే చూస్తున్నా. చూస్తుండగనే పటముకొంచెము కొంచెముగ తగ్గిపోతున్నది. చివరకు బొమ్మ తలపై చట్టముకూడ కనిపించలేదు. ఇదేమిటాయని ప్రక్కకు పొర్లేసరికి ఏముంది మంచముపై పందిరినా తలదగ్గరకువుంది!! ఒక వుదుటున క్రిందకు పొర్లా. ఆవుత్తరక్షణముననే పందిరి క్రిందకువచ్చి పడకను గట్టిగ యణచివేసింది. నేను పందిరిని తాకిచూచాను. అది గట్టిగ వుక్కులోచేసుంది. నేను నిద్రపోయి

వుంటే యీపాటికి యెక్కడవుండే వాడినో? ఆపందిరి యెంతవేగముగ క్రిందకువచ్చిందో యంతవేగముగ పైకివెళ్ళి యథాస్థానము చేరింది.

ఇప్పుడు, నాకు నాస్నేహితుని కుట్ర బోధపడింది. వాడు నన్ను నమ్మించి మోసముచేశాడు. మత్తుకాఫీ నిద్రపోవడానికి పోయించాడు. నాయదృష్టము!! అవేమి పని చేయలే. ఇప్పుడు నాకు ముందుకంటె భయం యెక్కువైంది. వాళ్ళందరు తెల్లవారేనా శవాన్ని తీసికెళ్ళడానికి వస్తారు. నేను బ్రతికి వుంటే, నన్ను తప్పక చంపుదురు. ఏమి చెయ్యడానికి తోచలేదు. అప్పుడు బండి వాడు చెప్పినమాటలు జ్ఞాపకమువచ్చాయి. వాడిమాట పాటించనందుకు బాగా శాస్తి అయిందనుకున్నా. కొంచెముసేపు బొమ్మవలె కుర్చీలో కూలబడ్డాను. తర్వాత లేచి బయటపడడానికి, ఏదైనా మార్గము వుందేమోయని, వెతకటానికి లేచా. కిటికీలన్ని కదలించిచూచా. అన్నీ గట్టిగవేసివున్నాయి. తలుపులు తెరవగనే వాళ్ళు ప్రత్యక్షమై, బుర్ర బద్దలుచేస్తారేమోయని భయం. మళ్లా మళ్లా కిటికీలు ప్రయత్నించా లాభము లేక పోయింది. భయము ఎక్కువైంది. వణకు పుట్టింది. ఒళ్లంతా ముచ్చెమటలు పోశాయి. శ్వాసయాట్టములేదు. ఉక్కగావుంది. మళ్లా కిటికీలు ప్రయత్నించా. చివరకు, యొక కిటికీ గట్టిగా తన్నాను. వూడివచ్చింది. దైవవశాత్తు వాటికి వూచలులేవు. క్రిందకు యెక్కడో గోడ్డువుంది. వెన్నెలమాత్రము పిండారబోసినట్లువుంది. కిటికీ తెరవగనె చలి గాలి ప్రవేశించింది. దానితోటి నాకూ ధైర్యము వచ్చినట్లింది. కిటికీప్రక్కగ, నా యదృష్టమో యన్నట్టు లావుపాటి వానగొట్టమొకటి క్రింద రోడ్డువరకు వుంది. కిటికీలో నుంచి యీగొట్టమువెంబడి వెళ్ళుటకు నిశ్చయించుకొన్నా. దిగవలెనని బయలుదేరా. డబ్బుమాట జ్ఞాపకము వచ్చింది. మొదలు డబ్బుపోతేపోయింది ప్రాణందక్కితే చాలనుకున్నా. మళ్లా యింత పాటుపడి వాళ్లకు దక్కనీటమా యని డబ్బు బాగా మూటకట్టి సహముకు గట్టిగకట్టి, వానగొట్టము, పట్టుకుని, జారి రోడ్డుమీద నిలబడ్డా. నిలబడి యక్కడవుండక ఒక పరువున దగ్గరున్న పోలిసుస్టేషనులో పడ్డాను.

'సార్' యని పిలచాను.

'ఎవరువారు?'

'జరూరు పనివుంది, దయచేయండి.'

బయటికి వచ్చాడు, పోలీసు బంట్రోతు.

'మీా యిన్స్పెక్టరును పిలవండి'

యిన్స్పెక్టరు వచ్చాడు. సంగతంతా చెప్పాను.

'తెల్లవారనీయండి, విచారిద్దాము.'

'నాకు చాల భయముగావుందండి'

'మీారుకూడ స్టేషనులోనే పడుకోండి.'

సరేనని, యక్కడి బల్లమీాద పడుకుని జరిగిన మోసాన్ని యాలోచిస్తూ కలతనిద్ర పోయినాను.

ఎట్లాగో తెల్లారింది. కాలకృత్యాలు తీర్చుకొని, కొందరు, భటులు యిన్స్పెక్టరుతో బయలుదేరాను.

2

క్లబ్బుకు వెళ్లాము. వాకిట్లోనే కూర్చుని వున్నారు నలుగురు చోరులు. వాళ్ల మొహాన్న కత్తివేటువేసినా నెత్తురుచుక్కలేనంత, పాలిపోయివుంది. బిక్కమొహాలు వేసుకుని వున్నారు. నన్ను చూడ్డంతోటే, వాళ్ళపై ప్రాణాలు పైనే యెగిరిపోయ్యాయి. నేరస్తులను చూపాను పోలీసులకు.

నేరస్థులు యధారీతిగ నాశవముకోసము ఆగదిలోకి వెళ్ళారు. అక్కడ నాశవము కాని, నేనుకాని కనుపించలేదు. వాళ్లు భయంతో కంపించిపోతున్నారు.

వీధిలోనే పోలీసుభటులు వారికి అరదండాలువేశారు. ఇద్దరు భటులు వారిని స్టేషనుకు పిలుచుకుని వెళ్ళారు.

ఇక పోలీసుభటుడు, యిన్స్పెక్టరు, నేను లోపలికి వెళ్ళాము. మాగది తెరచేవుంది. గది శుభ్రముగావుంది. నేరము చెయ్యడానికి వీలుండా యనిపించేట్టుంది. ఇన్స్పెక్టరు సంగతంతా విన్నాడు కనుక యతనికి రహస్య భేదనము చెయ్యాలని ఆ దుర్గాగవుంది. అంతా వెతికాము, చూచాము. ఏమి విపరీతంగా కనుపించలేదు. మేము వెతుకుతున్నాము ఇంతలో పోలీసు 'కనుకున్నా'నని కేకవేశాడు.

అందరము పరుగెత్తాము. రెండుగదుల మధ్య తెలిసితెలియకుండ ఒకగదివుంది. ఆ గదికి, నాగది గోడవైపుకు గోడమీదకు ఎవో పలకమీద మరలున్నాయి. వాటిని క్రిందకు నడిపి చూచాము. మరలు పైకి క్రిందకు నడిచేయి.

నేను, యిన్స్పెక్టరు మంచము గదిలోకి, వచ్చాము. భటుడు మరను నడిపాడు. మర నడిపితే, మంచముపందిరి క్రిందకు దిగటము పైకి నడవటము కనుపించింది. అప్పుడు వీళ్ల కుట్రంతా బోధపడింది.

ఆ పోలీసు యిన్స్పెక్టరు. 'ఓ అదార రహస్యము. రెండురోజులకు, గోనెలో కుక్కిన శవము కనుపించటానికి కారణము' అన్నాడు.

గుహుఁడు—రామునితో

బులుసు నరసింహశాస్త్రిగారు

శా॥ దాటింపంగలవాఁడ గంగను యదార్థం బేను శ్రీరాఘవా!
దాటింపఁదగు దీవు సంసృతిపయోధామంబు, నెందేనియున్।
సాటింబొందిన వృత్తులోట దనకున్, సర్వేశ! పణ్యంబునే
పాటింపన్, నిను వేడుచుంటిని భవాంభఃపారముల్ జూపవే॥

మారు మనసు

చంద్రుపట్ల రామారావుగారు

విశాల భర్తృగృహం ప్రవేశించి నాలుగేళ్లయింది. ఐతే, పాపం ఆమె అనాఘ్రాతపుష్పంలా ఉండిపోయింది. కారణం, భర్తకు ఆమెపై గలిగిన అసహ్యభావమే.

విశ్వేశ్వరరావుకు మేనమామకూతురు విశాల. అతనికి చిన్నప్పటినుంచీ కృత్రిమసౌందర్యం అంటె పిపాస హెచ్చు. నవనాగరికతా వాతావరణంలో పెరిగాడు. ఇప్పుడు నవనాగరికుల కితగాడు మొనగాడు. అందుకు తగిన భావాలూ—ఆశయాలూను.

అనగా, విశాల సౌందర్యవిహీన అని కాదు. చామంతి అందమైనదీ కాదూ! ఐతే, కెంకిసముందు తలవాల్చ వలసిందేగా. మరి చామంతిలో ఉన్న మధురపరీమళగోచులు కెంకిసలో ఎక్కడ! అలాగే విశాలసౌందర్యం వేశ్యాంగనసౌందర్యానికి లొచ్చు. తస్మాత్, విశ్వేశ్వరరావు విశాలయెడల విముఖుడు. "ఒక తుమ్మెద అనేక పుష్పాలమీద వాలొచ్చు" అని అతని సిద్ధాంతం. ఒక పుష్పం మీద అనేక తుమ్మెదలు వాలడం అతి నెరుగడులా వుంది.

నిర్మలము, పవిత్రమునైన హృదయంలో ప్రణయరసాస్వాదనకి చాతకిలా తహతహలాడిపోతోంది, విశాల. విశాలమై అందాలుకురిసే ఆమె లోచనాల్లో నిర్మలమైన వెలుగు ఇప్పుడులేదు. తృష్ణ—అపగాని తృష్ణమాత్రమే ఆ కనులలో ప్రస్ఫుటమౌతోంది. తన అర్ధశరీరంనుంచి శీతలాతిశీతలమైన ఒక్క అమృతస్పర్శకోసం—హృదయతాపాన్ని అణచే ఒక్క హాసజ్యోత్స్నామయూఖంకోసం ఆనందలోకాలకు దారిచూపే ఒక్క ప్రణయావలోకనంకోసం పరితపించిపోతోంది. కాని, నానాటికి ధర్మపత్నికి ఉండే జన్మహక్కు నిరంకుశంగా అణచివేయబడుతోంది. ఇంతకంటె స్త్రీకి దుర్భరమైనబాధ ఉండదు. ఈ ఘాతతో విశాల లేతహృదయం కుమిలి కుమిలి పోతోంది.

విశ్వేశ్వరరావు చివరకు వేశ్యాలయిండ్లలో శితాకోక చిలుకలలా అలంకరించుకొనేవారి కృత్రిమసౌందర్యంలో తెచ్చిపెట్టుకొనే ఆ అలతినవ్వులలో ఆనందపు బకులు మైకంకలిగించే ఆ ప్రేమప్రకటనల్లో నిరపరాధులకు సంకెలలు తగిలించే అభ్యాసజనితములైన ఆ వికృతపుటొయారములలో మునిగి తేలుతూ తన్నుతాను మరచిపోయాడు. విటశలభాలను భస్మీకరించే ఆమదవతుల వాలుకన్నుల్లోని ప్రకాశం ప్రళయాగ్నిచ్ఛటలని తెలుసుకోలేక ప్రేమజ్యోతి అని భ్రమసిపోతున్నాడు. పోనీండి. రాత్రిం బగళ్లు వేశ్యావాడలలోనే అతని నివాసం.

ఇక్కడ గృహంలో ఏకాకినిగా శిథిలమైన హృదయంతో విరహరవాస్యావమానంతో క్రుళ్లుతూ రోదనంచేస్తోంది, విశాల. యౌవనప్రాగల్భ్యంవల్ల పొంగి మిసమిసలాడే ఆమె అవయవాలు వాడి, కృశించిపోయాయి. ముఖంలో ఆతళిమా లేదు ఆ సౌకుమార్యమూ లేదు. దైన్యం కాపురేసుకొని ఉంది.

౨

రోజులు గడిచిపోయాయి. ఇప్పుడు విశాల వియోగిని కాదు, యోగిని. చివరకు అత్తవారింట పట్టెడు మెతుకే కరువై, పుట్టినింటికి చక్కావచ్చింది.

సుశీల విశాలకు చిన్ననాటి చెలిమికత్తె. ఒకరికొరకొకళ్లు ప్రాణాలువిడుస్తారు. సుశీల విగతభర్తృక—విశాలప్రోషితభర్తృక. సరి. ఇరువురూ సమానదుఃఖితలే, కొద్దిపాటి వ్యత్యాసంతో. విశాల హృదయాన్ని తెరిచి తన దుఃఖాన్ని అంతా ఆమె ముందు వెళ్లపోసుకుంది. సుశీల ఆదరపూర్వకంగా వింది. తన జీవితం ఎప్పటికైనా ఆనందపథాల్లో నడుస్తుందా అని వాపోయింది విశాల. ప్రశాంతంగా యోచించింది సుశీల, కాస్సేపు.

"నేను చెప్పినట్లల్లా ప్రవర్తించావా, స్వల్పకాలంలోనే నిన్ను నీ భర్తలో ఐక్యంచేసేస్తాను" అంది సుశీల.

విశాల, "నువ్వు ఏదిచేయమంటే అది చేస్తా" నని చేతిలో చేయివేసింది, ఆతురత గా.

"సరే, అలా అయితే కాగితం, కలం తీసుకురా నేను చెప్పినట్టు వ్రాయి."

3

విశ్వేశ్వరరావు ఇప్పుడు మదరాసులో మకాం. మధురం అనే వేశ్యావాళిల్లో బందాయై, ఆమెకి విన మ్రుడైపోయాడు. దినాలుగడచిన కొలదీ, అతని ఐశ్వర్యమున్నూ అతనికి తెలియకుండానే హారతి కర్పూరంలాగ హరించిపోతోంది.

మధ్యాహ్నం పన్నెండయింది. విశ్వేశ్వరం సోఫాలో పడుకొని, ఎదురుగా నిలుచుని తమల పాకులు చిలకలు చుట్టుతున్న మధురం సౌందర్య మధువుని రెండుకళ్లా త్రాగేస్తున్నాడు. అంతలో వీధితలుపుదగ్గిర పిలిచినట్టయింది. మధురం గబగబా క్రిందకిదిగి వెళ్లి రెండు నిమిషాల్లో తిరిగొచ్చింది. ఆదో తహతో వలపుమైకంలో ఉన్న విశ్వేశ్వరం, "చదువు" అన్నాడు సోఫాలో వెనుకకు జేరగిలబడి. మధురం చదువడం ప్రారంభించింది.

"మహారాజశ్రీ విశ్వేశ్వరరావుగారికి విశాల నమస్కారములు. మనకు తెలియని అజ్ఞానావస్థలో మనల నియువుర్నీ అల్పమైనప్రణయరజ్జువుతో బంధించారు మన పెద్దలు. దాన్ని మీరు సునాయాసంగా త్రెంచుకొని, ఒక్కపెట్టుగా రెక్కలు విప్పుకొని వేశ్యవాడలు కెగిరిపోయారు. నేను భరించలేని అవమానదుఃఖంతో చాలకాలం మీ ఎడబాటును సహించాను. ఇక సహించలేను. నేటితో మీరు ధర్మపత్నినైన నాయెడల చూపిన నిరాదరణకి ప్రతిక్రియ ప్రారంభమాతోంది.

రెండుదినాల్లో నేను తిరిగి వివాహం చేసుకొంటున్నాను. ఎందుకు ఆశ్చర్యం! దమయంతి ఏ అధికారంతో పునః స్వయంవరాన్ని ప్రకటించిందో అలాటిధర్మమే నాపునర్వివాహానికీన్నీ. ధర్మశాస్త్రం స్త్రీలకు పురుషులతో సమానమైన హక్కులనే ప్రసాదించకపోలేదు. పురుషుల నిరంకుశప్రవర్తనకి కులకాంతలొంగిఉండడం ఎప్పటికీ కుదరదు. "అష్టవర్షాణ్యాపేక్షేత, బ్రాహ్మణీ ప్రోషితంపతిం, అప్రసూతాతు చత్వారి పరతోన్యంసమాశ్రయేత్." అనే అధికారంతో నేను పునర్వివాహాన్ని తలపెట్టాను. న్యాయస్థానం నా ఈప్రతాన్ని భంగపరచగల దనుకొంటున్నారేమో! అది వృథాఆశ.

ఇకమీరు

"పడిగము తమ్ములం బుమియ పల్లవకోటికినోరు?
జేనిచుం
గడిసపగంబు, ...లచ్చరచ్చసా
విడియెవ, యూరువుల్ గడిమి వాతి యనంటులు,
మో విరజ్జి గిజ్జిడి"

అయిన వేశ్యాంగనతో సుఖించండి.

శలవు
విశాలం.

4

విశాలచూపిన సాహసానికి ఒక్కపెట్టుగా మండిపోయాడు విశ్వేశ్వరం; కానైతే, అచిరకాలంలోనే శాంతించాడు. తనజీవితపథం నిష్కంటకమైందని ఏకోసమాధానంపడ్డాడు.

విశ్వేశ్వరం కాపురమున్న మేడకు ఎదురుగా ఓ తెలుగు జమీందారుగారి సుందర భవనముంది. తరుచుగా అది అద్దెకివ్వబడుతుంది. ఒకరోజున ఆభవనంలోనికి ఓ తరుణవయస్కుడు తనభార్యతో కాపురానికి ప్రవేశించాడు. విశ్వేశ్వరం వారిని చూడడంకలిగింది. అతని భార్యచక్కటిదే అనుకొన్నాడు. రెండుమూడుపర్యాయములు చూడగా ఆమె విశాలఅని తెలుసుకొన్నాడు. ఆరిపోయిన క్రోధాగ్ని ఒక్కసారిగా ప్రజ్వరిల్లింది. "ఎదురురొమ్ముమీద కుంపటిలాగ నాముందుఏమిటీసొద!" అనుకున్నాడు. "నన్ను అవమానపరచాలనే దురుద్దేశంతో ఇక్కడికిచేరిం"దని నిశ్చయించుకొన్నాడు.

ప్రతిరోజూ ఆనూతనదంపతులు సాయంత్రంపడగానే బీచికిషికారు వెళ్ళడం—వెన్నెలలోతనకళ్ళయెదుట ఉద్యానంలో విహరిస్తూఉండడం చూచిన

కాలదీ విశ్వేశ్వరానికి అరికాలుమంట నెత్తికెక్కుతోంది.

రెండు రోజులనుంచి ముసురుపట్టింది. ఆరోజున కుంభవృష్టికురుస్తూంది. నాలుగయింది. అప్పటికే చీకట్లు ముసురుకొంటున్నాయి విశ్వేశ్వరం కిటికీ తలుపులు తెరచి వీధివైపు చూశాడు. అతని బుజంమీద తలపెట్టి మధురం నిలబడింది. "తుపానువట్టింది పట్నమంతా జలమయమైపోయింది." అన్నాడు విశ్వేశ్వరం. మధురం ఈమాట వినిపించుకోలేదు. ఎదురుగా విశాలఉన్నహర్మ్యం వైపు నిశ్చలంగా చూస్తూంది. "ఏమిటిచూస్తున్నావు." అన్నాడు.
"అలాచూడండి"

విశ్వేశ్వరం చూశాడు. కళ్ళు జేగురుముద్దలైపోయాయి శరీరం ఒక్కసారిగా ఒణికింది. "మీరెండుకలాఅవుతారు." అంది మధురం. విశాల భర్తకౌగిలిలో మంచుగడ్డలాగ కరిగిపోతోంది. ఇరువురు ఐక్యమైపోయారు. "దాంపత్యంఅంటే అలాఉండాలి." అంది మధురం, నవ్వుతూ.

ఈ మాటశూలంలాగు విశ్వేశ్వరం హృదయంలో గసక్కున నాటుకుంది. తిరిగి ఆవైపుచూశాడు, తీక్షణంగా. కిటికీలోనుంచి విశాలఆమెభర్త స్పష్టంగాకనిపిస్తున్నారు.

విశ్వేశ్వరావు ఉగ్రుడై, గబగబా మెట్లుదిగి నడిచి విశాలభవనంలో ప్రవేశించాడు. తాను ఏమి చేస్తున్నది అతనికి తెలియదు. తటాలునమేడెక్కి విశాలభర్తపైకి లంఘించాడు అతను కోపంతో "ఎవరునువ్వు పో. అవతలకి." అన్నాడు రూక్షంగా "మిమ్మల్నిఇద్దర్నీ హతమారుస్తా;నరుకుతా." అంటూ విశ్వేశ్వరం అతన్ని పట్టుకున్నాడు అతిప్రయాస మీద ఆతను విడిపించుకొన్నాడు. ఈపెనుగులాటలో విశ్వేశ్వరం అతను పురుషుడుకాడని గ్రహించాడు. అతను గదిలోనికిపోయి స్త్రీగామారి తిరిగివొచ్చాడు విశ్వేశ్వరం నిలువునీరైపోయాడు. ఆమె సుశీల. "ఆడవాళ్ళమీదకి యుద్ధానికి బయలుదేరడంలో మీరుసింహం" అంది, నవ్వుతూ, సుశీల. లజ్జతో విశ్వేశ్వరం పాతాళానికి క్రుంగిపోయినట్లయింది. విశాల చేయిపట్టుకొని "నన్ను క్షమించు తగినట్లు బుద్ధిచెప్పావు." అన్నాడు.

త్రిమూర్తిస్తుతి

శ్రీమతి అవధానుల పార్వతీదేవిగారు

చ. అనుదిన మాత్మయందు భవదంఘ్రి సరోరుహయుగ్మ మెంతునో
వనజభవాది సర్వసురవందిత దివ్యపదాంబుజాతయా
ననజిత పూర్ణచంద్ర కరుణాభరణా మహనీయమూర్తియో
సనకసనందనాది మునిసన్నుత దీనశరణ్యయీశ్వరా.

చ. నిరతము నీదునామమును నిశ్చలభక్తి స్మరింతు నిందిరా
వర సురరాజనీలమణివర్ణ జగద్భరితా ప్రమేయమో
నరసఖ దుష్టరాక్షసవినాశకరోత్సుక దీనురాలనన్ .
గిరమను రక్తిఁబ్రోవుము శుకాది మునిస్తుత దేవకీసుతా.

చ. అనవరతంబు నాహృదయమందున నిల్పెద నీదుమూర్తినో
వనరుహగర్భలోక పరిపాలక శ్రీసుతహంసవాహనా
ఘనదురితాపహార యనఘా కరుణాకర నీకు మ్రొక్కెదన్
నను కృపజూడవే నిగమనాధ పితామహ భారతీపతీ.

కుటుంబములో

ప్రతివ్యక్తికి సరసవివేక మధురవాచాలత యావశ్యకముకావలెను.

భార్యాపుత్రులకొరకు ఖర్చుచేసినసొమ్ము సద్వినియోగముగా దలపవలెను. సహనశక్తి యత్యావశ్యకము.

ప్రతిస్త్రీయు గృహకార్యదక్షతయం దప్రమత్తతతో మెలగవలెను. ప్రతి పురుషుడును అట్టిపనులకు కృతజ్ఞతాసూచక మందహాసము చూపవలెను.

అప్రీతికరములగు ప్రసంగములు అనవసరసభికులయెదుట విప్పబడకూడదు. వారికి సంబంధించిన మనుష్యులతోడనే సంబంధించియుండవలెను. నలుగురు కూర్చుండునప్పుడు, భోజనసమయములందు అహితకరములగు వచనములకు తావీయరాదు.

గృహకార్యములయం దశ్రద్ధవిడిచి నియమితకాలములందు ఆయాపనులు నిర్వర్తించుకొను నభ్యాసము మరువరాదు. ఇది లేనిదే యేగృహము గృహశబ్ద వాచ్యము కాజాలదు.

పెద్దలు ఆదర్శప్రాయులై యుండి బిడ్డలగూడ అట్లాచరింపచేయగలిగినవారు కావలెను. కుటుంబములో విశుద్ధప్రేమ యుద్భవించిన యయ్యది విశ్వమునంతయు నావరించుకొనును. గృహయజమానులు ఈవిషయమం దజాగ్రత్తవహించిన బాలుర భవిష్యజ్జీవితము పాడుచేసినవారగుదురు. వాదము కూడనిపని. ఇది నిర్వ్యాపారత్వమువలన గలుగును. గృహశాంతికి భంగకరము. దుర్వినియోగము శ్రేయస్కరముకాదు. అట్టిగృహము ఆదర్శకప్రాయము కాజాలదు. గృహయజమాని కుటుంబావశ్యకతలను తృణీకరింపరాదు. వీలైనంతవరకు సాధ్యమైనంత త్వరలో అట్టివి సేకరించుచునేయుండవలెను. గృహలక్ష్మి వాటి జాగ్రత్తవిషయమై ప్రమత్తత జూపించరాదు.

సంపన్నుల గృహములే సౌఖ్యానందముల కావాసమనుట పిచ్చితనము. మూఢవిశ్వాసము. బీదకుటీరమందు సౌఖ్యకిరణములు ప్రసరించుననుట అసంభవముకాదు.

— నండూరి సుబ్బులక్ష్మి.

సోదరి మహాదేవి

పట్టి రామారావుగారు, బి.ఏ.

భరతభూమి మహాజ్ఞానపుంగవులను గన్న తల్లి. అందులో ముఖ్యముగా కర్ణాటసీమ వన్నెకెక్కిన భాగము. ఆ రాజ్యస్రవంతినుండియే బహువిధములైన వేదాంతవాహిను లుద్భవమై దేశముననేగాక ప్రపంచమున నల్దెసలఁ బ్రవహించినవి. బ్రాహ్మణమతము లోని త్రిశాఖలగు అద్వైత, విశిష్టాద్వైత, ద్వైతములకు మూలపురుషులగు శంకర రామానుజ, మధ్వాచార్యులు తమ సిద్ధాంతములఁ బ్రకటించి, తమ జ్ఞానతేజమును ఈ ప్రాంతమందే ప్రజ్వలింపజేసిరి.

బసవేశ్వరు డిట్టి మతస్థాపకులలో నొకడు. కన్నడములో నితనికి "భక్తిభండారి" (భక్తిధనాగారము) అను పవిత్ర బిరుదము కలదు. కృశించి శల్యావశిష్టమైన వీరశైవమతమునకు నూతన జీవముఁబోసి, దానిని వ్యాపింపజేసిన దీ మహాపురుషుడే. ఇతని శిష్యబృందములు నైజాంలోని కల్యాణపురమును గేంద్రముగా జేసికొని, క్రీ॥ వె॥ 1160 సం॥ ప్రాంతమున బసవేశ్వరుని బోధనలు కన్నడ దేశమునఁ బ్రచారముసల్పిరి. ఈ శిష్యకోట్ల "వచన"ల కొక రూపమొసగిరి. "వచన"లు అస అర్థగర్భితములై, సత్యపూర్ణములైన వాక్యములు. ఈనుడులు కొన్ని సందర్భములందు నుపనిషత్సమమగు ప్రతిభఁగూడ బ్రకటించును.

ఈశ్వరప్రేరేపితులైన బసవేశ్వరుని శిష్యులలో మహాదేవి యను నామె యొకతె. మహాత్ములు తమ్ముఁ దాము వెల్లడించుకొనరు. వీరి జీవితమహోద్దేశములును శీఘ్రప్రచారములు కావు. ఆకుమాటునఁ గప్పబడి, తన వాసనల బరచు మల్లెవలె వారు తమ యాశయములను కీర్తికాములు కాకుండగనే లోకమున వ్యాపింపజేయుదురు. మహాదేవి జీవితముకూడ నిట్టిదే. ఆమెఁ గూర్చి లోకమెఱిగిన విషయములు బహుస్వల్పములు. పరంపరగా తరతరములకు మామూలుగా వచ్చుచుండు గాధ లామె బాల్యముఁ గొద్దిగ చెప్పును. ఆమె "వచన"లు ఆమె కాధ్యాత్మికమార్గమున వాటిల్లిన శ్రమలను జయమును దెల్పును.

"కర్ణాటమున ఉడుతాది యను పట్టణమున ధనసంపత్తిగల వీరశైవవంశమున నీమె జన్మించెను. చిన్ననాడే యీమె యద్వితీయప్రభ వెల్లడియయ్యెను. దేశప్రభువగు కేస్తితకభూపాలు డీమె రూపలావణ్య ప్రవర్తనము విని, ఈమెను తన సభ కాహ్వానించి పెండ్లాడ గోరెను. అతడు జైనమతస్థుడు. మహాదేవి తల్లిదండ్రులకు గుండెలు ఝల్లుమనెను. తమ యేలిక, తమ పుత్రి నిమ్మనిన వారు నిరాకరింప సాహసింపగలరా! కాని యితరమతస్థునకుఁ గూతు నిచ్చుటెట్లు?

మహాదేవి, యీశ్వరప్రసాదితమగు సహజధైర్యమున తన మతశ్రేష్ఠత్వమును

వర్ణించి, తానామెను ధర్మపత్నిగా గైకొనఁ గోరిన రాజు శైవుడవలెనని నుడివెను. జైన పక్షపాతియగు రాజు అన్యమతమును స్వీకరింప బూసలేదు. మహాదేవి, తాను ఆ జన్మాంతము నవివాహితగానుందునుగాని, ఇహసౌఖ్యమునకై యన్యమతస్థుని స్వీకరింపజాలనని శపథమొనర్చెను. ఈమె దీక్ష, నైర్మల్యము, ధైర్యము రాజును నిర్ఘాంతునిగాజేసెను. ఇట్టి కాంత తన రాజ్యమునకు భూషణమని సంతసించి యామె యిష్టముచొప్పున సేవకునివలె స్వయముగా నామెను బసవేశ్వరుని సన్నిధికి గొంపోయెను.

అప్పటినుండియు నామె ప్రపంచమును దృజించి సన్యాసినియై గురుపాదసాన్నిధ్యముననే నిల్చెను. అపారపాండిత్యమువలనను, అగ్నిసమమగు పవిత్రతవలనను ఆమె వీరశైవ ఋషులలో నగ్రగణ్యయాయెను. సోదరసన్యాసు లామెకుఁ జూపిన భక్తిగౌరవములు స్తుత్యములు. "సోదరియగు మహాదేవియందు ద్వైతభావ మెంతమాత్రమునులేదు. ఆమె యనంతునిలో లీనమైనది" అని చన్నలబసవడు చెప్పుచున్నాడు. జెయ్‌నులకును, శైవులకును పరస్పరవిరోధము జనింప, వీరశైవసమునకు భంగము రాకుండ నీమె శ్రీశైలమున కేగి సిద్ధి చెందెను.

ఇఁక మహాదేవియొక్క యాధ్యాత్మిక జీవితముఁ జూతము. ఈమె బాల్యముననే విరాగినియై, ఐహికసుఖవిముఖయాయెను. చిన్ననాడే జీవితమసారము; అనిత్యము అని గ్రహించెను.

"అన్యపర్జిత కంచుకమాళమీర విడువగోరదుచాకత,
తొడగిదాని;
అట్టిగతి, లోభమోహముల్వదలనైతి, దీనురాలిని
బ్రోవుము దీనబంధు."

"గూటిఁదనచుట్టుఁగట్టి తాగిట్టుకాద పట్టుపుర్వెంచ;
నట్లునే వాంఛలనెడు
పాశములఁజిక్కుకొంటి నా బంధములనుద్రెంచి
మోక్షసాధనఁజూపుము దీనబంధు."

"ఘోరసంసారమందునఁ గూలి కొట్టుకొనుచునుం
టిని నాగతి క్రూరమయ్యె;
నెట్లుభరియింతు నీబాధ నేమిచేతు? నీ చరణ
తరణియెదిక్కు నిశ్చయముగ
ప్రాణకారణ పరమాత్మ దీనబంధు."

ఇట్టి వచనలు మహాదేవి భక్తివైరాగ్యములను చాటుచున్నవి. నానాటికి నాధ్యాత్మికచింత, సత్యాన్వేషణము, ద్వంద్వభావవిచ్ఛేదనము లామెయం దినుమడించెను.

"పంజరాంతరకీరము వనవిహారులైనతనవారిఁ జేరఁ
దానరయునట్లు,
జన్మపంజరమున ననిశంబునిన్నుఁ జేరఁగోరుదు;
దయయుంచి చేరుమయ్య
'రమ్మి నాబిడ్డ' యనుచునక్క రయముగాను;
ఆకలియు, దప్పి, నిద్రయు నన్నిమఱచి
నిన్నువెదకంగ సెలవిమ్మ కన్నతండ్రి."

ఈవిధమున భక్తిపారవశ్యముచే దన్నుఁ దామరచి ప్రకృతిలోని సకల ప్రాణులను దనకుఁ జిద్విలాసునిఁ జూపుడని బ్రతిమాలుచుండెను. అంతర్యామిని వెదకుటకై యామె దృఢచిత్తయై, యేమైనసరే, ఆ దివ్యమూర్తిని గాంచవలెనని సంకల్పించెను. అట్టి దృఢసంకల్పుల కసాధ్యమేమి!

ఇట్టి స్థితిలో సీశ్వరుడు జాగు చేయునా? సమాధినిమగ్నయై గురుకటాక్షమున సీశ్వర సాక్షాత్కారముఁ బొందగల్గెను. ఆమె సచ్చిదానందమునఁ దన యనుభవ మిట్లు వర్ణించుచున్నది.

"అకలంకుడగు సచ్యుతిని దర్శనమైనది. విశ్వమంతయుఁ దన దేహమున నిడికొని భయరోగనివారణమగు మందహాసమున నా దివ్యతేజము నా దృష్టిని పావనమొనర్చెను. ఆ మహద్దర్శనముచే జన్మజన్మములనుండియు సంభవించిన నా కన్నులకఱువు తీఱిపోయినది. ఆయాదిశక్తి సాక్షాత్కారమున జన్మ తఱించినది."

ఇప్పు డామె దృక్పథము మాఱెను. "జీవితము కేవల మేహ్యముకాదు; అది పరమపవిత్రము" అని యామె గ్రహించెను. సృష్టి యామెకు శాంతి సంతోషముల కాటపట్టుగాఁ దోఁచెను. తుద కామె పరమాత్మునిలో లీనమయ్యెను.

"ప్రాణమూలకారణుడగు భాస్కరునకు వీతి
హోత్రునిజ్వాలకు భేదమేమి?
వెన్నకును బాలమీగడ భేదమెట్లు? దివ్య
తేజంబునన్ నాదుదేహమేడ
'నేను' శూన్యము; ఎల్లెడనీవె యింక నేనె నీవు
నీవే నేను నిజముగాను
ప్రాణకారణ పరమాత్మ దీనబంధు."

ఇట్టి వచన లింకను ఎన్నియోయున్నవి. కన్నడభాషలోని మూలములైన వచన లద్భుతములు. వాని మంజులత్వమును, గూఢభావమును మనము సామాన్యముగాఁ జూడజాలము. పవిత్రమై, ఈశ్వరప్రేరేపితమై, వైరాగ్యోద్రేకపుంజమైన యీ కాంతాలలామ జీవితము హైందవసోదరీమణుల కాదర్శప్రాయమగుగాక!

పువ్వులరంగడు

దామెర రాజగోపాలరావుగారు

సాయంకాలం సంతచెరువు
వీధులంట అమ్ముకొంటు
పువ్వులబుట్ట నెత్తినిబెట్టి
పోతూవున్నాడే పువ్వులరంగిడు
—పోతూవున్నాడే!

౨

తెల్లనినవ్వుల మల్లెపువ్వులు
వెన్నెలవన్నెల సన్నజాజులు
రంగురంగుల రకరకాలపూలు
ఎన్నెన్నో యింకా వున్నవి చాలా!

౩

కూతుళ్లకి కొత్తకోడళ్ళకి
కొంటారా యెవరైన మాదగ్గర ఒకటేమాట
బేరంలేదు గీరంలేదు మారుబేరగాళ్లం
కామండీ కొనేవారుంటే కొనండీ!

౪

సిరిలేనియింటికి సిరిని గూరుస్తాయి
అందంలేనిఁ అమ్మాయికి అందమిస్తాయి
ప్రేమలేని మగనికి ప్రేమకలిగిస్తాయి
జుట్టులో వీటిని పెట్టుకొంటేనే చాలు!

బాంద్రాబాలికా పాఠశాలాప్రదర్శనము.

బొంబాయి గవర్నరుసతీమణికి ఒసగబడిన ఉపాహారము

నేషనల్ ఇన్‌డియన్ ఎసోసియేషన్ స్త్రీశాఖ.

నేషనల్ ఇణ్డియన్ ఎసోసియేషన్, బొంబాయి

స్త్రీ శాఖ.

గవర్నరుగారి సతీమణికి ఉపాహారమిచ్చిరి.

సణుగుట గురించి

'అనసూయ'

(మగని చెవిలో)

ఏమిటండీ! నే నెప్పుడూ సణుగుతానని అంటారా! దెబ్బలాడడానికి శక్తి సామర్థ్యములు చాలని నాలాంటివాళ్ళు సణగకపోతే యెలాగు! వారి కడుపులో దుఃఖము పైకి పోవడమునకు మరి మార్గమేదీ? దానివల్ల కార్యము ఉంటేఉన్నది. లేకపోతే లేదు, మనస్సులోఉన్న దుఃఖము కొంత శమించుతుంది కదా? తేలు కుట్టినవాడు ఎందుకు ఏడుస్తాడు? అలాంటిదే యీసణగడం కూడాను! ఈసణగడం నేను పక్కర్తెనే చేసిన పాపంకాదు, నాస్థితిలోఉన్న ఆడవాళ్లందరూ చేసేదే? ఇది ఈ కాలమందేకాదు, పూర్వకాలంనుండీ అనాది సిద్ధంగా వస్తూఉన్నదే! బహిరంగముగా ఎదిరించి తమకార్యము నెరవేర్చుకొనలేని అబలల కిది సనాతనముగా వజ్రాయుధములాగు ఉంటూఉన్నది.

పూర్వము తన్ను అడవికి తీసుకొని వెళ్లవలసినదని సావిత్రి సణగడం ప్రారంభించేసరిక్కి సత్యవంతునికి ఆమెను తీసుకొనివెళ్లక తప్పినదికాదు! అరణ్యానికి, నేను కూడావస్తానని సీత అంటే రాముడు ఆపడానికి ప్రయత్నించాడుగాని ఆమె నారచీర తీసి కట్టుకుంటూ రాకమాననని సణగడం ప్రారంభించేసరికి, యిక లాభంలేదురా అని అనుకొని రాముడు ఒప్పుకున్నాడు. దండకారణ్యములో మాయలేడికోసం సణిగి సణిగి, రాముణ్ణి పంపించింది; ఆతర్వాత రామసహాయార్థం లక్ష్మణుడు వెళ్లకుండాఉంటే సీత సణగిన సణుగులు ఉన్నాయే, అవి త్రికాలముల యందూ కూడా మనస్సులో శూలాలలాగు గుచ్చుకొని బాధపెట్టి యుండకపోవు! అగ్నిప్రవేశము దగ్గిర 'తగునే నన్నిటులాడ' అనిన్నీ 'పురుషులు నమ్మలేని తమపొల్తుల' అనిన్నీ రాముణ్ణి జణాయించి సీత సణగిన సణుగులు అందరికీ తెలిసినవే! సణుగులకీ, ఇంకా కోపమువస్తే తాపులకీ సత్యభామ అంతది మరి ఒకతె లేదుగదా! పారిజాతపుచెట్టు తెచ్చే దాకా కృష్ణుడికి నిద్రపట్టకుండా మరొక పని తోచకుండా సణగినది సత్యభామేగదూ! రుక్మిణికూడా అప్పుడప్పుడు సణగి ఉంటుందిగాని అది మనఅందరికీ వెల్లడిగా తెలియదు! సత్య సణుగులముందర దాని సణుగులు దీపాలలాగు వెలవెలపోయి ఉంటాయి! భ్రమర గీతలన్నీ గోపికల సణుగులు కాక మరేమిటి? కృష్ణుడు విన్నన్ని తిన్నన్ని సణుగులు మరెవరూ విని తిని యుండరు!

'సణుగులు విని వెర్రెత్తక పోవుటచేతనే అతడు దేవుడని చెప్పవచ్చును.'

ఇంకా ద్రౌపది సణుగు లెందరికి ప్రాణాలమీదికి తెచ్చాయో లెక్కలేదుగదా! దమయంతి సణుగులు వినలేక నలుడు చీరచించి అడవిలో ఆమెను వదిలేసి పారిపోయినాడు! అందుచేత సణుగులు నాతోనే పుట్టినవి కావు, నేను ఒకర్తెను మాత్రమే నేర్చుకొన్న విద్యకాదు! అంతెందుకూ, మీప్లీడర్ల పెళ్లాలలో సణగనివా ళ్ళెవరు! కమ్మప్లీడరు కంసాలి చాలా మట్టుకు కట్టించిందికదూ అతడి పెళ్లాం! ఎలాగు సాధించింది? కొట్టిందా, తిట్టిందా? సణుగులచేతనే జయించింది! రాత్రీపగలూ సణుగుల రేవుపెట్టి విశ్వనాథరావు పెళ్ళాం మొగుడిచేత వేరింటి కాపురం పెట్టించిందా లేదా? నియ్యోగపు ప్లీడరుని ఇప్పుడు అతని పెళ్ళాం ఇల్లే కదలనివ్వదట! సణుగులు చాలకనో సణుగులు యెక్కువయో అల్లా లావాటి తెలగా ప్లీడరు పెళ్లాం వెర్రెత్తిపోయింది! పొట్టిప్లీడరు పెళ్లాం సణుగులకి సత్యభామే కదా! ఇక కృష్ణారావుగా! మీరు ఎలాగూ పేరు పెట్టనేపెట్టేరు! వాడు నాటి

11P

కృష్ణుడిలాంటివాడే అని కాసి ఒకటి సుమండీ, ఆవిడె నోట పల్లెత్తుమాట అన్నట్లయినా కనిపి చదు! తేలుమాటలాగు సన్నసన్నంగా ఏమిచేస్తుందో గాని బయటకురాదు. అంతా లోపల స్వయంపాకమే అయి యుంటుంది! అల్లా ప్రథమశాఖ ప్లీడరు సణుగుల బాధ పడలేక పెళ్లాన్ని ఏకంగా పుట్టింటే ఉంచేశాడు! దెయ్యాలప్లీడరు పెళ్లాం చెప్పనక్కరలేదుగదా! వాడికి రోజూ దెయ్యమువాలినట్లే చేస్తుంది! మచ్చలమొగం ప్లీడరుసంగతి అందరికీ తెలిసినదే! మూడేళ్లనుండీ వాడు వాడి పెళ్లామును చూడాలంటే అత్తారి వూరు పోవడమేగాని ఆవిడె యిక్కడికి దర్శనమే యిప్పిం చడంలేదు! గుర్రపుబగ్గీమీద వెళతాడు వెల్నాటు ప్లీడరు. వాడు భూమిపుట్రా యిల్లూవాకిలీ అంతా పెళ్లాంపేరే రాసేశాడు; పొగామాత్రం తన స్వంతం క్రింద ఉంది! ద్రావిళ్లపు ప్లీడరు పెళ్లాం దంపులే. ఆమె సర్వాధికారిణి, సణుగులబాధలేదు! అల్లా అనాథప్లీడరు పెళ్లాం సణిగి సణిగి ఏకంగా ఈ ఊరునుండి మకామే యెత్తించివేసింది! చెవిటిప్లీడరు పెళ్లాం సణుగులు నాలుగురోడ్ల మధ్యనే జరుగుతూ ఉంటాయి! ఇక మేష్టర్ల పెళ్లాలూ స్కూళ్ల ఇన్స పెక్టర్ల పెళ్లాలూ చెప్పే అక్కర్లేదు: రోజూ చాకలి రేవే! అయితే చాకలిరేవులో వేసవిలో నీటిలోపం వల్ల పని తక్కువగా ఉంటుంది! వేసవిలో సెలవులు గనుక వాళ్ళకు మాత్రం సణుగులబాధ యెక్కువగా ఉంటుంది!

వీటివల్ల ఏమిటిలాభమనా అంటారు! పుండుపుడితే యేమిటిలాభం? పుండుసలిపితే యేమిటిలాభం? కాని పుళ్ళుపుట్టడం మానేస్తాయా? దుష్టరక్తం ఒంట్లో చేరితే పైకి కురుపులరూపంగా ఉబుకుతుంది! అలాగే దుఃఖమూ క్రోధమూ మనస్సులోనుండిమరొక విధంగా బయటికి పోలేక సణుగులరూపంగా పైకివెళ్లిపో వస్తవి! దానివల్ల మనుష్యులయొక్క శోకభారము కొంతతగ్గి మనస్సుచులకబడుతూఉండడమేకాకుండా ఆడవాళ్ళు వెర్రెత్తిపోకుండా ఉంటారు. ధైర్యముగా దెబ్బలాడలేక ఈమోస్తరుగా సణుగలేకఉండే ఆడది మానమూమూలు యిళ్ళలో కనపడదు! పిచ్చాసు పత్రికి పోవలసినదే! ఈపాటి సణుగులేనా లేకపోతే ఆడదానిని యింట్లో తిండితిననిస్తారూ మీమగవాళ్లు! మనుస్మృతినాటినుండీ పాతేస్తున్నారు గదా ఆడ వాళ్ళను — వాళ్ళకు ఈ ఆయుధమేలేకుండాఉంటే యీపాటికి ఆడవాళ్లందరినీ మగవాళ్లనోట్లో పడేసు కొకపోయేరా? ఆత్మహత్యలు చేసుకొన్న స్త్రీలు మగవాళ్ళచే చంపబడిన స్త్రీలు వాళ్లేలెక్కకు మిక్కిలి అయిపోతున్నారే! బాధలుపడుతూ చావకుండా బ్రతకకుండా ఘోషాలలోకుళ్లి కుమిలిపోతూ స్వేచ్ఛ లేక జీవచ్ఛవాలలాగు ఉన్నవాళ్ళసంఖ్య యెంతో యెవరు చెప్పగలరు? అయితే ఇదంతా మనదేశము లోని శోభేగాని పడమటదేశంలో యీపప్పుడక దట! మీరుచేస్తూఉన్న పప్పుకు అనగా క్లబ్బునుండి ఆలస్యముగావస్తూ ఉండినందుకు పడమటిదేశంలో ఆడవానికి కోర్టువారు విడాకులు యిప్పించివేశారట! అంతదాకా వెళితేనేగాని మగవాళ్ళు మార్గంలోనికి వస్తారా? మాట్లాడితే మారుమనువు! ఎదురుతిరిగితే మగామేకు! అన్నభయం ఉంటేనేగాని మగవాళ్ళు ఒకంతటలొంగుతారా? ఒకంతట తమ ప్రియపు సింహాసనాలమీంచి దిగుతారా?

"పోనిద్దూ! పరమపతివ్రతలైన మనస్త్రీలకూ పతులను తృణీకరించు పడమటదేశపు స్త్రీలకూ సాటియేమిటి?"

ఇలాగనే మాకొంపతీసేరు! మొగవాళ్ళు వారి యిష్టప్రకారం పందలూవేలూ పెళ్ళాలని పెళ్ళాడ వచ్చునట! ఆడవాళ్ళుమాత్రం కూడదట! పరపురుష డిని కన్నెత్తిచూడకూడదట. అట్టి పాతివ్రత్యంఉంటే సావిత్రీ, సీతా, లాంటివాళ్లైపోతారట! మగవాళ్ళు మాత్రం సత్యహరిశ్చంద్రునిలాగు రామునిలాగు ఏక పత్నీవ్రతస్థులేలకాకూడదు? వ్యభిచారిణి అగు ఆడ దాన్ని ఎలాగుచూస్తారో అలాగే వ్యభిచరించు పురు షుని ఏలచూడకూడదు! విశ్వామిత్రుడు చక్కని

మాలగుంటలను తెచ్చి పెళ్ళాళమంటే నిరాకరించిన హరిశ్చంద్రుడు వట్టి అభాజనుడనేకదూ మీలాంటి వాళ్ళతాత్పర్యం? చక్కని ఆడపిల్లలు దొరికితే మాలవాళ్ళనీ పెళ్ళాంఉందనీ ఇట్టి క్షుద్రకారణాల చేత మీవంటి మహాత్ములు వదిలేస్తారా?

"ఎన్ని పువ్వులన్

ప్రాలదు తేఁటి, యట్లె మగవాడును! వానికి దోష మున్నదే?" అన్నరకంలోవారు మీరు! ఇట్టి నీతులే కదూ కొంపతీశాయి! అంతఃపురాలలో ఒక్క రాజుగారి భార్యలు వందలకొలదిమంది, పువ్వులవనంలాగు, ఆతుమ్మెదరాజుగారికోసం కాచుకొని కూర్చుండి ప్రాణాలు విసికివిసికి మత్సరంచేత మాడిమాడి, చింతచే వేగివేగి, చిక్కి శల్యావశిష్టలై సహింపరాని మనోవ్యథచే అనుభవించే క్షోభఉన్నదే అది యెప్పటికైనా మగవాళ్ళను కట్టి కుడుపకపోదులెండి! సముద్రముకన్న మహాగంభీరమైన ఆశాంతము, భూమికన్న ఎక్కువగాచూపే ఆఓర్మి అమానుషము గదా! అటువంటిఆడవాళ్ళని వారికి తగినగౌరవముతో మనదేశంలో చూస్తూఉన్నారా? అమ్మలకీ అప్పలకీ వప్పగించేశారు! అచ్చీ, అప్పింగాగు చాకిరీకి పెట్టేశారు! ఎన్ని కట్టుదిట్టాలు, ఎన్నియేర్పాట్లు చెయ్యాలో అన్నీ చేసి ఆడవాళ్ళను వరకట్లు బిగించేశారు! తాము మాత్రము స్వచ్ఛంద జీవనం చేస్తున్నారు మగవాళ్ళు! మగవాడుపోతే ఆడదానికి ప్రాణాలు పోయినవన్నా ఘోరము; ఆడదిపోతే మగవాడికి పైమీదవాణీపోయినట్లే! దేవరవాడు యింటికి తెస్తే మరొకటి కొనవచ్చును; లేకపోతే బజారుకివెళితే ఎక్కడబడితే అక్కడే దొరుకుతుందిసుమా!! ఈ దారుణం చూడండి! అబ్బాయికి అబ్బాయిలు పుట్టేరు; తనకుయింకా ఎవరైనా పిల్లనిస్తారేమోయని పుట్టెడాశతో మేష్టరు గట్టి ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు. ఆ ముసలిడొక్కు లేస్తే కూర్చోలేడు, కూర్చుంటే లేవలేడుకాని యిప్పుడెవరేనా పిల్లనిస్తే చేసుకుందికిసిద్ధం! వాడెంత ఏడువుకుంటే కార్యమేమిటి? ఏమైనాజ్ఞానం మనోనిగ్రహము ఉన్నాయా! కదలలేకపోయినా కన్యకను చూచి ఒకటేగాథరా ఒకటేఆందోళనా! ఇప్పుడు షష్టిపూర్తి అయిపోయినతరువాత ఈ కొత్త పెళ్ళాంతో ఏమిచేస్తాను అని యోచనలేదుకదా! కంపునోటివాడు గణిస్తే కమ్మనినోటివాడు అనుభవించేడన్నసంగతి అమలులోనికి వస్తుందని తెలియదు కాబోలు. ఒక జీవితపు అనుభవమంతా పూర్తిఅయిపోయి, నరాలలో రక్తము కొరకుబారిపోతూ కొత్తలోకపు ఇవతలకొస కనబడుతూ ఉంటుంది! అతనికి. ఇంకా ఆ అనుభవముయొక్క 'ప్రథమపాదే ప్రథమవర్షె, ప్రథమయామే ప్రథమనిమిషే'యందుంటుంది ఆమె. వీళ్ళకిద్దరికీ యెలాగుమనస్సులుకలుస్తాయి! దేహాలమాట అటుఉండనీయండి! శృంగారకావ్యానికి వైరాగ్యశతకానికి లంకె యెలాగు? ఉద్యానవనంలో శ్మశానములాగు యేమిశోభగాఉంటుంది ఆ దాంపత్యము!! తుప్పుతుప్పున బంతిలాగున్రుళ్ళే ఆమెకూ, దర్భమని పేడుప్పలాగు చతికిలబడే ఆయనకూ కలిపి మెడలమీద పెళ్ళిఫ్రూజుపెడితే సంసారశకటము ఎలాగుపడుస్తుంది? "ఏవో మనస్సులో కించఉండిపోయింది! అందుచేత అత్తాఅనుగది" అని ముసలి అల్లుడు అత్తగారితో తనపెళ్ళామును కలుపమని చెప్పినట్టు ఇప్పుడు గుర్రకొద్దీ పెళ్ళాడవమేకాని అందువ పర్యవసానం దానిగొంతుకు కోసేడానికితప్ప మరేమైనా ఉందీ? ఆమెయొక్క బాధ అతనికేమి తెలుస్తుంది? పెణతబాధ పేనుకేమి తెలుస్తుంది? కనుక అసలు వివాహప్రయత్నంలోనే ఉన్నది మీ మగవాళ్ళయొక్క ప్రబలదౌర్జన్యమంతా! భూమి ప్రాసియిస్తాడు పుత్రప్రాపియిస్తాడు కాని యౌవనపు కానుక ప్రాసియివ్వగలడా? మీవంటితగుమనుష్యులు వద్దని యిన్నామాడదూ సలహా అతనికి! అతనికొడుకేమైనాడు? అతడైనా కూకలువేసి చెప్పకూడదూ?

"వాడు పితృవాక్య పరిపాలకుడు; వాడట్టి పని చేయడు!"

అట్టి పనిచెయ్యాడూ? చెయ్యకపోతే భీష్ముడి

లాగు కన్యకను తెచ్చి పప్పుచేస్తాడాయేమిటి? లేక పోతే "నీతల్లిన్ గనినట్టి శుక్రువలన న్నేడీ జరంబొందితిన్ నాతండ్రీ యదునామధేయతనయా నావృద్ధతన్ దాల్పవే నీతారుణ్యము నాకు నీవె; తనివో నిండార గొన్నాళ్లు నే నేతోజాడ సుఖంబుగన్ తిరిగెదన్ శృంగారినై పుత్రకా" అని యయాతి అడిగినట్లడిగితే అతని చిన్నకొడుకులాగు యౌవనముకూడా తండ్రికి యిచ్చివేస్తాడా యేమిటి?

"తనవద్దనుంటే యిచ్చేదానికి అట్టివాడే. ఇచ్చేవాళ్లుంటే అడగడం మానేస్తారూ? ఆశకుముదిమి యేమిటి? దాతలేమి యాచకుడికి కావాలీ?"

"అలాంటి వివాహం అయినతరువాత ఆడదానికి సణుగులు కాకపోతే మరిచేసేపనేమిటి? ఈమోస్తరుగా ఆడవాళ్ళు అనేక రకాలైన బాధలుపడుతూ బానిసలుగా ఉంటే వారికి మరిసుఖమెక్కడిది? అదీ కాక మామూలుగా పిల్లలు పుట్టకమునుపు ఏకాస్త సుఖం అనుభవిస్తారో అదేకదా దక్కేను! తరువాత 'దినదినగండం వెయ్యేళ్ళాయుర్దాయము!' అన్నట్లే గదూ ఆడదానిబ్రతుకు మోస్తరు. చాకిరీ, తిట్లు, కష్టాలు ఇవితప్ప మరొకవిధమైన కాలక్షేపము లేదు! మనిషీ మనస్సూకూడా చివికి పోవడమేకదా! అలాగు ఉంటే పాతిక ముప్ఫయియేళ్ళకు ఆడవాళ్ళకు ఎందుకు రాకుండా ఉంటుంది ముసలితనము? దానికి తోడు మగవాళ్ల నిరసన! అగ్నిమీద గుగ్గిలంలాగు!

ఇంతే కాకుండా సమిష్టికుటుంబపు అరిష్టమంతా ఆడదానిదేకదూ! అత్తల ఆర్భాటములు, ఆడబొట్టెల అపూర్వకలహములు, తోటికోడళ్ల యీసులు జట్టీలు ఇవి ఘోరముగా జరుగకమానవు! స్పెయిను దేశపు యెడ్ల పోట్లాటలాగు యీపోట్లాట చూచి యిరుగు పొరుగువాళ్లు ఆనందిస్తూ ఉంటారు!

ఇట్టి స్థితిగతులలో సణుగులే లేకపోతే చెరువు కలం కొట్టేసినట్లు మనస్సు కలం కొట్టెయ్యదూ? వెర్రెత్తిపోదూ? చెరువుకు వాలుగొమ్మ యెలాంటిదో మనస్సుకు యీసణగడం అటువంటిది! కాబట్టి సణగడం గురించి ఆక్షేపణ చెయ్యడానికి బదులు హర్షించండి! మీపూర్వులకన్న మీరు గొప్పవారా యేమిటి?

ఇప్పటివరకూ నాసణుగులు విని మరొక మజా కూడా జరుగుతూ ఉన్నది! మగనివైపు పెళ్లాము, పెళ్ళామువైపు మొగుడు కొంచెం కోపంగా చూచుకోవడం మొదలుపెట్టేరు—అనేక అనుమానాలచేత! స్నేహితులు రహస్యాలు అనుకుందికి జంకుతున్నారు. ప్రతీవాడి పెళ్ళాము తనమీద ఏదో నింద ఉన్నదని అనుకుంటున్నాది! దీనికేగదా పుచ్చకాయలదొంగ అంటే భుజాలు తడుముకోవడమంటారు!

పోనీయండి! ఈసణుగులవలన మీరు బాగుపడక పోయినా, యితరులైనా బాగుపడితే అదెంతకాదు! నిందలు మీకు, నిందలఫలం వారికి!

చిత్తవృత్తి

దేవేంద్ర రాధాకృష్ణకవులు

[అటనుత్తుంగ హర్మ్యాంతర్భాగమున సీత. మహితసామ్రాజ్యాధీశమండితంబగు స్వయంవరమంటప మధ్యంబున నుంపఁబడినది శరాసనము. ధనుర్భంగమునకై యత్నించి విఫలమనోరథులైనారు పెక్కురు భూమీశులు.—కార్ముకారోపణమునకై మంటపముసమీపింపనున్న శ్రీరామునింజూచినది సీత; ఆనందపరవశయయినది. రామునిఁబతిగాబడయ నెంచినది. సఫలీకృతమనోరథను గాఁగలనాయని శంకించుచున్నది.]

ఎందఱురారుమున్ను ధరణీంద్రు, లవక్రపరాక్రమంబు చె
న్నొందెడువారు, శౌర్యనిధు, లూర్జితబాహుబలాభిభూతి సం
క్రందను? లల్లవారలును కార్ముకమెత్తఁగనోడలేదె!! వి
ల్లంది శరంబు నెక్కిడఁగనౌనొకొ యీతనికిన్ దలంపఁగన్?.

అందగరానిమ్రానిఫల మాసలొనర్చుటలానెయంచు నా
కుం దలపుల్ ఘటిల్లెడి నిగూఢనివృత్తమనోజభావనా
స్పందితచిత్తవృత్తి నది బాయఁగ తావొనగూడదె; నేమి సే
యందగునో యెఱుంగదెఱవా? మదిచంచలతన్ వహించినన్.

అతిసుకుమారుఁడీతఁ డసహాయపరాక్రముఁడౌను గాక!! వ
జ్రతులితమై యెసంగునదిచాపము: భూరిబలాఢ్యులట్ల నే
గతినగు నెక్కువెట్టుటలు? కర్జముగాదనిశోచెదన్; వృథా
మతిఁదలపోయనేమిటి కమానుషకృత్యములో నటంచునున్.

నోచగలేదు మున్నెపుడు నోముల భూరిసుఖప్రదమ్ములై
యోచనసేయుకార్యముల కుచ్ఛ్రయమౌఫలమిచ్చువాని; నేఁ
డూచద వేల మానసమ యూరక నీశలపోయుకోర్కె వే
ఱే చనబోదికెందు సవలీలమెయిన్ ఫలియించునంచునున్.

కలవరమొందనేల హరకార్ముకమున్ వెస నెక్కువెట్టి భూ
ఫులు మదినబ్బురంపడఁగ బూజ్యుఁడు రాఘవుఁడీక్షణంబ నీ
తలఁపును దీర్చునంచు వితథంబుగ జెప్పెదు మానసంబ యీ
విలు కడుభార; మీతఁడతి పిన్నయటంచు నిరాసతోచెడిన్.

అనునయరీతినేర్చెడి స్వయంవరమన్నది రాజకన్యకా
మణులకునెన్నఁడే; నిపుడు మజ్జనకుండును సట్లసేసి యీ
పనుపున గార్ముకంబు నొకపట్టున నుంకువఁ బెట్టనేలకో?
వనజముజొచ్చు భృంగి నను వారిజపత్రము లడ్డుకొనఁగన్.

కనగన మన్మథాకృతినిఁ గాలెడి నీతనిరూపు; వక్త్రమ
న్నను శశినిన్ హసించెడి, ఘనంబులుతోయజ సన్నిభంబులై
దనరెడినేత్రముల్, యితని తమ్మికలల్ అధరమ్ము నంటగా
బెనగొని వీనిబాహువులకెన్నుఖ మందఁగనున్న నాతియే
జనకునియింటనుండెనో? విచారము నింతగ సేయనేటికిన్.

హేసావిత్రి, సరస్వతీ, అసల, వందేవిష్ణు కాత్యాయనీ,
హేశంభో, మఘవన్, కుబేర, వరుణా, హేభానో, గాయత్రి, వా
ణీశా, హేఖగనాయకా, కృపమెయిన్ యీతండు నీవింటినిం
బ్రాశస్త్యంబుగ నెక్కు వెట్టనగునా బాటంగనంజేయుడీ.

నవలావణ్యవయోవిలాసముల నానందంబు జేకూర్చు వీ
ని విభుంగా గనుభాగ్య మందవగునేనిన్ దండకారణ్య సీ
మ విహారంబును నైననేతు నొకటం బద్నాల్గుసంవత్సరా
ల్సు విచారంబున బంచభూతములె యిచ్చో సాక్ష్యమిద్దానికిన్.

అది రెడివామనేత్రము మహత్తర సంతసమబ్బునంచునన్
మది కెతెఁగించుచున్నయది; మత్కృతపుణ్యములుండియున్న నీ
యదనున నవ్వియన్నియు మహాఫలదంబులు నొచు నాకు స
మ్మద మొసఁగూర్చుతన్; సుర లమోఘవచఃపరిశేషణక్రియా
భ్యుదయమునందజేయుత; మహోత్కట సౌఖ్యతరంగపూర వా
ర్నిధి భవదోలికానితతి నిత్యము నే జరియింతు గావుతన్.

మధుశాల

వఝ్ఝల కాళిదాసుగారు

క్రొంజిగి లేతమావిచిగురున్ జెలువమ్ము తలంపఁజేయునీ
సంజవెలుంగు నేలదిగజారినవేళల గోస్తనీ రసం
బుం జవిచూచుచున్ వరుసముద్దులతేనెల గ్రోలిసోలుచున్
మంజులతరప్రమోద సుఖమాధురులన్ బులకింతమా చెలీ!

౨

తారాకల్పితరంగవల్లికల సౌందర్యాంకురచ్ఛాయలన్
ద్వారరంగంబునఁదీర్చిదిద్ది ప్రణయోత్ఫుల్లాత్మయై యామినీ
నారీరత్నము చందమామవలపున్ వాంఛించువేళన్ సుధా
పూరంబుల్ తని వారగ్రోలుదమ సమ్మోదంబుమై నెచ్చెలీ.

పల్లెటూరి విద్యార్థి

తాత. కృష్ణమూర్తిగారు, బి.ఏ;యల్.టి.

"నిజంగా కంట్రీలైఫులో చాలా చమత్కారం వుంది. బెస్టు టొబాకో, బెస్టు గేదె పెరుగు, మాంచి ఘీ—అంచేత నేనోయ్, పోయట్సు, 'కంట్రీలైఫ్, కంట్రీలైఫ్' అని దేవులాడుతారు."

—కన్యాశుల్కము.

పల్లెటూరు కాపురం మొత్తంపైని చాలా యోగ్యంగా ఉంటుంది. పట్నవాసంఅంటే, అది పైసాతోపని. మర్త్యంలోమోక్షం కావాలంటే మాత్రం అగ్రహారాలే శ్రేయస్కరం! రామాకృష్ణా అనుకుంటూ, నిర్విచారంగా కాలం గడపవచ్చును. భుక్తికి సరిపడే గింజలువచ్చే భూవసతి ఉండి, చిన్నయిల్లు వాకిలి ఉన్నాయంటే, చోర్లంగివంటి అగ్రహారంలో స్వర్గవైభవంతో బ్రతకవచ్చును. బస్తీలలో ఉండే ధూళి, దుమ్ము, బళ్లు గిళ్లు, రోగాలు, పన్నులు—ఏబాధాలేకుండా, కలిగిన దానితో యింత గంజీ అన్నం అయినా శుభ్రంగా వండుకొని, తిని, పడుకోవచ్చును. మడితడి, దేవుడు దెయ్యం, మన చిత్తం వచ్చినట్లు జరుపుకోవచ్చును.

'చోర్లంగి' అగ్రహారం పర్లాకిమిడికి సుమారు పది పన్నెండు మైళ్లదూరంలో ఉంది. చాలా చిన్న గ్రామం. పదిపదిహేను బ్రాహ్మణకొంపలు తప్ప, అధికం లేవు. బ్రాహ్మణవీధి చాలా విశాలంగా, శుభ్రంగా ఉంటుంది; ప్రతీయింటికీ వీధిగుమ్మాలకు పెట్టిన ముగ్గులు 'చూడు చూడు' మని ఉంటాయి. ఆ వీధిచివరను ఒకపెద్ద రావిచెట్టు ఉంది. ఆచెట్టు నీడనే సాంబన్నగారి యిల్లు—అనగా మా స్కూలు. చెట్టు దాటగానే ఉత్తర దక్షిణంగా ప్రవహిస్తూ ఉన్న 'వంశధార' అనే యేరు ఉంది: మంచి ఆరోగ్యమైన జలం. రాళ్ళు, రప్పలు తినేసినా జీర్ణం చేయగల నీరు. నది చిన్నదైనా వరదరోజులలో గ్రామం ముంచివేస్తుందా అన్నంత భీకరంగా ఉంటుంది.

'ఈతకొట్ట నేర్చియుండుము' అని పెద్దలుచెప్పిన మాట నేను వృథా పోనియ్యలేదు. స్కూలు పిల్లలతో కూడి మాటికీ చీటికీ యేట్లో దుమికేవాడిని. శీఘ్రంలో యీత బాగా నేర్చుకున్నాను. కాని ఆ విద్యయొక్క ప్రయోజనం ఎన్నడూ నా అనుభవంలోకి రాలేదు. మీదుమిక్కిలి కొన్ని అనర్థాలు కూడా అప్పుడప్పుడు తటస్థించడం కద్దు. నదిలో యీదుతూ ఉన్నప్పుడు మావాళ్లెవరైనా నన్ను చూడడం తటస్థిస్తే, వెంటనే తాళాధ్యాయం తప్పేది కాదు. అదిగాక, వేళాపాళాలేక నీట్లో నానడం వలన అప్పుడప్పుడు జలుబుచేసి ఉష్ణం తగిలేది.

తొమ్మిది పదేళ్లవాడి నయినదాకా నాకు చోర్లంగే నివాసస్థలం అయింది. చదువు, సంధ్య యేవిధంగా జరిగాయో వేరే చెప్పనక్కరలేదు. సహవాసదోషం కూడా తగలకపోలేదు. తోటిపిల్లకాయలతో కూడి నేనుకూడా కొన్నికొన్ని వికార విద్యలు నేర్చుకున్నాను. కోతిపిల్లి కర్ర, గోణేబిళ్ల, గోట్రికాయలు, బొంగరాలు, డూడూ, మొదలైన ఆటలలో గొప్ప ప్రవీణత సంపాదించాను. నీట్లో యీదడం, చెట్లుచామలు అవలీలగా యెక్కడం, యీడువాళ్లతో తగవులాడి ముష్టియుద్ధం చెయ్యడం, సమయం చిక్కినప్పుడెల్లా బరి యెగవెయ్యడం, తోటలలో దూరి పళ్లు, కాయలు దొంగిలించడం, ఎక్కడికి వెళ్లినా కుక్కజట్టీలు తెస్తూఉండడం—ఇవన్నీ బాగా అలవడ్డాయి. పల్లెటూరిగాలి బాగా తగిలింది. పెంకెతనం పూర్తిగా అబ్బింది. "సంగతి బాగులేదు. ఇక యీఊళ్లోఉంటే కుర్రవాడు చెడిపోతాడు." అన్న భయం పట్టుకుంది మానాన్నకు.

వెంటనే నన్ను పర్లాకిమిడి తీసుకొపోయినాడు. అక్కడ మాదగ్గిరబంధువులే ఉంటే, వాళ్ళయింట

నన్ను అప్పజెప్పి, గుడ్డగుడును కుట్టించి, కొంతడబ్బు నాచేతికిచ్చి, "నాయనా, బుద్ధిగా చదువుకో" అని నాకేవో ఉపదేశాలుచేసి, పరశురామస్కూలులో నన్ను ప్రవేశపెట్టినాడు.

పట్నవాసానికి వచ్చానుకదా అని మొట్టమొదట కొంచెం గర్రాగా ఉండేది నాకు. కాని స్కూలుకు నాలుగురోజులు వరసగా వెళ్ళడంతోనే క్రమంగా పర్లాకిమిడి మీద అరోక అయిష్టత అంకురించింది. చౌర్లంగిలో అనుభవించిన స్వేచ్ఛ జ్ఞాపకం వచ్చినప్పుడు, బడీగిడీ విడిచి యెక్కడికైనా పారిపోదామా అన్న దుర్బుద్ధి పుడుతూ ఉండేది. అయితే అంత తెగింపుపని చెయ్యడానికి ధైర్యం చాలక పోయింది. ఏమాత్రం అవకాశం దొరికినా స్కూలుకు వెళ్ళడం యెగవేసేవాడిని.

పరశురామస్కూలు ఆరోజులలో చాలా పేరు పడిన బడి. నాకు మాత్రం ఆస్కూలుకు పోవడం అంటే, పులిబోనులోకి వెళ్ళినట్లు ఉండేది. ప్రప్రథమంనుండీ నాకు పాఠశాలంటే అయిష్టత, బెంగ, భయమున్నూ! అందుకు తోడు బడిలో మాస్టర్లు సాంబన్నవంటి వాళ్లయితే, నాఘోష చెప్పేదేమిటి?

పరీక్షచేసి నన్ను మూడవతరగతిలో చేర్చుకున్నారు. అదే నాకు పెద్ద బి.ఏ. క్లాసువలె ఉండేది ఏబీసీడీలు నేర్చుకోవడంతోనే, ఇంగ్లీషుయావత్తూ సాధించగలిగాననే అప్పుడు నాభావం! క్రమంగా చిన్నచిన్న యింగ్లీషుపేర్లు చెప్పడం ప్రారంభించారు. ఆ వెధవపేర్లు నాకు తిన్నగా వచ్చేవికావు. అచ్చులో ఒకమోస్తరు, వ్రాతలో యింకొకమోస్తరు, ఉచ్చారణలో మరొకమోస్తరు—ఏంభాష! ఒకదారి, ఒకతెన్ను ఉంటేనా? సులభంగా ఇంగ్లీషు నేర్చుకోలేకపోతే, లోపం నాలో ఉన్నదా, భాషలోనా? మాస్టర్ల అభిప్రాయంలో లోపమంతా విద్యార్థులదే! ఎంతో శ్రమపడి ఆ యింగ్లీషు పేర్లన్నీ నేర్చుకునేవాడిని; కాని జ్ఞాపకం ఉండేవికావు. జ్ఞాపకం లేదంటే అయ్యవారు ఊరుకుంటాడా? శిష్యులకు జ్ఞానం, జ్ఞాపకశక్తి అభివృద్ధి చెయ్యడానికే కదా దేవుడు మాస్టర్లను సృజించినాడు! కాబట్టి వాళ్లకు పాపభయం అనేది ఉండదు. జీవహింసకూడునా అనేసందేహమే కలగదు. అదిగాక, దండం దశగుణం భవేత్, అన్నారు పెద్దలు! విద్యార్థులను ప్రయోజకులను చెయ్యడానికి ఉపాధ్యాయులు కనిపెట్టిన సూక్ష్మమార్గం బెత్తం! కనుక, వృత్తిధర్మాన్ని అనుసరించి కుర్రవాళ్లను శిక్షించడం వారికి విధిస్మృతం. అజ్ఞానం, బుద్ధిమాంద్యం, జ్ఞాపకలేమి, మొదలైనవి శరీరసంబంధమైన వ్యాధులవంటివేనని వారి అభిప్రాయం. వాటిని కుదర్చడానికి పేపబెత్తు తప్ప యితర మందులు లేవని కూడా ఒక గట్టి నమ్మకం!

ఆదిని యీదివ్యౌషధం కనిపెట్టిన ధన్వంతరి ఏ మహాపురుషుడో కదా!......సాలమన్ వంటి బుద్ధిమంతుడు కూడా, 'స్పేర్ ది రాడ్, ఎండ్ స్పాయిల్ ది చైల్డ్!' అన్నాడు. అనగా, 'బెత్తం విరిగేపర్యంతం కుర్రకుంకను చావదన్నవలసినదే; ఏమాత్రం దయతలచినా వాడు చెడిపోతాడు!' అని ఉపాధ్యాయులకు హెచ్చరిక. ఆమహానుభావుని ఉపదేశాన్ని పెడచెవిని పెట్టిన స్కూలుమాస్టరు నేటికికూడా భూలోకంలో ఒక్కడూ లేడు.

తక్కినవాటి విషయమై అతని అభిప్రాయం ఎట్లా ఉన్నా, ఇంగ్లీషు నేర్చుకునేందుకు నాకు జ్ఞాపకశక్తి బొత్తిగా చాలదని మామాస్టరు సిద్ధపరచుకున్నాడు. ఆరోగ్యం కుదర్చడానికి చింతామణివంటి దివ్యౌషధం పేపబెత్తే కనుక, అనునిత్యం ఆయన దయతలచి నాకింత మందు యిస్తూ ఉండేవాడు. సాధారణంగా మందులు కడుపులోకి పుచ్చుకున్న తరువాత కాని పనిచెయ్యవు. ఈమందు అట్లుకాక, శరీరంమీద ఏభాగంపైని ప్రయోగించినా, వెంటనే నెత్తి కెక్కుతుంది. కూపైన ఔషధం కాబట్టి, మోతాదు చిన్నదైనా, ఆ ధనరుడు వెంటనే కళ్లవెంబడి నీళ్లురాక మానవు. రోజూ నాకీమందు సేవించడం తప్పేదికాదు. కాని రెట్టింపు మోతాదుల

రాకుమారి శ్రీమతి అక్కాసాహెబ్

ఆండ్ సంస్థానము, ఈయమమంచిసంఘ సేవచేయుచున్నారు. లలితకళలయందును, హరికధ చేయుటయందును ఈమెకుగల కౌశలమునకై స్వర్ణపదక మీయబడెను.

శ్రీమతి తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగారు

ప్రథమ దక్షిణ హిన్దూదేశ గ్రన్థాలయ సమ్మేళనమునకు ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షురాలు.

శ్రీమతి మిస్. శకున్తలా పరన్‌జిపాయ్ గారు

ఈమె కేంబ్రిడ్జి యూనివర్సిటీలో రాంగ్లర్ పరీక్షనిచ్చి మొన్ననే యిండియాకు తిరిగివచ్చెను.

నూతన వధూవరులు

శ్రీమతి డి. శృంగారమ్మగారు, పండిత డి. దేశికాచారిగారు.

సహితం గుణం కనబడలేదు. గుగ్మతి కుదరకపోవడంచేత, మాస్టరుకు అంతకంతకూ నామీద కోపం హెచ్చింది.

ఒకనాడు స్కూలుకు వెళ్లడం చాలా ఆలస్యమైనందున మాస్టరు కోపగించి, బెంచిమీద నిలబెట్టి నన్ను, "ఏం పుల్లయ్యా! నిన్నకూడా ఐదునిమిషాలు లేటుగా వస్తివి. ఈవాళ అరగంట ఆలస్యం అయింది. కారణం ఏమిటి?" అని అడిగినాడు.

ముఖం వేలవేసి, వేళ్లు నులుపుకుంటూ ఊరుకున్నాను.

"ఏం?—అడిగిన ప్రశ్నకు జబాబుచెప్పక, ముంగిపోతులాగు ఊరుకుంటావేం? సరియైన సమాధానము చెప్పలేకపోతే పులుసులోకి యెముకలు లేకుండా తంతాను". అనిగర్జించాడు మాస్టరు,

ఇంకా మొండికత్తె ఊరుకుంటే తాళాధ్యాయం తప్పదనిగ్రహించి, ఉన్నది ఉన్నట్లుగా నిజమైన కారణం తెలియజేశాను.

"………'అత్తా' బరికి వేళకావచ్చింది; చద్ది అన్నంపెట్టవూ వేగం? అని అడిగితే ఆమె 'నాయనా' మడికట్టుకున్నాను చద్దికుండముట్టుకోను ఈవాళ వొదిననుపెట్టమను అని చెప్పింది. వొదిన చెరువునుంచి యింకా అప్పటికిరాలేదు.ఆమె రావడం కొంచెం ఆలస్యంఅయింది. వచ్చి, పొత్తిపంచ కట్టుకొని, నాకూ ఆమెకు చెరొక కంచంవేసింది. ఆవకాయ అటకమీద ఉండిపోయింది. మా అత్తయ్యకు నిచ్చెన ఎక్కేందుకు భయం. పొత్తిపంచమడితో వొదిన ఆవకాయకుండ ముట్టుకోకూడదు. తరుచుగా నేనే అటకెక్కి ఆవకాయతీసేవాడిని, కాని యీవాళ చలిగావుండబట్టి ప్రొద్దున్న నేను స్నానం చెయ్యలేదు. 'పోనీ' అప్పడాలురెండు కాల్చితెస్తా ఆగు! అనిచెప్పి, వొదిన నీళ్లపొయ్యిదగ్గరికి వెళ్లింది. చప్పున రమ్మనిచెప్పి, నేను నా కంచందగ్గరే కూచున్నాను. ఆమె ఎంతసేపటికీ రాలేదు. అప్పుడు నేను కూడా పెరటిలోకి వెళ్లాను. ఒదిన అక్కడ లేదు. అప్పడాలు అలాగేఉన్నాయి పొయ్యివద్ద. ఇటూ అటూ చూసేసరికి, పందిట్లోకనిపించింది వొదిన. నన్ను చూసి ముసిముసిగానవ్వింది. 'బరికి ఆలస్యంఅయిపోతూఉంటే, అప్పడాలు కాల్చకుండా పందిట్లో నిల్చుని యేంజేస్తున్నావు?' అని కోపంగా అడిగేను. దొండకాయలు కోస్తూ నిల్చుందనుకున్నాను. 'చద్దన్నం నువ్వేపెట్టుకోవాలి; బయటఉన్నాను' అని మెల్లగాచెప్పిందె.

ఒళ్ళుకడుక్కోకుండా నేను చద్దికుండ ముట్టుకోకూడదు. అప్పుడు పొత్తిపంచవిడిచి, గావంచా కట్టుకొని, డేగిసాలోవేడినీళ్ళు తోర్లించుకున్నాను. నీళ్ళు చాలవేడిగావుండబట్టి, చన్నీళ్ళు తోడవలసి వచ్చింది. బడితొందరలో గబగబనీళ్ళు తోడడానికి హడావిడిగా చాద నూతులోవేశాను. తాడుజారింది అత్తకూకలువెయ్యడం ప్రారంభించింది. చాదతియ్యడానికియింట్లోగాలంలేదు; పొడుగైన చాంతాడూ లేదు. అప్పుడు జంగంవీధి పరుగెత్తి గాలంతెచ్చాను, చాంతాడుకోసం అప్పలమ్మ కొట్టుకువెలితే తాళ్ళు లేవు అక్కడ. బజారుకువెళ్ళి తాడుకొనుక్కొచ్చాను కొంతసేపుతంటాలుపడి బాల్చీతీశాను.

చప్పచప్పున నాలుగుచెంబులు నెత్తిమీద పోసుకొని, అటకమీద ఆవకాయతీసి, చద్దన్నంపెట్టుకొని తొందరతొందరగా తిన్నాను, వెంటనే బట్టలువేసుకొని, పుస్తకాలు తీసుకొని బయలుదేరాను. స్కూలుకు సగందూరందాకా వచ్చేసరికి కాపీలపుస్తకం మాట జ్ఞాపకంవచ్చింది. ఆ పుస్తకం మరచిపోతే మీరు కొడతారని భయంవేసింది. వెంటనే వెనక్కిమళ్ళి, తూరీగలాపరుగెత్తి యింటికివెళ్ళాను. ఆతొందరలో గడపలోనిల్చున్న మావొదినను చూడనేలేదు. ఆమెనుదాటుకొని లోపలికివెళుతూఉంటే 'ఆగు…ఆగు!'అన్నాది ఆమె. 'అంత చూసుకోకుండావెళతావేం? బట్టలుతడుపుకో; నన్ను తగిలావు' అన్నది. ఈదురోమని పెరటితన్న తిరిగివెళ్ళి, నూతి

వద్దస్నానంచేసి, చాకింటిబట్టలు తీసితొడుక్కొని, సాధ్యమైనంత త్వరలో మళ్లీస్కూలుకు బయలుదేరాను. అందుచేత యింతఆలస్యం అయింది.”

నాకథవిని మా మాస్టరు నిర్ఘాంతపోయినాడు. ఏమనడానికి ఆయనకు తోచిందికాదు. నేను చెప్పిన సమాధానం నిజమా అబద్ధమా అని తనలో వితర్కించుకున్నాడు కాబోలు ఏం నిశ్చయించుకొన్నాడో కాని బెంచిమీద నిల్చున్న నన్ను కూచోమని సౌంజ్ఞ చేశాడు. దెబ్బలు తప్పినందుకు మనసులో సంతోషించుకుంటూ కూచున్నాను.

కాని నాడు నేను లేచినవేళ మంచిదికాదు. ఉదయంనుండీ అన్నీ అపసవ్యంగానే పరిణమించాయి. మాస్టరు ఇంగ్లీషుపాఠం ప్రారంభించాడు. ప్రశ్నలువేశాడు. క్లాసు అంతా ఒక్కలాగే ఉంది. అందరూ తప్పుతున్నారు. మాస్టరుకి వెర్రికోపం వచ్చింది; అందర్నీ వరసపెట్టికొట్టడంప్రారంభించాడు. అతని వైఖరి చూసేసరికి నాకు మీదిప్రాణాలు మీదనే లేచిపోయినాయి. వొచ్చిన ముక్కలుకూడా చెప్పలేకపోయాను. తప్పినకొద్దీ, నన్నే ప్రశ్నలువేశాడు. నోట మాటరాలేదు నాకు. కొయ్యబొమ్మవలె నిల్చున్నాను. తీవ్రమైన కోపావేశంతో ఆయన, బెత్తం తీసుకొని నన్ను చావదన్నినాడు. ఆదెబ్బలకు ఒంటిమీద తట్లుతేరి, అక్కడక్కడవాచి, రక్తంగూడు కట్టింది. అయినా అతగాడికి తృప్తితీరలేదు. శక్తిపూరా ఆచిపెట్టి ఒక్కలెంపకాయ కొట్టాడు. గూబగింగురుమన్నది. ఒక్కక్షణం కళ్ళు చీకట్లుక్రమ్మి ఒళ్ళుతెలియలేదు. పళ్ళంటరక్తం చిమ్మింది. లాగుతడిసింది.

అదిమొదలు నాకు చదువంటే ఉపద్రవమైన భీతావహం కలిగింది. ఈచదువుఏనాటికైనా తప్పుతుందా, అనిపించింది. ‘ఏమైతే అదికానీ’ అన్నమనోనిశ్చయం చేసుకొని, ఆపూటనుంచి పరశురామస్కూలుగుమ్మం మరిత్రొక్కలేదు.

ఆమర్నాడు కొంచెం జ్వరం తగిలింది. మొదట నేను లక్ష్యపెట్టలేదు. అఘత్యంపైని ఉష్ణం బలపడింది. వెంటనే మా నాన్నకు కబురువెళ్లింది. సమాచారం తెలిసిన ఉత్తరక్షణం బయలుదేరి బ్రాహ్మడు రొకాయొకిని పర్లాకిమిడి చేరుకున్నాడు. సంగతి కనుక్కొని, “నెఘవచదువు! దీనికోసమని కుర్రవాణ్ణి చంపుకుంటామా? చదువులేకపోతే పీడానాడా కూడాపాయెను! బ్రతికిఉంటే, బలుసాకులు తిని జీవించవచ్చు” అని మా మాస్టరుమీద కొంతసేపు గాపాయించి. తక్షణం బండిమీద నన్ను చోర్లంగి తీసుకొపోయాడు.

విద్య నేర్పినవాడు గురుడనీ, హరుడనీ పెద్దపెద్ద కబుర్లుచెప్తారు మనవాళ్లు. వశిష్టమునినీ, బృహస్పతినీ ఉదాహరణక్రింద చూపిస్తూ, గురుభక్తివంటి ఉత్కృష్టధర్మం మరొకటిలేదని బోధిస్తారు పిల్లలకు. గురువులంటే దయాదాక్షిణ్యాలు లేక పసిపిల్లల్ని పశువును బాదినట్లు కొట్టే మూర్ఖులనీ, రాక్షసులనీ, ఉన్న నిజం ఎవరూ చెప్పరు. ఈ అయ్యవారులకు నిజంగా పుట్టుగతులు లేవనుకుంటా! గుడిలో పూజారిపనిచేస్తూ దేవుడిసొమ్ము అపహరిద్దామనుకున్నవాడికి మరుసటిజన్మలో కుక్క పుట్టుక వస్తుందని వ్రాసి ఉన్నదట భారతంలో. ఈ స్కూళ్లలో ఉపాధ్యాయగిరీమిషమీద పిల్లల్ని చావదన్నే ప్రముఖులకు ఏంపుట్టుక వస్తుందో ఏ పురాణంలోనూ ఎవడూ వ్రాయడు!

సాగరము

యేల్చూరి నాగయ్యగారు

సర్వ కళ్యాణతమ గుణసాగరుండ
రమ్మ వేరమ్మ నెచ్చెలీ రమ్మటంచు
స్వాగతము నిత్తువానాకు సంతసమున
దుష్టునంచును పోదువా దూరముగను?
స్వీయగుణ పరివర్తన భీతిదక్కి

పూర్ణవ్యతిరేకగుణ గణపూర్ణమైన
ఆపగా స్నేహమొనరించు అబ్ధియొక్క
కదిమిగూడయు కలుగదా కలుగనాకు
తావక స్నేహవిషయికా ధైర్యలవము.

పాతివ్రత్యము

శ్రీమతి మూలవీపాల పార్వతిగారు

చ॥ పతి కెదురాడుచుండి సతి భక్తిసపర్యలు సేయకన్ ననా
రత మతిధూర్తులై పతిని రాపిడిసేయుచు రత్నభూషలన్
సతతము గోరరా దటుల సారసగంధులు గోరుచుండినన్
పతితలెయూట సత్యమది భావమునం దలపోసి మానుడీ!

మ॥ పతియేదైవమటంచు నెమ్మదిని సంభావించి యేవేళలన్
పతిమాటన్ జవదాటకుండ తిరమౌ భక్తిన్ సదాఆత్మలో
పతిపాదాంబుజము ల్దలంచుచును పాతివ్రత్యమున్ భూస్థలిన్
సతులెల్లం దలదాల్చినేర్చి యికనీ సద్ధర్మమున్నిల్పరే!

తే॥గీ॥ అవనిలో పాతివ్రత్య మతివ కెపుడు
కష్టసాగరముననుండి గడపనావ
కలుషమతులను ఖండింప గత్తియునదె
అంత్యమున స్వర్గమున కేగ నదియెబాట.

ఉ॥ అట్టి పతివ్రతామణులు కోరయగల్గు నలభ్యయోగముల్
నెట్టనగల్గు సంపదలు; నీరజనాభు కృపాకటాక్షమున్
గట్టిగగల్గు; నంత్యమున గాంచును దేవగణాళికెల్ల తా
పట్టగుస్వర్గలోకమున భవ్యచరిత్రుని కాంచనాంబరున్.

సీ॥ ఒకసతి జమునితా త్రికమకగాజేసె పరలోకగతుడైన పతినిబడయ
ఒకయింతి పతిప్రాణ మొసరనిప్పగబూని సూర్యోదయంబాపె సొంపుమీర
ఒకచాన పతికోర్కె నొయ్యారముగదీర్ప సప్తసంయమిసతు ల్సరణినయ్యొ
ఒకనారి తనమాన మొప్పుగాంలుపంగ స్త్రిమూర్తుల బాలకులనుజేసె.

తే॥గీ॥ మరియు నొకలోలలోచన మానసంపు
నిశ్చలత్వంబుదెలుపంగ నిలచెనగ్ని
నట్టివారి పాతివ్రత్య మవనియందు
నెన్నశక్యంబె వేనోళ్ల పన్నగునకు

స్త్రీ విద్య

జొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తిగారు ఎం. ఏ. బి. యల్

స్త్రీవిద్యనుగురించి ఆలోచనము కొంతకాలము నకుమున్నే తలసూపినది. ఇది ఆవశ్యకమైనదని గుర్తింపనివారు నేడెవ్వరును లేరు. అయినను ఈవిద్య ఎట్టిదై యుండవలెనో నిర్దేశించినవారు సకృత్తు. నేటి విద్యాలయములందలి విద్య దీనికి మేలుబంతియై యుండవలెనా?

మనవిద్యాలయములందు కఱపబడు విద్యనుగురించి ఎన్నెన్ని అపోహలు పొడసూపినవి. ఈచదువు వట్టి అబద్ధపు హళాహళియనియు, వ్యయభూయిష్ఠమైనదనియు, దారిద్ర్యదుఃఖములను మాపుచేయునది గాక బిడ్డలనట్లు వానినడ్డాలియందిడుకొని పెంచునదనియు, ఈచదువులేకున్న దేశము బాగుపడుననియు పలువురు అనుచున్నారు. తనకు హక్కు దొరకిన యెడల విశ్వవిద్యాలయమును మూసివేతునని ప్రఫుల్లచంద్రరాయ్ చెప్పినాడు. ఇతరదేశములలోని జనసంఖ్యను, విశ్వవిద్యాలయముల సంఖ్యను, ఈదేశపు వానితో, బోల్చి, ఇవి మిక్కిలి తక్కువైయున్నవనీ యశస్తిలకుడు రాధాకృష్ణుడనినాడు. రాధాకృష్ణునివచనముమీదనే శుభాక్షతలుచల్లి, సత్యమూర్తి 'భళాభళి'! అనినాడు. కళారాధనము కూడుగుడ్డలియ్యదు, బాబులూ! మీకీచదువు వద్దు అని పెద్దలూ చిన్నలూ మొరలిడుచున్నారు. వృత్తివిద్య కావలెనని హబీబుల్లా మున్నగు ముసలిపండు లనుచున్నారు. ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తు ఈభావమును కొంతకుగొంత మన్నించుచున్నది. కొంతకాలమువరకు వృత్తివిద్య భోజనసమస్యను దీర్చును గాని దీనితోబాటుగ కష్టము గట్టెక్కదు. నేటి విదేశములస్థితి ఇందులకు ఋజువు. కొంతకాలము కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయమునకు ఉపాధ్యక్షుడైయుండిన డాక్టర్ ఆర్క్‌రట్ అనినాడు! ఇదంతా పెద్దపెద్దవాళ్లుచేసే పెద్దగొడవ. మొట్టికాయ తినుచున్న విద్యావిధానము ఎంతో అభివృద్ధినభిలషించు స్త్రీవిద్యకు ఒరవడి ఎట్లుకాజాలును?

నేడు మనముపొందే చదువు గుండెనునొక్కిపట్టి బుద్ధిని సాగదీయునది! మేధావృద్ధికి తోడ్పడునదే ఈవిద్య. హృదయవిద్య కన్నుపొడుచుకొనినను కానరాదు. అధ్యాత్మిక, నైతికవిషయ పఠనీయము సున్న! ఉన్నతాశయముల గోష్ఠి లేనేలేదు. ప్రత్యక్షజీవనమందును, మహాపురుషసంసర్గమందును ఏకొలదిమంది అలవఱచుకొను ఉన్నతవిద్యయే దేశమునకు శోభ తెచ్చుచున్నది. జ్ఞానజిజ్ఞాస కొలదిమందికి మాత్రము కలదు. పలువురు పరీక్షలకై చదివిచదివి పరీక్షలైనంతనే—నెగ్గినను, బోర్లపడినను—గాలిబుట్టలగుచున్నారు! పెద్దఉద్యోగములు తద్దివాయనములట్లు ఒడిలోబడునని మడిమాన్యములూ, పుస్తెపూసలు అమ్మి చదువులలోనికి దిగిన అయ్యలు 'ఏదీగతిమాకు!' అనేపాటను వెక్కివెక్కి ఆలాపిస్తున్నారు. "ఆశలడుగంటి దైవోపహతులమైతి" మని చతికిలబడుచున్నారు. ఈ చదువును కుక్కముట్టుకొన్నది! ఇది పొగచూరుకుపోయినది! దీనికోసము ఖర్చుఅయిన కోతిమార్కు నూనెడబ్బాలైనా గిట్టుబడికి రాలేదు. సేర్లకొలది గొంతుకందుబడిన టీకైన డబ్బులైనాకళ్ల బడలేదు అని పరిపరివిధముల మనయువకులు అఘోరిస్తున్నారు. Dignity of Labour అనేది ఒకటి ఉన్నదనియు Necessity is the Mother of Invention అనేది వాస్తవమైన సూత్రమనియు కొందరు పట్టభద్రులు రిక్షాలను, జోళ్ళను పట్టుచున్నారు. ఛా! ఇదంతా ఎందుకు నాగళ్ళనుపట్టి పొలముదున్ని దేశాన్ని ఉద్ధరించండోయ్ అని పెద్దపెద్ద ప్లాటుఫారములెక్కి పెద్దపెద్దనాయకులు మీసములకు కొండిశిఖలు చుట్టుతూ బొబ్బలు పెట్టుచున్నారు. కాని మంచెయెక్కి వడిసెలచేబూను నాయకులుగాని, పొలమునజొచ్చి నాగలిబట్టిననాయకులుగాని ఇంకను పుట్టలేదు. ఎందునూ పొందనిచదువునకు దిగపడుతున్నవారును, బ్రతికియుండగానే యమలోకాన్ని ప్రత్యక్షం చేస్తూఉంది దీనిదుంపతెగా దీనికింక బలాదూరు

ఆసేవారును ఎందరెందరో ఉన్నారు. అయినను విశ్వవిద్యాలయములు పెరుఁగుచునేఉన్నవి. ఎవరేమనుకొనినను వానిపని అవి చూచుకొనుచునేఉన్నవి! జ్ఞానజిజ్ఞాసను పుట్టించుటకు గాని, ఆర్థికాభివృద్ధిని కనుకెరుటం బెట్టుటకు గాని నేటి విద్యాసంస్థలు పనికిరావని చాలకాలమునకుమున్నే రూఢిఅయినది. మనుష్యత్వ వృద్ధికిని, ఉత్తమచారిత్ర గ్రథనమునకును వలసిన విజ్ఞానము మనవిశ్వవిద్యాలయములందు పూర్ణానుస్వారము! ఒక రాధాకృష్ణుడును, ఒక రామనును, ఒక రవీంద్రుడును ఉన్నచోటులందు విశేషమైనమేలే చేకూరినది. తథ్యమే! అసంఖ్యాకులగుభారతవిద్యార్థులలో నెందఱికి వీరి చరణోపాంతమున గూర్చుండఁజాలు నదృష్టముపట్టినది?

విద్యవలన మనుష్యహృదయమందలి విభిన్నశక్తులు వృద్ధియగును. ఒకరీతి శక్తి వృద్ధియై, వేఱొకతీరు శక్తి సన్నగిలెనేని, మరగుజ్జుమనిషివలె మానవమానసము సౌష్ఠవముగాని, సౌందర్యముగాని ఎఱుఁగనిదైయుండును. యోచన (Thinking), సంకల్పము (Willing), భావనము (Feeling) నను శక్తులు సమముగ పెరిగినఁగాని మనుజుఁడు శాంతి నెఱుఁగజాలడు. హృదయమేధస్సులు జయవిజయు లట్లు పెంపొందవలెను. ఒకకాలు పొడవు, ఒకకాలు పొట్టి అగునేని, అడుగిడఁదలఁచినపుడు మనుజుఁడు బోరగిలపడునట్టులు మేధస్సునకు సంబంధించిన యోచనాశక్తి అధికమై, హృదయముతో గూడిన భావనాశక్తి క్షీణించెనేని మానవుఁడు తలక్రిందులగుట తప్పదు. సాహితీప్రపంచమును, ప్రత్యక్షప్రపంచమును ఎన్నేని దృష్టాంతములు చూపుచున్నవి. యోచనాశక్తియందు అద్భుతప్రజ్ఞనంది, సంకల్పశక్తియందుఁ గొరవడిన హేమ్‌లెట్ క్రియాంగణమునఁ జొరలేక ఇటునటు లూఁగిసలాడినాఁడు. విశాలహృదయులై మేధాశక్తియందు వెనుకఁబడియుండుటచే, ఒక పిశాచివలన మోసపడి, ఒథెల్లో డెస్డిమోనాలు ఘోరదుర్మరణమునకు పాల్పడిరి. జీవనవిజయమునకు హృదయమేధస్సుల సమన్వయమావశ్యకము. హృదయమేధస్సులను కవల లట్లు పెనుచు వారు అద్భుతచారిత్రు లగుదురు.

ఒక్కొక్క వ్యక్తి యంతరంగమందు ప్రత్యేకశక్తులు నిహితమైయుండును. తన యంతరంగమందలి నాడి నొకఁడు తానే పరీక్షించుకొనవలెను. తన శక్తి ఎట్టిదో గుర్తించి దాని నతఁడు వృద్ధిగావించుకొనవలెను. తమ ప్రకృతికి, తమ రుచికి ప్రతికూలమైన తెరువునఁ బడువారు బోర్లబడి, బొప్పి గట్టికొందురు. రవీంద్రుఁడు సైన్సుక్లాసులోను, జగదీశచంద్రబోసు సాహితీశ్రేణి విద్యార్థులందును ప్రవేశించియుండిరేని, సభ్యప్రపంచమునం దను దేజమొసఁగిన మనీషులుకాక తమ తరగతులందు "దిష్టిబొమ్మ"లై యుండెడివారు. సహజభావనాశక్తిఁ గలిగి, వికసితహృదయయై చిఱుతప్రాయమునందే కైతనల్లుతెరు వెఱిఁగిన సరోజిని చేతికొక లెక్కనీయ, అంకెలనడుమ నామె పద్యపంక్తుల నిరికించినదఁట! అంకెలనుండి తొలగించి, రామానుజము నెవ్వరేని సాహిత్యమందుఁ బ్రవేశపెట్టియుండిరేని అతఁ డెందును బొందనివాఁడైయుండువాఁడు. తన మనసు కందిన విజ్ఞానశాఖను బట్టినవాఁడు, తుదికొమ్మను చేరఁజాలును; యత్నించెనేని, తక్కుంగల శాఖలందు, గొంత యభినివేశము చూపఁగలఁడు. విద్యాభివృద్ధినందఁగోరువారీ విషయమును తొలుత గుర్తింపవలెను.

ప్రకృతి ననుసరించిన శక్తులందు దోఁచు విభేదములు ఒకేజాతివారియందుఁగాక వేఱు జాతియందు అధికమైయుండును. స్త్రీజాతి పిడికిలియందుఁ జేరు శక్తులు పురుషజాతి గుప్పిలియందు జేరఁజాలవు. ఒకరు చేకూర్చినవికాక ప్రత్యేక ప్రకృతి ననుసరించియు, ప్రత్యేకమానసికస్థితి ననుసరించియుఁ గొన్ని వ్యత్యాసములుండును. సాధారణులందు మాత్రమే ఈ వచనము చెల్లును. స్త్రీవిద్యనుగుఱించి యోచింపవలయు విషయములు బహుళములు. తరువాతి వ్యాసమున వీనిని పరికింతుముగాక.

'గానకోకిల' మిస్ రామతిలకం

ఈమె నివాసస్థలం బెజవాడ. ఈమె తండ్రి ఆంధ్రదేశంలో మృదంగ వాద్యమునందు ప్రసిద్ధిగాంచినవారిలో నొకరగు పువ్వుల వెంకటరత్నంగారు. స్వజాతీయుడగు పువ్వుల నారాయణగారివద్ద ఈమె సంగీతం చెప్పుకున్నది. సంగీతంలో కచ్చేరిచేయుటకు తగినంత జ్ఞానం సంపాదించింది. కొన్నిచోట్ల కచ్చేరీలుకూడాచేసి బహుమతులుపొంది ప్రశంసింపబడ్డది. ఈమె వయస్సు 23 సంవత్సరములు. కొంచెం పొట్టి. నొక్కులుగల్గిన మృదువైన శిరోజములు. విశాలమైన నేత్రాలు. పెద్ద సౌందర్యవతి గాకపోయినా, ఆ నేత్రాలు, ఆ జుట్టు, ఆ చూపులు, ఆ వయ్యారం జనాన్ని ఆకర్షిస్తాయి. కిట్టుగా సంగీతం చెప్పుకొనుటచే చక్కని పాట పాడుతుంది. మంచి ఒదుగుబడిగల శారీరం. తాను ధరించే పాత్రముల ఔచిత్యాన్ని అర్థంచేసుకునేటంత భాషాసంస్కారం పొంది స్టేజీమీద చాల హోంలీగాయుంటుంది. 4 సంవత్సరాలక్రితం మైలవరం కంపెనీ మేనేజరుగారైన కీ॥ శే॥ కొమ్మూరు పట్టాభిరామయ్యగారు స్థాపించిన లక్ష్మీవిలాస సభలోను, అనంతరం కపిలవాయి రామనాథశాస్త్రిగారి బాల భారతి నాట్యమండలియందును, చింతామణి, చిత్రాంగి, సత్యభామ, అహల్య, సావిత్రి మొదలైన వేషాలువేసింది. 1932 సం॥రము, నవంబరులో కలకత్తా ఈస్టు యిండియా ఫిల్ము కంపెనీవారిచే తయారుచేయబడిన తెలుగు సావిత్రి టాకీ ఫిల్మునందు సావిత్రిపాత్ర ధరించి అఖండకీర్తి ప్రతిష్ఠలార్జించినది. 1933 మార్చిలో కలకత్తా మదన్ ఫిలింకంపెనీవారి తెలుగు చింతామణి టాకీయందు చింతామణిపాత్ర ధరించినది. ఈమె సావిత్రి టాకీఫిల్ము తీర్థప్రజవలె జనుల నాకర్షించుచు లక్షల కొలది ధనము నార్జించినది.

సింహా.

సభలు

(ప్రథమ కమ్మ మహిళాసభ: తెన్నేరు 27-4-34)

(స్వకీయవిలేఖరి)

అధ్యక్షురాలు శ్రీమతి జాస్తి సీతామహాలక్ష్మీదేవిగారి యుపన్యాసము:

(బెజవాడ, ఏప్రిలు 28)

[ప్రథమ కమ్మ మహిళాసభ నిన్న ఉదయం తెన్నేరులో శ్రీమతి జాస్తి సీతామహాలక్ష్మీదేవిగారి యధ్యక్షతను సమావేశమయ్యెను. వారు యీక్రిందివిధముగ నుపన్యసించిరి.]

స్త్రీలు వెనుకపడుట దేశము వెనుకపడుటే:

మానవశ్రేష్ఠు డనదగిన గాంధిమహాత్ముడు చెప్పినటులు "దేశమునందు సగముప్రజలు అధోగతియందున్నప్పుడు యేదేశమును వృద్ధికి రానేరదు." సగముప్రజలు అనగా స్త్రీలు అని అర్థము. మనదేశమునందు అందు ముఖ్యముగా మనసంఘమునందు స్త్రీలు, ప్రతివిషయమునందును వెనుకబడియున్నారు. విద్యయందేమి, నాగరికతయందేమి, తదితర విషయములందేమి అనేక మడుంగులు వెనుకబడియున్నారు. మనసంఘము ధనముగలదైనప్పటికిని, ముఖ్యవిషయములం దిటులు వెనుకబడియుండుట మిగుల శోచనీయము. కనుక మన స్త్రీసంఘముకూడ పైవిషయములందు అభివృద్ధి చెందునటులు చేయుటయే ఈ మహాసభయొక్క ఉద్దేశ్యమైయున్నది.

దేశములో స్త్రీవిద్య హెచ్చవలెను.

హిందూదేశమునందు విద్యాభివృద్ధి నిగురించి విచారణ సల్పుటకు యేర్పరుపబడిన 'హార్టాగ్ కమిటీ' వారు స్త్రీవిద్యనుగురించి ఆలోచించుచు, స్త్రీవిద్య చాల వెనకబడియున్నదనియు దానిని వృద్ధిచేయుటకు గవర్నమెంటువారు తగు చర్య తీసికొనవలెననియు సలహా నిచ్చియున్నారు. ప్రతిగ్రామమునందు బాలికలెల్లరు బాలురతో పాఠశాలలకు పంపబడవలయును. కొన్ని గ్రామములందు ప్రత్యేకమగు బాలికా పాఠశాలలులేకపోయినను బాలురపాఠశాలలకే బాలికలను పంపవలయును. ఇందు తప్పేమియులేదు. ముఖ్యముగా ప్రాథమిక పాఠశాలలయందు బాలురును బాలికలును కలిసియే చదువవలసియున్నది. ప్రతితల్లియును తనకుమార్తెను పాఠశాలకు పంపుట తనవిధ్యుక్తధర్మమని యెంచవలెను. వారలట్లు చేయనియెడల తమ బాలికల భవిష్యత్తును పాడుచేసినవారగుదురు. కొంతమంది స్త్రీలు తమ బాలికలు ఇంటిలో నున్నయెడల తమకు గృహకృత్యములందు సహాయము చేయుదురను ఉద్దేశముతో బాలికలను పాఠశాలకు పంపక వారి భవిష్యత్తును పాడుచేయుచున్నారు. బాలికలను ఇంటివద్ద నుంచుటవలన తాత్కాలికముగా తల్లికి కొంచెము సహాయము కలిగినను బాలికలకు తీరరాని నష్టము కలుగును. బాలికలు పాఠశాలకు వెళ్లుచుండియు పాఠశాల లేనిసమయములయందు ఇంటిదగ్గర తల్లికి సహాయము చేయుచునే యుండవచ్చును. కనుక ప్రతిస్త్రీయును ప్రాథమిక విద్యనైనను తమ బాలికలకు చెప్పింపవలయునని నాప్రార్థన.

స్త్రీలకు ఉన్నతవిద్య కావలయును.

స్త్రీలకు ఉన్నతవిద్యకూడ ముఖ్యావసరమని చెప్పక తప్పదు. ముఖ్యముగా వైద్యవిద్యయందును, ఉపాధ్యాయపదవులందును ఉన్నతవిద్య అత్యవసరమైయున్నది. మన దేశమునందు స్త్రీ డాక్టర్లు చాల కొలదిగనున్నారు. మన సంఘమునందే స్త్రీలకు అనేకవిషయములందు వైద్యసహాయమునకు ప్రతిదినము వెళ్ళుచుండుట తెలియచేయుచున్నది. స్త్రీలు

స్త్రీవైద్యుల సహాయము దాపున లేనందున పురుషులకు చెప్పవెరచియు, పురుషవైద్యుల సహాయము లేనందువలన కొంతమంది ప్రసవసమయములందు ప్రాణములనుకూడ కోల్పోవుచున్నారు. కనుక సోదరీమణులారా! వీలైన ప్రతివారును తమ బాలికలను సాధ్యమైనంతవరకు వైద్యవిద్యకు పంపి స్త్రీవైద్యులను తయారుచేయవలయును. అదియునుగాక స్త్రీల పాఠశాలలు, కళాశాలలు వృద్ధిఅయిన కొలదియు ఉపాధ్యాయినులు చాలమంది కావలసియుండురు. కనుక స్త్రీలు వీలైనవారు తమ బాలికలను ప్రాథమికవిద్యతోనే మాన్పించక కళాశాలలకు కూడ పంపి ఉన్నతవిద్య చెప్పించి ఉపాధ్యాయినులను తయారు చేయవలయునని నాప్రార్థన.

ఇందుకు కమ్మమహాసంఘమువారు తోడ్పడి బీదలైనవారికి విద్యార్థి వేతనము లిచ్చి ప్రోత్సహించవలెనని మనము వారిని కోరవలయును.

స్త్రీ విద్యను వృద్ధిచేయు విషయములో ఒక విషయము మనమందరము గమనింపవలయును, అది యేమనగా వార్తాపత్రికలు చదువుట. ప్రతిదినము వార్తాపత్రికలు చదువుటవలన మనము విద్యను ప్రపంచజ్ఞానము వృద్ధిచేసికొనగలము; కనుక స్త్రీలందరు మధ్యాహ్నము పనిలేని సమయములందు ఒకచోట గుమిగూడి పనికిమాలిన సంభాషణలచే కాలమును వృథాపుచ్చక ఆంధ్రపత్రిక, ప్రజామిత్ర, భారతి, గృహలక్ష్మి మొదలగు వార్తాపత్రికలను చదివి లోకజ్ఞానమును వృద్ధిచేసికొనవలెను. వార్తాపత్రికలను చదువుటయే సగము విద్య నేర్చుటయగును.

స్త్రీలు: గృహపరిశ్రమలు.

ప్రతి స్త్రీయును గృహపరిశ్రమలను గురించి బహు శ్రద్ధ వహించవలెను. గృహపరిశ్రమలనగా కుట్టుపని, రాటముమీద నూలుదీయుట, అల్లిక, పేముపని మొదలుగాగలవి. ఇట్టి పరిశ్రమలవలన కుటుంబముయొక్క ఆర్థికము బాగుపడును. కుటుంబముయొక్క ఖర్చులు తగ్గించుకొనుటయే గాక గృహ ఆదాయమును గూడ వృద్ధిచేసికొనవచ్చును. సాధారణముగా మన స్త్రీలకు ఉదయ సాయంకాలములు గృహపనులుండి మధ్యాహ్నసమయమందు తీరికగానుండెదరు. అట్టి తీరికసమయములను గృహపరిశ్రమలకు ఉపయోగపరచిన కుటుంబవృద్ధికి తోడ్పడుదురు. చీనా జపానుయూరపుదేశములలో స్త్రీలు చాలమంది ఇట్టి గృహపరిశ్రమలచే కుటుంబపోషణ చేసుకొనుచున్నారు. ప్రతిదినము మనము జపాను మొదలగు విదేశవస్తువులను వస్త్రములను కొనుచున్నాము. అట్టివి మానివేసి మన స్వదేశీవస్త్రములను కొనుటకు దీక్షబట్టి మనదేశములందు గృహపరిశ్రమలను వృద్ధిచేయుటకు తోడ్పడినయెడల మన సంఘము కూడా వృద్ధికి రాగలదు.

ఆరోగ్యము—శిశుపోషణము.

మనమిక గృహకృత్యములను గురించియు గృహ ఆరోగ్యమును గురించియు ఆలోచించవలయును. ఎంతభాగ్యవంతమైన కుటుంబమయినను గృహము సంతుష్టముగా నుండనియెడల సౌఖ్య ముండనేరదు. గృహముయొక్క సౌభాగ్యము అందము గృహిణిమీదనే ఆధారపడియున్నది. గృహమును స్వర్గతుల్యముగ చేసినను కష్టములపాలుచేసినను గృహిణిదే బాధ్యత కనుక కుటుంబమునందు ప్రతి స్త్రీయును తనయొక్క విధులను క్రమముగా నెరవేర్చి గృహమును ఆరోగ్యముగను, సంతోషదాయకముగను ఉంచవలెను. ఎటువంటి భాగ్యవంతురాలైనను సోమరితన ముండగూడదు. సోమరితనము వలన గృహము అల్లరిగా నుండుటయేగాక స్త్రీలకు ఆరోగ్యము కూడ చెడును. స్త్రీలు ఎల్లప్పుడును గృహమునందే ఉండువారు గనుక వారు గృహకృత్యములను స్వయముగా నెరవేర్చి శరీరకష్టమును చేయనియెడల వారికి వేరేవిధముగా శరీరమును ఆరోగ్యప్రదముగా నుంచుకొనుటకు అవకాశ ముండనేరదు. శిశువును పోషించు బాధ్యత ముఖ్యముగా తల్లిదైయున్నది. శిశువుల ఆరోగ్యము తల్లి తగుజాగ్రత్తగా కనిపెట్టియుండవలెను. శిశువులను దాదులకు వదలి వారిని అనారోగ్యవంతులనుగా చేయక తల్లులు స్వయముగా బిడ్డలను ఆదరింపవలెను.

ఇక మన సంఘమునందలి దురాచారములను గురించి ఆలోచించవలసియున్నది. పెండ్లిండ్లయందును శుభకార్యములయందును మనవారలుచేయు దుర్వ్యయమునకు అంతులేదు. ఇట్టి ఖర్చులవలన అనేక కుటుంబములు పాడయినట్లు మనము కన్నులార గాంచుచున్నాము. ఇట్టి ఖర్చులకు ముఖ్యముగా స్త్రీలే

'గానకోకిల' మిస్ రామతిలకం

'సైరన్ధ్రి'
శ్రీమతి లీలాకన్య

ప్రోత్సాహకులైయున్నారు. స్త్రీలు కష్టసుఖములను గ్రహించి అట్టి ఖర్చులను తగ్గునట్లు చేయవలెను.

* * *

ఘోషాపద్ధతి

పూర్వకాలము హిందువులందును ఘోషాఉన్నట్లు కానిపించదు. మధ్య మహమ్మదీయకాలములో ఆకాల పరిస్థితులనుబట్టి ఘోషాపద్ధతి యేర్పడినది. అట్టి కాల పరిస్థితులు ఇపు డేమియు లేవు. కనుక ఘోషాపద్ధతి అనవసరము. దీనిని నిర్మూలించవలసిన బాధ్యత మన స్త్రీలలోనే యున్నది. ఘోషాను తీసివేయుట అనగా కట్టుబాటులేక పెద్దల నతిక్రమించి సంచరించుట కాదని గ్రహింపగోరెదను. ఇదివరకు ఘోషా ఎక్కువగానున్న గొప్ప మహమ్మదీయ రాజ కుటుంబములగు 'నిజాము'గారి కుటుంబమునందును తురుష్కదేశమగు టర్కీదేశమందు కెమల్ పాషాగారి పరిపాలనమునందును ఘోషా తీసివేయబడినది. ఘోషా ఎక్కువగానున్న ఉత్తర హిందూస్థానమందును ఇపుడు ఘోషా తీసివేయబడుచున్నది. ఈ విషయమును ప్రత్యక్షముగ నేను కాశీ విశ్వవిద్యాలయమునందు చదువుచున్నప్పుడు తెలిసికొనగలిగితిని. అదియును గాక మన తెలుగుదేశమునందు జమీందారీ కుటుంబములందుకూడ ఘోషాపద్ధతి రానురాను తగ్గిపోవుచున్నది. అట్టితరి మన సంఘములో మాత్రము ఘోషా ఎందుకుండవలయును? మన సంఘమునగూడ, దక్షిణజిల్లాలయందును నెల్లూరు, చిత్తూరు జిల్లాలయందును, పట్టణములయందును ఘోషాలేదు నాగరికతగల మన మాగాణి ప్రదేశములందు మాత్రము ఇది కాన్పించుచున్నది. మనలను పాలించు బ్రిటిషు ప్రజలయందు యెట్టి కుటుంబములందునుగూడ ఘోషాలేదు. బ్రిటిషు ప్రజలందేగాదు, ప్రపంచమునందు ఖ్యాతిగాంచిన యే యూరోపియను జాతియందును ఘోషాలేదు. ఇది యదియనేల? మన హిందువులందు కొన్ని కుటుంబములందును, మహమ్మదీయులయందు కొన్ని కుటుంబములందును దక్క ప్రపంచమున మరెక్కడను ఘోషాలేదు. ఘోషాలేని ప్రజలకన్నను మనము యెవ్విధమునను ఉన్నతస్థితియందు లేము. ఘోషాపద్ధతి అనాగరకపద్ధతియైయున్నది.

అంటరానితనము

మన హిందూసంఘమునందు "అంటరానితనము" మిక్కిలి అవమానకరముగు మచ్చగానున్నది. ఇట్టి అంటరానితనము హిందూసంఘమునందు దక్క ప్రపంచమునం దేమతమునందును ఎచ్చటను గాన్పించదు. "అంటరానితనము" మన కమ్మసంఘమునకు మిక్కిలి హానికరమును నష్టదాయకమునైయున్నది. ఎందుచేతనన మన సంఘము ముఖ్యముగా వ్యవసాయవృత్తి నవలంబించియున్నది గనుక వ్యవసాయపు పనులందు హరిజనులతో మన కెక్కువ సంబంధము గలదు. అంటరానివారగు "మాలలు" "మాదిగలు" ముఖ్యముగ మన సంఘముయొక్క అభివృద్ధికి మూలాధారమైయున్నారు. వారలు లేనిదే మన వృత్తిపనులలో నొకటైనను ఒక దినమైనను కొనసాగదు. అట్లు మనకు సహాయభూతులుగనున్న నిమ్నజాతులను ఆదరించి అభివృద్ధికి దీసికొనివచ్చు బాధ్యత మనమీదనున్నది. నిమ్నజాతుల శ్రేయము అభివృద్ధి మనయొక్క అభివృద్ధికి సహాయపడును. అదియునుగాక వారిని మన హిందూసంఘమునుండి విడదీసి వేరుగ బెట్టినయెడల హిందూమతమునకు ప్రబలముగు హానికలుగును. నిమ్నజాతులవారు అనేకమంది ఇప్పటికే అన్యమతములగు క్రిస్టియను మతమును మహమ్మదీయ మతమును స్వీకరించియున్నారు. మన మతములోని వారిని మన అనాదరణవలన బోగొట్టుకొనుటకంటె వారిని ఆదరించి బాగుచేసి మన మతములో నైక్యముజేసికొనుట మన మతమునకు ముఖ్యావసరమైయున్నది. అంటరానితనము తీసివేయు విషయములో మనవారలు కొంతమంది కృషి సల్పుచున్నప్పటికిని సాధారణముగా పూర్వాచారపరాయణులగు స్త్రీలు ఇంకను అందుకు తోడ్పడుటలేదు. మనము ఏనాది, ఎరుకు, లంబాడి మొదలగు అనాగరకజాతులను మన యిండ్లయందు తిరిగి మనతో కలిసి మెలసి పనిపాటలు చేయనిచ్చుచున్నాము. కాని మాలమాదిగజాతులను మాత్రము అంటరానివారలుగా చూచుచున్నాము. ఇది యెంతయు అన్యాయము. మాల, మాదిగలు పైజెప్పబడిన జాతులకన్నను పరిశుభ్రతయందును, నడతయందును యెంతయో బాగుగనున్నారు. అయినను వారలను అంటరానివారలుగ చూచుచున్నాము. వారిని దేవాలయములకును ఉత్సవములకును పాఠశాలలకును రానిచ్చి ఆదరించి మన సంఘమునందు జేరునట్లు చేయవలయును. మన గ్రామములందు

చెరువులకు నీళ్లకొరకు అనాగరిగ జాతులను ఎరుకు, ఏనాది, లంబాడి మొదలగువారిని రానిచ్చెదరుగాని హరిజనులను చెరువు చెంతకైనను నడువనివ్వరు. కనీసము కుక్కలను, జంతువులను, పందులను, చెరువులందు నీళ్లు ముట్టనిచ్చెదరుగాని సోదరమానవులగు హరిజనులను ముట్టనివ్వరు. కుక్కలు మొదలగు జంతువులను తాకెదరుగాని హరిజనులను పొరపాటున తాకిన ఆపాపము పోవునందుకు స్నానములను ప్రాయశ్చిత్తములను చేయుదురు. మానవులలో కొందరిని ఇట్లు చూచుటవలన మనము మన మానవత్వమును నిందించుకొనుటకాదా? గాంధిమహాత్ముడు బీహారు భూకంపమునకు కారణము మన సనాతనులు హరిజనులకు తరతరములనుండియు చేయుచున్న పాపమునకు అక్రమమునకు ఫలితమని చెప్పుచున్నారు. బీహారు భూకంపమునకు కారణము మనము హరిజనులకు జేసిన పాపము అయినను కాకపోయినను మన సవర్ణహిందువులు వారికి అనేక శతాబ్దములనుండియు చేయుచున్న అక్రమమును, మహాపాపమని ఒప్పుకొనక తప్పదు. పాపభూయిష్టమగు నాయాచారము ఎంత త్వరలో తొలగించిన అంత మంచిది.

ఇతర సంఘములతో మైత్రి.

సోదరీమణులారా !

ఇంక మన సంఘము ఇతర సంఘములతో ఎట్లు కలసి మెలసియుండి సమానభావముతో మెలంగవలసినది రెండుమాటలు చెప్పి ముగించెదను. మన సంఘమును మనము శక్తికొలది వృద్ధిచేసికొనవచ్చును. కాని యితర సంఘములయెడ ఈర్ష్యభావముతోను ద్వేషముతోను ఉండగూడదు. ఇతర సంఘములతో, చిన్నవారైనను, పెద్దవారైనను ఎల్లప్పుడును కలసి మెలసియుండి, వారి కష్టసుఖములను మనవిగ నెంచుకొనవలయును. వీలైనయెడల మన సంఘమువారు ఇతర సంఘములకుగూడ సహాయము చేయుచుండవలయును. ఏ సంఘమైనను, ఎంత గొప్పదియైనను ఇతర సోదరసంఘములతో నేమాత్రమును సహకారములేక వేరుగానుండుట దుర్లభము. అన్ని సంఘములును గలసి దేశక్షేమమును దేశాభివృద్ధిని తమ లక్ష్యముగా నుంచుకొనవలయును.

ప్రథమ దక్షిణహిందూదేశ గ్రంథాలయ సమ్మేళనము. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి తుర్లపాటి రాజరాజేశ్వరమ్మగారి ఉపన్యాసము.

(బెజవాడ 28—4—34.)

ప్రతినిధులారా! గ్రంథాలయోద్యమ సేవకులారా! ఎండగాడ్పులకోర్చి శ్రమయనుకొనక యీసభను జయప్రదముగా జరుపుట కేతెంచిన తమ కందరకు వందనములు. ఆహ్వానసంఘమువారము చేసిన యేర్పాట్లలో లోటుపాట్లు గలవని యెరుగుదుము. అవన్నియు క్షమించి ఆదరణతో కార్యక్రమమును నెరవేర్పగలందులకు మిమ్ములనందరను ప్రార్థించుచున్నాను. ఈ పురాధీశ్వరియగు శ్రీ కనకదుర్గాంబా తల్లి గ్రంథాలయోద్యమము నాశీర్వదించుగాత!!

అనాదినుండియు స్త్రీలను సమానగౌరవ ప్రతిపత్తులతో జూచుచుంట భారతదేశ సాంప్రదాయమై యున్నది. విద్యారంభసమయమున సరస్వతీపూజ చేయుట హిందూమతాచారమగుటచే స్త్రీకట్టిస్థానము యీదేశమున నివ్వబడినదో చెప్పక చెప్పుచున్నది. గనుక నాయర్హతను బట్టి గాక స్త్రీసంఘమునెడ గల యభిమానముచేతనే మీకందరకును స్వాగతమిచ్చు భాగ్యము నాకు లభింపజేయబడినది. అందులకు ఆహ్వానసంఘమువారికి వందనములు.

దక్షిణ హిందూదేశమున ముఖ్యముగ తెలుగు, తమిళము, మళయాళము, కన్నడము భాషలుగలవు. ఈభాషలు మాటలాడువారందరును ఒకేరాష్ట్రమగు చెన్నరాజధానిలో చేర్చబడియున్నను, వ్యవహారసౌకర్యార్థము పెద్దలు భాషలనుబట్టి రాష్ట్రవిభజన చేసియున్నారు. దొరతనమువారినిగూడ యీ విభజనమునేయ నంగీకరింప గోరుచున్నారు. గ్రంథాలయోద్యమము ప్రజలకందరకు నందుబాటు కావలయునన్న భాషలనుబట్టి యేర్పరుపబడిన రాష్ట్రవిభజనసూత్రమునే ప్రాధాన్యముగ జేసికొనవలయును. ఆ సిద్ధాంతము నంగీకరించియే ఆంధ్రులు, తమిళులు, మళయాళులు, కర్ణాటకులు గ్రంథాలయోద్యమమును నడుపుచున్నారు. 1885 సంవత్సరమున ఆంధ్రదేశమున గ్రంథాలయముల యేర్పాటు ప్రారంభమైనను 1914వ

సంవత్సరమున ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయ సంఘస్థాపన చేయబడి తదాది నేటివరకు పదునారు ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయమహాసభలు జరుపబడినవి. సంఘస్థాపన కేమి,ఆంధ్రదేశమున గ్రంథాలయోద్యమము వ్యాపింప జేయుటకేమి,కీర్తిశేషులగు బ్రహ్మశ్రీ సూరి నరసింహ శాస్త్రిగారును, అమితోత్సాహముతో అహర్నిశలు ఇప్పటికినీ పనిచేయుచున్న మహారాజరాజశ్రీ అయ్యంకి వెంకటరమణయ్య పంతులుగారును యే విధముగ తోడ్పడినది చెప్పుట చర్వితచర్వణము. గ్రంథాలయోద్యమముపట్ల హిందూదేశము నంతటిని మేల్కొల్పినది నరసింహశాస్త్రిగారేయనుట యతిశయోక్తి గానేరదు. వారలకు ఆంధ్రు లెల్లప్పుడును కృతజ్ఞులు.

సుమారు నాలుగు సంవత్సరములక్రిందట కేరళదేశ గ్రంథాలయసంఘము యేర్పడినది గాని విశేషమగు చలనము జూపుచున్నటులలేదు. 1928 వ సంవత్సరమున ప్రథమ కర్ణాటక గ్రంథాలయ మహాసభ ధార్వారునందు కీ॥ శే॥ సూరి నరసింహశాస్త్రులుగారి అధ్యక్షతక్రింద జరిగినదేకాని ద్వితీయసమావేశము జరిగినటుల తెలియుటలేదు. ఈసంవత్సరమే తమిళనాడు గ్రంథాలయ సంఘము యేర్పడి జూనునెలలో రాష్ట్రసభజరుగు యేర్పాట్లు చేయబడుచున్నవి. ఈ వివిధరాష్ట్ర గ్రంథాలయ సంఘములన్నియు నికముందు దినదినాభివృద్ధి నొందగలవని యాశించుచున్నాను.

పైదెలిపిన రాష్ట్రసంఘములుగాక పుదుకోట, మైసూరు, తిరువాన్కూరు, నిజాముహైదరాబాదు, మొదలుగాగల స్వదేశసంస్థానములలోను, చెన్నపురిలోను గ్రంథాలయోద్యమము అభివృద్ధిలోనున్నది. పుదుకోట సంస్థానములో యెనిమిది సభలు జరిగినవి. కొచ్చిను సంస్థానమున సంచలనము లేకపోవుట విచారకరము. శ్రీయుతులు ధర్మవీర్ వామనాయకు, మాడపాటి హనుమంతరావు పంతులుగార్లు 1914 సంవత్సరమునుండి హైదరాబాదు రాష్ట్రమున గ్రంథాలయోద్యమవ్యాప్తికి పాటుబడుచున్నారు. దాదాపు 80 గ్రంథాలయములు యిప్పుడా రాష్ట్రమున గలవు. మహారాజావారు మైసూరురాష్ట్రమున గ్రంథాలయోద్యమము సాగించుచున్నారు.

దక్షిణ హిందూదేశమున పైనసూచించినరీతిని వివిధప్రాంతముల గ్రంథాలయ సంస్థలు పనిచేయుచున్నప్పటికిని అవన్నియు ఒకదానితో నొకటి సంబంధముకలిగి పనిచేయు నవకాశములు లేకున్నవి. సర్వత్ర ఇంగ్లీషు చదువనేర్చిన వారున్నను వారల సంఖ్య అతిస్వల్పము. తక్కిన ప్రజలలో చదువనేర్చినవారు వారివారి స్వభాషాపరిచయులయి యున్నారు. ఏయేభాషారాష్ట్రమున ఆయారాష్ట్ర గ్రంథాలయ సంస్థలు పనిచేయుచున్నను, ఆయన్ని రాష్ట్ర సంస్థలు ఒకదానితోనొకటి సంబంధముగలిగి పనిచేయనిచో గ్రంథాలయోద్యమము ప్రజోపయుక్తము గాజాలదు. మన రాజధానియందున్న వేర్వేరు రాష్ట్రములయందు అనగా తమిళనాడు, కేరళదేశము, కర్ణాటకము, మాతృభాషతక్క యన్యభాషా పరిచయముగాని, యన్య సాహిత్య ప్రవేశముగాని, యుండుటకుదు. గ్రంథాలయోపయోగము సంపూర్ణముగా దక్షిణ హిందూదేశములోని సర్వజనులకు ప్రయోజనకారి గావలయుననిన ఒకభాషారాష్ట్ర గ్రంథాలయ సంఘము మరియొకరాష్ట్ర గ్రంథాలయ సంఘముతో చేయికలిపి కృషిచేయువలయును. తమిళనాడునకును అదేవిధముగా నితరభాషా రాష్ట్రకేంద్రములకును సులభముగా మార్చుకొను సదుపాయములుండుట అవసరము. ప్రతిభాషారాష్ట్ర కేంద్ర గ్రంథాలయసంస్థకు ప్రపంచవిజ్ఞానము సేకరింపగల ఆంగ్లగ్రంథములు ఆయారాష్ట్ర భాషాగ్రంథములు చేకూర్చుటయే సులభసాధ్యముకాదు. అట్టియెడ తక్కిన భాషాగ్రంథ సముదాయమును సమకూర్చుట సంభవమగునా? ఈ సమస్యనివారణకొరకే దక్షిణహిందూదేశమందలి భాషాప్రయుక్తరాష్ట్ర గ్రంథాలయ సమ్మేళనము అవసరమగుచున్నది. దీనికితోడు వివిధ స్వదేశ సంస్థాన గ్రంథాలయ సంస్థల సమ్మేళనముకూడ యుండుట అవసరము. ప్రతి స్వదేశ సంస్థానమును, భాషారాష్ట్రమును తమతమ స్వపరిస్థితుల కనుగుణ్యముగ కేంద్ర గ్రంథాలయసంస్థ లేర్పరచుకొనినప్పుడు అవన్నియు చేదోడుగ పనిచేయగల సమ్మేళన (Federation) యొక్క ఆవశ్యకతయేర్పడుచున్నది.

ఈ ప్రథమ సమావేశముయొక్క ఉద్దేశ్యము వివిధరాష్ట్ర గ్రంథాలయ సమ్మేళనము చిరస్థాయిగ జేయుటకే అయియున్నది. అటువంటి సమ్మేళనముండిన గాని సంఘీభావముండి, ప్రజాసమ్మతము

గను, ప్రజోపయోగ కరముగను, ప్రజా సంస్థల సహాయముతోను, గ్రంథాలయోద్యమ బీజాక్షరము లను ప్రతి పల్లెటూరునందును విరివిగ వెదజల్లనవ కాశములు చిక్కవు. అంతియగాక గ్రంథాలయో ద్యమవ్యాప్తి పరికట్టగల శాసనముల నెదుర్కొని సలహానిచ్చి మంచిత్రోవను శాసనముల నేర్పాటు జేయింప నవకాశముండదు గ్రంథాలయోద్యమము రాజకీయ సంస్థగాని మతసంస్థగాని కాదు. అది కేవలము సాంఘిక విద్యాసంస్థ. జాతిమత భేదములు లేక, బీదవారు భాగ్యవంతులను తారతమ్యము గమ నించక స్త్రీపురుషవ్యత్యాసము గణింపక సర్వజనాం గీకారమై ప్రజలనందరను యాకర్షించి దేశాభ్యుదయ కరమగు మహాగొప్ప సంస్థగ గ్రంథాలయోద్యమము నడిపింపబడవలయును. ఈ యాదర్శము ప్రధానముగ జేసి సర్వశక్తుల దీనిని కేంద్రీకరించుటకు వివిధవ్యక్తి గ్రంథాలయ సంఘములు యేకకూటముగజేరి ఒకే సంస్థగా కృషిసల్పవలయును. ఇది దక్షిణ హిందూదేశ మండలి అన్నిగ్రంథాలయ సంస్థల సమ్మేళనమువలన జరుగగలదని మనయాశయము. ఆవితర్కణకే యీ మన సమావేశము. ఈమహోద్దేశమును చిరస్థాయి జేసి కార్యరూపమున బెట్టుటకుగాను మీ కందరకు నీమండువేసవిలో శ్రమ కలుగజేయవలసి వచ్చినది. సౌకర్యలోపములను క్షమింప మరియొకమారు ప్రార్థించుచు, మనకు చిరపరిచితులును, నిపుణులును, కార్యశూరులును అగు శ్రీయుత క. బి. మాధవా గారి ఆధిపత్యముక్రింద యీసభను జయప్రదముగ జరుప వేడుచున్నాను.

శ్రీసర్వతీబాలికాపాఠశాల బాలికల బహుమతీ వితరణోత్సవము (1-5-34) న శ్రీమతి చుండూరి రత్నమ్మగారిచెవల్ల యివ్వ బడిన అధ్యక్షిణ్యుపన్యాసమునుండి.

ఇప్పుడు మనము పట్టణములలో జూచుచున్న ఈ కొలది విద్యాలయములు మచ్చునకైనను చాలవు. ఆకొలదిలో వైశ్యసేవాసదనము, శారదానికేతనము, మున్నగు విద్యాలయములు జాతీయవిధానమున విద్యను గరపుచున్నవి. ఇటీవల శ్రీమతి కొల్లిపర లక్ష్మీనర సమ్మగారు ఏలూరున లక్ష్మీ సేవాసదనమును స్థాపించి తమకుగల స్త్రీవిద్యాభిమానముచే దేశసేవజేయ సంక ల్పించినారు. ఇట్టి విధమున మన ఆంధ్రదేశమున శ్రీ మతులు గుమ్మిడిదల దుర్గాబాయమ్మ, దువ్వూరి సుబ్బమ్మ, ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మ, కాళంగి శేష మాంబ, కలగర పిచ్చమ్మ, పోణకా కనకమ్మ, బత్తుల కామాక్షమ్మ, మున్నగు ఆంధ్రస్త్రీలు యువతీ విద్యాలయములను స్థాపించి జాతీయవిద్యను గరపు చున్నారు. అందు కేవలము భాషయేగాక సంగీతము, కుట్టుపని, అల్లిక, నేత, చిత్రలేఖనము, రాటము, మున్నగు పరిశ్రమలను నేర్పుచున్నారు. కావున మనయువతులు తాము చదివిన విద్యలవలనను, తాము నేర్చిన కళలవలనను స్వతంత్రజీవనసాధనము పొందు టయేగాక దేశసేవయును చేయగలుగుదురు. ఇది గాక మనయువతులు శిశుపోషణము, ప్రసవవైద్యము, గృహపాలనము, పాకశాస్త్రము మున్నగు విషయము లలో పరిచయము కలిగించుకొనవలెను. ఈవిధమున వేలకొలది విద్యాలయములు నెలకొల్పినచో మన యువతులు అందునేర్చి ఆర్థికదుస్థితిలోనున్న తమ కుటుంబములను, నిరాధారులగు నారీమణులను గాపాడగలుగుదురు! బీదలకు పిడికెడు మెతుకులు దొరకగలవు!

పాశ్చాత్యదేశము మహోన్నతదశయందుండుటకు వారి స్త్రీలు విద్యావతులగుటయే కారణము. దేశాభి వృద్ధికి స్త్రీపురుషాదులు సమానముగా విద్య నేర్చినచో నాగరికతయు, విజ్ఞానమును సమానముగా పొందుటకు అవకాశము కలుగును. పురుషులకన్న స్త్రీలే గృహ కృత్య నిర్వహణభారము వహింపవలసియున్నది గాన వారధికముగా గృహపరిశ్రమలు, చేతిపనులు, లలిత కళలు, మున్నగు విద్యలలో ప్రావీణ్యమును పొంద వలయును.

ఈపరిశ్రమలతో పాటు ఈత, కత్తిసాము, మున్న గు దేహపరిశ్రమలు విధిగా నేర్చియుండవలెను. ఆత్మ రక్షణ చేసికొనుటకును, మానప్రాణముల గాపాడు కొనుటకును, యివి తోడ్పడును. మనము నేర్చు విద్య సేవకాన్వృత్తికి గాక స్వాతంత్ర్యభావముకలిగి దేశసౌభాగ్యమును పెంపొందించుటకు నేర్వవల యును. జపాను స్వాతంత్రదేశమనుటకు కారణము స్త్రీలే. పాశ్చాత్యదేశమున స్త్రీలు విద్య నేర్చి యుండుటచే, వారిని పురుషులు గౌరవించుచున్నారు.

శారదలేఖలు

సౌభాగ్యవతియగు కల్పలతకు

నెచ్చెలీ! నేటికి నెల్లూరుపట్టణమును దాని పరిసరప్రదేశములను కన్నులారగాంచి తెలుపగలిగినందులకు మిగుల ముదమందు చున్నాను. మనలో సాధారణముగా నొక లోపమున్నది. అది యేదియనగా నెంత సుప్రసిద్ధస్థలములనైనను సమీపముగానున్న చూడము. దూరస్థములు, ప్రాచీనములు, కష్టసాధ్యములగువానియెడనున్నంత గౌర వము సమీపస్థములు, నవీనములు, సులభ సాధ్యములగువాని యెడ మనకుండదు. ఇందు వలననేగదా "పెరటిచెట్టు మందుకురాదు, దూరపుకొండలు నునుపు," అను సామెతలు పుట్టినవి జగములో. లేకున్న నిట్టి ప్రసిద్ధి గల నెల్లూరు పురవరంబును నేటివఱకు నేను మెట్టి చూడకుండుట యెందులకు సంభవిం చును? ఎన్నిమారులో యాపగరము మీ దుగా వెళ్లితిని, వచ్చితిని; కాని యాపుర ములో మాత్రము దిగలేదు. ఉద్యోగవశ మున గూడ మా కామండలము చొచ్చు నవకాశము లభింపలేదు. ౧౧-3-33 తేదీని విక్రమసింహపురమను నామాంతరముగల నెల్లూరు పురవరంబును మొదటిమారు చూడ గల్గితిని. నెల్లూరుపురము ఆంధ్రదేశమునందలి ప్రాచీన పురవరంబులలో నొకటి. ఆపట్టణ మును తిలకించినను దాని ప్రాచీనత స్పష్టము గనే గోచరించును. ౧౧ తేదీని వెళ్లితిమన్న మాటయే గాని యానాడు మేము పుర ములో చూచిన దేమియులేదు. సందర్భవశ మున నొక పురమందిరమును మాత్రమే చూడగలిగితిని. అతివిశాలమైన యాపుర మందిర మాపురలక్ష్మి కొక యమూల్యా లంకారమే యగును.

మఱునా డుదయమే లేచి మునుముందు పెన్నలో స్నానముచేయుటకు వెళ్లితిమి. ఇది మైసూరు రాజ్యమున చంద్రదుర్గమున నుద యించెను. పర్వతములచే యడ్డగింపబడి విల్లువంపుగా ప్రవహించుటచే ఈనదికి శివ ధనుస్సగు పినాకిని యను నభిధేయము కలిగె నట. మైసూరురాష్ట్రమున నందిదుర్గమునం దుదయించిన మఱియొకనదికి దక్షిణ పినాకిని యని పేరుంచుటంజేసి దీనిని ఉత్తర పినాకిని యనియు, నుత్తరపెన్న యనియు వ్యవహరిం తురు. పినాకినీనదిని చూడగనే అయిదారేం డ్లక్రితము శ్రీకాళహస్తిలో గాంచిన సువర్ణ ముఖియను యేఱు గుప్పున జ్ఞాపకమువచ్చి నది. ఆ యేఱుగూడ యిటులనే లోతులేక స్వచ్ఛమగు బొండు యిసుకనేలపై చక్కగా ప్రవహించుచుండును. నిదాఘసమయములు సమీపింప నుండుటచే గాబోలు పెన్నయం

డెన్నో నీళ్ళు లేవు. అయినను స్వచ్ఛమగు గఱుకుటిసుకపై వడివడిగా బాఱుచున్న పెన్నలోని చల్లని తేటనీరు కొంచెమైనను మనస్సును మిక్కిలి ఆకర్షించును. ఆయేటిలో పసిబిడ్డలైనను సుఖముగా నడువవచ్చును. నీరు చెంబులతో నెత్తి పోసికొనవలయునేగాని కృష్ణగోదావరులలో వలె మునకలు వేయుటకు వీలుకాదు. పెన్న చూచుటకింత మృదువుగా కన్పించుచున్నను, నిరపాయమనుటకు వీలులేదు. నీరు కొంచెమైనను ఆప్రవాహవేగమున కొక మనుష్యునిగాని వస్తువునుగాని తత్క్షణమే యిసుకలో కూరుకొనునట్లు చేయగల సామర్థ్యముగలదు. ఎడనెడగల గభీరహ్రదములు సుళ్లుదిరుగుచు మనుష్యుని సులభముగా నీడ్చుకొనిపోయి ముంచివేయును. మఱియు ఆకస్మికముగా వచ్చుట దీని స్వభావము కాన ఆవలి యొడ్డునుండి యీవలకు వచ్చులోపల నాకస్మికముగా ప్రవాహ మధికమై పశువులకును మనుష్యులకును నప్పుడప్పుడపాయము గలిగించుచుండునని వింటిని. ఇందువలననే కాబోలు పెన్న గడిస్తే పెరుమాళ్ళసేవయను సామ్యమువచ్చినది.

మేము పెన్నలో కొంచముదూరము నడిచివెళ్లి నీ రధికముగా నున్న తావున స్నానముచేసితిమి. ఆ యేటియందలి చల్లని తేటనీటి స్నానము బహు ఉల్లాసకరముగనుండెను. మాతో స్నానమునకు వచ్చిన యొకబాల చెంబులతో నెత్తి పోసికొనుటచే తృప్తిగలుగక తన తలను ప్రత్యేకముగా పిట్టవలె నీటిలో ముంచుచు విదలించుచు వినోదముచేసెను.

పినాకినీనది యెంత పవిత్రమైనను నీప్రాంతీయులలో నొక దురాచారమున్నది. మలవిసర్జనమునకై బహిర్దేశములకు వెడలువారు చెంబుతో నీళ్ళుతీసికొని పోవక యీయేటియొడ్డులకు పోవుట యిచ్చటివారి వాడుక. వెనుక సువర్ణముఖీ తీరమందు గూడ నీదురాచారమును గాంచి మిగుల నసహ్యపడితిని. మరల పినాకినీతీరమందుగూడ నది కనుపించినది. స్నానపానయోగ్యములగు పవిత్రనదీజలముల నిట్లు మూత్రపురీషాదులచే మాలిన్యమొనర్చుట యెంత హేయమో, ఎంత హానికరమో, యిచ్చటివారు గుర్తింపకుండుట విచారకరము. ఇందువలన విశూచి మశూచికాది సాంక్రామికవ్యాధులు మనుజులలో వ్యాపించుట కవకాశముగలదు. అలవాటుచేతనేమో నీయేటిగట్టుల బహిర్దేశమునకు వెడలువారికి బిడియముగూడ నుండదు. మేము యేటిలో నడుగుపెట్టియుపెట్టకమునుపే యిట్టి దృశ్యమొకటి కనుపించుటచే మాతో వచ్చిన బాలికలకు కడుపుబ్బ నవ్వుటకు చాలిన సామగ్రి మొదటనే లభించినది. పెన్నలో స్నానముచేయుట ముగియగనే రంగనికోవెలకు పోవుటకు పయనమైతిమి. పెన్నలో నడచి తీరమున కేతెంచుచు నేను 'పెన్నలో నడకెంతో ప్రియముగా ఉన్నాది. ఈ నీటిలోనే మనము నిలిచిపోదామా....................

...గట్టెక్కి రంగనిచూచి పోదామా' అంటిని. 'ఔనండీ యీయేటిలో నడచుట బహు తమాషాగా ఉన్నది' అని వారందఱు కిలకిలా నవ్విరి.

నెల్లూరులో శ్రీరంగనాయకస్వామివారి ఆలయము సుప్రసిద్ధమైనది. ఇది పినాకినీ తీరముననే యున్నది. ఈ ఆలయమునుండి నదిలోనికి పోవుటకు సోపానములు గూడ గలవు. అప్పుడు తొమ్మిదిగంటలు దాటి యుండును. స్వామివారికి ఉదయకాలపు అర్చనలు ముగిసినవి. కాన జనులసందడి లేక ప్రశాంతముగా నుండెను. రంగని గర్భాలయము గాఢాంధకారము. స్వామికి సమీపముననున్న దీపకళిక యాయంధకారమును విదారింపగలిగినంత తెలివిగాలేదు. ఎన్నిమడమాన్యము లున్నను మన దేశమునందలి దైవములకీ దీపపుకఱవు సర్వసామాన్యమేగదా. అందులకు గుడిగాక రంగనాయకస్వామి మాత్ర మెట్లు తప్పించుకొనగలడు? ఎటులనో ఒకరిచేయి నొకరము పట్టుకొని యెత్తుపల్లములుగా నున్నతావులు తడుముకొనుచు దాటి గర్భాలయము ప్రవేశించితిమి. కర్పూరహారతి వెలుంగున స్వామిని చక్కగా దర్శించి ప్రణమిల్లి వీడ్కొని యమ్మవారి యాలయమునకు విచ్చేసితిమి. రంగనాయకస్వామివలె యీచూడికుడుత చిక్కని చీకటిలోలేదు కాన, దివ్యముగా దర్శింపగలిగితిమి. ఇచ్చట గూడ అర్చన పూజాదులు చేయించి ప్రసాదముస్వీకరించి యటనుండి యద్దాలమండపము జూడ మరలితిమి.

ఆ ఆలయమునందు చూడదగిన వానిలో ముఖ్యమైనది అద్దాలమండపము. అద్దాలమండపము పెద్దదికాదు. వర్తులముగానున్న యొక సామాన్యమైన గది మాత్రమే; అయినను చూడ సొంపుగానున్నది. ఆ మండపము యొక్క అంతర్భాగములందలి కుడ్యముల దిగువభాగము విచిత్రలతాపుష్పాదులచే నొప్పారు పింగాణి ఫలకములతోడను, మధ్యభాగము నిలువుటద్దములతోడను పైభాగము దశావతారాది చిత్రలేఖనములతోడను విరాజితమైయున్నది. ఆమండపమునకు మధ్యను నాల్గుకంబముల యొక చిన్నమండపమును నందు అమ్మవారిని వేంచేపుచేయుపలకయు, జరీపనిచేసిన ముఖమల్ పంకాయు మున్నగునవిగలవు. విచిత్రమేమన ఆయొక్క మండపమును, నొక్కపంకాయు, చుట్టును తాపడము చేయబడియున్న ప్రతియద్దమునందును ప్రతిబింబించుటచే ఆమండప మెంతో పెద్దదిగను అసంఖ్యాకమండపములు, అసంఖ్యాకపంకాలుగలదిగను భ్రాంతిగొలుపుచుండును. ప్రతిశుక్రవారము రాత్రిపూట నమ్మవారి నక్కడ వేంచేపు చేయుదురట. మేము పగటివేళ చూచుటచే దానిశోభ యింకను కనుపించలేదు గాని రాత్రిసమయమగువో దాని సౌందర్య మింకను నినుమడించియుండునని యనుకొంటిని. అటనుండి మే మూరిలోని విశేషముల నరయుటకు బయలుదేరితిమి. అదిగొక శ్రీవైష్ణవుల తిరుమాళిగ. అందిరువురు వృద్ధదంపతులు లక్ష్మీనారాయణులవలె నున్నారు. శ్రీరంగనాయకస్వామివారి యంగరంగవైభవములకెల్లను వీరే కారకులట. వారియింట స్వామివారి యాలయముపై నుంచుటకు తయారుచేయబడుచున్న ఆరుశిఖరముల చూచితిమి. వానికి బంగారు మలామా చేయబడుచున్నది. ఆగృహిణీ రత్నముకడ సెలవుగైకొని పిదప వారి మేడ

మీఁదకు వెళ్లితిమి. మీఁదిహాలులో నలువురు సాలీలు మగ్గముపెట్టి యొక పట్టు వస్త్రము తయారుచేయుచున్నారు. ఆసాలె వారికాపురస్థలము కంచియట. దట్టమైన పట్టెనామములతో వైష్ణవులవలెనే యున్నారు. వారు యెఱ్ఱని పట్టువస్త్రముపై విష్ణుసహస్ర నామములు వచ్చునట్లు జరీ(సరిగె)తో నేయుచున్నారు. మగ్గము క్రిందుగా కూర్చుండి యానామముల జూడుడని వారు తెలుప నేనటులనే కూర్చుండి చూచితిని. ఏమి ఆశ్చర్యము! విష్ణుసహస్రనామావళి చక్కని తెలుగక్కరములతో రెండువరుసలుగా జరీతో నేయబడియున్నది. ఆవస్త్రము తయారగుట కొకవత్సరము పట్టునని వారనిరి. పాశ్చాత్యయంత్రపరిశ్రమలు మన దేశమును ముంచి వేయుచున్నను, దొరతనమువారి తోడ్పాటు ఆ విదేశీయపరిశ్రమదారులకే గాని మన దేశీయులకు లేకున్నను, దేశీయుల కళాకౌశలమును గుర్తింపగల సామర్థ్యము మనదేశీయులలో బొత్తిగా నశించుచున్నను, దేశములో సంపన్నులగు జమీందారులు, రాజులు, వర్తకశ్రేష్ఠులు, ఉన్నతోద్యోగులు మున్నగువారినెల్ల విదేశవస్తువ్యామోహమే యావేశించి పీడించుచున్నను అతిమనోజ్ఞమగు యిట్టి పనితనము మన దేశీయులలో నశింపనందులకు నాకెంతయో సంతస మొదవెను. ఆవస్త్రము నెన్నిమారులు చూచినను మరల చూడవలయుననియే యనిపించుచుండెను. కాని యప్పటికే మధ్యాహ్నమగుటచేతను నింకను చూడనెంచినవి యుండుటచేతను నటనుండి బయలుదేరి కస్తూరి విద్యాలయమునకేతెంచితిమి.

బాలిక లప్పుడే బడికి వచ్చుచున్నారు. ఉపాధ్యాయులలో నొక్కరు మాత్రమే యప్పటికి బడికి వచ్చియుండిరి. కస్తూరీదేవి విద్యాలయము సుప్రసిద్ధ దేశసేవికామణులలో నొకరగు శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మ గారి కృషిఫలితము. దానిని చూచుట తోడనే దేశమునందలి జాతీయ సంస్థలన్నిటికిని బట్టిన ద్రవ్యలేబరము ప్రజలయనాదరము దీనికిని పట్టినట్లున్నదనిపించినది. ఈవిద్యాలయస్థాపకురాలైన శ్రీ కనకమ్మగారు దీర్ఘ కారాగృహవాసమువలన నారోగ్యముచెడి చెన్నపురిలో చికిత్సబడయుచున్నారనియు, అందువలననే యీవిద్యాలయము మఱింత సన్నగిలుటకు కారణమయ్యెననియు వింటిని. ఆదరించి ప్రోవవలసిన యాపత్సమయముననే యనాదరించి యిట్టి పవిత్రసంస్థల రూపు మాపుదురే! మన దేశీయుల యలసభావ మేమని చెప్పవచ్చును. నెల్లూరి పౌరులు తమవిధిని గుర్తింపరైరిగదా యనుకొనుచు నటనుండి బసకు మరలితిమి.

నాటిమధ్యాహ్నము ఆయూరి స్త్రీలక్లబ్బు వార్షికోత్సవము కాన దానిని తిలకించుటకై యించుమించు సాయంత్రం నాల్గుగంటలకు అచ్చటికేగితిమి. ఏమిఆశ్చర్యము! జిల్లాకు ముఖ్యపట్టణమైన యానెల్లూరు పురమున నాడు స్త్రీసమాజవార్షికోత్సవమైయుండ పట్టుమని పాతికమంది స్త్రీలైనను సభకు వచ్చియుండలేదు. ఆ సభను చూడగనే నాకు విచారము గలిగినది. స్త్రీసమాజముల ప్రయోజనము నాంధ్ర స్త్రీలింకను

గుర్తింపలేదుగదా యనిపించినది. ప్రస్తుతము భారతదేశమున మహిళాసంఘములో అనేక మార్పులు జరుగుచున్నవి. అనేక హక్కులు గుర్తింపబడుచున్నవి. ఇట్టి తరుణమున ప్రతి చిన్నగ్రామమునందును మహిళాసంఘము లేర్పడి పనిచేయవలసియుండగా నిట్టి పెద్ద పట్టణములోనింత కొద్దిమంది స్త్రీలా సమావేశము కావలసినది? నెల్లూరుస్త్రీ లీవిషయమున ఉత్తరసర్కారు స్త్రీలకంటె చాల వెనుకబడియున్నారు. స్త్రీసమాజములకు వెడలిన నెవరిచే నాక్షేపింపబడుదుమోయని వీరికి కడుభయము. వీరేగాదు మన ప్రాంతమునగూడ స్త్రీల కీవిషయమున బెదురుతీరలేదు. కల్పలతా! తలచిన యక్కజమనిపించును. స్త్రీలకై స్థాపింపబడి స్త్రీలచేతనే నిర్వహింపబడుచు స్త్రీలవలననే పోషింపబడుచు స్త్రీలయభివృద్ధికై పాటుబడెడి స్త్రీసమాజములనిన స్త్రీలకేల యింతభయమో నాకు తెలియకున్నది. అటులని మనయాంధ్ర స్త్రీ లెక్కడికిని రానివారు పోనివారా యనిన నదియులేదు. ఒకశాస్త్రులుగారి పురాణమనిన చాలును గుంపులుగుంపులు! ఒకదాసుగారి హరికథయనినచాలు తండోపతండములు!! ఒకపేరంటమనినచాలు ఓ పిల్లజెల్ల కడుపులు గట్టుకొని బయలుదేరుదురు!! ఒకటేమిటి ఒకవూరిలో నూరేగింపు, ఒక దేవళములోని యుత్సవము, ఒకపుణ్యక్షేత్రమున తీర్థము అని తెలిసినచాలును అక్కడక్కడికెల్ల మనవనితామణులు పురుషులకంటె పదిరెట్లధికముగా వెడలిమూగుదురు. ఇంత ధారాళముగా ప్రతిదానికిని వెళ్లెడినారీమణులకు తమ సంఘములమీద యీ యేవగింపు యీ వెఱపు, యీయుదాసీనత, యేలనో తెలియకున్నది. బహుశా యీసంఘస్థాపనలు నవీనములగుటయే వీరు వెనుకంజవేయుటకు కారణమనుకొందును కాని మన ఆంధ్ర స్త్రీ లీవిషయమున ముందంజవేసినగాని యభ్యుదయ మందరని నాయభిప్రాయము.

౧౩-౩-౩౮ తేదీ యుదయమే లేచి నెల్లూరి కేడుమైళ్లదూరమున నున్న జొన్నవాడ వెళ్లితిమి. జొన్నవాడ కామాక్షియమ్మవారు ప్రసిద్ధమైన దేవత. ఈమె పెనిమిటి మల్లికార్జునస్వామి. కామాక్షి దేవాలయము పెన్నకావలియొడ్డున నున్నది. మేము పెన్న కీవలి యొడ్డున మోటారుబండినిదిగి నది నుత్తరించి యద్దరినున్న కామాక్షి దేవాలయము చొచ్చితిమి.

అప్పుడుదయ మెనిమిదిగంటలై యుండును. గాలితాకుడుచే గల్గిన చిరుకెరటములతో నెడతెగక బారెడి పినాకినీజలంబులపై యుదయభానుని బంగారుకిరణములు ప్రసరించి యా నదిసంతయు బంగారు జల్తారు పనిచేసిన నేలపఱుపుగా జేసివైచెను. కల్పలతా! ఆ వాయుప్రసారములోను నా కిరణప్రసారములోను నెట్టి క్రమగతిగలదో కాని యదియంతయు నొక్కవిధముగా హెచ్చుతగ్గులులేక గడులు గడులు గావచ్చునట్లు చంకీపని చేసినటులున్నది. ఆ యద్భుతము నారయుచు మేమెంతయోసే పా యేటిజలంబులందు నిలువబడితిమి. కామాక్షిదేవి యాకృతి కడుసౌమ్యముగను నాకర్షకముగనున్నది. కామాక్షియమ్మ

వారు మహాసత్యముగల దేవియని యచ్చటి వారి విశ్వాసము. రోగనివృత్తికేమి, సంతానప్రాప్తికేమి, కామాక్షికి అచ్చటివారు వరపడుచుందురు. అచ్చట అమ్మవారికి పూజచేసిన పూజారి వృద్ధుడు. అయినను ప్రతినామము దృఢముగను, స్పష్టముగను నుచ్చరించి ప్రతినామమునందలి భావము విదితమగునట్లుగ నామార్చన చేసెను. సాధారణముగా దేవాలయమునందలి యర్చకులకు నామార్చనయందు దీ నిదానముండుటరిది. దేవాలయములో పూజార్చనాదులు గావింపజేసి యా దేవ్యాలయమునం దింకను చూడవలసినవాని నెల్ల తిలకించివచ్చితిమి. అమ్మవారి యేకాంతమందిరమునందు అన్ని పటములతో బాటు మహాత్మాగాంధీగారి చిత్రపటముండుట యించుక ఆశ్చర్యము గొల్పెను. కామాక్షీదేవ్యాలయమునుండి వెలువడి మరల పెన్నను దాటునప్పటికి చాల ప్రొద్దెక్కుటచే సూర్యకిరణములలోని పసిడి చాయలు విఱిగి తెలుపెక్కి వెండిపనితనము చేసిన వలువవలె పినాకిని కనుపట్టినది.

అటనుండి నరసింహులు కొండ యనెడి ప్రసిద్ధనామముగల వేదగిరి నరసింహస్వామి యాలయమునకు మే మెక్కిన కారులు పయనమైనవి. మెట్లమీదుగా నడిచిపోవు వారికి గాక ఆ కొండకు కారులు పోవుటకు గూడ ప్రత్యేక త్రోవయున్నది. కారులా రాళ్లమీదుగా పర్వతారోహణము గావించుట యెంత భయావహముగనుండెనో, అంత ముదావహముగనుండెను. సరాసరి మా అయశ్శకటము లతివేగముతో వెడలి దేవాలయముముందర నిలిచెను. మధ్యాహ్నమగుచుండుటచే మే మిక్కడ పూజా పురస్కారము లించుక కుంచించితిమి. నరసింహస్వామి యాలయమున కింకను కొంచె మెగువను నమ్మవారి యాలయమున్నది. అచ్చటికిపోయి నలువైపుల నుపలక్షింప భూపు రంధ్రియొక్క సహజసౌందర్యమంతయు నొకమారు దృష్టిగోచరమయ్యెను. ఆ కొండకు చుట్టును నేడు కోనేరులున్నవనిరి. కాని మా కన్నియు కనుపించలేదు. మేము వచ్చిన బాటమాత్ర మొకచారవలె యగుపించినది. అంతకంతకు మార్తాండు డుగ్రుడై తన తీక్ష్ణకరముల మమ్ముల నలయింప నుంకించుటంజేసి సావధానముగ నచ్చటి విశేషములనెల్ల నరయకయే మరలవలసినవారమైతిమి. అటనుండి బయలువెడలి నెల్లూరి విపణివీధి నించుకనరసి విడిదిగృహమునకేతెంచితిమి. ఇంటికి వచ్చినవెంటనే భుజించి వేవేగసామానులు సరిదికొని రెండు గంటల పొగబండి కందుకొని స్వస్థలము చేరితిమి.

ఆ యూరియందు మూలస్థానేశ్వరుని దేవాలయమొకటి గొప్ప ప్రసిద్ధ పురాతన దేవాలయము గలదట. కాని వ్యవధిలేమిచే నేను దానిని చూడలేదు.

నెల్లూరిలో మేమున్నది లెక్కపెట్టినట్టు నలుబదియెనిమిది గంటలు మాత్రమే అయినను యీ రెండు దినములలో రాత్రి నిద్రాసమయమునదప్ప మేము విశ్రమించినదిలేదు. ఇంత యల్పకాలములో వీనినన్నిటిని చూచుటకు సామాన్యముగానైనచో దుస్తరమే

కాని యెచ్చటికి పోదలంచిన నచ్చటికి వెంటనే తీసికొనిపోవుట కెప్పుడును సిద్ధముగా నిలబెట్టియున్న రెండు మోటారుబండ్లును, తమ పురమునందలి విశేషములనెల్ల మాకు జూపవలయునను కుతూహలముతో సంసిద్ధమైయున్న శ్రీమతి సత్యవతమ్మగారును, మేమిన్ని విశేషముల నింత శీఘ్రకాలములో నరయగల్గుటకు కారణభూతులు. మేము నెల్లూరియందు శ్రీయుత విన్నా రాజగోపాలరావు పంతులుగారింట బసచేసితిమి. వారి సతీమణియే సత్యవతమ్మగారు. "అన్నపూర్ణకు నుద్దియే యతని గృహిణి" అను మాట యామెయందు సార్థకమైనది. రెండవవారు ఆయూరి స్త్రీలక్లబ్బుకు కార్యదర్శినియైన అల్లాడి అన్నపూర్ణమ్మగారు. వీరు సుప్రసిద్ధులైన మామిడిపూడి వేంకటరంగయ్య పంతులుగారి కొమార్తెయట. ఆమె విద్యావివేకములును, సరళస్వభావమును, కార్యాసక్తియు, నామె యాభిజాత్యమునకు దగియున్నవి. ఈ యిరువురు సోదరీమణులును మేము రైలుదిగి నెల్లూరిలో యడుగుపెట్టినది మొదలు మరల రైలుకు బయలుదేరువఱకు మా వెంటనేయుండి సర్వము చూపించిరి. వీరి కెంతయు మా కృతజ్ఞత తెలుపవలసియున్నది.

ఇక మా సహయాత్రికలైనవారి నలువురినిగూర్చియు నీకు పరిచయము గల్గించినచో నాపని పూర్తియగును. వీరు శ్రీమతులు గుండ్లపూడి విశ్వేశ్వరమ్మ, పసుమర్తి భానుమతమ్మ, ఎస్. వరలక్ష్మమ్మ, సంఘము లక్ష్మీబాయమ్మగార్లు. మొదటివారిరువురు గృహలక్ష్మి పత్రికకు ప్రస్తుతము సహాయసంపాదకులుగానున్న పసుమర్తి కృష్ణమూర్తిగారి పుత్రికలు. గానకళయం దత్యంతకుశలలు. 11 తేదీని నెల్లూరునందు జరిగిన సభలో నీ యక్కచెల్లెం డ్రిరువురు తమ యసమాన గానకళాకౌశలమును ప్రదర్శించి శ్రీ డాక్టరు కేసరిగారిచే రజతపాత్రములు బహుమతి వడసిరి. విశ్వేశ్వరమ్మగారికి నాటకాభినయమునందున ప్రవేశముగలదు. విశ్వేశ్వరమ్మగారు ఫలహారమునకు, భోజనమునకు, సభకు వెడలుటకు, కారులో నెక్కుటకు ప్రతిదానికిని ముందుగా వచ్చుచుండుట గని యన్నిటికి ముందుగా వచ్చెడి నేర్పు గలిగి యుండుటచేతనే కాబోలు నాటకరంగమునకుగూడ ముందుగా వచ్చితిరంటిని. అది నా యిష్టముగాదమ్మా. నా భర్తగారి యాజ్ఞయని యామె బదులుచెప్పెను. ఆమె అమాయికస్వభావమును గుర్తించిన వెనుక నది సత్యమైయుండునని కొంటిని. మూడవ ఆమె గృహలక్ష్మి పత్రికాధిపతులగు కేసరిగారి కోడలు. బహు ఉల్లాసముగల బాలిక. సహజముగా శ్రీమంతుల బిడ్డలకుండెడి గర్వము, డంబము, అసహనము, కోపము మున్నగు నసహ్యగుణము లామెయందు మచ్చునకైన కానరావు. సుప్రసన్నమైన యామె ముఖారవిందము సర్వదా ఆనందమునకు దానలమై విరాజిల్లుచుండును. ఏదియో వింతవిషయము నందించుకొని యెల్లప్పుడు కిలకిల నవ్వుచుండుట ఆ అమ్మాయి స్వభావము. రత్నత్రయము నిదివఱకే వడసిన కేసరిగారిట్టి స్నుషారత్నమును

గూడ బడయగలుగుట భాగ్యమే యన వచ్చును. నాల్గవవిదుషీమణియగు సంఘము లక్ష్మీబాయమ్మగారు. ఈ దేశసేవికామణి యాంధ్రదేశమునకు సుపరిచిత. శారదా నికేతన మెఱిగినవారికి లక్ష్మీబాయమ్మ గారినిగూర్చి చెప్ప నవసరములేదు. నికేతన మునందు విద్యాభ్యాసము గావించి ముగించి యిప్పుడు కేసరిగారి యాదరమున చెన్న పురియందు చిత్రలేఖనము నభ్యసించు చున్నారు. దేశమునందు భక్తియు, విద్య యందనురక్తియు, కార్యపరతయం దాసక్తి యు నీమెకు పెట్టని సొమ్ములు. ఇట్టి యువతీ మణులతోఁగూడి చరించి దర్శించు భాగ్య మొదవినప్పుడు మా నెల్లూరియాత్ర యెంత యుల్లాసకరముగనుండెనో వేఱె చెప్పనేల? కల్పలతా! సెలవు.

భావపురి
1934 మే 1

ఇట్లు: మిత్రురాలు,
శారద.

హరిజనకుమారి

బి. ఏ. సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

ఎందుబోయిన నీకులమేది యంచు
నడుగ నస్పృశ్యకులజాత నంచు బల్క
వేళ నీకమ్రవదనారవింద మెంత
చిన్నవోయెనో సిగ్గుచే జెప్పనగునె?
పాఠశాలను నీసహపాఠులెల్ల
దారుణాలాపముల మమ్ము దరియబోకు
మంచువచియింప కోమలమైన నీదు
హృదయమెంతగనొచ్చెనో యెఱుగనగునె?
మండువేసంగిబడినుండి మగిడివచ్చు
వేళ దప్పిగొని జలంబు వేడ మైల
సోకునను భీతి నిలుచేర రాకుమంచు
హైందవాంగన లదరింప నడలినావె!
లీఁబసిన్నలరించు నీ వేగకింత
కసవుకై చేనిగట్టున మసలునిన్ను
పరుషవాగ్బాణతతి గాయపఱచు కాపు
భీకరాకృతికీవెంత వెఱచినావొ?

కమలగర్భునిగూర్చి ప్రఖ్యాతభాగ
వతులు వీనులవిందుగా నతులభక్తి
జెప్పుకథలను విననేగ జేరరాకు
మంచు వెడలింప నెంతదుఃఖించితొక్కొ?
పర్వదినమున గ్రామదేవతకు బూజ
సలుప దేవాలయమునకు జననిగూడి
బ్రీతితోనేగ ఛండాల స్త్రీలురాన
నర్హులిం దంచు బల్క హతాశవైతె?
దారుణాచారపాశావితానబద్ధు
లనద లనుకంపనీయగుణాఢ్యు లాత్మ
జాతిసంజాతు లనుపమశ్రమలజిక్కి
వగచుటనుగాంచి నీవెంత దిగులువడితొ!
ఇడుమలెన్నని గొన్నాళ్లు బడగవచ్చు
గాని కలకాలమీరీతి గష్టవార్ధి
రంగదుత్తుంగభీకరభంగమగ్న
నై బ్రతుకలేను బ్రతుకలే ననకుమమ్మ!

దేవత్వమో, రోగమో?

విద్యుచ్ఛక్తిదీపములవంటి వెలుగులు మనుష్యుల గుండెలలోనుంచి పైకి ప్రసరిస్తూవుంటే అది దేవత్వమనుకోవద్దూ? మేరియామొనారో అనే యువతికి ఆరీతిగా ప్రసరిస్తున్నాయట. గుండెలలోనుంచి ప్రసరించి వరువునిండా వ్యాపించి ఆ కిరణములు మొగమునకు తగిలి ధగధగ మెరస్తూవుంటాయట. ఈవిధముగా ప్రతీరాత్రీ మూడు నాలుగు సార్లు ఈలాటి వెలుతురు పుడుతూవుండడం, పుట్టినప్పుడల్లా రెండేసి మూడేసి సెకండ్లు వెలిగి ఆరిపోతూవుండడం జరుగుతున్నదట. మన దేశములో అయితే యీపాటికి దేశదేశాలనుంచి భక్తులు వచ్చి దేవతాప్రత్యక్షమని దర్శించి కొబ్బరికాయలు, పసుపు, కుంకుమ, హారతి, పూజ, దక్షిణలతోకూడా కొలుస్తూవుండేవారే. కాని పడమటితెల్లవారి కట్టి పిచ్చియేమీలేదు. అమ్మలక్కలందరూ విద్యుద్బాల (ఎలెక్ట్రిసిటీ వుమను) అను పేరుపెట్టినారు ఈ వెలుగెట్లా వస్తున్నాదిరా అని ఆలోచించుకుంటూ పరిశోధించడానికి తగిన పరికరాలతోకూడా శాస్త్రజ్ఞులు అక్కడకువచ్చి వాలుతున్నారు. డాక్టర్లు ఇదో జబ్బుకావచ్చునని తలచి మందులుకూడా పట్టుకొనివచ్చి సిద్ధముగావున్నారు. ఇదమిద్ధమని తెమిలేదాకా వీరిద్దరిలో నెవ్వరుకాని ఆమెను విడువరు.

ఈ కప్పగ్రుడ్లెన్నేళ్ళక్రిందటివి?

మన దేశంలో ఒక ఆసామీ వర్షంలో వస్తున్నాడనుకోండి. అప్పుడు ఆ వర్షంతోపాటు ఒక బారెడు పొడుగుగల పాముపిల్ల పడగరొప్పుతుకొని ఆడుకుంటూ అతని నెత్తిమీదపడి కాళ్లమీంచి తుళ్లుతూజారి, కరవకుండానే తన దారినిపోతుంది. అతను దానినిచూసి కాస్త భయపడి, కరవకుండా వెళ్లిపోయినందుకు సంతోషిస్తూ, మళ్లీ రాలేదుగదా అని వెనుకా ముందూ యిాప్రక్కా ఆప్రక్కా చూసుకుంటూపోతాడు. ఇంటికివెళ్లి యెవరితోనైన చెపితేచెపుతాడు. చెప్పకపోతే చెప్పడు. అంతే. ఇది యేలాగు పుట్టింది, ఏలాగు వచ్చింది, ఎక్కడకు పోతుంది అనే తత్వచర్చ ఏమైనా చేస్తాడా? ముసలమ్మకు తెలిస్తేమాత్రం జ్ఞాపకంవుంచుకొని వచ్చే నాగులచవితికి దానిని తలుచుకుంటూ మరో రెండు గరిటెలపాలు ఎక్కువగా దాని పేరుపెట్టి పుట్టలో పోసి, పుట్టమన్ను పిల్లలందరి చెవులకూ రాస్తుంది.

తెల్లవాళ్లైతే అల్లాగు ఊరుకుంటారూ? దాని పుట్టుపూర్వోత్తరాలు ఎక్కలాగి బైలపెడదారు. ఉదాహరణములకు కొదవలేదు. ఈమధ్యన వాషింగ్టను దగ్గర యిసగకొండలలో కొందరు పనిచేస్తూవుంటే చిన్న చిన్న కప్పపిల్లలు లక్షలకొద్దీ దండులాగవచ్చి వారి చుట్టూ పరిగెత్తాయి. అన్నీ గ్రుడ్డివేనట. ఇసక రంగుతోలు. సాధారణంకప్పలమల్లే గ్రుడ్డులోనుంచి పైకి కాళ్లులేని బల్లిలాగ రావడం, తోకలు క్రమేణాతగ్గి కప్పల ఆకారం కుదరడంకాక అవి పుట్టుకతోనే కప్పలుగావుంటున్నాయి. వీటిని పొదగడానికి వేరే తల్లు లక్కరలేదు. సూర్యకిరణాలకే పొదుగబడుతవి. వెంటనే శాస్త్రపరిశోధకులక్కడికివచ్చి అవి యిరవైఅయిదువేల యేండ్లనాటి గ్రుడ్లయియుండవలెననీ, భౌతిక కారణములనల్ల వాటిమీద యిసకారాళ్లూపడి ప్రాతుకపోయియుండవలెననీ, ఇప్పుడు త్రవ్వగానే బయలుపడి కప్పలులాగదుముకున్నాయనీ సిద్ధాంతం చేశారు.

ఇంకా వదలీ వచ్చును!

మనుష్యులకు సంభవించే భౌతికోపద్రవములు వారి పాపములకు ఫలములనిన్నీ, బీహారు భూకంపము అస్పృశ్యతాదోషఫలమనిన్నీ గాంధీగారు

అన్నమాట నిజమే. వెంటనే టాగూరుగారు దానిని ఖండించారు. గాంధిగారు తన అంతరాత్మ అల్లా సెలవిచ్చిందని యేదో సమాధానం చెప్పేరు. అంతటితో అది చల్లారలేదు. రెండు పక్షాలా యేవో వాదనలు జరిగేయి. చదువుకున్నవాళ్లు చదువుకున్నారు, లేనివాళ్లు లేదు. మళ్లీ మొన్న కలకత్తా మెడికలుకాలేజీ విద్యార్థి బిరజా రాయిగారు గాంధిగారిని నిలవదీసి ప్రశ్నించారు. (1) అది అస్పృశ్యతాదోషఫలమైతే తక్కిన రాష్ట్రములనన్నిటినీ మాని ఆ రాష్ట్రముమీదనే యేల పడవలెను. (2) ఈ భూకంపంలో సవర్ణులేకాక అవర్ణులుకూడ ఏల చావవలెను. కౌరవుల తప్పుకై పాండవులేల మడయవలెను? అని అతని సందేహాలు.

గాంధిగారి సమాధానము భౌతికశాస్త్రజ్ఞులకు నచ్చకపోయినా, యుక్తి యుక్తముగానున్నది! పరమేశ్వరుని నైతికవిధాన మెట్లు వర్తించుచుండునో సరిగా నిర్ణయించుట యెవ్వరి తరమును కాదు. తన అంతరాత్మ అవిధంగా చెపితే తానట్లు నమ్ముచున్నాడు. నమ్మనివాళ్లు మానివేయవచ్చును. ఇంకెవరి అంతరాత్మ అయినా యింకోలాగ చెపితే నమ్మకోవచ్చునని కూడా చెప్పినారు. ఇక నతనిని కుక్కపీకుడు ప్రశ్నలు వేయకుండా విడిచిపెట్టుట మంచిదికాదా!

మహత్తూ కాదు, మంటిగడ్డలూ కాదు!

కలరా, ప్లేగు, మన్యజ్వరము మొదలైన రోగములచే చనిపోవువారి శవములు, అన్నిరకాల దుర్గంధపదార్థాలు గంగానదిలో పారేస్తూవుంటారు. వాటి నీ ప్రక్కకూ ఆ ప్రక్కకూ త్రోసేస్తుస్నే పుణ్యం కావలసిన యాత్రికులంతా కాసీలో స్నానాలు చేస్తూవుంటారు. ఇదంతా మేయో కన్నె దర్శనం చేసుకొని హిందువులు పట్టి మూఢులు, మూర్ఖమతస్థులు, అనాగరికపు మృగములు స్వరాజ్యానర్హులు అని 'మదర్ ఇండియా' నిండా ఎత్తిపోసింది. కాని ఇండియానుంచి ఇంగ్లండు వెళ్లేటప్పుడు ప్రయాణాంతంవరకూ వారికి కావలసిన నీరంతా హుగ్లీదగ్గర ఇంగ్లీషువారు పట్టుకొని తీసికొని వెళ్లితే ఆనీటి కెట్టి శీఘ్రముగా చెడిపోదు. మనమాట సరేసరి. ఇంటింటా యేడేళ్ల నాటిదైనా సరే, గంగాజల ముంచుకొని పెద్దజబ్బులు చేసినవారికల్ల మూడేసిగంటెలుపట్టి దానివల్లనే నిమ్మళించిం దనుకొనేవారి ఉదాహరణము లున్నవి. ఇట్టి శక్తి లండనులోని థేమ్సునదికి లేదు. అక్కడ నీరుపట్టితే పోర్టుసెడ్డుదగ్గరకు వచ్చేటప్పటికే కంపు. అక్కడ మళ్లీ మంచినీరు పట్టుకొని ఇండియాకు తెస్తారు. ఈ మహత్వము దేనిదీ అని ప్రశ్న. నీటిదా లేక శవాలు మొదలగు దుష్పదార్థములదా? సి. ఇ. నెల్సను అను ఆంగ్లవైద్యుడు అందులోపడిన శవములయొక్క రసిది అంటున్నాడు. ఆ నీటికి పట్టిపోయిన రసి అందులో మునిగినవారికీ ఆ నీరు త్రాగినవారికీ టీకాలమాదిరిగా యెక్కి ఏ రోగము రాకుండా కాపాడుతుందని సిద్ధాంతము చేయుచున్నాడు. థేమ్సునదిలోకూడా యిట్టి కంగాళీ చేసి ఆ నీళ్లవలన అట్టి గుణము కలుగుతుందేమో పరిశీలించనిదే యీ సిద్ధాంతము చేయుటలో కొంచెము తొందరపాటు ఉందనుకుంటాము.

నగ్నసంఘముపై పన్ను!

అమెరికాలో కెంటుక్కి అనే దేశంలో స్త్రీలు బట్టలు విప్పుకొని వీధులంట తిరుగుతూ ఆదాము భార్యా ఈవుని జ్ఞాపకం చేస్తున్నారట. వీరందరూ ఒక సంఘముగా కూడిరట. ఇట్టి పద్ధతి అపనీతికరమని వీరినందరిని 20 అడుగుల యెత్తుగల ఒకగోడ ఆవరణలో పెట్టి బట్ట విప్పుకున్నందుకు సంవత్సరమునకు రు. 3000లు పన్ను చెల్లించుకోవలెనని ఆ ప్రభుత్వమువారు శాసనముచేసిరి. ప్రేడు డిప్రెషను రోజులలో బడ్జెటు సరిపెట్టుకుంటను మంచియెత్తు! అయినా వీరి భర్తలు చాలా సంతోషిస్తున్నారట. ఈ సొమ్ము కావలిస్తే మేము చెల్లించుకుంటాము కాని వీరి బట్టలకయ్యే ఖర్చులు భరించలేము, అందులో నిది శతాంశమని వారంతా ధన్యవాదాలు చేస్తున్నారట. ఇట్టి నగ్నత భూమిమీద నివసించే మానవులనీతికి విరుద్ధముగా ఉండబట్టే ఇట్లు చేశాము కాని ఇది దైవధర్మమునకు విరోధముకాదనిన్నీ,

పంచభూతములూ, స్వర్గంలో నివసించే దేవుడూ, కావలిస్తే యీ 20 అడుగులయెత్తు గోడలూ దాటి లోపల ప్రవేశించి దర్శనంచేసుకుంటే తమ కభ్యంతరంలేదనిన్నీ శాసనసభాసభ్యులు చెప్పుతున్నారు.

నిద్దర మహత్తు

అమెరికాలో వోకుపార్కులో ప్రాటీషియా మాగరీ అనే స్త్రీ 15-2-1932 తేది లగాయతు నేటివరకూ ఒకటే నిద్రపోతున్నట: ఇప్పుడామెకు ముప్ఫయ్యోయేడు. ఎన్ని ప్రయత్నాలుచేసినా లేవదు. వైద్యులు ఇది యొకవిధమైన రోగమని నిర్ణయించి ఎన్ని చికిత్సలుచేసినా లేవలేదు. ఎప్పుడైనా కాస్త అటుంచి ఇటుప్రక్క చేసుకుంటూ ఉంటుంది, కళ్లు కొంచెం కదుల్తూవుంటాయి. పాపము, తల్లి మేరీ, తండ్రి పీటరు ఆమెకు ఎప్పుడు తెలివి వస్తుందో అని వొకరుతప్పితే ఒకరు దగ్గరే ఆతుగతతో కూర్చుంటారు. ముక్కులోంచి కొన్నాళ్లు పాలు పోసేరు. ఇప్పుడు గుడ్లు, పాలు, పళ్లరసం నోటికందిస్తే మింగేస్తుంది. ఒక డాక్టరుగారు ఒక చిన్న అస్పత్రి కట్టించి ఈమె నందులోవుంచి టిక్కట్లుపెట్టి వచ్చేపోయేవారికందరికీ చూపించి ఆ సొమ్ములో కొంత తల్లిగారికి పంపిస్తూవుంటానని బ్రతిమలాడాడట కాని ఆమె వొప్పుకోలేదు. అప్పటినుంచి యిప్పటికి ఆమె 30 పౌనులు బలిసింది. నిద్దరలో ఇట్లా మనుష్యులను బలిపించే శక్తే కాక వారి సౌందర్యమును వృద్ధిచేసే శక్తికూడా ఉన్నదని ఒక పాశ్చాత్యసుందరి నెలలతరబడి నిద్రపోతూ స్వానుభవపూర్వకముగా తోడినారీమణులకు బోధించుచున్నది. ఇందుకనే కాబోలు కుంభకర్ణుడారెసి నెలల కొకమాటు అరగంటమాత్రమే మేలుకొంటూ మళ్లీ నిద్రపోయేవాడు. బలవంతానైనా సరే వీరు లేవరు. కుంభకర్ణునివలె బలవంతాన లేపితే మరణింతురని నిర్ణయించి మన పురాణములు నిజమేనని రుజూవుపరచుటకు సాధ్యము కాకున్నది.

దెయ్యాలుండవూ?

నగరుకోయిలు అనే పట్టంలో రోమనుకేతలిక్కు చర్చిలో కొంతకాలంనుంచి వయస్సు ముదిరిన ఆడవాళ్లు మతగురువు బోధనచేస్తూవుండగానే అది వినకుండా లేచిపోయి పైశాచికనృత్యం (Devil Dance) జరిపిస్తూవుంటారని రెవరెండు ఫాదరు విన్సెంటు ఫెర్నాండిజూగారు చెప్పుతున్నారు. సైతాను పట్టుకొన్నాదని పాపం వాళ్ల తల్లితండ్రులూ పెనిమిటులూ చుట్టునిలబడి యేడుస్తూవుంటారు. వొళ్లూ కాళ్లూ అష్టావక్రంగా తిప్పుకుంటూ కరచుకుంటూ ఉండడంవల్ల దేహమంతా గుండాపిండి అయి కీళ్లన్నీ పట్టేస్తాయిట. అయినా వారికి వొంటిమీద తెలివివుంటే కాదూ! అలాగే పాపము గెంతుతూవుంటారు. బైబిలులో చెప్పబడివున్నది కనుకను, అక్కడక్కడ ప్రత్యక్షంగా అగుపించుచున్నది గనుకను ఫాదరు ఫెర్నాండిజూగారికి మన దేశస్థులవలె దెయ్యాలలో నమ్మకమున్నది. దీనిని వైద్యులెవ్వరూ కుదర్చలేకున్నారు కాబట్టి యిందులో ఏదో Super-natural element అనగా భౌతికాతీతమైన మహాశక్తి ఉండవచ్చునని ఫాదరుగారు శలవిస్తున్నారు. క్రీస్తువులదాకా యెందుకు? ఈ మధ్యన మన హిందువులలోనే యెవరికో దెయ్యం పట్టినట్టుగ, మ్రొక్కుగుంటే పోయినట్టుగ, మ్రొక్కు చెల్లించకపోతే అంతకంటె యెక్కువగా పీడించినట్టుగ, చెల్లించగానే నిమ్మళించినట్లుగా మనం పేపర్లో చదివాము కామూ? అయితే కిరస్తానీ దెయ్యాలు మొండిదెయ్యాలు. మొక్కుబళ్లకూ ఉపారాలకు లొంగే జాతికాదు! మన దెయ్యాలే నయంలాగుంది.

'నాగరికత'కు ఫలములు!

అయితే ఈ పాశ్చాత్యనాగరికత ప్రాగ్పశ్చిమ దేశాలకు మేలుచేసిందా, కీడుచేసిందా? దానిని గూర్చి మనము గర్వించవలసిందా లేక సిగ్గుచే తలవంచుకోవలసిందా అని ప్రశ్న. ఈకాలంలో తూర్పువాళ్లం (అనగా ఆసియా ఖండస్థులం) చెప్పే మాటలకు ఎక్కడా విలవలేదు కాబట్టి మహనీయులైన ఆ పాశ్చాత్యుల నోటనే దీనికి సమాధానం చెప్పిద్దాము. రిచ్చీకాల్డరు అనే పాశ్చాత్యశాస్త్ర

జ్ఞుడు (సైంటిష్టు) 'డెయిలిహెరాల్డు' అను పత్రికలో దాని నీ క్రిందివిధంగా ఖండిస్తున్నాడు:—

ఉత్తరధ్రువ సమీపమందుండు లేబ్రడారు మంచుకొండలలో ఎస్కిమోలు అనే ఒక దీనజాతి నివసిస్తూవుంటారు. అక్కడి చేపలలో మంచి వేడిమి ఉంటుంది. కనుక వాటి మాంసము తింటూ, చర్మం కప్పుగుంటూ అక్కడి శీతలంనుండి తమ్ము కాపాడుకొంటూవుంటారు. ఆ తెల్లవాళ్లదికూడా చలి దేశమే కనుక వారికికూడా ఈ చేపలే కావాలి కాని వారి సముద్రాలలో ఇవి చిక్కవు. అసలీ చేపలు లేబ్రడారులోనే తక్కువగావుంటాయట. ఆ వున్నపాటి వానినీ తెల్లవాళ్లు స్టీమర్లు తీసుకొని వెళ్లి వారి దేశములకు తెచ్చేసుకుంటూవుండడంచేత పాపం అక్కడివాళ్లు చలికి నానిపోయి చచ్చిపోతున్నారు. ఇక వాళ్లకు తిండీ అంటేనో వారి తత్వాలకు పడనటువంటి అయిరోపా పంటలో రసాయనికాహారాలో వాళ్లకు ఎగుమతి. ఎందుచేతనంటే తెల్లవాళ్లు తినేదే 'పుష్టికర' ఆహారము కాదంటే వాళ్లొప్పరు. ఈలాగ రెండుపక్కలా వాళ్లకే వాయింపు. చెంపపెట్టు, గోడదెబ్బ!

తెల్లవాళ్లకు ఇంకోపట్టుదల యేమిటంటే వారిలాగే ప్రపంచకాన్ని 'సివిలైజు' చేతామనే ఆవేశము, ఆశ! మన దేశకాలపరిస్థితులకు తగినట్లు మనమున్నాం, వారి దేశకాలపరిస్థితులకు తగినట్లు వారుంటారు అని ఊరుకోరు. వారిని కిరస్తానీ మతంలో చేర్చి, తమ గుడ్డా గుడిశా, మందూ మాకూ మప్పి 'ఉద్ధరం' చేదామనే వారి బాబాక్రం. ఈ బాబాక్రంతో వారు పాపం ఆఫ్రికా ఖండంలో ఉండే నీగ్రోలపైబడి వాళ్లని క్రైస్తవులనిపించి తీరుతున్నారు. ఇంతతో ఆగితే ఏదో జైను. వాళ్ల కాళ్లకీ చేతులకీ బుఱ్ఱలకీ దట్టమైన దుస్తులుచేర్చి వారిని నాగరికులను చేతామని సంకల్పం పెట్టుకుని అట్లాగే తగిలిస్తూ పత్రికలలో తమనీ తమ 'నాగరికత'నీ దాన్ని వ్యాపింపచేస్తున్న ప్రజ్ఞనుగురించీ మిన్నంటేటట్లు పొగడుకుంటున్నారు. దీనివల్ల సద్యా కొంత ఆర్థికలాభంకూడావుంది. తెల్లవాళ్ల షోకులు నల్లవారందరికీ మప్పితే వాటికి కావలసిన సరుకును తమవద్దనే కొనుక్కుంటూ వారి బొక్కసాలు నింపి వారి యంత్రాలయములకు పని కల్పించి వారి కార్మికులకు కూలులు హెచ్చించుతారు. ఇందుకోసం పాపమా అనాగరికజాతుల ఆరోగ్యభాగ్యం దహనం కావలసిందే. అయిరోపా చలిదేశం కనక వారు మస్తుగా గుడ్డలు జోడించుకొని షోకుతో కులుకుచుండకతీరదు; కాని ఆఫ్రికాలో శరీరాలకు ఎండా గాలీ తగలక ఉక్కిరిబిక్కిరియై, పాశ్చాత్యుల పంటిజబ్బూ, ఒంటిజబ్బూ అంటుకొని చస్తున్నారు. ఒకప్పుడు నీగ్రోపళ్లు తెల్లగా జిగజిగ మెరసేవట. ఇప్పుడు వీరి టూతుపేస్టులతో కాబోలు అవి సలుపూపోటూతో కదలడం ప్రారంభించి ఎక్కలాగక తీరకుండావుందట. ఇందువల్ల మళ్లీ వాళ్ల మందులకీ సర్జనులకీ పని తగిలి వారు శ్రీమంతులుకూడా అవుతారు. ఆలాగుండాలి ఎత్తులంటే.

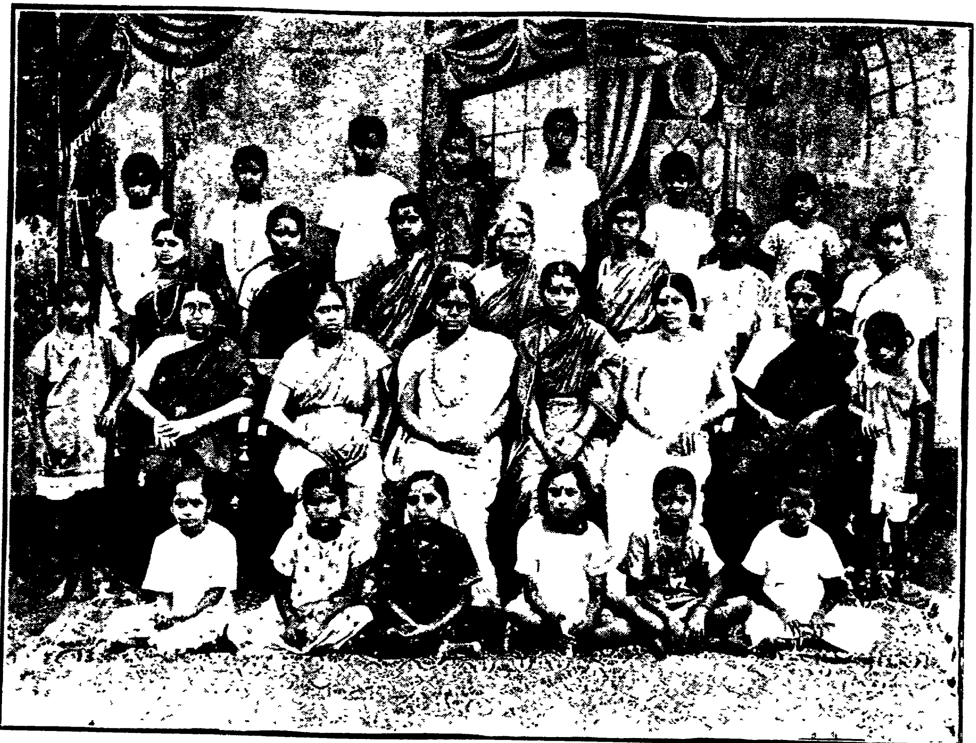
ఇంతకూ ఈ పాశ్చాత్యులు సాధించిన 'అభివృద్ధి' (ప్రోగ్రెసు) నిజమైన ప్రోగ్రస్సేనా అంటే అది చాలావరకు అనుమానాస్పదమైనది అనగా కాదన్నమాట. 'పైదేశాలకు పంపించడానికి వారు తినుబడి పదార్థములను కల్తీచేశారు. వీరిధాటి కాగలేక భానుమంతుడు ఫ్యాక్టరీ పొగలచాటున దాగొని కనిపించలేకున్నాడు. మానవులను ఎండ గాలి మొదలగు ఆరోగ్యపరిసరములనుండి యీడ్చుకొని వచ్చి పశువుల మందలలాగ ఫ్యాక్టరీలలో కుక్కి పని చేయిస్తున్నారు. వారు పల్లెలలో వ్యవసాయం చేసుకొని బ్రతుకుతూవుండేలాగుంటే వారి మలమూత్రాదులు ఎండలో ఎండి, మంటిలో చేరిపోయి, వర్షాలలో కొట్టుకొనివచ్చి భూమినంతటినీ సారవంతముగా చేసేవి. వీరిని పట్టణాలలో కుక్కడంచేత ఈకుళ్లును తొలగించడానికి 'శాస్త్రీయ' పద్ధతులు కనిపెట్టవలసివస్తోంది. అయినా వారికి ఏవో ఒక మోస్తరు రోగాలు తప్పకుండావున్నాయి. వీటికోసం డాక్టరు బిల్లులు. వీటితో బీదవాళ్ల కూలి డబ్బులు సరి!

మానవునికి స్వతస్సిద్ధమైన ప్రకృతిజీవనం తప్పిపోయి పొగలు, ధ్వనులు, తొందర్లు, కష్టాలు మొదలైన బాదరబందీజీవనం తటస్థించింది. దీనితో

శ్రీమతి మునుపల్లె రామకోటమ్మగారు.

తెనాలి వితన్తు శరణాలయ రక్షకురాలు శ్రీయుత యం. వి. శేషగిరిరావు గారి భార్య. ఈ దంపతుల శ్రద్ధవలన తెనాలి వితన్తు శరణాలయము సక్రమాభివృద్ధి నొందుచున్నది. తొలుత ఈ యువతీరత్నము విధివశమున వితన్తువైయుండి యీ శరణాలయమందేయుండి 1930-లో శేషగిరి రావు గారిని మగల వరించెను.

శ్రీవిద్యార్థినీసమాజము, మహిళావిద్యాలయము,
హిన్దూసున్దరి, శ్రీరాజ్య లక్ష్మీపుస్తక భాండాగారముల వార్షికోత్సవములు.

గుండెజబ్బులు, కఫరోగములు, ఎగవూపిర్లు మొదలైన రోగాలు విచ్చలవిడిగా విహరిస్తున్నాయిట. అంటువ్యాధులూ సుఖసంకటాలూ ఈ నాగరికతతోనూ, విచక్షణలేకుండా కలుస్తూ తింటూ సంభోగిస్తూవుండడంవల్లనే యెక్కువై వ్యాపించుచున్నవని కూడా కొంద రనుభవజ్ఞులు సిద్ధాంతం చేస్తున్నారు. గత నలభైసంవత్సరాల జనాభాలెఖ్ఖల్ని పట్టి చూస్తే జనసంఖ్య (ఎన్ని బర్తుకంట్రోలు పద్ధతులు పెట్టుకున్నా) నూటికి 110 రెట్లు హెచ్చడం తప్పింది కాదే కాని బుద్ధిజాడ్యములు వచ్చి పిచ్చి ఆస్పత్రులలో చేర్పించిన వారి సంఖ్య నూటికి 468 రెట్లు హెచ్చిందట.

ఈ ముప్పుకంతటికీ రెండు ప్రబలమైన కారణాలని కాల్డరుగారు శలవిస్తున్నారు. ఒకటి ఏమిటంటే మానవుల ఆరోగ్యముకంటె ధనమూ భోగమే యెక్కువ ప్రధానంగా చూసుకోవడం. రెండవది మానవుడి సుఖజీవనమును ప్రకృతికంటె 'సైన్సే' వృద్ధిపరచగలదనినమ్మి మనుష్యులను 'సైంటుఫిక్కు పద్ధతులలో బిగించడం. దీనినిబట్టి పాశ్చాత్యనాగరికత మేలుచేయక కీడేచేసిందనిన్ని దానినిగూర్చి వారు గర్వించడానికి బదులు సిగ్గుచే తలవంచుకోవలసిందనిన్ని చెక్కిచెక్కి పారేశాడు.

విశ్వామిత్రసృష్టి!

రష్యాదేశపుశాస్త్రజ్ఞులు రసాయనపదార్థములతో గుండెకాయ తయారుచేసిరి. సజీవుడైయున్న మానవుని గుండెలువలె అది అన్నిపనులను చేయునట. గుండె జబ్బుగలవారిగుండె పైకితీసి మరమ్మత్తుచేసి బాగుచేసేవరకు దీనిని దానిస్థానమున నమర్చవచ్చునట!! ఈ అంచీనుండి మానవులనే తయారుచేయుట సులభమనుకొంటున్నారు. ఈవార్త విన్నవాళ్లకు పంచతంత్రముకథలో కోతి తనగుండెకాయను తీసి ఇంటివద్ద చిలకకొయ్యకు తగిలించిలినన్న మోసపువార్త జ్ఞాపకమువచ్చుచున్నది. అమెరికాలో లాంగు అయిర్లండుఅనే ద్వీపములో రసాయనిక ద్రవ్యముల మందులవలన పురుషసంపర్కములేకుండానే యిద్దరు స్త్రీలకు గర్భాధానముచేసిరట. అప్పుడే ఒక స్త్రీకు కూతురు పుట్టింది. ఈ ఊతమీద మరోవన్నెందు గురికిగూడా ఇట్లాగేచేశారు. ఈపద్ధతి బాగా అమలులోకివస్తే బ్రహ్మదేముడు పెన్షనుపుచ్చుకొని మూలకూర్చోవచ్చును. పాపము, అల్లసాని పెద్దన్నగారు చెప్పినట్లు అతను "ముదిమదిదప్పిన మొదటివేల్పు" అయిపోయినాడు. పోతవిగ్రహాలు చేయడము ఉపిర్లు పొయ్యడం, వారి పూర్వజన్మములచరిత్ర తిరగవేసి వారి కష్టసుఖములను గుణించికట్టి అనుభవించడానికి మొగాలమీద మూడుపజ్తులూ వ్రాయడం ఈ బాధ అంతా తప్పిపోతుంది!

"అచటపుట్టిన చిగురుకొమ్మైనచేవ"

అల్లసానిపెద్దనగారు తెలియకచెప్పినది కాదీమాట ఒకొక్కప్పు డేవంశంలోనైనా ఇట్టి ఉద్దండులొకకొంతకాలం పుడుతూవుంటారు. అల్లాగపుట్టకపోయినప్పుడు దేశమంతటాయేలాటివాళ్ళుపుడితే ఆలాటి వాళ్ళనే, అందరినీ ఇంట్లోపెట్టి, స్కూళ్ళోపెట్టి, ఆటల్లోపెట్టి పాటల్లోపెట్టి, లాలించి, పురికొల్పి, ఆవేదనహెచ్చించి నేర్పి ఊహించుకొనేటట్లుచేసి ఉద్దండవిజ్ఞాన పరాక్రమవంతులుగా శిక్షణచేయవచ్చునని అతనికేకాదు అనేకవిద్యాశాఖాధికారులకుకూడా తెలియను. ఇప్పుడు అన్నిదేశాలలో నిర్బంధోచిత ప్రారంభవిద్య నిర్బంధసైనికశిక్షణము అను విధానములు నాలుగుకాళ్ళమీదా పరుగెత్తి నరజన్మమెత్తిన పురుగులైనాసరే వీరాధివీరులను విద్వాంసులనుచేసి మానవకోటికి శోభ కూర్చుచున్నవి. వీనికెల్లచూడామణి రష్యా.

అక్కడంతా నిర్బంధమే! నిర్బంధముగా చదువులు నేర్చుకోవాలి, సైనిక తరిఫీదులుపొందాలి, స్కౌటులలో చేరాలి, ఆటలుఆడాలి, నాటకాలవేషాలు వేయాలి, సినీమాలు మొదలైనవి చూడాలి, షికార్లు వెళ్ళాలి ఆనందంపొందాలి, స్వేచ్ఛననుభవించాలి, లేకుంటే ప్రభుత్వముఒప్పదు. ఎందుచేతంటే దేశమంతా ప్రజలదికనుక దానిలో అందరికీసమానమైనహక్కులు మాత్రమేఉన్నవి కనుక ఎవరైనా ఇంకొకరికంటె యెక్కువ దోచేసుగోకుండాను ఎవరికైనా ఇంకొకరికంటె తక్కువరాకుండాను అవిద్య, బలము, బుద్ధి, ఆనందముఅన్నీ త్రాసుపెట్టితూచినట్లు సమానంగా

సంపాదించుకొని అనుభవించచగలనేర్పూ విద్వత్తూ అక్కడ అందరికీ నిర్బంధంగా నేర్పుతున్నారు. నిర్బంధమనగా తన్నీకొట్టీ అనిఅర్థం కాగు సుమండీ ఇప్పటి వార్తాపత్రికాపారిభాషికంలో తప్పకుండా అనేఅర్థము. కొట్టుట తగదుసరేగదా బుజ్జగింపు హెచ్చరింపు ఇప్పటి విద్యావిధానమునకు పెట్టని యలంకారములు. అయితే యీవిద్య, యీఆటలూ, ఈవినోదాలూ అన్ని ప్రభుత్వంవారు ఏగీటుపెడితే ఆగీటుప్రకారమే కావాలితప్ప యెవరికి వారు నిర్ణయించుకుంటకీ తప్పించుకుంటకీ వీలులేదు. అయినా, ప్రభుత్వం ప్రజలదే కనుక వారిని వారే నిర్బంధించుకుంటే, అందులోనూ కులాసాగా ఉల్లాసకరంగా నిర్బంధించుకుంటే, అది నిర్బంధమనిపించుకోగు. అభివృద్ధిదాయకమును మనఃపూర్వకమునునగు నియమమనిపించుకుంటుంది. రష్యాలో ఈవిధంగా ఆర్థిక వైజ్ఞానిక రాజ్యాంగ వివిధదేశ ప్రస్తుతచారిత్రిక జ్ఞానము నెంతజోరుగా కురిపించుచున్నారో చూస్తే ఆశ్చర్యమవుతుంది. రష్యాలో పూర్వరాజుల, ప్రభువుల, మతాధిపతుల యజమానుల దుర్మార్గములు, లెనినుమొదలగు ధీరులు వారిని బరిమార్చి దేశమును కార్మికులగు తమదిగాచేసిన విధానము తాము అధికారమును బూనినప్పటినుండియు ప్రజలు, పంటలు, ధనము విజ్ఞానము ఉల్లాసము స్వాతంత్ర్యము వర్ధిల్లుటకు పన్నుచున్న పాంచవర్ష ప్రణాళికలు పరదేశముల దుష్పరిపాలనము వాటినితమవలె చేయువలసిన బాధ్యత అన్నియు రోళ్ళాగోకళ్ళా పట్టించి పిల్లలచెవులు గింగురుమనేటట్లు పాడుతూ పాడించుతూ వుంటారు.

ఇట్టి దివ్యలోకములో తయారవుతున్న ఆడపిల్లలూ మగపిల్లలూ యెంతటి బుద్ధిమంతులు,ఆశయమంతులు, విజ్ఞానమంతులు అవగలరో ఊహించడమే మనకు కష్టముకనక నమ్మముకాని, నిజం. ఒకచెంపనుకొడితే పాలు ఒకచెంపనుకొడితేనీరూకారే పదకొండేనేళ్ళ తెల్లని పిల్లలను చూడండి. మనదేశంలో అయితే ఆయీడువారు కంఠతావచ్చిన సుమతీశతకం పద్యాన్ని తప్పులులేకుండా తిరిగిరాయలేరు. మన విద్యావిధానంకర్మమే అనుకోవాలి. ఆదేశంలో ఆ యీడువాళ్లిటువంటి ప్రశ్నలకు సరదాగా సమాధానములు వ్రాయగలుతున్నారో చూస్తారా? వాళ్ళ తాలూకు పరీక్షపేపర్లనుండి కొన్ని ప్రశ్నల నీదిగువన ఉదాహరణం క్రింద వ్రాస్తాము.

రవాణా సౌకర్యములను హెచ్చించుటవలన వివిధదేశముల మధ్య నడుచు వ్యాపారము ఎంతవరకు ఏరీతిని అన్యోన్య లాభప్రదము కాగలదు?

అయిరోపా అమెరికా ఆసియాఖండములలోని రాజకీయ పరిస్థితులు వెంటనే తగిన చర్య దీసుకొనక తీరనంతవరకు విషమించి యున్నవని నీవెట్లు బుజువు పరచఁగలవు?

రష్యాదేశము వ్యావసాయకావస్థను దాటి పారిశ్రామికమైనదని, కావలసిన అంకెలు పద్దులువేసి స్పష్టపఁచునది.

అంతర్జాతీయ వర్తకము స్తంభించినచో వివిధ దేశముల దుర్గతి యే యేరీతిగ నుండును?

వ్యవసాయోపయుక్తమగు జంతువర్గము మన దేశములో నెందువలన నింత విపరీతముగ తగ్గిపోయినది?

కీర్తిశేషులగు రంగసామయ్యారుగారు కాని, కీర్తిమంతులు డాక్టరు పట్టాభిగారుకాని, తుదకు ఆర్థిక సభ్యుడగు షష్టరుగారైనా సరే పాతిరిపోట్లుఁలు చూడకుండా తణువుకోకుండా యిటువంటి ప్రశ్నలకు సమాధానములు వ్రాయగలరేమో మాకు సందేహమే. అయితే ప్రస్తుత ఆర్థిక, వ్యావసాయక, వ్యావహారిక, రాజ్యాంగ, రాజకీయ శాస్త్రజ్ఞానము కడుపులోపడని పిల్లలకు సహా ఉత్తరపుత్రునికివలె పట్టించుచుండుటచేత అచ్చటి బాలుర బాలికల ముందర పరదేశముల పండితులైనా దిగదుడుపుకు పనికిరాకున్నారు. బళే, రష్యా! కార్మికప్రభుత్వము సమిష్టి ఆస్తి, సమానపంపకము, తారతమ్యా విచ్ఛేదము అను ఈనవయుగధర్మము లవలంబించి నీవు నీ పిల్లల నెంతవారిని చేసినావు! విమానముల రొదను మించిన విచిత్ర సంగీతము కాని, కార్మికుల హక్కులను మించిన కమ్మని కవిత్వము కాని బ్రహ్మ సృష్టిలో వేఱొండులేదని ధృవపరచుచున్నందుకు ప్రపంచము నీకెంత కృతజ్ఞతాబద్ధమై యుండఁగలదు!

బాలవిజ్ఞానశాఖ

కానుకలు

శ్రీమతి జయలక్ష్మమ్మగారు

కంచికామాక్షమ్మ మాతల్లిగారు
కొనితెచ్చియిచ్చెను గజనిమ్మపండ్లు
కాశీవిశాలాక్షి మాతల్లిగారు
కొనితెచ్చియిచ్చెను రంగుకోకల్లు
కలకత్తకాళికా మాతల్లిగారు
కొనితెచ్చియిచ్చెను దండకడియములు
నెల్లూరుమహాలక్ష్మి మాతల్లిగారు
కొనితెచ్చియిచ్చెను రవలనాణ్యములు

తిరుపతీఅలివేలు మాతల్లిగారు
కొనితెచ్చియిచ్చెను తిరుపతిగారెల్
జగన్నాథసుభద్ర మాతల్లిగారు
కొనితెచ్చియిచ్చెను బదరవేణీలు
మధురమీనాక్షమ్మ మాతల్లిగారు
కొనితెచ్చియిచ్చెను మల్లెగంపల్లు
వైకుంఠశ్రీలక్ష్మి మాతల్లిగారు
నిత్యకానుకలిచ్చు నిత్యకల్యాణి.

మీ దేశంలోనూ ఇల్లాగేనా !!

వ్యాకరణ విద్యాప్రవీణ ఆకెళ్ల శేషాద్రిగారు

గుంటూరులో ఒక బ్రాహ్మణుడు ఉండే వాడు. అతనికి లేకలేక ఒక కూతురు పుట్టింది. ఆమె పేరు 'కనకం'. ఆమె క్రమంగా పెరిగి పెద్దదయింది. లేక లేక పుట్టినపిల్ల అవడంచేత తల్లితండ్రులు ఈమెకు ఇంట్లో పని ఏమీ చెప్పేవారుకారు. ఎంత వెన్నప్పంలాగ పెంచుకున్న పిల్లనైనా ఒక అయ్యచేతిలో పెట్టడం తప్పదు కనుక కొన్నాళ్లకు కనకానికి పెళ్లిచేశారు. పెద్ద దయి కాపరానికి వెళ్లింది. ఇప్పటికి ఈమెకి అత్తెసరుపెట్టడం, కందిపప్పుపచ్చడిలాంటివి చెయ్యడంమాత్రం చేతనయినాయి.

కనకం చాలా అదృష్టవంతురాలే! ఆమె కాపరానికి వెళ్లగానే భర్తకు గోదావరిజిల్లా కోనసీమలో కొత్తగా ఉద్యోగం అయింది. కనకానికి మామగారు పెళ్లినాటికేలేడు. ఇంక కోడలు గృహప్రవేశంకాగానే అత్త గారు గంగాప్రవేశం అయింది. ఇంట్లో పెద్ద దిక్కు ఎవ్వరూ లేకపోవడంచేత కనకాన్ని ఒక్కర్తెనే తీసుకొనివెళ్లి కొత్తదేశంలో కాపరం ప్రారంభించాడు.

నిత్యం వంట ఏదోవిధంగా సరిపెట్టుకునే వారు. ఏమైనా పిండివంటలు చేయవలసి వస్తే మాత్రం పక్కయింటి ఆవిడదగ్గరకి వెళ్లి, "అమ్మా! మీ దేశంలో ఈ పిండి వంటలు ఎల్లా చేసుకుంటారూ?" అని అడి గేది. ఆవిడ అంతా చెప్పినతరవాత కనకం "మీ దేశంలోనూ ఇల్లాగేనా! సరే! వెడ

తాను" అని వెళ్లిపోయి ఆమె చెప్పిందంతా గుర్తుంచుకుని ఆ పిండివంటలుచేసి భర్తకు పెట్టి తాను తింటూండేది. ఈవిధంగా భర్తకూ, పొరుగావిడకీకూడా తన లోటు తెలియకుండా కాలక్షేపం చేస్తూండేది.

ఒకరోజున అమావాస్య. భర్త ఆరాత్రి అన్నంతినడు. మినపరొట్టె కాల్చమని చెప్పి వెళ్లాడు. సరే! మామూలే కాదూ! పొరుగింటి ఆవిడదగ్గరికి వెళ్లి "మీరు రొట్టె ఎల్లా కాల్చుకుంటారమ్మా!" అంది.

"ఏముందమ్మా" మినపపప్పు నానపోసి మెత్తగారుబ్బి, బియ్యంపిండి అందులోకలిపి, బూర్లమూకుడులో కొంచెం నూనెపోసి, అది కాగినతరవాత ఈపిండి అందులోవేసి, కింద మంటపెట్టి, కొంతసేపు అయినతరవాత పైన నిప్పులుపోస్తే రొట్టె బాగా కాలుతుంది" అని ఆవిడ చెప్పింది. కనకం మామూలుప్రకారం "మీ వూళ్లోనూ యింతేనా" అనేసి యింటికివచ్చి, ఆవిడ చెప్పినట్టు అంతాచేసింది. భర్త ఎప్పుడొస్తారో అని కనిపెట్టుకొని కూర్చుంది.

సాయంత్రం అయింది. భర్త వచ్చి, కాళ్లు కడుగుకొని, మడికట్టుకొని, జపంచేసుకొని, రొట్టెముక్క పెట్టమన్నాడు. ఆకు వేసి రొట్టెపెట్టింది. ముక్క విరిచేటప్పటికి మధ్యను బొగ్గులు! ఆయన ఆశ్చర్యపడి "ఇదేమిటే?" అన్నాడు చిరునవ్వుతో. అప్పుడు కనకం "ఈ దేశంలో ఇల్లాగే చేసుకుంటారట! ఈ పక్కయింటి ఆవిడ చెప్పిందండీ!" అంది. "నీ మొహంలావుంది, ఏమని చెప్పిందేమిటి?" అన్నాడు భర్త.

ఆవిడ చెప్పిన ప్రతిక్రియ వరసగా పాఠం అప్పచెప్పినట్టు చెప్పింది. "పిండిమీద పళ్లెం వేయాలని చెప్పడం మరిచిపోయి నిప్పులు పోయాలని చెప్పింది కాబోలు! నీ వింత తెలివితేటలు కలదానవని తెలుస్తే ఆమాట కూడా చెప్పేదే పాపం!! మొత్తానికి ఆ విడిదే పొరపాటు!" అని చెప్పి తన భార్య తెలివికి సంతోషించి ఆరాత్రి మహాశివరాత్రి చేసుకొని కడుపులో కాళ్లు పెట్టుకొని పడుకొన్నాడు.

—:o:—

పిల్లల పాటలు

గోపరాజు రాజన్నగారు

౧

తుమ్మచెట్టుమీద గెద్దవాలింది
తుపాకితేర పడగొడదాము
తప్పకుండ లెక్కపెడితే ముప్ఫయ్యొక్కటి

౨

చెంచమ్మమాయింట గెంతువేసింది
చెలవుల్లనాయుడూ గొడుగుతెచ్చాడు
గొడుగుకీముప్ఫల్ల గూడుకట్టారు
గూడులోమాతాత పెళ్లిచేసారు

పెళ్లికీమేమంత విందుకొచ్చాము

♦ ♦ ♦

విందులూ గోవిందుల్లు
విద్యార్థుల చదువుల్లు
చదువుల్ల తెలువుల్లు
తెలువుల్ల తేటల్లు

♦ ♦ ♦

మాటలతేటలు మాయింట
మాపిటిభోజనం మీయింట.

ఆరోగ్యబోధిని

శ్రీమతి నెమిలి చంద్రమతిగారు వ్యాసకర్త్రి)

ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యము

దేవుడు ప్రతి జీవికిని నొక దేహమును, ప్రాణమును నొసగియున్నాడు. ఆ దేహమును కాపాడుచు ఆత్మను నిర్మలముగానుంచిన కదా ప్రపంచ సుఖ మనుభవించుటకు. ఒకరాజొకనికి యొక గుఱ్ఱమునిచ్చి, దానితో దేశయాత్ర గడపిరమ్మని చెప్పిన, యతడు దానిని తీసికొనిపోయి బాగుగ మేతవేయకపోయిన, నది చిక్కి శల్యమైన, యాత్ర యెట్లు గడచును? తిరిగి రాజున కొప్పజెప్పుట యెట్లు? గుఱ్ఱమును బాగుగా మేపి దానితో యాత్ర గడపివచ్చి తిరిగి దానిని రాజున కొప్పజెప్పినకదా రాజు సంతోషించును. అటులనే మనకు ప్రపంచ యాత్ర గడపిరమ్మని దేవుడిచ్చిన శరీరమును మిగుల జాగ్రతతో కాపాడి, మనము జేయవలసిన సత్కార్యములజేసి, తుదకు మృతిబొందుట మానవధర్మము. దేవునికి ప్రీతికరము. ఆరోగ్యముచెడి రోగముల పాల్బడి అకాలమరణమును బొందన యిహమునందు గాని, పరమునందుగాని శాంతి, సుఖములు లేవు. బుణ్యమును లేదు.

ఆరోగ్యము చెడినవానికేగాని, ఆరోగ్యము యొక్క విలువ తెలియదు. అంతవరకు కండ్లు మూసుకొనియుందురు. అలక్ష్యము చేయుదురు. పునాది గట్టిగానుండినగాని మేడ నిలువదను సామెత వలె దేహము దృఢములేకయుండిన మనసును దృఢములేక స్థిరముగా నిలువదు. చంచలమైన మనస్సుతో దేవుని ధ్యానించుట కెట్లు వీలగును? కాదుగదా? దేవుని సృష్టి వైచిత్ర్యములు, సూర్యోదయము, సూర్యాస్తమయము మొదలగు ప్రకృతిరహస్యములు చూడజాలరు, అనుభవింపజాలరు, ఆలోచింపజాలరు, నూతనవిషయముల గనిపెట్టు శక్తియు చాలదు. ఆరోగ్యము మానసికశక్తుల దినదినము పెంపొందించి ఘనతర కార్యములను చేయించి యమోఘసుఖమును బడయజేయును. ప్రపంచముయొక్క పైమెట్టు నెక్క ఆరోగ్యసూత్రము లందరికిని తెలిసియున్నవి గాని యాచరించువా రరుదు. వాటిలో ముఖ్యమైనవి ఏవన,

(1) పరిశుభ్రమైన గాలి.
(2) నిర్మలమైన నీరు.
(3) నియమితకాలమునకు పుష్టికరమైన మితాహారము.
(4) వ్యాయామము.
(5) విశ్రమము.
(6) సూర్యరశ్మి.

మొదలగునవి తెలిసిన విషయములే.

పూర్వము మన హిందువులు ఆజానుబాహులై, జ్ఞానపరులైయుండిరని తెలియుచున్నది. వారు శాస్త్రోక్తప్రకార మన్నియు జరుపుచుండిరి. మడి, యాచారము, ఏకాదశి యుపవాసములు, పూజలు, పునస్కారములు మొదలగునవన్నియు శరీరము యొక్కయు, ఆత్మయొక్కయు, శుచికొఱకు శాంతికొఱకేనని బోధపడుటలేదా? అది తెలుసుకొనక కొందరది మూఢత్వ మనుకొనెదరు.

తలిదండ్రులు తమ బిడ్డలకొఱకు ఆస్తి కూడబెట్టియుంచుట గొప్పకాదు గాని అమూల్యమైన ఆరోగ్య మహాభాగ్యము నిచ్చుట ప్రధానము. రెండవది విద్య, మూడవది ధనము. ఎంత ధనమున్న నేమి, యారోగ్యములేకున్న దానితో నెట్లు సుఖింతురు? ధనములేకున్నను బలిష్ఠుడయియున్నచో కాయకష్టము పడి సంపాదించుకొనుచు సుఖముగ జీవనము గడుపగలడు.

సౌందర్యముకూడ నారోగ్యముమీదనే ఆధారపడియున్నది. ఎంతటి సౌందర్యవంతులైనను ఆరోగ్యములేమి ప్రకాశింపరు. బంగారమునకు మెరుగు వన్నె దెచ్చునటుల సౌందర్యమునకు నారోగ్యము వన్నె దెచ్చును.

నూతనజీవులను ప్రపంచములోనికి దెచ్చు భారము తల్లిది గాన ముఖ్యముగా తల్లుల యారోగ్యము గమనించవలసియున్నది. తల్లి యనారోగ్యవంతురాలయిన బిడ్డలుకూడ బలహీనులయియుండి మరణింతురు. జీవించినను ఏదో నొకవ్యాధిచే యాజన్మాంతము పీడింపబడుదురు. బిడ్డలను సాకుట తల్లి పని కదా? తల్లియే కడు బలహీనురాలయియుండిన బిడ్డల నెట్లు సాకును? గృహకృత్యముల నెట్లొనర్చును? అన్నిటికి నశక్తురాలయియుండును.

నేటి శిశువులే రేపు తల్లులు, దండ్రులు, దేశసేవాపరులు కాబోవుదురు గాన వారి యారోగ్య ధైర్యసాహసములను వృద్ధిపఱుచవలెను. చెడ్డసహవాసము లేక మంచిమార్గముననే పోవునటులజేసి, సకల విద్యాప్రావీణ్యులుగజేసిన వార లెంతటి ఘనతర కార్యములయిన జేయగలుగుదురు!

ప్రతియొకరు నిటుల సంపూర్ణారోగ్యము సంపాదించుకొనుటకు ప్రయత్నించినయెడల మన హిందూదేశము సర్వవిషయముల సర్వవిధముల వృద్ధిపొందుననుటకు సంశయములేదు!

మ కొసకొసదగ్గు, గద్గదపుగొంతు, నపక్రమమైనయూర్పు, బల్।
ది మసకలువారుచూపు, లతిమందతమశ్రవణంబు, బోసినో।
మి రు, సగముమాటత్రొంపు, విసరుల్, కసరుల్, పరిహాసపాత్ర మీ।
ముసలితనంబువంటి పెనుముప్పు మరొక్కటి యున్నదా హరీ॥

పు॥ కృ॥ మూ॥ శ్రీ.

వార్తలు-విశేషములు

లైలాపూరు 11 ఏండ్లవయస్సుగల ఒక సిఖ్ఖు బాలిక 8 మాసముల క్రిందట ఆంగ్ల భాషాభ్యాసము మొదలుపెట్టి గబగబ ప్రతీక్లాసూ ప్రతీఫారం ప్యాసయి మెట్రిక్యులేషను ఎగ్జామినేషనుకు వెళ్లి మొదటితరగతిలో ఉత్తీర్ణురాలయ్యెను. ప్రైవేటు ట్యూటరుదగ్గర నేర్చుకొని ప్రైవేటుగానే పరీక్షకు వెళ్లెను గాని ఏపాఠశాలలోను చదువలేదు. ఇది కేవలం స్వయంకృషియా లేక జన్మవాసనా?

వివాహమునకు ముందు రజస్వలయైన వైశ్య కన్య

నారాయణవరం గ్రామమునకు 3 మైళ్ళదూరము నందుండు పుత్తూరుగ్రామంలో ఉండే మ.రా. నరసింహులుశెట్టిగారి కుమార్తె రజస్వల ఆయెను. వైశ్య కులములో (కోమట్లు) బ్రాహ్మణుల మాదిరి రజస్వల కాకమునుపే ఆడబిడ్డలకు పెండ్లిచేయు ఆచారము కలదు. ఒకవేళ రజస్వల అయినప్పటికిని మూసి పెట్టు ఆచారము కలదు. శ్రీయుతులు నరసింహులు శెట్టిగారు దొంగత్రోవ త్రొక్కక ధైర్యసాహసములతో బహిరంగపరచి వూరిలోనుండు వైశ్యుల నందరిని ఆహ్వానించిరి కొంతమంది వైశ్యులు మునుగులో గ్రుద్దులాడిరి కాని బహిరంగముగా ఏలాటి ఆక్షేపణలును చేయక వారి ఆహ్వానములను స్వీకరించి వారి వారి యిండ్లకు వెళ్ళిరి. ఇట్లు జరగడము చిత్తూరు మండలములో ఇదే ప్రథమము. (విలేఖరి)

ఆంజనేయస్వామి దేవాలయము

శ్రీయుతులు సి.వి. రంగంశ్రేష్ఠిగారు వారి సోదరుడు కూరపాటి తిరుమణిశ్రేష్ఠిగారు ఒక సంవత్సరముకు ముందు శ్రీ ఆంజనేయస్వామి జీర్ణదేవాలయోద్ధరణము ప్రారంభించిరి. ఇప్పటికి పూర్తిఅయినది. సుమారు రు 7500 లు ఖర్చుపెట్టిరి. ఏప్రిల్ నెల తే 25 దిని ప్రోక్షణ ప్రారంభమై 29 వ తేది ఆదివారంనాడు పూర్ణాహుతి జరిగినది. మండల ప్రముఖు లందరు విచ్చేసిరి. 29 తేదిని శ్రీయుతులు దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు దేవాలయమును బహిర్గతపరచిరి.

గంజాంజిల్లా కోటబొమ్మాళిపోస్టు సీతన్నపేట గ్రామం మొఖాసాదారు శ్రీయుత అంబటిపూడి సీతారామయ్యగారి యేకపుత్రికయు గంగాధర భట్ల వెంకటేశం పంతులు (రిటైరుడు పోలీసు ఇనస్పెక్టరు) గారి భార్యయు అగు శ్రీమతి సీతారామమ్మగారు ఈసంవత్సరం చైత్రశు॥నవమీ శుక్రవారంరోజున పరమ పదించిరి. శైశవదశలోనున్న ఆరుగురు బిడ్డలు, భర్త, తలిదండ్రులు బంధువర్గమును మిగుల దుఃఖము పాలైరి. క్రోధిసంవత్సర ఆశ్వయుజ శు ౧౧ శినాడు జనించుటచే 30 సంవత్సరము లయినను నిండలేదు. దేవతారాధన ధర్మకార్యములయం దాసక్తిమెండు. కోటబొమ్మాళిలో సర్వవర్ణులును (హరిజనులుకూడ) ఉపయోగించుకొనుటకు ఒక బావిని త్రవ్వించుటచే యీమె కస్పృశ్యతానివారణోద్యమము నందు గల అభిమానము విశదమగుచున్నది.

బటాలో (పంజాబురాష్ట్రము) ఆనేపూరిలో ఒకపూజారి పూజచేసుకొనుటకు ఒకదేముడుగుడి లోనికి వెళ్ళగానే తలుపులు వాటంతట అవే మూసుకొని పోయినవట! ఎంతమంది వచ్చికూడా వాటిని తెరవలేకపోయిరి. ఎవరో ఒకమహానుభావుడు వచ్చి వానిని తాకేవరకు అవి తెరచుకొనినవట-మంత్రాలు, మాయలు, మహత్వాలరోజు లింకా అయిపోలేదు!

బెంగుళూరిలో ఒక పదేండ్లబాలిక 12 గంటలు 8 ఏండ్లబాలిక 15 గంటలు ఈదిరి. ఈ పోటీలు కలకత్తాలో జరిగినవి.

౧. ఉపదేశము

శ్రీమతి ఎ. కోమలమ్మగారు

పాడుమమ్మా చెల్లెలా!
పాడుమమ్మా చెల్లెలా!
పలుకు పలుకున తేనెలొలుకగ,
కులుకు నుడువుల తళుకులుబుకగ,
తెలుగువారి మోహతమసము
కలగి కరగి తొలగి పోవగ,
పాడుమమ్మా చెల్లెలా!

పరులవెంబడి ప్రాకులాడుచు,
తెరువు గిరువు తెలియ కిడుమల
పరుగులెత్తే, తెలుగుసీమను
సరస భావస్రవంతు లూరగ
పాడుమమ్మా చెల్లెలా!

నేడు పడిమటిగాలి విసరున
వాడి చెడి వ్యక్తిత్వ ముడిగి
మాడిపొయ్యే తెలుగుతీవియ,
గడియలోపుగ చివురులెత్తగ
పాడుమమ్మా చెల్లెలా!

కత్తిపోటుకు కలముప్రాతకు
పొత్తుకలిపిన కృష్ణరాయలు,
హత్తుకొని మన తెలుగువారి
చిత్తములలో చిందులాడగ
పాడుమమ్మా చెల్లెలా!

కవి కుమారుల కావ్యకమలిని
భావపుంజం బనెడు కమ్మని
తావి జిమ్ముచు, లోకమంతట,
భావుకుల నానందపరచగ
పాడుమమ్మా చెల్లెలా!

తెలుగు తల్లీ కీర్తి చంద్రిక
కళలు దేరి నాల్గుదిక్కుల
నలముకొనుచు నింగి కెగయుగ,
లలితమౌ నీ కంఠమెత్తి
పాడుమమ్మా చెల్లెలా.

౨. భృంగి గౌరు శివ సంవాదము (సంపాదకుడు) కొత్త వీరభద్రయ్యచౌదరిగారు

భృ. రాజరాజ నరేంద్రపురమున
రాచకార్య మేమొకాని,
రమణి నొకతెను, తెచ్చియున్నా
రెరుగవా? నీవేమెరుగవా?

గౌరి. తేజముగ నఖండగౌతమి
తీరమందున యుంటెగాని
రాచకార్య మేమొ యెరుగను
రమ్యముగ భృంగీశ్వరా, పల్కరా,
నీవే దెల్పరా, ఆవార్త లేమొ పల్కరా,
నీవే దెల్పరా.

భృ. బంగారు బొమ్మవోలె పార్వతీ నీవుండ
గాను, గంగమాంబనుదెచ్చి శివుడు
పొంగి శిరసున బెట్టికొన్నాడెరుగవా?
నీవేమెరుగవా? ఓపార్వతమ్మా!
అడగవే, శివుని, యడగవే.

గౌరి. ఏమయా, స్వామీ! యేమయా
యీలాటి వింత లేమయా? పల్కరే
మయా? గంగమాంబను దెచ్చినా
రట, మన భృంగిగాడు జూచినాడట
యింగిత మెరుగని పనులు రంగడు
బోధించినాడా? యేమయా స్వామీ
యేమయా?

శివు. ఎరుగనే నేనే మెరుగనే
నిండువేసవి కాలమునజల
ముండునో లేకుండునో యని
దండిగా నదిదెచ్చి జడలో దాచి
యుంచినానె గాని యెరుగనే నేనే
మెరుగనే ఓపార్వతీ! నమ్మవే, ముద్దుల
గుమ్మవే.

భృ. కానిపోనీ మాటలన్నీ కల్పనా జేశాడు
గానీ స్వామిదెచ్చిన యుదకమైతె
చక్కనీ మోముండుటేమొ అడగవే
నీనే యడగవే ఓపార్వతమ్మా! అడగవే,
శివుని యడగవే.

గౌరి. కానిపోని మాటలట, కల్పనజేసితిరట
మోము గానవచ్చెనట, మన భృంగి
గాడు జూచినాడట యేమయా
స్వామీ యేమయా?

శివు. చాడీకోరు భృంగిమాటలు చక్కగా
నమ్మితివి నీవు, వాడిగల యుదకంబు
నందు వనజములుండుట నీవు
ఎరుగవా? నీవేమెరుగవా? ఓపార్వతీ
భామరో, వినవే లేమరో!

భృ. సమయ మైనప్పుడు బొంకులు చక్కగా
బల్కెరుగాని విమలమైన కమలమైతె
విశాలనేత్రము లుండుటేమొ అడగవే
నీవే యడగవే ఓపార్వతమ్మా—

గౌరి. కల్లలు మీమాట లని మనపిల్లవాడు
బల్కినాడు ఫుల్లపంకేరుహములైతె
పూనినేత్రము లున్నయట ఏమయా
స్వామీ, యేమయా—

శివు. కల్ల, వద్దీమాటలు మనపిల్లవానికి చెల్లు
గాని చల్లని యుదకంబునందున నల్లని
మీనములు గిలవు భామరో వినవే
లేమరో.

భృ. తల్లిరో నామాట స్వామి కల్లలని
బల్కేరుగాని మొల్లలుగ మత్స్యంబు
లైతె, నల్లనికురు లుండుటేమొ
అడగవే నీవే యడుగవే.

గౌరి. కురులు గానవచ్చెనట మనకుఱ్ఱవాడు
జూచినాడట వెఱ్ఱిపనులు వలదుమీకు
యెక్కడ నేర్చిరోగాని ఏమయా!
స్వామీ ఏమయా!

శివు. కుఱ్ఱవాని మాటలువిని
వెఱ్ఱిపడి నీవడుగ దగునా
కుటిలుగావే పద్మములపై
కూడిన తుమ్మెదలుగాని
భామరో వినవే లేమరో.

భృ. మింటబారెడి తుమ్మెదలు మన
యింట గలిగియుంట జాలును
జంటబాయక స్వామిమెడలో
కంఠమున మెరయుచునున్నది
చూడవే నీవే చూడవే, ఓపార్వతమ్మా!

గౌరి. కంఠము కానవచ్చెనట మన
చంటివాడు జూచినాడట
యింటవంటా లేనిపనులు, కొంటెపిల్లలు
నేర్పిరా ఏమయా? స్వామీ—

శివు. కొంటెపిల్లవాడు మన
యింటనే యున్నాడుగాని
పంకజాక్షీ, నదులయందు
శంఖము లుండుట నీవు
యెరుగవా నీవే—

భృ. అబ్బురంబుగ మగని మాటల
కుబ్బితబ్బిబ్బైబ్బతి విప్పుడు
నిబ్బరంబగు మేనిపై
గబ్బిగుబ్బలున్న వవిగో, చూడవే
నీవే చూడవే, ఓపార్వతమ్మా—

గౌరి. నిబ్బరంబగు మేనిపైన
గబ్బిగుబ్బలున్నవని గొబ్బున నాతోమన
అబ్బిగాడు పల్కినాడు
ఏమయా స్వామీ—

శివు. తబ్బిబ్బుమాటలు భృంగికి
తార్కాణమై చెల్లుగాని
జబ్బులేని యుదకమందున
జక్కవ పక్షులు గలవు
భామరో, వినవే లేమరో.

భృ. కన్నెపడుచును దాచితే స్త్రీ
చిన్నెలు దాగునా
తిన్నని యుదరముపైన
సన్ననూగారున్న దదుగో
చూడవే, నీవే—

గౌరి. తిన్నని యుదరముపైన
సన్ననూగారున్నదని
పన్నుగా నాతోటి మన
చిన్నవాడే బల్కినాడు
ఏమయా, స్వామీ—

శివు. చిన్నవాడు యెన్నడూసా
మాన్యుడు గాదనుచు యెరుగవ?
సన్నుతాంగీ కంఠమున
పన్నగము లుండుట నీవు
యెరుగవా? నీవేమెరుగవా?

భృ. తల్లిరో నామాట నిజమా
అల్ల సామిమాట నిజమా
తల్లి మన ముగ్గురికి సాక్షి
స్వామి మార్కండేయు లున్నా
రడగవే నీవే—

గౌరి. గంగమాంబను తోడి తెచ్చుకు
పొంగుతూ శిరమున బెట్టుకు
గంగగాదని మీరునాతో
దొంగిమాట లాడెదరు
ఏమయా? స్వామీ—

శివు గంగగాదే, గౌరు! మనకు
కయ్యము పెట్టుటకొరకు
భృంగిగాడికి సాధుజనులు,
బోధజేసినారు యెవరో
అరుగవే భృంగిని యడగవే

గౌరి. పల్కరా, భృంగిదెల్పరా,
ఆవార్తలేమొ పల్కరా, భృంగీ,
ప్రేమతోడుత శివుని సంవాదమొనరగ
జేసినట్టిజనులు, యెవ్వరు భోదజేసిరి
భృంగి పల్కరా—

భృ. వాసిగా వైకుంఠ రామదాసురాలు
జేసెగాని, మనసునా రంజల్ల నేను
మనవి జేసుకొంటి గాని
ఎరిగినే నేనే మెరుగనే—

భృంగి, గౌరు, శివుని వాదము
పొంగుచూ పాడినావిన్నా
రంగుగ కైవల్యమిచ్చును
నగధరుడు వారికి
ఆనందము బ్రహ్మానందము.

3. తలపులు

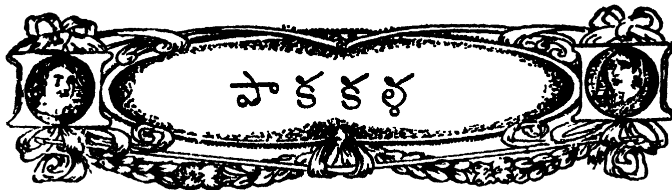
పూరేకు పొత్తిళ్ళ
హాయిగా నిదురించి
సౌరభము వీవగా
మేల్కాంచి పోదునా?
మేఘాల రథమెక్కి
తారకలతో దివ్య
నృత్యగానంబులను
నేర్తునా ముదముతో?
నెలవంక వెలుగులో
పొదచాటు నీడలో
మెరసేటి మిణుగురుం
బురువునై యెగురనా?

అబ్బూరి వరద రాజేశ్వరరావుగారు

౪. ఏమో!

ఆకసమునమబ్బు దట్ట
మైక్రమ్మెను చిటపటమను
చినుకులతీయనిపాటలు
చెవులకింపు గూర్చుచుండె,
పిట్టలువినువీధినెగురు,
పండుటాకులన్నియుపడి
కొండవాగులోన గలసి
గుసగు సలాడుచుపోయెను
గున్నమావికొమ్మలందు
కోయిలపాడెడుపాటలు
వినవచ్చుచుండె, కానీ
మనసేమోమాటుమణిగె!

శ్రీమతి బసవరాజు వెంకటరాజ్యలక్ష్మమ్మగారు

— పుస్తికాయకూర —

పచ్చిపుస్తికాయలను తెచ్చి పండుకాయలను ఏర్పరచి తీసివేయవలెను. పచ్చికాయలుమాత్రం చిన్నరాతితోగాని రోకలితోగాని నలగగొట్టి గింజలుండిన చేదుగలుగును గనుక గింజలను గుజ్జును పోవునట్లు బాగా నీళ్లుపోసి కడిగి పడియవేయవలెను. పొయ్యిమీద నీళ్లు మరగబెట్టి కడిగియుంచిన పుస్తికాయపలుకులను అందులోవేసి కొద్ది పసుప్పొడి తగినవుప్పు పులుసువేసి మూతపెట్టవలెను. మెత్తగా వుడికినవెంటనే నీళ్లువార్చి ఆరబెట్టవలెను. పొయ్యిమీద బాణలివేసి తగిన నూనెవేసి శనగపప్పు, మినపపప్పు, ధనియాలు, ఇంగువ, మిరపకాయలు ఇవి దోరగావేయించి రోటిలోపోసి నూకపిండిగా పొడి చేసివుంచి పచ్చికొబ్బెరతురిమి యుంచుకోవలెను. అటువెనక పొయ్యిమీద బాణలి లేక గిన్నెయుంచి నూనె లేక నెయ్యి తగినంతవేసి ఆవాలు కొద్దికరివేపాకువేసి వేగినవెంటనే వుడికిన పుస్తికాయపలుకులు అందులోవేసి తురిమిన కొబ్బెరకూడ చల్లి బాగా వాడ్చవలెను. వాడినపిమ్మట దంచియుంచుకొన్న పప్పులపొడుము కొంచెము చక్కెర చల్లి కలియబెట్టి సెగలో 5, 6 నిమిషము లుండనిచ్చి దించి వడ్డించుకొన్న బహురుచికరము. దేహమునకు ఆరోగ్యకరమైనది. పైత్యహరము.

—అప్పాజి కుప్పమ్మ.

— ఆనపగింజల పచ్చడి —

ఆనపకాయతరిగి అందులో గింజలుతీసి అవి ఒక గిన్నెలోపోసి నేతితోగాని నూనెతోగాని దోరగా వేయించి రుబ్బి మిరపకాయలు, ఆవాలు, జీలకర్ర, మినపప్పు వేసి తాలింపుపెట్టి కొంచెము పసుపువేసి కలిపి చింతపండుపులుసు కాని నిమ్మకాయపులుసు కాని తగుమాత్రము కలిపి కొంచెము ఉప్పు వేయవలెను. ఆ పచ్చడి అన్నములోకాకుండ ఇడ్లీలలోకి కూడ చాల బాగుంటుంది.

—శివలంక రాజరాజేశ్వరి.

— మామిడిపండ్ల షర్బత్తు —

ప్రశస్తమగు తియ్యని మామిడిపండ్లను దెచ్చి వాటిరస మొకసేరుతీసి ఒక శుభ్రమగు కళాయి పాత్రలోవేసి దానిలో 5 తులముల పెద్దయాలకుల పొడియును, 10 తులముల ప్రశస్తమగు పన్నీరును, అరతులము పచ్చకర్పూరపుపొడియును, 5 గురిగింజలెత్తు కుంకుమపువ్వుపొడియును వేసి చక్కగా కలియబెట్టి, 50 తొడిమలుతీయని మల్లెపుష్పములను వేసి మూత బెట్టి మూడుగంటలసేపటివరకుంచి పిమ్మట దానిలో ముప్పావుశేరు చక్కని చక్కెర పాకమునుబోసి కలియబెట్టి ఇట్లు సిద్ధమైనదానిని కొంచెము దళముగానుండు గుడ్డలోబోసి వడియగట్టవలయును. ఈరీతిగా వడియగట్టినవానిని ఒక సీసాలోపోసి కొంచెము కొంచెముగా నీళ్లుకలపకుండ వేసవికాలమందు సంధ్యాసమయమందు పుచ్చుకొనినయెడల శరీరమున కుత్సాహకరముగానుండును.

— మామిడిపండ్ల హల్వా —

ప్రశస్తమగు 15 అంటిమామిడిపండ్లను దెచ్చి చల్లనినీళ్లలోవేసి రెండు మూడు గంటలయిన వెనుక వాటిపయి చెక్కుతీసి చిన్న చిన్న ముక్కలుగా కోసి యొకపళ్లెములో నుంచుకొనవలయును. పిమ్మట నొకశేరు గోధుమపిండి ముప్పావుశేరు నేతిలో వేచుకొని దానినిగూడ వేరుగనుంచవలయును. పిదప 20 తులముల కిస్మిసుపండ్లు నీళ్లలోవేసి చక్కగాకడిగి, పిక్కలుతీసిన 10 తులముల ఖర్జూరపుపండ్ల తునకలను, 10 తులముల బాదముపప్పు, 10 తులముల పిస్తాపప్పు, కొంచెము నేతిలోవేసిన సెనగపప్పు వీటి పొడియును 2 తులముల యాలకులచూర్ణమును,

1 తులము దాల్చినచెక్క యిష్టమయినయెడల తులము సోపుపొడి వీటినన్నిటిని గలిపి పయిని చెప్పబడిన వేచిన గోధుమపిండిలోవేసి కలుపవలయును. పిమ్మట అర్ధశేరు ప్రశస్తమగు పాలు తెచ్చి పొయ్యిమీదపెట్టి యుడుకుచున్నపుడు ఒక అర్ధ పావు నేయి ధారగా విడుచుచు మామిడిపండ్ల ముక్కలను వేయవలయును. ఇట్లు యివి అన్నియు పక్వమగుచుండు సమయమున 20 తులముల కండ చక్కెరపొడివేసి బాగుగ కలుపుకొనవలయును. ఇట్లు కలుపబడినదానిలో తిరుగ నొక పావుశేరు పెసరపిండినివేసి అర్ధపావునేయి ధారగాపోయవలయును. పిమ్మట దీనిని దించుకొని అర్ధశేరు చక్కెరను సరిపడునంత పలుచని పాకముగా దించుకొని పయినిచెప్పబడిన సిద్ధమయిన హల్వాను, ఈ పాకములోవేసి తిరుగ అర్ధపావు నేయి పోయవలయును. ఇది అంతయు లెస్సగా పాకముకానిచ్చి క్రిందికి దించుకొని చల్లారుసమయమున తులము దాల్చిన చెక్క పొడియును కొంచెము బాదముపప్పు తునకలను దానిపైజల్లి చల్లారినవెనుక చీలకలుగచేసి భుజించవలయును.

—శీలా అప్పలకొండ

— అరటిముప్వ పచ్చడి —

లేత అరటిముప్వ (చెట్టుమధ్య తెల్లనిచుట్టులా వుంటుంది) తెచ్చి తోటకూరవలె సన్నగాతరిగి కడగవలెను. తరువాత ఒక పాత్రలోవేసి గోగాకువలె దోరగావేయించి రోటిలో మెత్తగా రుబ్బవలెను. నూనెలో ఇంగువ, మిరపకాయలు, ఆవాలు, మెంతులు, జీలకర్ర, మినపప్పు వేయించి తాలింపు పెట్టవలెను. తగుమాత్రం ఉప్పు, చింతపండు వేసి కొలది బెల్లంకూడా కలపవలెను. ఆ పచ్చడి అన్నంలోవేసి ఏంపచ్చడని చెప్పమంటే చెప్పలేరు.

—చీమలకొండ రామసుబ్బలక్ష్మి

— ఫలసమూహ పానకము —

ఆవుపాలు అర్ధపావుశేరును, కొబ్బరిపాలు అర్ధపావుశేరును, వెలగపండ్లరసము పదితులములును, ద్రాక్షపండ్లలరసము ఎనిమిది తులములును, నిమ్మపండ్లరసము పది తులములు, దబ్బపండ్లరసము ఐదు తులములును గలిపి బాగుగా తఱచవలయును. 2 తులముల యాలకులపొడి, 1 తులము జాజికాయ, 1 తులము జాపత్రి, వీటిపొడుము తఱచిన పాకములోఁ గలుపవలెను. పావుశేరు పంచదారను పాకముబట్టి అందులో తఱచి సిద్ధముగానుంచిన పానకముబోసి యుపయోగించుకొనవలయును. ఆ యాసముగానున్నపుడును, వేడిగానున్నప్పుడును, పుచ్చుకొన్నచో శ్రమనుబోఁగొట్టి యుత్సాహము కలుఁగజేయును.

— ఉసిరికాయ షర్బత్ —

పండిన యుసిరికాయలఁదెచ్చి యొకశేరు రసమునుబోసి కుండలోగాని తదితర పాత్రలోగాని యుంచవలెను. 1 తులము లవంగములు, 1 తులము యాలకులు, 1 తులము జాజికాయ, 1 తులము జాపత్రి, 1 తులము దాల్చినచక్క, వీటినన్నిటిని మెత్తగా చూర్ణముచేసి యైదు గురిగింజలయెత్తు కుంకుమపువ్వుపై యుసిరికాయ చూర్ణములోఁబోసి కలుపవలయును. అట్లు కలిపిన తదనంతరము దానిపై మూతనిడి రెండు మూడు రోజులుంచి మూడవనాటియుదయ మా రసములో నేబది గులాబిపువ్వులు 1 తులము పచ్చకర్పూరము, 2 గురిగింజలయెత్తు కస్తూరివేసి చక్కగాఁ గలియఁబెట్టి 9 గంటలుంచి మఱియొకకుండలోనికి వడియకట్టవలెను. 1 శేరు పంచదారను పాకముఁబట్టి వడియకట్టిన రసములోఁబోసి కలిపి పావుగంటకాలము సన్నిమంటలో ఉడుకనిచ్చి దించవలయును. ఉడికి చల్లారినతరువాత సీసాలోఁబోసి భద్రము చేసియుంచవలెను. అద్దానినిఁ గొంచెము నీళ్లలో 5 తులములు వేసికొని త్రాగినయెడల పైత్యరోగము, అజీర్ణవ్యాధులు పోవును. ప్రతిదిన మైదు తులములచొప్పున 40 రోజులు సేవించినచో నారోగ్యముగలుగును. శరీరమునకుఁ గాంతి, పుష్టి నిచ్చును. ఈ యుసిరికాయ షర్బత్ సుమారు పదునైదుదినములవఱకు నిలువయుండినచో రుచికరముగానుండును. అంతకుఁ బైనుండినచోఁ జెడిపోవును,

—చదలవాడ రాఘవాంబ

గ్రంథపరిచయము

పురుషోత్తమ మాహాత్మ్యము:—

డెమ్మీసైజు 220 పుటలు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత చివుకుల వేంకటాచలశాస్త్రిగారు, ఇమాంబావుడీ బజారు (2838) సికిందిరాబాదు (దక్కను.) వెల రు. 1-8-0 లు మాత్రము. పురుషోత్తమమాసమను పేరుగల అధికమాసముల మాహాత్మ్యమును తెలుపు ఉద్గ్రంథము. అనేకమంది యొక్కతలంపు అధిక మాసము శూన్యమాసమనియు అందు శుభకార్యములు కాని పుణ్యకార్యములు కాని తలపెట్టరాదనియు. కాలవాహినిలో అయోగ్యభాగ మెద్దియు లేదనియు, పుణ్యకార్య ప్రారంభమునకు సర్వకాలములును యోగ్యములే యనియు, తెల్పుటకు బృహన్నారదీయములోని యీఉపాఖ్యానములనెల్ల తెనిగించి ఆంధ్రుల కర్పించిన కవిగారి ప్రయత్న మెంతయు వర్ణనీయము. అధికమాసమహాత్మ్యము, వ్రతపాలనము, పాలించి మోక్షమందినవారి యోదంతములుగలిగి గ్రంథ మామూలాగ్రమతి మనోరంజకముగ నుండును. శైలి నిర్దుష్టగ్రాంథికము, సులభము, ద్రాక్షాపాకము.

శ్రీ శివస్తోత్రము:—

తూర్పుగోదావరిజిల్లా పెద్దాపురం తా॥ గెద్దనాపల్లి కాపురస్థులు శ్రీయుత చాగంటి రామచంద్రరావుగారు ఈశివాష్టకమును సంపాదించి ప్రకటించిరి. ఆంధ్రదేశములో ఈఅష్టకములోని మొదటి శ్లోకముగు 'వందేశంభుముమాపతిమ్' అనునది యొక్కటియే వ్యాపకములో నున్నది. తక్కిన యేడింటిని సంపాదించి ప్రకటించిన శ్రీరావుగారి కృషి యెంతయు ప్రశంసనీయము. అష్టకమెల్లయు భక్తిరసపూరితము. వెల రు 0-1-0.

కార్మికసంఘ ప్రచురణము నెం 5:—

నెలనెలకీ నెలపొడుపువలె యీసంఘమువారి ప్రచురణములు నియమము తప్పకుండా వచ్చుచున్నవి. ఈ ఏప్రిల్ నెల ప్రచురణము 15 పుటల చిన్నికథ. మనదేశంలో పనివాళ్ళస్థితే మహాదుర్గమము; అందులోనూ వ్యవసాయపుపనివాళ్లైన చెప్పనక్కరలేదు, వారు హరిజనులైతే యిక అడగవలెనా? ఈకథలో లక్ష్మయ్య అనే యజమాని, నాగమ్మ సోమయ్య అను తల్లికొడుకులు తనకు చేసిన చాకిరీకి తాను చేసిన ఉద్ధరింపుచూస్తే గుండె ఆవిసిపోవును. నాగమ్మ చచ్చినది. సోమయ్య కష్టసాధ్యముమీద వాని బాండునుండి తప్పించుకొని కల్యాలతో కూడా పట్టం చేరుకున్నాడు. ముసలితనంలో జట్కాతోలుకొని బ్రతకడానికి లక్ష్మయ్య ఏమికట్టుకుని పోయినాడు? సోమయ్య తమ్ముడు చిన్నతనాన్నే లక్ష్మయ్యకు తెలికుండా సిలోను, అమెరికా పారిపోయి కూలినాలి చేసుకొని విద్యాధికుడై కార్మికసంఘములలో పని చేసి, తన దేశీయులగు కార్మికుల కష్టాలుతీరే ఉపాయా లుపదేశించ వచ్చినాడు. మనదేశపు కార్మికు లీలాటి కథలు చదివితీరాలి-ఉచితము. తెనాలి తా॥ అనంతవరం వ్రాసి అందరూ ఏల తెప్పించుకోరు?

చిత్రగుప్త:—

మొదట ఆనందబోధిని మాసపత్రిక-పిమ్మట చిత్రగుప్త మాసపత్రిక-ఇంతలోనే చిత్రగుప్త పక్షపత్రిక-ఇట్లు శీఘ్రతర పరివర్తనములందుతూవున్న పత్రిక యెవరి కానందదాయకము కాకుండగలదు? ఒక అంచీకాడికి ఇంకొకటి సుందరతర మౌతున్నది.

గుసగుసలు—వీనిలో శిల్పికారి తనకుంచెను తేలికైన రంగులలోనే కదలించుచున్నను, వాటి వాడిమి మాత్రము సరీగా తగలవలసిన గుండెలకే తగులుతూ పాత్రలను ఆత్మవిమర్శనాపాత్రములుగ జేయుచున్నవి.

దేశదిమ్మరి—తిరిగివచ్చి ప్రపంచకం భోగట్టాలన్నీ పడియాలపిండివంటి తన స్వంతరిమార్కులతో కూడా కలిపి వెళ్లగ్రక్కుతున్నాడు.

ఆంధ్రావాలా—వచ్చి తన ఆందోళనం తాను చేసుకుంటూపోతున్నాడు.

స్వరాజ్యపార్టీ—ఇది తలసెత్తి జూపినప్పటినుండీ చిత్రగుప్తుడికి పనిజాస్తీ అవుతున్నది. పేరుపేరు వరసన తెచ్చి పెద్దపెద్ద బొమ్మలనందరిని తెరకెక్కిస్తున్నాడు.

సంపాదకీయాలు—చక్కచక్కని మాటలు చల్ల చల్లని కోతలు. తక్కినవ్యాసాలా,—ఎడిటరు పేరు చెప్పా, పేపరుధోరణి చెప్తానన్నట్లున్నవి. వద్దువద్దు, రకరకాలు, కపిలగోష్ఠిలు నిదర్శనములు—

కథలు—తులసి, భయానక ప్రపంచం, కాగణం లేని కంగారు మొదలైనవి నిత్యవ్యవహారములోని కల్పనలే అయినా, నీతిగాంభీర్యముతో పులకరించుచుండును.

శైలి—పాటకపుజనులైనా తమంతట చదివి అర్థం చేసుకోవచ్చును.

చందా—రెండే రూపాయీలు సంవత్సరానికి.

సంపాదకులు—యస్.జి. ఆచార్యగారే.

చిత్రగుప్త కార్యాలయం, సావుకార్పేట, మదరాసు.

మధుపాన పిశాచము:—

క్రౌనుసైజు 20 పుటలు. వెల రు 0-4-0 గ్రంథకర్త బత్తుల సుందరరావుగారు, రంగూన్ 40 వ వీధి 145 వ యింటికి వ్రాసి తెప్పించుకొనవలెను. పద్యకావ్యము. కల్లుత్రాగుటవలన కలుగు కీడులు తెల్లముగా పద్యములలోను పాటలలోను వర్ణించబడినవి. కూలి నాలి చేసి కష్టపడువారందరూ తెప్పించుకొని చదువుకొన్నచో యీదురభ్యాసమునుండి విముక్తులగుదురు.

ఏంచేయమంటారు:—

క్రౌనుసైజు 14 పుటలు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత వెన్నెలకంటి రాఘవయ్యగారు, నెల్లూరు. దీనికే 'ఒక హరిజనుని హృదయావేదన' అని మరియొక పేరిడినారు గ్రంథకర్తగారు. ఇది ఒక హరిజనుడు కాదు అరుకోట్ల హరిజనుల హృదయావేదన-హరిజనుల ప్రధానమైన యిబ్బంది ఇందు తెలియ పరచబడినది. గ్రామాలలోని మోతుబరి రైతులు వాళ్లని పిండి పనిచేయించుకొని సరియైన కూలియీయక నిరంతరంగా దారిద్ర్యమున ముంచియుంచుట. ఈకష్టము తీర్చకుండా వారిని తాకితేనేమి, గుళ్ళలోకి లాగితేనేమి, గుడ్డగుడిశ పంచితేనేమి, చదువులు చెప్పి స్నానాలుపోస్తేనేమి? ఇవన్నీ పేపర్లలో వ్రాసుకొని నాయకులు అనిపించుకోగోరేవారి దంభములే కాని నిజమైన హరిజనసేవ కాదని హరిజనుల అభిప్రాయమని స్పష్టమవుచున్నది. ఈమార్పు తేవడము మీదమీద సాధ్యముకాదు. ధనికుల దురాశాపాతక పిశాచము దరిద్రులు చచ్చీదాకానో, తిరగపడి బాదేదాకానో యిలాగే చెలరేగుతుందో లేక ధనికులను వదలి వారిని మానవ జనోచితోదార భావభరితులను చేస్తుందో పరమేశ్వరునికే తెలియవలెను. ఒక్కమాట నిజము-కేవల దానధర్మాలు, మంజూలో పన్యాసాలు, సంచారప్రచారాలు, పత్రికాప్రకటనలు హరిజన లేక అస్పృశ్యతాసమస్యా పరిష్కారమునకు సరియైన మార్గములు కావని గ్రంథకర్తగారి అభిప్రాయముతో పలువు రేకీభవింతురనియే నమ్ముచున్నాము. హరిజనదారిద్ర్యాగ్ని పర్వతముపై కట్టుకొనిన ధనికజనసౌధములు కూలకమానవు అగ్నిపర్వతము కుములుచున్నది. శైలి అచ్చ హరిజనుల వ్యవహారభాష-పేద, సాదా ఎల్లరు తెప్పించుకొని చదువుకొనవలెను.

హరశతకము:—

క్రౌనుసైజు 25 పుటలు. 125 కందపద్యములు గ్రంథకర్త కవిరాట్టు హనుమత్కవి, అన్నపట్టు, బాపట్ల తా॥ గుంటూరుజిల్లా. సదాశివుని మహిమలు వర్ణించు గంభీరపద్యములు-ప్రతిపద్యమును జీవకళలు గ్రక్కుచు శ్రీహరుని ప్రత్యక్షము చేయుచుండును. వెల రు 0-4-0

నవ్వులరాణి:—

మచిలీపట్నమునుంచి ప్రతిమాసమును వెలువడు హాస్యరసప్రధానమగు పత్రిక-సంపాదకులు క. కోటీశలింగంగారు. ఇందు కథలు పాఠకులను కడుపుబ్బనట్లు నవ్వించును. నీతిబోధకములు. సంవత్సరమునకు చందా రు 1-0-0.

పాంచజన్యము:—

బెజవాడనుండి శ్రీయుత మేమూరి సుబ్రహ్మణ్యం గారి సంపాదకత్వమున వెలువడు వారపత్రిక. పెద్దలచే వ్రాయబడు గంభీరవ్యాసములు సనాతనధర్మ నిర్ణయమునకు తోడ్పడుచున్నవి. సంపాదకుని శైలి పటుత్వము కలిగియున్నది. అన్నివర్ణముల వారికిని ఆత్మగౌరవము, పరస్పరస్నేహము, మతవిషయిక స్వాతంత్ర్యము కలిగించి పెంపొందించుటకై యిది చేయుచున్న కృషి ప్రశంసనీయము—12 పుటలు—సంవత్సరమునకు చందా రు 3-0-0 లు.

శ్రీ. ఉభయభాషా వాచస్పత్యము:—

ఇదియొక సంస్కృతాంధ్ర ప్రతిపదార్థపర్యాయ పదనిఘంటువు. గ్రంథకర్త ఆంధ్రవిద్యా వాచస్పతీత్యాది బిరుదాంకితులగు బ్రహ్మశ్రీ కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిగారు, కరప, కాకినాడ. వీరు లక్ష్మీనారాయణీయమను శుద్ధాంధ్రప్రతిపదార్థపర్యాయ పదనిఘంటువు' కర్తలగు కీ॥ శే॥ శ్రీ లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారి పుత్రులు. తండ్రిగారి గ్రంథరచనమున చేదోడు వాదోడుగానుండి అఖండానుభవము సంపాదించియున్న వీరు పైగ్రంథమునకు 'తత్సమ పదములను చేర్చి, విడిచిపెట్టబడిన దేశ్యములను స్వీకరించి, ప్రకృతి శాస్త్రాదులయందలి పారిభాషిక పదములను గూర్చి పర్యాయపదములను జేర్చి, నూతన నిఘంటువు' ను వ్రాయబూనినారు. ఇందు రమారమి 80000 తత్సమ, అచ్చతెనుగు పదములుండును. ప్రతిపదమునకు భాషాభాగము, అర్థము నానార్థములు గూఢార్థము గూఢపదములకు ప్రయోగము తెలుపఁబడును. ఈనిఘంటువుయొక్క మరియొక్క విశేషము సంస్కృతాంధ్ర పర్యాయపదములన్నియు వ్రాయబడును గనుక దీనిని చూచుకొనువారికి యితర ఆంధ్రగద్య పద్య పూర్వనిఘంటువు లెవ్వియు చూడ నవసరముండదు. ఇది ముద్రించబడుచున్నది. పదిపుటల మచ్చు పదములు పండితాభిప్రాయసంపాదనార్థము ముమ్మందు ప్రకటించి పంపించబడినవి. పైని వివరించిన గ్రంథకర్తగారి సంకల్పము లన్నియు నిందు ప్రతిబింబించుచున్నవి. ఈమచ్చున గ్రంథమునెల్ల ముగించి ప్రకటించవలెనని గ్రంథకర్తగారిని ప్రోత్సహించుచున్నాము. పూర్ణముగ అచ్చుపడుటకు కొంతకాలము పట్టును. గ్రంథము వెల రు 25 లు. ముందుగానే పంపించినచో రు. 15 లు మాత్రమే—గ్రంథము మూడు భాగములుగా ప్రకటింపఁబడును. ఒక్కొక్క భాగమునకే అడ్వాన్సు పంపకోరినను రు. 5,6,7 లు క్రమముగా పంపవచ్చును. శ్రీమంతులు పోషకులు మహాదాతలుగను చేరి విరివిగా ధనసహాయమునుచేసి శీఘ్రముగ గ్రంథమును ప్రకటింపజేయుటకు సర్వ సహాయమును చేయుదురుగాక యని కోరుచున్నాము.

నౌకాభంగము:—

క్రౌనుపైను 97 పుటలు వెల రు 0-12-0. గ్రంథకర్త శ్రీయుత వజ్ఝల వేంకటేశ్వరకవిగారు బి.ఎ. జయపురం. జయపురం సంస్థానాధీశులు శ్రీశ్రీశ్రీ విక్రమదేవవర్మగారి కంకితము. ఆంగ్లకవి టెనిసను వ్రాసిన 'ఇనక్కు ఆర్డెను' కథావస్తువును తీసుకొని స్వతంత్రముగరచించిన ఆంధ్రకావ్యము. పద్యములన్నియు మనోహరములైన క్రొత్తపోకడల నున్నవి. ఉపమాద్యలంకారము లపూర్వములు—ధారమధుతుల్యము—ఉన్నత తరగతులలో పఠనీయ గ్రంథముగ నిర్ణయమైనచో విద్యార్థులకు కవితాభిలాష, భాషాజ్ఞానము పరిల్లును. కవిగారు మఱికొన్ని యిట్టి కావ్యములు రచించి క్రొత్తక్రొత్త రుచులను ఆంధ్రులకు గఱపుదురుగాక!

ఆధునిక రాజ్యాంగసంస్థలు:—

(1-2 భాగములు)

గ్రంథకర్త శ్రీ ఆచార్య రంగాగారు. మొదటి భాగము 320 పుటలు రెండవభాగము సుమారు 300 పుటలు. దేశభక్త కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులు గారికి రెండుభాగములును నంకితములు. పురాతన హిందూ గ్రీసు రోమను కాలములనుండి నేటివరకు వివిధదేశముల స్థానిక, మాండలిక, రాష్ట్రీయ, సంయుక్త, సామ్రాజ్యరాజ్యాంగసంస్థ లెట్లు ప్రారంభమై పరిణామము నొందినవియు నేటితెలుగు భాషలో పండిత పామరజన సుబోధకమగు సుందర వ్యావహారిక శైలిలో వర్ణింపఁబడినది. ఏక పురుషాధి

పత్యము, స్వల్పజనాధిపత్యము, ప్రతినిధుల ఆధిపత్యము, కార్మిక జనాధిపత్యము అను నీ అధికార భేదముల తారతమ్యములును మేలు కీడులును నిష్పక్షపాతముగ విమర్శింపఁబడినవి. వీనన్నిటిలో ప్రాతినిధ్యపరిపాలనమే (డిమోక్రసీ) ఉత్తమోత్తమమైనదనునట్లు గ్రథకర్తగారి వాదనమువలన పాఠకులకు నుస్పష్టముకాగలదు. ఉద్యోగవర్గము, శాసనసభ, న్యాయాధిపతులు అను నీమూడుసంస్థలలో 'మిగత' అధికారము ఎవరిచేతులలోనుండిన ప్రజాక్షేమకరము అను సమస్యకూడ అమెరికా అయిరోపా ప్రభుత్వముల యుదాహరణములో చర్చించఁబడినది. శాసనసభల పరముగనే ఈఅధికారము ముండవలయునని ఆచార్యగారు స్థిరపరచుచున్నారు. హిందూదేశము నూతన రాజ్యాంగవిధాన నిర్మాణకార్యక్రమమునందు అనన్యచింతతో తన్నుకొనుచున్న యీసమయమున అక్షరాస్యులును నిరక్షరాస్యులును గూడ ఇట్టి సమస్యలను గూర్చి ఆమూలాగ్రముగ తెలుసుకొని తమకుత్తమమైన విధానమును నిర్ణయించుకొని తన్నిర్మాణమున కుపయుక్తులగు సభ్యులను శాసనసభల కెన్నుకొనవలసిన ఆవశ్యకత యెంతయేనికలదు కనుక ఈగ్రంథముల నత్యుచితమైన సమయములో శ్రీ ఆచార్యగారు వ్రాసియు, కాకినాడ భారతనికేతనమువారు ప్రకటించియు ఆంధ్రమహాజనుల కత్యంతోపకారము చేసిరనక తప్పదు. ఇట్టి గ్రంథములను విద్యాశాఖాధికారులు పాఠశాలలలోను కళాశాలలలోను పెట్టి విద్యార్థుల కీవిజ్ఞానమును కరతలామలకము చేయవలెను. దేశసేవకు లెల్లరును పఠించి యీవిజ్ఞానమును దేశమునందలి లక్షోపలక్షల పయోజనుల కుపన్యాసముల మూలమున బోధించవలెను. గ్రంథములలో గ్రంథకర్తగారు సంపూర్ణముగ చర్చించి తమ యభిప్రాయముచొప్పున పరిష్కారము తెలుపని రాజ్యాంగ ధర్మసందేహములు లేవనియే చెప్పవచ్చును. రానున్న యెన్నికల ప్రచారములో పాల్గొనవలసిన జాతీయసేవక యువజన బృంద మెల్లరికిని ఇవి అత్యంత ప్రయోజనకరములని యెఱుంగవలెను. రెండింటి ఖరీదును చెరి యొక రూపాయి అనగా రెండు రూపాయిలు మాత్రమే.

బ్రిటిషు గ్రంథాలయములు:—

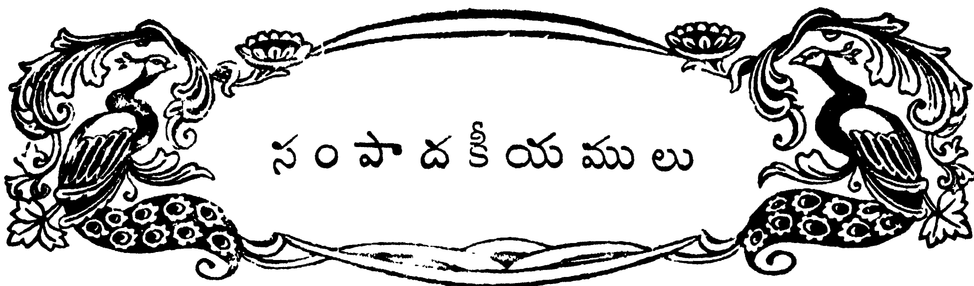
రాయలుసైజు 8 పుటల గ్రంథము. గ్రంథకర్త శ్రీయుత యాతగిరి లక్ష్మీవెంకటరమణగారు. గ్రంథాలయోద్యమము ద్వారా పయోజనవిధానము నతిత్వరితముగ వ్యాపింపఁజేయు శక్తి మన ఆంధ్రదేశమున కిప్పు డిప్పుడే తెలియుచున్నది. ఇట్టి సమయమున బ్రిటిషు దీవులయందు ప్రజా ప్రభుత్వ పరస్పర సహకారమువలన నీయుద్యమము దేశమునందెల్ల నెట్లల్లుకొనుచున్నదియు తెలుసుకొనుటవలన మనకు మిక్కిలి ప్రయోజనము కలుగకమానదు. పైదీవులలో నేయే రకము గ్రంథాలయము లేయేరీతి నేయేతరగతి పాఠకుల కెట్లుపయుక్తములై యున్నవియు తెలుసుకొన గోరువారు వీనిని పఠించి తన్మార్గము నవలంబించినచో మనదేశములో కూడ ఈయుద్యమము ద్వారా అట్టి ప్రయోజనమునే బడయుగలుగుదు మనుటకు సందేహము లేదు.

శిథిలమందిరము:—

గ్రంథకర్త శ్రీయుత ముదా విశ్వనాథంగారు, వ్యాసకుటీరం, మేలుపాక ఎలమంచిలిపోస్టు, విశాఖపట్టణంజిల్లా. వెల రు 0-1-0. టాలుస్టాయి వ్రాసిన యొక చిన్నకథ కనువాదము. న్యాయస్థానములలో నేరస్థులు తరచుగా తప్పుకొనిపోయి సాధువు లన్యాయముగ దురంతశిక్షల పాలగుటకలదు. అట్టి వారికి జైలు జీవనము భక్తి ప్రదముగ పరిణమించుట సాధ్యముకాని నిజముగు నేరస్థు లంత మాత్రమున తప్పుకొనిపోయినట్లు కాదు. వారు చేయని నేరములకు వారును శిక్షింపఁబడి ప్రాత నేరమునకు పశ్చాత్తాపము నొందదరు. ఇట్టి సంభవము నొకదానిని తీసుకొని రసవంతముగను జాలిగను ఈకథ వ్రాయబడినది. ఇట్టి కథలను పఠించుటవలన జనసామాన్యమునకు మంచి నైతిక సంస్కారము కలుగును.

గ్రంథస్వీకారము:—

మహర్షి దేవేంద్ర నాథఠాకూరుగారి జీవితచరిత్ర అనువాదకుడు ఆకురాతి చలమయ్యగారు ఆంధ్రనాటక సాహిత్యసంఘసంచిక (జెంషెద్పురము) ప్రకాశకుడు భాగవతుల నృశింహ శర్మగారు.

కాదాచిత్క పద్యరత్నములు:—

కవిరాణి శ్రీమతి చిల్కపాటి సీతాంబా విరచితమగు ఈ చిన్న పొత్తమును సాదరమున నందికొంటిమి. ఈ కవయిత్రి "గృహలక్ష్మి" పాఠకులకు క్రొత్తకాదు. ఈమె చరిత్రము 1933- మేనెల సంచికయందు ప్రకటింపబడి యున్నది. ఈమె రచించిన పద్మినీపరిణయ విమర్శ 1933 మార్చిలో నున్నది. ఈమె ప్రస్తుతమున నెల్లూరి కాపురస్థురాలు. జన్మస్థానము కందుకూరుతాలూకా కలికివాయి.

కాదాచిత్క పద్యము లీయమ యపుడపుడు గృహలక్ష్మి భారతిలోనగు ననేక పత్రికలకు వ్రాసినవయియున్నవి. ఇవి పందొమ్మిది వేరువేరు విషయములపై నున్నవి. వినిలో పదియునైదు ఈ గృహలక్ష్మి నలంకరించినవి. ఆరత్నములిందు 1,2,3,4,5 6,7,8,9,10,11,12,15,16,17, సంఖ్యలుగల విగాయున్నవి.

కవిత్వమునం దీమె కశిక్షిత నైసర్గికశక్తియు పటుత్వమును గలవు. మొత్తమువిూద ఈమె శైలి లలితమై మధురమై శ్రోత్రపేయమైయున్నది. ఈ పద్యము లందందు విడిబారియున్నందున గుణగ్రహణప్రావీణులు నెల్లూరిలో ప్లీడరు మహారాజశ్రీ బెల్లము కొండ వెంకటవరదాచార్యులవారు వీనినెల్ల గ్రహించి సంహితజేసి కాదాచిత్కపద్యరత్నములను నన్వర్థనామమున క్రౌను ఆక్టేవో సైజున ముప్పదినాల్గు పుటల పుస్తకముగనై నూరుప్రతుల వేయించి వానినెల్ల నీమెకు విశ్రాణనముజేసిరి. దీని వెల 0—4—0లు.

ఈమె రచన నైపుణ్యమును మాధుర్యమును కనుగొనవలయునన్న ఈమె వ్రాసిన గ్రంథములనే జదువవలయును. స్థాలీపులాకమున నీరత్నములనుండి కొన్ని ఈ క్రింద ప్రకాశింపజేయబడియున్నవి.

(1) శ్రీ తల్పగిరి రంగనాయక స్తుతి:—

గంగాతరంగసంగత పాదపద్మముల్
భూనీళలతివేడ్క బూనియొత్త
కదళికాసౌందర్య కలితోరుసీమపై
లలితకాంచన దుకూలంబు మెఱయ
నాభిపొందమ్మిపై నల్మొగంబులపావ
డర్మిలివసియించి యాటలాడ
శ్రీవనమాలికా శ్రీవత్సకౌస్తుభ
కలితవిశాలవక్షంబు దనర
ముద్దులొల్కెడు తిరుముఖమండలంబున
నూర్ధ్వపుండ్రప్రభ లొప్పుచుండ
కోరి శ్రీమత్పినాకినీతీరమందు
పశ్చిమాభిముఖంబుగ పవ్వళించు
భక్తపరిపాల శ్రీలోల ధర్మచేల
తల్పగిరివాస రంగేశ దైత్యనాశ.

(2) తిరుమామణిమంటప వర్ణనము:—

* * * *

* * అందుననిందున నెందుఁజూచినన్
ముచ్చటలొల్కు రంగవిభు ముద్దులురూపులు
వేనవేలుగా
తచ్చనలాడుచందమున దాగిలమూతల నాడుతీరునన్
మెచ్చుననొద్దఁజేరినవి మేలముగా నెనువెన్క కేగన
ట్లచ్చుపునెమ్మి కట్టెనుట నాదటనిల్చి. * *

(3) కృతజ్ఞతా పంచరత్నములు:—

సంతతారూఢ భాగ్యవిస్తారయుఁగ్ గృ
హాకలిత రామణీయక భవ్యదేహ
యతులితానంద కీర్తిలతాలవాల
పూజ్యయీస్త్రీలపాలిటి రాజ్యలక్ష్మి.

(ఇందు ప్రతిపాదమునందలి కడపటి యక్షరముల గూర్చిన "గృహలక్ష్మి" యగును.

(6) గ్రీష్మము:—

దివ్యమౌపుణ్యనదీ తోయములును
భవ్యసౌధోపరి భాగ్యవాసములు
చల్లనినీరముల్ చలువచందనము
మిల్లిపూబందిరుల్ మలయానిలంబు
వలనొప్పసలిపెడి వనవిహారములు
బలురమణీయమౌ పర్యంకపాళి

* * *

గలుగుశ్రీమంతుల గాసినొందింప
గలుగుదే గ్రీష్మమా ? కడుపేదవారి
నలయింపజేతు వియ్యది మెలెనీకు ?
తలగిపోపొమ్మ సంతాపంబువీడి
వర్షాగమంబున వసుధాస్థలంబు
హర్షంబునొందు శ్రీహరికటాక్షమున.

(7) యశోద—పుత్రవాత్సల్యము:—

చోరుడవంచునిన్ను గనుచోవినుచో బురివార
లెల్లరున్
సారెకుఁదూఱుచువారు బెలుచన్ బలుచందములన్
గుమార నీ
కారయిదేటిదూరు తనయా వినయాన మెలంగరాదె నీ
వేరినిజేరకింక వినవే నినువేడెద జిన్నిపుత్రకా.

(8) రాధాకృష్ణ విలాసము:—

దూతిచేనంపు నాలేఖ ప్రీతినంది
సారెసారెకు తనలోన జదివిజదివి
మరలజూచుచు నాయందు మనసునిలిపి
కన్నులఱమోడ్చి వివశతనున్న విభుని
కెరుకలేకుండ వెన్కగా నేగి యపుడ
కన్నులనుమూసి యీవేడ్క గాంతుననుచు
అల్లనల్లన నేర్పుగా నడుగులిడుచు
వెడదపెన్నెరి ముడిజారి వ్రేలుచుండ
పవిపెచెంగావి సరిగె పువ్వులువజార
పొంచితరుమూలమున నేమరించినిలిచి
వచ్చునగవాపికొని బిగియుపట్టకరగి
తమ్ములనుబోని దనదు కేల్దమ్ములల్ల
నల్లనమనోహరుని నయనాబ్జములకు
నిరుగడలజేర్చి బలుమీలనేలజాలు
కనుగొలంకుల మోహంబు గడలుకొనెడు
నదటుజూపుల * * *

(9) దసరాపండుగు:—

మేల్మిరతనంపు సొమ్ములు మేననుంచి
మిసిమిపయ్యెదకొం గరమునుగుపైచి
పాదముల నందియలుమ్రోయ బాలయొకతె
రాధికావేషమునవచ్చె వీధివెంట.

(12) కష్టజీవి:—

పుట్టిననాటినుండియును పూజ్యులకున్ నిరుపేదవారికిన్
పట్టెడుసన్నమిచ్చి కడుభక్తిని వస్త్రమొసంగి పున్నెమున్
గట్టుకొనంగలేక వృధగా గలకాలము బుచ్చుచుండు నీ
కట్టిడికష్టజీవిధర గల్గగజేసితివేల యీశ్వరా.

(15) నెచ్చెలి యెడబాటు:—

దేవిభువనేశ్వరీ నిన్ను దెలిసిచూడ। దేవిభువనేశ్వరి వటంచు దెలసికొంట
కోరి బండెడుపసపుకుంకుమలతోడ స్వర్గమును జేరగొనుటచే శాశ్వతముగ.

(19) నెల్లూరు పల్లికొండ రంగనాథస్వామి గరుడోత్సవము:—

హరుడె నరుండటంచు గమలాసనుడే ప్రభుడంచు దేవుడా
హరియయటంచు బల్గతుల నార్యులు వాదులు సల్ప నేలని
త్తరిగడ తేర్పజాలు పరతత్త్వమిదేయనిజూపు లీలశ్రీ
హరిపదపాతితార్క్ష్యుడదె హస్తతలంబున నిల్పెబొల్పుగన్.

ఈమె గ్రంథముల జదువుటయె ఈమె నటులగును.
యెడ గొప్ప వాత్సల్యాభిమానముల జూపి

నిడుబ్రోలు పాఠశాల:—

అర్థశాస్త్రమనగా నింతవరకు వస్తుసామగ్రిని తయారుచేయు యంత్రములను నిర్మించుట, పనులు చేయించుట, వర్తకము చేయుట, సావుకార్లు లాభములు తీయుట అనియే పలువురు శాస్త్రవేత్తలయొక్క కూడా అభిప్రాయముకాని భూములు వ్యవసాయము, శిస్తులు, గ్రామములు, గృహపరిశ్రమలు ఈ మొదలైన విషయముల కందు తావుగలదనియే చాలమందికి తెలియదు. పూర్వపు పాఠ్యగ్రంథములలో ఈ విషయమే లేకుండెను. దరిమిలా గ్రంథములలో దానికి అణుమాత్రము స్థానమేచివరనో ఒసంగబడుచుండెను. అది రానివారు కూడ పరీక్షలను దాటుట కాటంకము లేదు. కాని హిందూదేశమువంటి వ్యావసాయక దేశములలో అర్థశాస్త్రమునకు దీనితోనే తప్ప యితర యంత్రములు, మిల్లులు, వర్తకములు మొదలగువానితో నత్యంత సాంఘిత్యము సంపాదింపవలసినంత సంబంధమంతగా లేనేలేదు. వానివలన వ్యవసాయమునకుగాని వ్యవసాయకులకుగాని వారి గృహపరిశ్రమలకుగాని యెట్టి యుపద్రవమును కలుగకుండ చూచుటమాత్రమే అర్థశాస్త్రవేత్తల ముఖ్యధర్మమైయున్నది. హిందూదేశ జనసంఖ్యలో నూటికి యిరవైయైదు చొప్పుననున్న మిల్లుప్రొప్రయిటరులు కూలివాళ్లను గురించికంటె నూటికి డెబ్భైయైదు చొప్పుననున్న కార్షికులవిషయమై యెక్కువ శ్రద్ధవహించుట ప్రభుత్వమువారి బాధ్యతయైయున్నది. అయితే పట్టణవాసములలోనుండే మిల్లుల హక్కుదార్లు, కూలివారు, వర్తకులు నాగరికులై పలుకుబడిగలిగి ఆందోళనచేయగల సమర్థులగుటచే వారి కనుకూలములగు చట్టములను ప్రభుత్వమువారిచే చేయించుకొనగలరు కాని యీ పల్లెటగ్రామాదులవారి లేమిని కష్టములను చూచేవారేయుండరు. పట్టణవాసములవారి కేయే యేర్పాటులవలన లాభములు కలుగునో వాని యన్నిటిమూలము

నను పల్లెలవారికి నష్టము కలుగకతీరదు. ఈవిధముగ ప్రపంచమంతటనుగూడ కొన్ని పట్టణములు లేచి మిల్లులు మరలు వర్తకములుచేసి పల్లెటూళ్లను కొల్లకొట్టి గుల్లచేసినవి. కొన్ని దేశములలో పల్లెటూళ్లు నిర్మానుష్యములైనవి. కొన్ని పట్టణములలో లీనమైనవి. కొందరికి పట్టణములలో పనులు దొరికినవి. అనేకులు దొరకక గింజుకొనుచున్నారు. పల్లెటూళ్లనుంచి పోగా మిగిలిన వ్యవసాయదారులు పండించిన పంటనెల్ల కొంచెము ఖరీదిచ్చి పట్టణవాసస్థులు తీసుకొని కాసుచేయని తమ యంత్రనిర్మిత పదార్థములను విపరీతధరలకు రైతుల కమ్మి వారి పంటను ధనమునుకూడ అపహరించి, పంటలను తినలేక యెగుమతి చేయలేక కుళ్లపెట్టుచు, ధనమును పైకితీయక బ్యాంకులలో బిగించుకొని, వర్తకములు స్తంభించి లాభములు రాకపోవుచున్నవేయని గుందుచున్నారు. లాభములులేక బ్యాంకులే దివాలాలెత్తుచుండ, వానిలో ధనము దాచుకొన్న శ్రీమంతులమాట వేఱే అడుగవలెనా ? ఈ పరిస్థితులనన్నిటిని చూచి ప్రస్తుత ప్రభుత్వములు అర్థశాస్త్రపండితులు బాగాఆలోచించి వ్యవసాయమునకు రైతులకు వారి పటిష్ఠతకు సిరిసంపదకు తగిన యేర్పాటులు చేయుచున్నారు. పట్టణవాసస్థులు వింతవింతగను చిత్రవిచిత్రములుగను వస్తువుల ధరలను తారుమారుచేసి తాము మీదికిలేచి రైతులను త్రొక్కిపెట్టియుంచెడి యవకాశములను చట్టపూర్వకముగ నిర్మూలనము చేయుచున్నారు. మనది స్వరాజ్యము కాకపోవుటచే యీ యేర్పాటులు చేయుటకు ప్రభుత్వ మేమియు పూనుకొనక వ్యవసాయదారు లెట్లు చెడిపోతే తన కేమి, జమీందారు, వర్తకుడు, విదేశమిత్ర ప్రభుత్వములు వీరికి తృప్తికరముగ ప్రవర్తింపక తప్పదనునట్లు ప్రవర్తించుచున్నది.

ప్రభుత్వమువారు తమంతట తాముగా యిట్టి పరిస్థితులను మార్చుట కెట్టిప్రయత్నమైనను చేయుదురని మనము ఊహించలేము. ప్రజలు ఆందోళనచేయనిదే ప్రభుత్వము లేమియును చేయవు. ఇదియును గాక శ్వేతపత్రముద్వారా మన కేమో అధికారము లిచ్చివేయుచున్నామని దొరతనము వారు చెప్పుచున్నారు గనుక, ఆ అధికారముల నుపయోగించుకొని మనము ఆ కార్యములను సవ్యమైన ప్రతినిధివర్గము నంపి చేయించుకొనవలెను. మన దేశపు రైతులకు 'కఱువువచ్చినది, ధరలు పడిపోయినవి, శిస్తులు హెచ్చిపోతున్నవి, సావుకార్లు భూములు నగలు కట్టుకొనుచున్నారు' అని దుఃఖించుచు క్షీణించుచు చచ్చిపోవుచుండుట యొక్కటే తెలుసునుగాని ఇట్టి ఘోర ఉపద్రవము లెందుకు వచ్చుచున్నవి, ఇవి దైవకృతములా మానవకృతములా, వీనిని యితర దేశములవా రెట్లు తొలగద్రోసుకొనుచున్నారు, మన మెట్లు తొలగద్రోసుకొనగలము, ఎవరు మనకిందు సాయముకాగలరన్న ఆలోచన యేమీలేదు. ఇట్టి నిద్రాణజనంబునెల్ల ప్రబోధించవలసియున్నది. ఇందుకొఱకు అనేకమంది ఉత్సాహపూర్ణులగు యువకులును యువతులును శిక్షితులు కావలసియున్నారు.

ఇట్లు తయారుచేయుటకే ఆచార్యరంగాగారు నిడుబ్రోలులో ఒక పాఠశాలను మే మాసములో నడిపించిరి. ప్రతి సంవత్సరము నిట్లు నడిపింతురు. ఈయేట సుమారు ముప్పదిమంది యువకులు పన్నెండుగురు యువతులు శ్రీయుతులు ఆచార్యరంగా, హరిసర్వోత్తమరావు, కల్లూరి చంద్రమౌళి, భమిడిపాటి సత్యనారాయణగార్లు మొదలగు వారల గంభీరబోధనలు విని క్రొత్తవిజ్ఞానమును నూతన సంచలనోత్సాహములను బడసి తమ తమ ప్రాంతములయందు ప్రచారముచేయుటకు సిద్ధులైనారు. ఈ విజ్ఞానమునెల్ల కేవల ముపన్యాసములు, వ్యాసములు మూలకముగా విద్యార్థుల డెందములలో పాదుకొనునట్లేగాక పద్యములు, పాటలు మొదలగు ఉత్తమసాహిత్యరూపము నెత్తించి భజన, ప్రచారముల రూపముగా వీథులను వాడలను రంగాగారు ప్రవహింపఁ జేసిరని చెప్పవచ్చును. రాయలసీమయందును మరి యితర జిల్లాలయందును దేశీయ నాయకు లిట్టితరగతుల నేఁటేట యొక్కొక్క మాసము జరిపించుటకు నిశ్చయించుకొనుచున్నారు. ఇట్టి తరగతులు జరుగు తావులకెల్ల శ్రీరంగాగారవకాశము తీసుకొని వెళ్లి, వారి నూతన ఆర్థికసిద్ధాంతము లెవరికత్యంత ప్రయోజనకరంబులో అట్టి రైతుజనావళికి ఉత్సాహపూరిత, సర్వజనపరిచిత, సుందర శైలిలో ఉపన్యసించి ఆంధ్రదేశమును ఉత్తేజింపఁ జేయుదురుగాక!

మాలమాదిగ సమస్య:—

గాంధీమహాత్ము డొనరించిన అపూర్వ త్యాగప్రబోధములవలన సవర్ణులలోనైనను అత్యంతమగు సంచలనము కలిగి, హరిజనులయెడల దయాభిమాన వాత్సల్య సహోదరత్వభావములు చాలవరకు కుదిరి, వారివారి నడుమనున్న దూరము చాలా తగ్గి, కలసిమెలసి తిరుగుట కవకాశము కుదురుచున్నది కాని, మాలమాదిగలమధ్య భేదమేమాత్రము తగ్గక హెచ్చుచు విషమించుచున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. హిందూసంఘముయొక్క అట్టడుగున త్రొక్కివేయబడియున్న వారియుభయులయొక్కయు పురోభివృద్ధికై ఇతర వర్ణములవారు తమ గర్వాధిక్యభావములను తగ్గించుకొని వారి పాలెములకు వచ్చి, కష్టసుఖములు విచారించి, విద్యాబుద్ధులు గఱపి, పౌరహక్కులను బడయుటకు చేయూత యిచ్చుచున్న యీస్వర్ణదినములలో మాలలు మాదిగలకంటె నెక్కువ వర్ణములవారమనుకొని తమ చెరువులలోను బావులలోను నీరు తాఁకనీయమియు, తాము భుజించు హాస్టలులలో మాదిగ విద్యార్థుల సహపఙ్క్తి నొల్లమియు, రామభజన చేయునప్పుడు గజ్జలు తొడలదగ్గిరనే కట్టుకొనవలెను కాని తమవలె కాళ్లకు ధరించుకొని ఉత్సవములకు దేవాలయములకు వారిని రానీయమియు నీచపు పేరులుపెట్టి పిలుచుచుండుటయు జూడ హరిజనాభ్యుదయవాంఛాపరుల డెందములెల్లయు కుందకమానవు. పశ్చిమగోదావరిజిల్లా మల్లవరంలంకలో చెరువులో నీరు తీసుకొనవచ్చిన మాదిగ పడుచుల కుండలను మాలవారు పగలగొట్టి, వారిని చెఱువులోనికి

త్రోసి, వారి గుడిశెలు పీకివేయ సిద్ధపడినట్లును, పంగిడిగూడెంలో లేబరు డిపార్టుమెంటువారు ఉభయులకొఱకును త్రవ్వించిన నూతిలోనుంచి మాదిగలను మాలలు నీరు తోడుకొననీయక తరుముచున్నట్లును, కోర్టుకెక్కుచున్నట్లును, మాదిగల పక్షమున పని చేయుచున్న మాలయువకులను మాలపెద్దలు బహిష్కరించుచున్నటులును శ్రీయుత పోలుకొండ భద్రయ్యగారు ప్రకటించుచున్నారు. ఇట్టి విపరీతకార్యము లితర ప్రాంతములలో కూడ జరుగుచున్నవనుట కాటంకములేదు. ఇట్టి సందర్భములలో సర్వవర్ణములవారును కొంతవరకు ఆత్మను సమాధానపరచుకొని సస్నేహముగా యిట్టి చెరువులు, బావులు, బడులు, గుడులు మొదలగువాని వలన గలుగు సౌకర్యముల ననుభవించుకొనగలుగుట ఉత్తమపక్షము. ఎవ్వరి మూర్ఖత్వమువలనకాని, అయిష్టతవలనగాని, అట్టిపొత్తు కుదురుట కష్టమనితోచినచో ఒకరినొకరు నిర్బంధించక అభ్యంతరములుగల వర్ణములవారు వేరేవేరే యేర్పాటులు చేసుకొనుట రెండవపక్షము—ఇట్లు చేయుటకగు ఖర్చులను అధికులమనుకొను వర్ణముల వారే భరించుట ధర్మపద్ధతి. వేరువేరు ఏర్పాటులు చేయుటకు వీలులేని సందర్భములలో కూడ ఈసంస్థల నొకరు భుక్తముచేసుకొని యితరులను రానీయమని దౌర్జన్యము పూనుట దైత్యపద్ధతి. ఇట్టి పద్ధతికి పూనుకొనుటవలన కొట్లాటలు కేసులు శిక్షలు మాత్రమే తప్పవు కాని జరుగవలసిన పనులేవియు ఆగవనియే యెల్లరును నమ్మవలెను. ప్రతీ గ్రామములోనున్న పెద్దలును పరిస్థితులింతవరకు విగటించక మునుపే తగిన యేర్పాటులు చేసి సర్వులకును సౌకర్యము కలుగు పద్ధతులను సూచించి అవలంబింపఁ జేయుదురు గాక!

అపురూప వివాహము:—

ఈనడుమ బెంగుళూరులో పండిత డి. దేశికాచారిగారు శ్రీమతి శృంగారమ్మగారిని వివాహమాడిరి. ఇందు విశేషమేమనగా వరుడు ఆయుర్వేద మార్తాండ భిషజ్మణీత్యాదిబిరుదాంకితులై కీర్తిశరీర విహారులైన పండిత డి. గోపాలాచార్యుల వారి సోదరులు. ఇచటనున్న సుప్రసిద్ధాన్ని మహాజనులలో నొకరు. జగద్విదితమగు ఆయుర్వేదాశ్రమమునకు ప్రొప్రైటర్లు. వయసు 58. ఇంక వధువు కర్ణాటక బ్రాహ్మణవంశ సంజాత; స్కూల్ ఫైనల్ పరీక్షనిచ్చి యింటర్ క్లాసులలో చదివి మానినది. రూపసి. వయసు 22. మైసూరు సెక్రెటేరియట్టులో నున్న తోద్యోగులగు శ్రీమాన్ కె. ఐ. శ్రీనివాసయ్యంగార్, బి.ఎ. గారి కుమార్తె. ఈ నూత్న వధూవరుల గౌరవార్థమై బెంగుళూరులో కేసరికుటీర మందు విందుచేయబడినది. అనేకులు పెద్దలు దయచేసి నూత్నదంపతుల నాశీర్వదించిరి.

దేశమునందు శాఖానాడీభేదముల నంతరింపజేసి దాంపత్యానుకూల్యతను విస్తరింపజేయుటకై సుప్రసిద్ధులగు నిట్టి కుటుంబములు పూనుకొనుట యెంతయు శ్లాఘ్యము. పరమేశ్వరుఁడీ నూత్నదంపతుల కాయురారోగ్యైశ్వర్యము లిచ్చి రక్షించుగాక!

శ్రీయువతీ విద్యానిలయము:—

సుమారు రిరువదిసంవత్సరముల క్రిందట శ్రీమతి చోరాగుడి సీతమ్మగారు బాపట్లలో స్త్రీలకొరకొకపాఠశాలను ఒకసమాజమును నెలకొల్పిరి. ఆకాలమున నచ్చట విద్య నభ్య సించిన కొందరు దర్మిలాను హైయరుగ్రేడు ట్రెయినింగు ప్యాసయి ఉపాధ్యాయినీ వృత్తియం దిప్పటికిని కీర్తిగాంచుచున్నారు. 11_9_32వ తేదిని యుక్తవయసు వచ్చిన యువతీమణులకొరకును, వితంతువులకొరకును శ్రీయువతీ విద్యాలయము పునఃప్రారంభింపఁబడెను. పిన్నవయస్కులును నిందుచేరుచున్నారు. 3వ ఫారమువరకునేర్పఁ బడును. పిన్న పెద్దలు రావీలగునట్లు 11 మొదలు 5 గంటలవరకు క్లాసులు జరుగును. 3రు ఉపాధ్యాయినులున్నారు. శ్రీమతి నండూరి సుందరమ్మగారు వ్యాకరణమును పద్యములను, శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు నైతిక పాఠములను ఉచితముగ నేర్పుచుందురు. 70 మంది విద్యార్థినులున్నారు. గ్రంథములు, పటములు, బెంచీలు, కుర్చీలు మొదలగు పరికరముల నన్నింటినిగూడ ఉదారచిత్తు లభిమాన పూర్వకముగ దీని కర్పించియున్నారు. సంగీతము, చమ్కీపని, హిందీ కూడ నేర్పింప యత్నములు జరుగుచున్నవి. శ్రీయుత వెలగపూడి సుబ్బారావుపంతులుగారు రు 1200లు పెట్టి గృహమును కట్టించి యొసంగిరి. విద్య, పురుషుల కెంత యావశ్యకమో స్త్రీలకును నంత ఆవశ్యకమే. మనదేశములో ఆడువారిచదువు లత్తవారిండ్లకేగుటతో ముగియును. దేశమునకు నూతన రాజ్యాంగ సంస్కరణములు రానున్నవిగనుక స్త్రీలెల్లరు విద్యావిచక్షణలునేర్చి దేశాభివృద్ధి మార్గముల నెఱుగవలసిన యావశ్యకత కలుగుచున్నది. తరువాత నేర్పినను నేర్చుకున్నను కాపురమునకు పంపులోపలనైనను పిల్లలకు తగినవిద్యను గఱపింపుడని కార్యదర్శి శ్రీమతి వెలగపూడి సరస్వతమ్మగారు బాలికల తలిదండ్రులకు చేయుచున్న ప్రబోధము సార్థకము కాఁగల దనియే నమ్ముచున్నాము.

తెనాలి విధవావివాహ సహాయకసంఘము:.

ఇది 1—5—1932 వ తేదిని స్థాపించబడినది. ఈ సంవత్సరము ద్వితీయవార్షికోత్సవము జరిగినది. ఇంత వర కిందు పదివివాహములు జరిగినవి. శరణాలయము కాచేరు వితంతువులు వివాహములు చేసుకొని అత్తవారిండ్లకు పోవువరకు వారి కిచ్చట భోజనమజ్జనాది సౌకర్యములు, అనుకూలవరాన్వేషణములు జరుగుచుండును. చక్కనికట్టుబాట్లు. దేశములోని సంస్కారప్రముఖులెల్లరును దీనిని దర్శించి పనిపాటులన్నియు విమర్శించి యొసగిన సదభిప్రాయ పరంపర వీరు ప్రకటించిన విజ్ఞప్తియందు కానన గును. ఆంధ్రదేశములో వీరేశలింగము పంతులుగారు స్థాపించిన రాజమహేంద్రవర శరణాలయము తరువాత నిదిమిగుల ప్రాధాన్యమువహించుచు కీర్తిశేషులగు గంగారాంగారి లాహూరుకేంద్రసంస్థ కనుబంధమై రాజిల్లుచున్నది. సభ్యత్వచందా సాలుకు రు 1_0_0 విరాళములు కృతజ్ఞతతో స్వీకరింపఁబడును. దీనిని జయప్రదముగ నడుపు

చున్న గౌరవకార్యదర్శి శ్రీయుత యమ్. వి. శేషగిరిరావుగారు ఆంధ్రుల మన్ననకెంతయు పాత్రులు. ఆంధ్రులెల్లరును దీనికి తగిన చేయూత నొసంగుదురుగాక!

శ్రీమహిళా సంస్కృతవిద్యాలయము:—

కాకినాడలో శ్రీమహిళావిద్యాలయము హిందూసుందరి శ్రీరాజ్యలక్ష్మి పుస్తక భాండాగారములను మూడుమహిళా సంస్థలు శ్రీమతి బాలాంత్రపు శేషమ్మగారి అనర్గళ దీక్షవల్ల కడునేర్పుతో నిర్వహింపఁబడు చున్నవి. అవి పరస్పరాధారములై సమానాభివృద్ధినందుచున్నవి. వీని వార్షికోత్సవములు ఏప్రిల్ నెల 30, మేనెల 1_వ తేదీలలో శ్రీమతి వి. సరస్వతమ్మ బి. ఏ. యల్టి (డిప్యూటీఇన్‌స్పెక్ట్రెసు ఆఫ్ గర్ల్సుస్కూల్సు) గారియొక్కయు శ్రీయుత దుగ్గిరాల వెంకట సూర్యప్రకాశరావుపంతులు (బి. ఏ.) గారియొక్కయు అధ్యక్షతను జరిగినవి. ఏతత్సందర్భమున జరుపఁబడిన బాలికలరాసక్రీడ ప్రదర్శనము "భోజకాళిదాస" కాళిదాసుని సంస్కృత శాకుంతలనాటకముల ప్రదర్శనము ను ఆవిద్యాలయమునందలి విద్యార్థినులకు నేర్పబడు లలితకళలయొక్కయు లోకానుభవముయొక్కయు నిదర్శనములై యున్నవి. వేషపుటమరికలో నుడికారపుతీరులో ఐతిహాసకజాతీయతలో ఒకపాత్రకొకపాత్ర ఈసు తీయక ఎల్లరును అశేషసభాసభ్యుల గౌరవామోదములకు పాత్రులైరి. వీరందరికిని యథోచితముగ బహుమానములు పంచఁబడినవి. ప్రతివిద్యార్థినికిని ముందుసంవత్సరము చదువవలసిన క్లాసుపుస్తకము లుచితముగ నీయబడినవి. అధ్యక్షురాలు తమ అంత్యోపన్యాసములో ప్రస్తుతము మ్యునిసిపలుబోర్డు బాలికాపాఠశాలలలోని విద్యావిధానముకంటె శ్రీమహిళా విద్యాలయమున విద్యావిధానము వేయిరెట్లు బాగున్నదనియు, ఇట్టి విద్యయే ప్రతిబాలికకును యువతికిని ముఖ్యావసరమనియును, దీని యభివృద్ధికెల్లరును తోడ్పడుట విధ్యుక్తధర్మమనియు స్వానుభవపూర్వకముగ ప్రశంసించుట శ్రీమతి శేషమ్మగారి దూరదృష్టికిని చాకచక్యమునకును నిదర్శనము. మనదేశమునకు స్వరాజ్యముకంటెను విద్యావిధానమున సంపూర్ణస్వాతంత్ర్య మత్యవసరమనియు, ప్రభుత్వమువారు తమ విద్యాతంత్రమును బలవంతముగ ప్రజలపై దొర్లించకుండా విరమించుకొని సంస్థలకుతగిన గ్రాంటులను మాత్రమిచ్చుచు కూరుచున్న-చో, ఐ.ఇ.యస్ యమ్.ఇ.యస్. ఉద్యోగులకంటె వేయిరెట్లం దమై ప్రయోజనకరమై ఉత్సాహమును రేకెత్తించు జాతీయ విద్యావిధానమును మన ఆంధ్రమహిళామణు లల్లగలరనియు ఈ పాఠశాలయొక్క అభివృద్ధిచెప్పక చెప్పుచున్నది. పరమేశ్వరు డిట్టి సుందరసంస్థలకు వలయు సహాయము నాంధ్రదేశస్థులొనరించునట్లు చేయునుగాక!

EDITED, PRINTED AND PUBLISHED BY
DR. K. N. KESARI AT THE LODHRA PRESS, EGMORE, MADRAS.

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారిచే రచియింపబడిన పుస్తకములు

—:o:—

1. **వసుమతి:**—సాంఘికసాంసారికానర్థములను వివరించు నీతిబోధకమగు చక్కని సాంఘిక నవల. పాఠశాల పఠనీయగ్రంథముగా అప్రూవు చేయబడినది. ... వెల 0 12 0

2. **బాలనీతి కథావళి:**—నీతిబోధకములగు ఇరువది కథల సంపుటి. దొరతనమువారిచే పఠనీయ గ్రంథముగా అప్రూవ్ చేయబడినది. ... ... వెల 0 10 0

3. **విశ్వామిత్ర మహర్షి:**—ఈ మహర్షియొక్క అద్భుతచరిత్ర మిందు ప్రౌఢభాషలో వర్ణింపబడినది. ... . వెల 0 8 0

4. **ద్రౌపదీ వస్త్రసంరక్షణము:**—(ద్విపద) పాటవలె పాడనగును. వెల 0 2 0

5. **సత్యాద్రౌపదీ సంవాదము:**—(ద్విపద) పాటవలె పాడనగును. వెల 0 2 0

6. **జ్యోతి:**—ఆరోగ్యనాటకము. హెల్తు డిపార్టుమెంటువారిచే ఆమోదింపబడినది. వెల 0 4 0

7. **పెన్నను పుచ్చుకున్ననాటి రాత్రి:**—అనేకమంది విద్యాధికులచే ప్రశంసింపబడిన చక్కని కథ. గృహలక్ష్మినుండి పునర్ముద్రింపబడినది. ... ... వెల 0 1 0

8. **శారదలేఖలు:**— ... ... వెల 1 0 0

ఈ పుస్తకములన్నియు నొకేమారు తెప్పించుకొనువారికి 3 రూపాయలకే యివ్వబడును. పోస్టు కర్చులు ప్రత్యేకము.

ఈ గ్రంథములు వలయువారు :

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు,

బాపట్ల, గుంటూరు జిల్లా. అని వ్రాయవలయును.

వేప

గృహలక్ష్మి సంపాదకులు కే. యస్. కేసరిగారు వ్రాసినదే. మనదేశమున ప్రతిపెరటిలోను ఉండు వేపచెట్టువలని పూర్ణమైన ఉపయోగమును పొందదలచినవారు ఈ గ్రంథమును చదివితీర వలయును. వేపచెట్టుయొక్క ఓషధీగుణము, పాకకళలో దాని భాగము మొదలగు విషయము లెన్నో అందు చర్చింపబడినవి. క్రౌనుసైజున మంచి ఫెదరువెయిటు కాగితములమీద సుందరముగ ముద్రింపబడినది. వెల రు. 0-8-0.

పోస్టేజి ప్రత్యేకము. నేడే ఒక కార్డువ్రాయుడు.

గృహలక్ష్మి

పోస్టుబాక్సు 752, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

పి. కోదండరాంపిళ్లే

(లేటు పి. యస్. పొన్నుస్వామిపిళ్లేవారి కుమారులు)

1854-వ సంవత్సరిమున స్థాపితము.

ఉత్తమతరగతి కర్రసామగ్రుల నిర్మాతలు

(పి. యస్. పొన్నుస్వామిపిళ్లే భవనములు)

మీ భవనమును అలంకరించుటకును దానిని ఆకర్షణీయముగ చేయుటకును మీకు కర్రసామగ్రులు కావలయును.

త్వరగా చేసియిత్తుము

నమ్మకమైన పనితనము.

కర్రసామగ్రులను కొనుటకుపూర్వము మాతో సంప్రదింపుడు.

పురాతనమైన, ప్రఖ్యాతిగల కంపెనీ.

39 & 44, ఎస్ప్లనేడ్ వెస్టు; మదరాసు.

మీ అచ్చుపనులయందు:

మీకు కావలసినది అందముగుకూర్పులా? లేక చిన్నపనియైనను బాగుగ చేయుటయా? లేక సకాలమునకు ముద్రించియిచ్చుటయా? మీఅవసరము లేవియైనను, మీఅచ్చుపనులను మేము చక్కగ చేయగలమని మీఅనుభవమే తెలియజేయగలదు. ఒకమారు పరీక్షింపుడు!

లోధ్రముద్రణాలయము, తపాలపెట్టె 752, ఎగ్మూరు, మదరాసు.

వినోదిని

ఆంధ్రదేశాని కంతటికి

నవ్వుల మాసపత్రిక

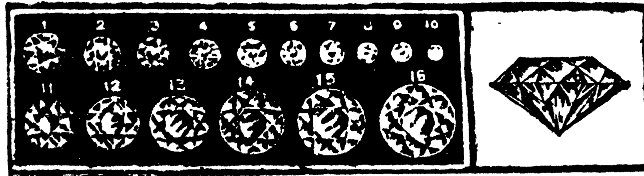
యిది యొక్కటే. ఇప్పుడిది మాసమున కొక్కొక్క త్రివర్ణముఖ చిత్రముతోను, మునుపటికంటె హెచ్చుగ హాస్యపు బొమ్మలతోను, హెచ్చుపుటలతోను వెల్వడుచున్నది. చక్కని వ్యాసములకు బహుమతులుగూడ యివ్వబడుచున్నవి.

సం॥ గం చందా రు 1. మాదిరి సంచిక ఇనాముగ పంపబడును.

ప్రతి ముఖ్యపట్టణమునందు యేజెంట్లు కావలెను.

వినోదిని కార్యాలయము,

V. K. (4) 174 — 234, గోవిందప్పనాయకన్ వీథి, మద్రాసు.

మాపరిశ్రమశాలలో బ్రాజిలో డైమండ్, శాస్త్రీయపుష్యరాగములు, ఇమిటేషన్ పుష్యరాగములు, పట్టెకెంపులు, కుచ్చుకెంపులు, వైక్రాంతములు, నీలములు, పచ్చలు కలవు. ప్రతిరాగు సీమకమలములకువలె, పట్టెలుతీర్చి గ్యారంటిగా పంపబడును. దీనియందు మాకు సుమారు 160 సంవత్సరములుగ వంశపరంపరగా అనుభవముకలదు. మావద్ద పరీక్షితులగు వ్యాపారుల నెరిగియుండినను క్రొత్తగావ్యాపారము చేయతలంచువారు చిన్నఆర్డరుఇచ్చి ఒకసారి తెప్పించిన పైవిషయము ఎల్లరకు తెలియబడును.

ఎలక్ట్రిక్ సానలో రవవడితో తయారు చేయబడిన అసలురంగూన్ కమలములు గారంటీగా పంపబడును.

పి. గోపాలస్వామినాయుడు అండు సన్సు

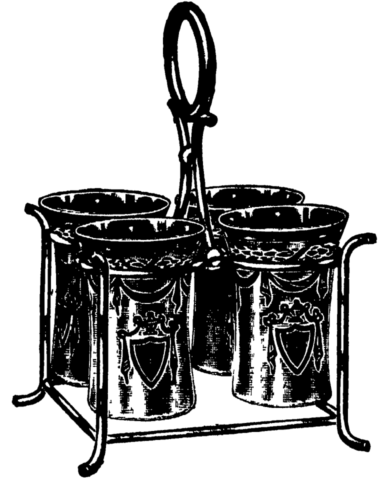
వెలల జాబితా ఇనాముగా పంపబడును:—

కార్యాలయము, కర్మాగారము:
5. పుదుపేటవీధి,
పరింగిమలెపోష్టు.

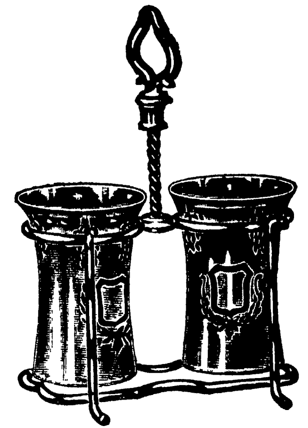
బ్రాంచి:
234 గోవిందప్పనాయనివీథి
జి. టి. మదరాసు.

పనితనముగల వెండిసామగ్రుల నిలయము

ఉమ్మిడి రామయ్యశెట్టి గురుస్వామిశెట్టి & కంపెని,

నగలవ్యాపారులు

25. చైనాబజారురోడ్డు, మదరాసు. 62. గోవిందప్పనాయక్ వీధి